NICULAE FELEAGĂ

SISTEME CONTABILE COMPARATE

Ediția a II-a

vol. II

normele contabile internaționale

EDITURA ECONOMICĂ

Niculae Feleagă

50669

SISTEME CONTABILE COMPARATE

ediția a II-a

210931

vol. II
Normele contabile internaționale

CUPRINS

Cuvânt introductiv 7

Capitolul I:
ROMÂNIA CONTABILĂ DE AZI ŞI DE MÂINE, ÎN FAŢA ALTERNATIVEI RECURSULUI LA NORMELE CONTABILE INTERNAŢIONALE 11

1. Mutaţii în arhitectura sistemului contabil românesc, determinate de fenomenele de globalizare şi de financiarizare a economiilor 13
2. Comisia internaţională a normelor contabile şi referenţialul său: repere în evoluţie, organisme interesate şi mecanisme în normalizarea contabilă internaţională 16

Capitolul II:
CONCEPTE ŞI PREZENTARE 23

1. Cadrul de întocmire şi de prezentare a situaţiilor financiare (Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements) 25
2. Litera şi spiritul normei IAS 1 "Prezentarea situaţiilor financiare" (Presentation of Financial Statements) 44
3. Litera şi spiritul normei IAS 7 "Tablourile fluxurilor de trezorerie" (Cash Flow Statements) 66
4. Litera şi spiritul normei IAS 18 "Veniturile activităţilor ordinare" (Revenue) 84
5. Litera şi spiritul normei IAS 8 "Beneficiul sau pierderea net(ă) al(a) perioadei, erorile fundametale şi schimbările de metode contabile" (Net Profit or Loss for the Period, Fundamental Errors and Changes in Accounting Policies) 97
6. Litera şi spiritul normei IAS 30 "Informaţiile de furnizat în situaţiile financiare ale băncilor şi instituţiilor financiare asimilate" (Disclosures in the Financial Statements of Banks and Similar Financial Institutions) 112

Capitolul III:
PRELUCRĂRI ŞI INFORMAŢII DE FURNIZAT ÎN PERIMETRUL CONTABILITĂŢII DE INFLAŢIE 123

1. Litera şi spiritul normei IAS 15 "Informarea care reflectă efectele variaţiilor de preţuri" (Information Reflecting the Effects of Changing Prices) 125
2. Litera şi spiritul normei IAS 29 "Prezentarea conturilor în economiile hiperinflaţioniste" (Financial Reporting in Hiperinflationary Economies) 137

Capitolul IV:
STOCURILE ŞI CONTRACTELE DE CONSTRUCȚIE 147
1. Litera şi spiritul normei IAS 2 "Stocurile" (Inventories) 149
2. Litera şi spiritul normei IAS 11 "Contractele de construcție" (Construction Contracts) 163

Capitolul V:
IMOBILIZĂRILE CORPORALE, CONTRACTELE DE LOCAȚIE, SUBVENȚIILE ŞI CAZURILE DE CAPITALIZARE A DOBÂNZILOR 175
1. Litera şi spiritul normei IAS 16 "Imobilizările corporale" (Accounting for Property, Plant and Equipment) 177
2. Litera şi spiritul normei IAS 17 "Contractele de locație" (Leases) 194
3. Litera şi spiritul normei IAS 20 "Contabilizarea subvențiilor publice şi informațiile de furnizat privind ajutorul public" (Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance) 214
4. Litera şi spiritul normei IAS 23 "Costurile împrumuturilor" (Borrowing Costs) 223

Capitolul VI:
IMOBILIZĂRILE NECORPORALE ŞI DEPRECIEREA ACTIVELOR 231
1. Litera şi spiritul normei IAS 38 "Imobilizările necorporale" (Intangible Assets) 233
2. Litera şi spiritul normei IAS 36 "Deprecierea activelor" (Impairment of Assets) 261

Capitolul VII:
PLASAMENTELE ŞI INSTRUMENTELE FINANCIARE (INFORMARE ŞI PREZENTARE) 287
1. Litera şi spiritul normei IAS 25 "Contabilizarea plasamentelor" (Accounting for Investments) 289
2. Litera şi spiritul normei IAS 32 "Instrumentele financiare: informare şi prezentare" (Financial Instruments: Disclosure and Presentation) 307

Capitolul VIII:
UN PLUS DE INFORMARE FINANCIARĂ 325
1. Litera şi spiritul normei IAS 14 "Informarea sectorială sau pe segmente" (Segment Reporting) 327
2. Litera şi spiritul normei IAS 24 "Informarea relativă la părțile legate" (Related Party Disclosures) 334
3. Litera şi spiritul normei IAS 33 "Rezultatul pe acțiune" (Earnings per Share) 340
4. Litera şi spiritul normei IAS 34 "Informarea financiară intermediară" (Interim Financial Reporting) 348

Cuvânt introductiv

Volumele II şi III ale lucrării "Sisteme contabile comparate" sunt o expresie a grijii de a prezenta specialiştilor români nucleul dur al celei de a doua etape a reformei sistemului nostru contabil. Nucleu constituit din referenţialul organismului internaţional de normalizare contabilă.

O secţiune în acest nucleu dur pune în evidenţă mai multe "straturi".

Primul dintre ele este un studiu al liniilor de forţă în câmpul strategiilor organismului internaţional, studiu realizat dintr-o perspectivă istorică.

Al doilea "strat" reprezintă "constituţia" unui sistem modern de normalizare contabilă. Este vorba despre cadrul contabil conceptual elaborat de Comisia internaţională a normelor contabile (International Accounting Standards Committee: IASC).

Al treilea "strat", cel mai voluminos şi cel mai dens, este întruchipat de litera şi spiritul fiecărei norme contabile internaţionale (International Accounting Standard: IAS).

Al patrulea "strat" pune sub reflector noua strategie a organismului internaţional, strategie care schiţează dimensiunea normalizatoare a primilor ani ai secolului XXI.

Ultimul "strat" îmbracă forma unei încheieri: obişnuitul (deja) "decalog" al autorului, referitor, de această dată, la zece teze privind compatibilităţile şi incompatibilităţile contabilităţii româneşti cu normele contabile internaţionale.

Elaborarea celor două volume a fost realizată în "spaţiul" parizian şi în "timpul" în care autorul şi-a îndeplinit misiunea onorantă de profesor invitat al Institutului Naţional de Tehnici Economice şi Contabile. O dată cu finalizarea acestei misiuni, experienţa mea de 3 ani în cetatea universitară pariziană ia sfârşit. Dar cum sunt un adorator al lui Mircea Eliade

şi al filosofiei sale, cred în mitul eternei reîntoarceri. Este înţelesul pe care mi l-au lăsat colegii mei francezi de la INTEC (cu prilejul sărbătoririi de "bun rămas") şi foştii mei profesori de la Paris-Dauphine (unde m-am format, la începutul deceniului trecut). Îmi vor rămâne etern în memorie căldura şi respectul celor trei promoţii de studenţi cărora le-am adresat mesajul meu profesoral. Trăiesc sentimentul că steaua mea norocoasă îmi va călăuzi şi de acum înainte paşii în amfiteatrele universităţilor din oraşul luminilor.

Până atunci, cu nostalgia Marelui meu Timp, care nu poate să fie decât unul românesc, mă întorc la studenţii şi doctoranzii mei (foşti şi actuali), cărora doresc să le transmit experienţa mea, ca un gest simbolic de răspuns pentru iubirea şi ataşamentul pe care mi le-au probat de atâtea ori, indiferent de starea vremii şi a vremurilor.

Am elaborat aceste două volume în studioul 104 al pavilionului olandez din Cité Universitaire, în cele aproape 120 de zile ale semestrului I, ca o revoltă împotriva timpului concret, care îmi aducea numai veşti triste de pe meleagurile dâmboviţene.

Trăirea nopţii de trecere în anul 2000, undeva între Champs Élysées şi Tour Eiffel, printre alţi un milion şi jumătate de "chanceux et chanceuses", este clipa unică de exuberanţă în aceste luni de revoltă. Nu poţi ca într-un astfel de moment să nu-ţi pui o întrebare legitimă: sunt oare suficient de "înarmat" pentru a escalada o parte din secolul următor, atât cât Dumnezeu va dori să mai fiu în această lume? Altfel spus, cu ce argumente mă prezint la examenul de professor de secolul XXI? Răspuns greu de dat, dacă nu cumva risc să cad în ridicol.

De la bun început, împărtăşesc cititorilor mei convingerea că actul de studiere şi de aprofundare a literei şi spiritului normelor contabile internaţionale este unul dificil, de lungă durată, cu numeroase iteraţii. Este şi motivul pentru care voi afecta normele de studiat pentru fiecare dintre următoarele categorii de specialişti: cei avansaţi, cei abilitâţi să facă saltul de la clasicitatea sistemului nostru contabil la filosofia normelor internaţionale (filosofie de inspiraţie predominant anglo-saxonă) şi "începătorii" (absolvenţi, totuşi, ai unor şcoli financiar-contabile). O atare structură este sugerată de tabelul prezentat în cele ce urmează:

• *Normalizatorii contabili* • *Specialiştii marilor cabinete de audit* • *Profesorii de finanţe şi contabilitate* • *Studenţii în finanţe şi contabilitate (anii superiori)* • *Experţii contabili şi contabilii autorizaţi* • *Specialiştii în finanţe şi contabilitate, din sistemul bancar* • *Economiştii specializaţi în finanţe şi contabilitate, din cadrul societăţilor cotate* • *Economiştii specializaţi în finanţe şi contabilitate, din cadrul regiilor autonome, întreprinderilor de interes naţional şi întreprinderilor cu capital străin*	• *Economiştii specializaţi în finanţe şi contabilitate, din cadrul celorlalte întreprinderi mari* • *Economiştii specializaţi în alte domenii decât în cele ale finanţelor şi contabilităţii* • *Studenţii în finanţe şi contabilitate (anii I şi II)*	• *Economiştii specializaţi în diferitele domenii şi compartimente ale activităţii întreprinderilor mici şi mijlocii* • *Absolvenţii liceelor cu profil economic (eventual, elevii din anii superiori ai acestor licee)* • *Absolvenţii cursurilor de reprofilare în domeniul contabilităţii*
• *Cadrul contabil conceptual şi toate cele 34 de norme contabile internaţionale (în vigoare)*	• *Cadrul contabil conceptual şi majoritatea normelor contabile internaţionale* • *Excepţie fac normele 30, 32, 34, 14, 33, 27, 28, 31, 22, 19, 26, 35, 39*	• *Numai următoarele norme: 1, 7, 8, 2, 16, 4* • *Sunt necesare şi câteva cunoştinţe referitoare la rolul şi arhitectura cadrului contabil conceptual*

Cititorii volumelor II şi III ale prezentei lucrări vor fi poate surprinşi de folosirea expresiei "norme contabile internaţionale", în timp ce, în reglementările normalizatorilor români (Ministerul Finanţelor), se utilizează expresia "standarde contabile internaţionale". Explicaţia dată de autor este una simplă: am preferat formula ***norme****, de sorginte franceză* ***(normes)****, considerând-o mai apropiată de uzanţele româneşti, în locul formulei* ***standarde****, de sorginte anglo-saxonă* ***(standards)****.*

Tratarea normelor contabile internaţionale în două volume (II şi III) s-a făcut numai din raţiuni editoriale. În schimb, împărţirea subiectului în cauză pe capitole este un punct de vedere al autorului, explicat prin raţiuni pedagogice.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

Totodată, mă simt obligat să semnalez că IASC este un organism extrem de sever în apărarea patrimoniului său de creaţie profesională. Conştient de această rigoare, afirm în schimb că organismul internaţional mi-ar fi mai degrabă dator pentru efortul meu de decantare, comparare, exemplificare, prezentare a consecinţelor aplicării normelor asupra interpretării informaţiilor degajate din situaţiile financiare. Ca să nu mai vorbim despre ceea ce înseamnă cota de contribuţie a autorului şi dificultăţile întâmpinate pentru găsirea unor formulări mai "fericite" în limba română.

Fidel respectării regulilor deontologice şi restricţiilor cu consecinţe juridice, consider că efortul meu dedicat susţinerii reformei contabilităţii româneşti poate fi însoţit de un gest umanitar: toate drepturile care mi se vor cuveni în urma vânzării acestor volume vor fi donate unei case de orfani. Poate şi în amintirea faptului că, din nefericire, pentru o perioadă a tinereţii mele, m-am confruntat cu sentimentele de frustraţie pe care le generează starea de orfan.

Nu pot să închei acest cuvânt introductiv fără să exprim gratitudinea mea echipei tehnice, care a concurat la realizarea prezentelor volume: domnişoarei Ana Parapuf, pentru tenacitatea cu care a suportat computerizarea unui text plin de capcane lingvistice, doamnei Daniela Marinescu, pentru profesionalismul probat în revizuirea textului şi doamnei Adriana Popescu, pentru efortul de imaginare a copertei. În sfârşit, dar nu în ultimul rând, recunoştinţa mea ajunge şi la domnii Ioan Erhan şi Dinu Marin, pentru constanţa pe care o probează în cotarea mea printre "răsfăţaţii" Editurii Economice.

Paris, octombrie 1999 – ianuarie 2000

Autorul

Capitolul I:

ROMÂNIA CONTABILĂ DE AZI ŞI DE MÂINE, ÎN FAŢA ALTERNATIVEI RECURSULUI LA NORMELE CONTABILE INTERNAŢIONALE

1. Mutaţii în arhitectura sistemului contabil românesc, determinate de fenomenele de globalizare şi de financiarizare a economiilor

2. Comisia internaţională a normelor contabile şi referenţialul său: repere în evoluţie, organisme interesate şi mecanisme în normalizarea contabilă internaţională

1. MUTAȚII ÎN ARHITECTURA SISTEMULUI CONTABIL ROMÂNESC, DETERMINATE DE FENOMENELE DE GLOBALIZARE ŞI DE FINANCIARIZARE A ECONOMIILOR

Orice sistem contabil este determinat de mediul economic, politic, juridic, financiar şi cultural al ţării în care operează. El evoluează în funcţie de transformările acestui mediu şi de tendinţele de evoluţie a contabilităţii la nivel mondial.

În anii 1993-1994, normalizatorii contabili români, consiliaţi de specialişti francezi şi de universitari ai Academiei de Studii Economice, au elaborat şi au pus în aplicare un pachet de reguli şi de norme care au definit coloana vertebrală a noului sistem contabil, sistem adaptat cerinţelor unei economii de tranziţie. Un atare sistem era în acord cu realitatea românească: fundamentare pe un mod de finanţare predominant bancar; conexiune între contabilitate şi fiscalitate, fapt ce atestă "imixtiunea" regulilor fiscale asupra structurilor contabile, implicit rolul primordial jucat de puterea publică în normalizarea contabilă; conservarea conceptului de plan contabil general ca "nucleu dur" al regiei şi practicilor contabile etc. Prin forţa modelului de inspiraţie (sistemul francez), contabilitatea românească era racordată la dispozitivul contabil european (în special la Directiva a IV-a, concentrarea unei părţi din economia noastră prin constituirea de grupuri fiind un fenomen de dată mai recentă).

Noul sistem purta totuşi povara unor trăsături ale trecutului. Este suficient să amintim prezenţa fondurilor în structura capitalurilor proprii, ca să nu mai vorbim de faptul că nici până astăzi nu s-a înţeles că un sistem contabil modern este acela care are ca obiectiv satisfacerea cerinţelor utilizatorilor de informaţii, în procesul de elaborare a deciziilor lor economice. Am rămas în toţi aceşti ani prizonierii ideii că produsele contabilităţii servesc primordial unor sarcini de control. Aşa că bilanţul, contul de profit şi pierdere şi anexa au rămas simpli vectori de raportare contabilă. Posibilele analize ale echilibrului financiar-funcţional (pe baza bilanţului) sau ale performanţelor relevate de soldurile intermediare de gestiune (pe baza contului de profit şi pierdere), la care le putem adăuga pe cele de flux, ca urmare a întocmirii unui tablou de finanţare, plecând de la un bilanţ diferenţial, toate acestea şi-au căpătat expresii doar în "mesajele" universitare.

În numele unei defectuoase interpretări a judecăţii "teoria ca teoria, dar practica ne omoară", mediul contabil românesc, şi în primul rând normalizatorii, au refuzat conceptualizarea sistemului pe bază de postulate şi principii, cele câteva referinţe în materie, ale regulamentului contabil, rămânând doar o vitrină care să creeze iluzii naivilor asupra europenizării contabilităţii româneşti.

Atmosfera în jurul sistemului contabil a rămas una confuză. Au fost "voci" care au învinovăţit contabilitatea pentru proliferarea fenomenelor de economie subterană sau a celor de evaziune fiscală, ignorându-se, totuşi, limitele sale în materie de control. Alte "voci"au criticat modelul de inspiraţie, invocând în contrapondere, simplitatea contabilităţilor de tip anglo-saxon. Simplitate, infirmată de gradul de financiarizare a economiilor ţărilor în cauză.

Pe de altă parte, dezvoltarea sistemului contabil românesc a întârziat să iasă la rampă, deşi unele procese şi realităţi economice o impuneau. Retratarea conturilor în condiţii de hiperinflaţie s-a realizat târziu, după mai mulţi ani de decapitalizare a societăţilor comerciale. Atunci când o ordonanţă a reglementat această problemă spinoasă, procedura propusă s-a dovedit una greoaie, criticată de majoritatea contribuabililor mari. Fuziunea şi lichidarea întreprinderilor şi-au găsit soluţionări contabile simpliste. Consolidarea conturilor grupurilor

de societăți a întârziat să se reglementeze, proiectul de normă generală nefiind urmat de norme tehnice care să ofere soluții metodologice. Cât privește contabilitatea de gestiune, trecerea la un sistem dualist a făcut din ea, fără voie, un "copil întârziat al reformei contabile". Formula "contabilitatea de gestiune este o contabilitate liberă, neorganizată pe bază de norme" a fost înțeleasă de unii în mod eronat, printr-o altă formulă periculoasă: "contabilitatea de gestiune poate să lipsească". În absența unor ghiduri de organizare a acestui segment de contabilitate, la nivel de ramuri și sectoare de activitate, contabilii au început să improvizeze, "sudând" structuri analitice în corpul contabilității financiare. Ca în majoritatea situațiilor, conceptele și practicile moderne de contabilitate de gestiune au pătruns în țara noastră pe calea mesajului universitar.

Deși diferitele guvernări s-au dovedit incapabile să gestioneze tranziția și, mai nou, crizele cu care se confruntă economia, deși sistemul bancar și moneda națională par să se asfixieze, fenomene economico-sociale la nivel european și mondial ne obligă la angajarea de noi opțiuni. Economiile se globalizează și se financiarizează, cu consecințe politice, deocamdată greu de definitivat. Gruparea societăților capătă tot mai mult dimensiuni transnaționale și transcontinentale. Piețele financiare se dezvoltă. Capitalizările bursiere cresc după o curbă exponențială. Apar și se proliferează instrumente financiare noi. Nevoia de capitaluri obligă întreprinderile la găsirea de noi soluții pentru creșterea performanțelor. Pentru a-și putea plasa capitalurile lor, investitorii au nevoie de informații, în vederea fundamentării deciziilor lor. Contabilitatea este chemată să răspundă acestor noi "sfidări". În altă ordine de idei, România rămâne o țară cu vocație europeană. Aspirațiile ei de accedere în Uniunea Europeană sunt legitime, deși drumul până la acest moment este încă lung și plin de dificultăți. Intrarea în Uniune înseamnă, printre multe alte condiții, și implementarea unui sistem contabil performant. În ultimul an, au fost schițate compatibilitățile și incompatibilitățile între directivele contabile europene și normele contabile internaționale. Șansa țărilor europene, în "duelul" cu referențialul contabil american, este apelul la normele (standardele) contabile internaționale, la găsirea stării de armonie între aceste norme, directivele europene și reglementările naționale.

Plecând de la astfel de premise, împreună cu prietenul și colegul meu Ion Ionașcu, am elaborat și publicat în **1998** un **tratat de contabilitate financiară.** Efort de concepție de 3-4 ani, acest tratat vine să prezinte cititorilor conținutul conceptual și practic al unei contabilități moderne. Printre alte elemente de noutate se înscrie și recursul la explicarea literei și spiritului majorității normelor contabile internaționale. Mai mult, ultimul capitol al tratatului (capitolul 16) a avut ambiția să lanseze o schiță imperfectă a sistemului contabil românesc la orizontul anului 2000.

Nu mică a fost bucuria celor doi autori să constate că linia strategiei de dezvoltare a contabilității românești, promovată de Ministerul Finanțelor în colaborare cu Institutul Experților Contabili din Scoția, în **1999**, cuprinde aceleași direcții lansate în "Tratatul de contabilitate financiară". A aștepta oficial această recunoaștere ar fi din partea noastră un orgoliu exagerat. Deși martore ne rămân cele două volume, ecourile din amfiteatrele Academiei de Studii Economice și din sălile în care am conferențiat între timp.

Este limpede că vârful de lance al economiei românești, ne gândim în primul rând la întreprinderile mari, apte să intre în vâltoarea mondializării, vor trebui să adopte un limbaj contabil inteligibil la nivel internațional. În acest sens, ele vor face apel la o contabilitate

bazată pe forţa de expertiză a normelor contabile internaţionale. Cu speranţa că investitorii, "aşa-numiţi strategici", vor bate la porţile lor. Deşi, personal, nu-mi fac iluzii, ca un împătimit al ideii de "şcoală românească performantă de contabilitate", voi milita pentru acest program de dezvoltare a sistemului nostru contabil.

Pe de altă parte, să visăm totuşi cu ochii deschişi. Acest program de dezvoltare are limitele lui: el nu poate (nu are cum) să o ia înaintea dezvoltării economice şi sociale. Cea mai mare parte din ţesutul economiei ţării noastre nu este permisibil la multe dintre judecăţile şi practicile promovabile prin normele contabile internaţionale.

Este adevărat, procesul de internaţionalizare a contabilităţii româneşti este unul lung. Totuşi, mediul nostru contabil trebuie pregătit din timp. Este şi motivul pentru care cotizez la programul lansat de normalizatorii români, rămânând totodată vigilent la o posibilă "faţă ascunsă" a acestui program. Faţă ascunsă pe care, moralmente, aş fi obligat să o relev studenţilor şi, în general, cititorilor lucrărilor mele.

Paris, 1 decembrie 1999

2. COMISIA INTERNAȚIONALĂ A NORMELOR CONTABILE ŞI REFERENȚIALUL SĂU: REPERE ÎN EVOLUȚIE, ORGANISME INTERESATE ŞI MECANISME ÎN NORMALIZAREA CONTABILĂ INTERNAȚIONALĂ

Demersul contabil în întreprinderile multinaționale sau în întreprinderile mari, ce se vor cotate pe piețele financiare străine, este sinonim cu apelul la un limbaj contabil comun, dacă se poate, un limbaj contabil unic la nivel mondial. În ciuda eforturilor uriaşe şi a realizărilor spectaculoase din ultimul deceniu, contabilitatea mai are încă multe obstacole de trecut, pentru a atinge acest obiectiv. Multă vreme, contabilii au locuit într-un fel de turn Babel, unde nu numai că ei vorbeau în diferite limbi, dar, de asemenea, au dat interpretări diferite aceloraşi evenimente şi tranzacții. Coborârea din turn este, poate, o operație la fel de delicată ca şi urcarea. Diferența este că, la coborâre, criza de timp presează. Am intrat în epoca mondializării şi financiarizării economiilor, prin globalizarea piețelor financiare.

De mai bine de un sfert de secol, cacofonia contabilă mondială pare să se diminueze, o dată cu crearea Comisiei internaționale a normelor contabile (International Accounting Standards Committee: IASC).

La 29 iunie 1973, la Londra, reprezentanții principalelor organizații contabile din Australia, Canada, Franța, Germania, Japonia, Mexic, Olanda, Marea Britanie, Irlanda şi Statele Unite semnau carta de creare a acestui organism, care avea ca obiectiv să elaboreze şi să publice, într-un interes public, norme contabile internaționale ce trebuiau să fie respectate, cu ocazia prezentării anuale a situațiilor financiare, precum şi să asigure acceptarea şi aplicarea acestor norme.

IASC este o operă instituțională a profesiei contabile. Din 1983, membrii IASC includ toate organismele profesionale contabile, membre ale Federației Internaționale a Contabililor (International Federation of Accountants: IFAC)[1].

Deci, normele contabile sunt opera contabililor. Este, oare, bine? Clemenceau spunea că războiul este un lucru prea important pentru a fi încredințat militarilor[2]. Bernard Colasse, analizând critic procesul istoric de normalizare contabilă în Statele Unite, releva că "...normalizarea contabilității este, socialmente, prea importantă pentru a fi încredințată numai contabililor. În acest efort uriaş se înscriu, pe o poziție privilegiată, investitorii şi statul, dar şi alți utilizatori de informații contabile precum partenerii comerciali, sistemul financiar-bancar, sindicatele etc."[3]

În ianuarie 1999, IASC număra 142 de membri (organisme ale profesiei, în general), din 103 țări, ce reprezentau mai mult de 2 milioane de contabili.

La modul general, obiectivul IASC este de a realiza uniformizarea principiilor contabile utilizate pentru situațiile financiare ale întreprinderilor şi altor organisme din lumea întreagă.

---

[1] În octombrie 1977, cu ocazia celui de-al XI-lea Congres internațional de contabilitate, care a avut loc la München, a fost creată această "federație" (IFAC), care, pe plan tehnic, avea să-şi împartă cu IASC actul de normalizare: IFAC îşi asuma responsabilitatea elaborării normelor de audit, în timp de IASC, pe cea a elaborării normelor contabile.

[2] Gilbert Gélard, *La normalisation comptable internationale de l'IASC*, Revue Française de Comptabilité, iulie-august 1994.

[3] Seminar de cercetare ştiințifică organizat anual, la Universitatea Paris-Dauphine.

Eforturile IASC sunt posibile prin suportul financiar al organismelor profesionale contabile şi al altor membri ai Consiliului său, al IFAC, şi prin contribuţiile vărsate de societăţi, instituţii financiare, cabinete contabile şi alte organisme. De asemenea, IASC obține o parte din venituri din vânzarea publicațiilor sale.

Consiliul (Board)

Activitatea IASC este exercitată printr-un Consiliu care cuprinde reprezentanți ai organismelor contabile din 13 țări (sau grupuri de țări), numite de Consiliul IFAC, şi de cel mult patru organisme geografice (ca de exemplu, Federația europeană a experților contabili: FEE), ce îşi manifestă un interes cu totul special în informarea financiară. Fiecare membru poate să desemneze cel mult doi reprezentanți şi un consilier, pentru a participa la reuniunile Consiliului. IASC încurajează ideea ca fiecare membru al Consiliului să includă, în delegația sa, cel puțin o persoană ce lucrează în sectoarele industriale şi o alta, direct angajată în lucrările organismului național de normalizare. Reprezentanți ai Comisiei europene, ai organismului american de normalizare contabilă (FASB), ai Organizației internaționale a comisiilor de valori mobiliare (International Organization of Securities Commissions: IOSCO) şi ai Republicii China participă la reuniunile Consiliului cu statut de observator.

Grupul consultativ (Consultative Group)

În 1981, Consiliul IASC a creat un Grup consultativ care cuprinde reprezentanți ai organizațiilor internaționale ale preparatorilor şi utilizatorilor de situații financiare, ai burselor de valori mobiliare şi ai controlorilor pieţelor financiare. De asemenea, el cuprinde reprezentanți ai agențiilor de dezvoltare, ai organismelor de normalizare şi ai organizațiilor interguvernamentale (printre care, IOSCO, Banca mondială, (The World Bank), Organizația pentru cooperare şi dezvoltare economică (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD)).

Periodic, Grupul consultativ se reuneşte cu membrii Consiliului, pentru a discuta probleme tehnice referitoare la proiectele IASC, programul de lucru al IASC şi strategia acestuia. El joacă un rol important în procesul de elaborare a normelor contabile internaționale şi pentru acceptarea acestora.

Consiliul consultativ (Advisory Council)

În 1995, IASC a creat un Consiliu consultativ internațional, de înalt nivel, compus din persoane cu calități excepționale, ce ocupă înalte responsabilități în profesia contabilă, în întreprinderi şi în cadrul organismelor utilizatorilor de situații financiare. Rolul acestui consiliu este de a promova acceptarea, în general, a normelor contabile internaționale şi de a creşte credibilitatea lucrărilor IASC.

Consiliul consultativ se asigură că independența şi obiectivitatea Consiliului IASC nu s-au diminuat, atunci când acesta din urmă ia decizii tehnice privind propunerile de norme contabile internaționale. Consiliul consultativ nu participă şi nu caută să influențeze deciziile Consiliului IASC.

Personalul IASC (IASC Staff)

Consiliul este asistat de un număr mic de persoane, angajate la Londra şi conduse de un secretar general. Personalul tehnic şi ceilalți şefi de proiect cuprind, în general, persoane ce vin din Canada, China, Germania, Japonia, Marea Britanie şi Statele Unite. Recent, personalul tehnic şi consultanții de proiect au început să cuprindă şi persoane ce vin din Franța, Malaiezia, Noua Zeelandă şi Africa de Sud.

Elaborarea normelor contabile internaționale (The Development of International Accounting Standards)

Reprezentanții Consiliului IASC, organizațiile membre, membrii Grupului consultativ, celelalte organizații şi persoane fizice, cât şi personalul IASC sunt încurajați/te să sugereze noi subiecte, ce pot fi tratate în normele contabile internaționale.

Procedura de elaborare a unei norme contabile internaționale:

a) Consiliul constituie (instalează) **un grup de lucru** (Steering Committee). Fiecare grup de lucru este prezidat de un reprezentant al Consiliului şi include, de obicei, reprezentanți ai institutelor contabile (în general, organisme ale profesiei contabile) din cel puțin trei alte țări. Grupul de lucru poate să cuprindă, de asemenea, reprezentanți ai altor organisme, membre ale Consiliului IASC sau ale Comitetului consultativ, sau experți într-un subiect particular.

b) Grupul de lucru identifică şi trece în revistă toate problemele contabile legate de subiect. El studiază aplicarea "cadrului IASC pentru întocmirea şi prezentarea situațiilor financiare" (cadrul contabil conceptual) la aceste probleme contabile. De asemenea, grupul de lucru studiază dispozițiile şi practicile contabile naționale şi regionale, inclusiv diferitele prelucrări contabile ce pot să fie însuşite prin adaptare, în funcție de circumstanțe. După ce subiectele în cauză au fost examinate, grupul de lucru poate să supună Consiliului IASC **un sumar al punctelor de tratat** (Point Outline).

c) După ce, eventual, a primit comentariile Consiliului, privind sumarul punctelor de tratat, grupul de lucru pregăteşte şi publică, în general, **un proiect de declarație de principii** (a Draft Statement of Principles: DSOP) sau orice alt document, pentru discuții. Scopul acestei declarații este de a expune principiile contabile de bază, ce vor servi ca fundament pentru întocmirea expozeului-sondaj. De asemenea, grupul de lucru descrie diversele soluții studiate şi motivele pentru care ele au fost reținute sau respinse. În cursul perioadei de consultări, care este de obicei de trei luni, sunt solicitate comentarii de la toate părțile interesate. Pentru revizuirile normelor contabile existente, Consiliul poate să ceară grupului de lucru să pregătească un expozeu-sondaj, fără să fi publicat, mai întâi, un proiect de declarație de principii.

d) Grupul de lucru trece în revistă comentariile privind DSOP şi, în mod normal, se pune de acord asupra unei **declarații de principii definitivă** (a Final Statement of Principles), care este supusă aprobării Consiliului IASC şi care va servi drept bază pentru pregătirea unui expozeu sondaj referitor la o propunere de normă contabilă internațională. Declarația finală de principii este disponibilă, la cerere, pentru public, dar ea nu face obiectul unei publicări formale.

e) Grupul de lucru pregăteşte **un proiect de expozeu-sondaj** (a Draft Exposure Draft), pentru aprobarea acestuia de către Consiliul IASC. După examinare şi după aprobarea de către cel puțin două treimi din membrii Consiliului, se procedează la publicarea expozeului-sondaj. În cursul perioadei de consultări, care este de minimum o lună şi în general de cel puțin trei luni, sunt solicitate comentariile tuturor părților interesate.

f) Grupul de lucru revede comentariile şi pregăteşte **un proiect de normă contabilă internațională** (a Draft International Accounting Standard), care este supusă

Consiliului IASC pentru examinare. După examinarea şi aprobarea de către cel puţin trei sferturi din membrii Consiliului, se procedează la publicarea normei.

În cursul acestui proces, Consiliul IASC poate să decidă ca subiectul studiat să necesite consultări suplimentare sau că ar fi mai bine tratat, dacă ar fi supus comentariilor **un document pentru discuţii** (an Issues Paper or a Discussion Paper). De asemenea, poate să fie necesară publicarea mai multor expozee-sondaj, înainte de elaborarea unei norme contabile internaţionale. În mod excepţional, Comitetul IASC poate să funcţioneze fără grup de lucru, pentru probleme mai degrabă minore, dar, în toate cazurile, el publică un expozeu-sondaj înainte de a finaliza o normă.

Începând cu martie 1999, reuniunile Consiliului IASC sunt deschise publicului. IASC comunică detalii administrative pe **site web** care îi este destinat (www.iasc.org.uk).

O retrospectivă a locului şi rolului IASC în armonizarea contabilă internaţională între 1973 şi 1999.

În realizarea rolului său normalizator şi armonizator, IASC a parcurs mai multe faze:

(a) 1973-1988: Căutarea consensului

O caracteristică de bază a activităţii IASC este dată de abordarea consensuală şi caracterul "**democratic**" al procesului de adoptare a normelor. Rezultat al acestui demers, normele publicate între 1973 şi 1988 ofereau opţiuni destul de largi şi favorizau, astfel, acceptarea lor de către un număr mare de întreprinderi. Prin jocul opţiunilor ce figurau în aceste norme, aceeaşi operaţie putea să fie contabilizată în mod diferit, respectându-se fără mari probleme zona conformităţii cu normele IASC. Este evident că un astfel de demers – căutarea consensului – se făcea în detrimentul obiectivului armonizării şi comparabilităţii situaţiilor financiare.

Rezumând, se poate spune că primele norme internaţionale descriau toate practicile recunoscute în lumea occidentală, fiind eliminate cele care erau calificate ca prea deviante sau extravagante. Gilbert Gélard[4] evocă, de altfel, cuvântul cu tâlc al olandezului care prezida, în acea vreme, organismul internaţional: "ceea ce este important în normele IASC nu este ceea ce ele autorizează, ci ceea ce ele interzic".

Această primă fază, cu o abordare suplă, pe opţiuni, a condus la norme internaţionale foarte populare, fiecare regăsindu-se în normă, nimeni nefiind exclus.

(b) 1989-1993: Căutarea comparabilităţii

Faza consensului a condus la o perioadă de lipsă de credibilitate. Întrebarea care se punea atunci era: un text care permite un lucru şi contrariul lui este o normă? Din răspunsul negativ la această întrebare a apărut ideea de a nu reţine, dintre opţiunile existente, decât una, în numele asigurării comparabilităţii datelor. În ianuarie 1989, IASC a publicat, în acest scop, un proiect (E 32 "Comparabilitatea situaţiilor financiare") care viza reducerea de opţiuni. Proiectul a devenit realitate în noiembrie 1993, pentru că el a dat naştere la publicarea a zece norme revizuite, aplicabile pentru prima dată în exerciţiile deschise începând cu 1 ianuarie 1995.

---

[4] Gilbert Gélard, articol anterior citat.

În unele cazuri, normele contabile internaționale vor permite, începând cu acea dată, utilizarea a două prelucrări contabile pentru tranzacțiile și evenimentele de aceeași natură, una din prelucrări fiind denumită "**prelucrare de referință**" (benchmark treatment), cealaltă, "**altă prelucrare autorizată**" (allowed alternative treatment). Declarația de intenție privind "comparabilitatea situațiilor financiare" (1990) dădea explicația următoare "Consiliul s-a pronunțat că trebuia să fie utilizat semnul de "**prelucrare de referință**", în locul expresiei propuse, "prelucrare preferențială" (preferred treatment) [expresie lansată de proiectul E 32], pentru cele câteva cazuri în care el continuă să autorizeze o alegere pentru prelucrarea contabilă a tranzacțiilor și evenimentelor de aceeași natură. Expresia "prelucrare de referință" reflectă într-un mod mai exact intenția Consiliului de a identifica un punct de referință, atunci când trebuie să se facă o alegere între mai multe alternative".

Scopul final al acestei faze avea **o notă politică: de a face normele contabile internaționale acceptabile pe toate piețele financiare din lume.** Dar…

(c) 1994: Referențialul IASC[5] străbate un an de dificultăți

În timp ce IASC tocmai își publica normele **revizuite,** se ivesc câteva incertitudini importante, referitoare la viitorul organismului internațional în cadrul procesului de armonizare contabilă. În acest sens, diferitele părți implicate în acest proces iau măsuri și fac declarații de principiu, care se constituiau în tot atâtea semne de neliniște. Astfel:

- **Organizația internațională a comisiilor de valori mobiliare** (IOSCO) respinge o parte din normele internaționale. În 1993, IOSCO aprobase o listă de subiecte contabile esențiale, pe care întreprinderile multinaționale trebuiau să le trateze, în mod obligatoriu, în prospectele de emisiune de titluri și în notele de informații. Or, în 1994, cu ocazia conferinței sale anuale, IOSCO a considerat că 10 din normele internaționale, ce tratau "subiecte contabile esențiale", nu erau acceptabile[6].
- **Opoziția întreprinderilor față de dispozițiile unor proiecte de normă**. Această opoziție apare cu evidență, cu predilecție, în cazul normelor revizuite IAS 9 "Costurile activităților de cercetare și de dezvoltare (normă care este anulată, astăzi, noile reflecții despre subiectul în cauză regăsindu-se în norma IAS 38 "Imobilizările necorporale") și IAS 22 "Grupările de întreprinderi"[7].
- **Se reduce posibilitatea de a publica un singur joc de conturi reglementat**, în contextul utilizării normelor internaționale. Dacă, până acum, căutarea unui consens mai mare limita numărul de divergențe între normele IASC și cele locale (naționale), revizuirea normelor va introduce divergențe noi, semnificative. Ca

---

[5] Vom înțelege prin "referențialul IASC" ansamblul produselor rezultate din procesele de normalizare și armonizare desfășurate de organismul internațional.

[6] Lista normelor pur și simplu respinse și a normelor ce trebuiau să facă obiectul unei revizuiri din partea IASC a fost prezentată de noi în lucrarea *Tratat de contabilitate financiară*, volumul I, Editura Economică, 1998, paginile 473-474.

[7] Despre sensul opoziției întreprinderilor, în cazul celor două norme, a se vedea *Tratat de contabilitate financiară,* volumul I, lucrare anterior citată, pagina 474.

urmare, este din ce în ce mai greu să se publice un joc de conturi (a se înțelege, o imagine a conturilor) unic, care să răspundă atât obligațiilor de comunicare (publicare) la nivel local, cât şi necesităților pieţelor internaționale.

- **Strategia europeană în materie contabilă dădea semne de ezitare.** După ce, în 1990, declarase că încurajează o acțiune concertată cu IASC, în vederea avansării pe calea armonizării internaționale, Uniunea Europeană lasă uneori să se întrevadă că ea s-ar putea orienta spre conceperea de norme contabile proprii. "Uniunea" reproşa organismului internațional în special elaborarea de norme puternic inspirate din acele norme americane considerate inadaptabile contextului european.

(d) Începutul anului 1995: Semnele unei prime evoluții pozitive

În prima parte a anului 1995, apar semnele dezamorsării stării de minicriză contabilă. Franța şi Germania iau poziții în favoarea normelor internaționale.[8]

În Statele Unite, comisia americană de valori mobiliare (Securities and Exchange Comission: SEC) continuă să solicite, pentru conturile publicate conform normelor IASC, **un tablou de corespondențe,** cu imaginea generată de aplicarea normelor americane, cu excepția următoarelor aspecte: duratele de amortizare a diferențelor din achiziție (goodwill); conversia situațiilor financiare ale întreprinderilor ce îşi prezintă conturile lor în moneda unei economii hiperinflaționiste (norma IAS 29); tabloul de trezorerie (norma IAS 7 revizuită).

(e) Iulie 1995: Acordul IASC-IOSCO şi reînnoirea normelor internaționale

În iulie 1995, la Paris, IOSCO a ținut cea de a douăzecea sa conferință anuală. Ca rezultat al acestei conferințe, IOSCO şi IASC au stabilit o listă de domenii contabile care, până în 1999, urmau să facă obiectul unor noi norme internaționale, sau al revizuirii de norme IASC existente. **Obiectivul** celor două organizații era (şi este) ca situațiile financiare, întocmite în conformitate cu normele IASC, să poată fi utilizate şi recunoscute pe toate pieţele bursiere ale lumii, în special în Statele Unite, pentru emisiuni şi cotații transfrontaliere, fără nici o corespondență cu normele contabile naționale ale țărilor în care fiinţează diversele pieţe. Reperele eforturilor IASC de a reexamina referențialul său au fost prezentate în "Tratat" (volumul I, pagina 476). De asemenea, analiza noastră a mers mai departe, relevând consecințele acordului IASC-IOSCO, la nivel european (pagina 477).

(f) Evoluții recente

În 1997, Consiliul IASC a format un **Comitet permanent de interpretare** (Standing Interpretations Committee: SIC) pentru a examina, fără întârziere (urgent), problemele contabile susceptibile să facă obiectul prelucrărilor divergente sau inacceptabile, în absența instrucțiunilor. Această examinare este realizată în contextul normelor contabile internaționale existente şi al cadrului IASC. Cu ocazia pregătirii **interpretărilor** (interpretations), SIC consultă comitetele naționale similare, care au fost desemnate, în acest scop, de către organismele membre.

SIC abordează probleme a căror importanță este suficient de generală, şi nu pe cele ce vizează un număr mic de întreprinderi. Interpretările acoperă:

---

[8] Poziții dezvoltate de noi în *Tratat de contabilitate financiară*, lucrare anterior citată, pagina 475.

- atât probleme ajunse la maturitate (mature inssues) (practici nesatisfăcătoare, în cadrul normelor contabile internaționale existente); și
- probleme emergente (urgente) (emerging issues) (subiecte noi ce se raportează la o normă contabilă internațională existentă, dar care nu au fost examinate, atunci când a fost elaborată norma).

SIC este compus din 12 membrii care au drept de vot, membri ce vin din diverse țări și care cuprind persoane fizice ce reprezintă profesia contabilă, grupurile de preparatori și de utilizatori de conturi. În cadrul SIC, IOSCO și Comisia europeană sunt observatori, fără drept de vot. Pentru a se asigura o legătură adecvată cu Consiliul IASC, doi reprezentanți ai Consiliului participă la reuniunile SIC.

SIC publică un **proiect de interpretare** (a proposed Interpretation) pentru comentariu public, dacă nu mai mult de trei dintre membrii săi, care au drept de vot, au votat contra unei interpretări. Perioada de comentariu este în general de două luni.

Dacă nu sunt mai mult de trei dintre membrii săi care au votat contra unei interpretări, SIC va cere Consiliului IASC să aprobe interpretarea finală pentru publicare; la fel ca în cazul unei norme contabile internaționale, este nevoie de votul pozitiv al cel puțin trei sferturi din membrii Consiliului IASC. O dată aprobate de Consiliu, interpretările sunt publicate.

IASC publică un raport al deciziilor SIC, imediat după fiecare reuniune a SIC, în scrisoarea sa de informare "News from the SIC".

IASC la oră de bilanț

IASC a publicat 40 de norme contabile internaționale. Unele dintre ele au fost înlocuite, în anii care au trecut, cu alte norme. Cele mai multe dintre ele au suportat, între timp, ameliorări. Procesul de normalizare și armonizare contabilă internațională este un proces continuu și iterativ. Studiul nostru, întruchipat de volumul II al lucrării "Sisteme contabile comparate" (ediția a II-a), vizează toate normele contabile internaționale operaționale la nivelul anului 2000 (mai mult de 30 de norme). Dintr-un astfel de studiu nu poate să lipsească "constituția unei contabilități moderne", cadrul contabil conceptual (regăsit sub denumirea oficială "Cadrul pentru întocmirea și prezentarea situațiilor financiare"). La acest "nucleu dur" (cadru + norme), se adaugă interpretările SIC (15 la număr). Nu pot fi uitate nici proiectele care reprezintă "viitoarele norme" aflate în fază "embrionară". Acestea din urmă vizează subiecte majore ca, de exemplu: imobilele de plasament; agricultura; actualizarea; pieţele emergente; activitatea de extracție; informarea privind performanța financiară etc.

Din motive legate de inteligibilitatea mesajului universitar și profesional, lucrarea noastră nu va aborda litera și spiritul interpretărilor și proiectelor.

În sfârșit, IASC ține ca, la orizontul anilor 2000, să-și înnoiască strategia. În decembrie 1998, grupul de lucru "Strategie" (Strategy Working Party) a publicat un document pentru discuții, "**Structurarea IASC pentru viitor**" (Shaping IASC for the Future), care expune propuneri pentru reorganizarea organismului internațional, pentru secolul al XXI-lea. Documentul pentru discuții este disponibil pe INTERNET (site web al IASC): www.iasc.org.uk.

Capitolul II:

CONCEPTE ŞI PREZENTARE

1. Cadrul de întocmire şi de prezentare a situațiilor financiare (Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements)
2. Litera şi spiritul normei IAS 1 "Prezentarea situațiilor financiare" (Presentation of Financial Statements)
3. Litera şi spiritul normei IAS 7 "Tablourile fluxurilor de trezorerie" (Cash Flow Statements)
4. Litera şi spiritul normei IAS 18 "Veniturile activităților ordinare" (Revenue)
5. Litera şi spiritul normei IAS 8 "Beneficiul sau pierderea net(ă) al/(a) perioadei, erorile fundamentale şi schimbările de metode contabile" (Net Profit or Loss for the Period, Fundamental Errors and Changes in Accounting Policies)
6. Litera şi spiritul normei IAS 30 "Informațiile de furnizat în situațiile financiare ale băncilor şi instituțiilor financiare asimilate" (Disclosures in the Financial Statements of Banks and Similar Financial Institutions)

1. CADRUL DE ÎNTOCMIRE ŞI DE PREZENTARE A SITUAȚIILOR FINANCIARE (FRAMEWORK FOR THE PREPARATION AND PRESENTATION OF FINANCIAL STATEMENTS)

Elemente introductive

Ideea şi geneza unui cadru contabil conceptual îşi au originile în Statele Unite. Această "constituție" a unei contabilități moderne așază sistemul contabil al unei țări, şi în primul rând practicile sale, pe baze conceptuale, ceea ce asigură performanța normalizării, dar şi prelucrărilor contabile şi raportării financiare.

Subiectul dezvoltat prin studiul unui cadru conceptul a devenit o constantă pentru autorul prezentei lucrări. Primele analize exprimate în scris datează din 1992. Ar fi lipsit de modestie să evoc o listă de lucrări (cărți, articole şi comunicări) în care am investigat, de o manieră sau alta, subiectul în cauză. Cert este că el şi-a găsit un teren extrem de favorabil de exprimare în mediul anglo-saxon. Este şi motivul pentru care primul volum al prezentei lucrări, intitulat "Contabilitățile anglo-saxone", realizează o analiză de detaliu a:

- cadrului contabil conceptual american (paginile 219-235);
- proiectelor de cadru contabil conceptual, în spațiul britanic (paginile 104-112).

Ceea ce este important pentru prezentul volum este că, pe urma adâncă a cadrului contabil conceptual american, IASC a dezvoltat propria reflecție, care a fost publicată în iulie 1989 sub denumirea de "Cadru de întocmire şi de prezentare a situațiilor financiare". Deşi păstrează multe dintre trăsăturile şi structurile cadrului american, cadrul conceptual al IASC se particularizează prin câteva note. El se distanțează de cadrul american prin faptul că vrea să fie un cadru adresat nu predominant unei categorii de utilizatori (în speță, investitorii), ci unei palete largi, ceea ce denotă caracterul său "mai social". Ca să nu mai vorbim de faptul că, similar normelor contabile internaționale, el este un produs tranzacțional, rezultat din consensul reprezentanților mai multor țări, în cadrul Consiliului IASC. O analiză atentă a arhitecturii cadrului contabil conceptual internațional relevă o serie de deosebiri tehnice şi conceptuale, față de cadrul american.

Cum poate acest cadru contabil conceptual să influențeze sistemul contabil al unei țări? Primul răspuns pozitiv este legat de contabilitatea marilor firme, deschise circuitelor economice internaționale. Dacă astfel de firme îşi țin contabilitatea, făcând apel la referențialul IASC, este de la sine înțeles că ele vor integra în practicile lor şi reflecțiile degajate din cadrul contabil conceptual internațional. Al doilea răspuns pozitiv ar putea să se găsească în zona celorlalte întreprinderi (întreprinderile mici, mijlocii şi cele mari, fără anvergură internațională). Cadrul internațional ar putea să se constituie într-o bază de reflecție pentru normalizatorii naționali, în vederea elaborării unui cadru adaptat la specificul unei țări sau unei zone de țări, care împărtăşesc acelaşi model de evoluție economică, financiară, socială şi, întrucâtva, culturală.

Deşi cadrul contabil conceptual internațional a fost analizat de noi în mai multe reprize, ultima dată în volumul I al lucrării "Tratat de contabilitate financiară" (paginile 284-309), prezentarea şi analiza lui nu aveau cum să lipsească din volumul II al prezentei lucrări. Cu amendamentele de rigoare, față de prezentarea din "Tratat", vom expune, în cele ce urmează, liniile definitorii, scopul şi arhitectura cadrului internațional.

Cadrul conceptual al IASC cuprinde 110 paragrafe şi tratează următoarele probleme: obiectivul cadrului, câmpul său de aplicare, utilizatorii situațiilor financiare şi necesitățile lor de informații; obiectivul situațiilor financiare; caracteristicile calitative ale situațiilor financiare; elementele care compun situațiile financiare (în special definițiile lor); criteriile de recunoaştere (constatare) a elementelor ce compun situațiile financiare; sistemele de măsurare

(evaluarea elementelor care compun situațiile financiare); conceptele de capital și de menținere de capital.

În prima sa parte, cadrul conceptual al IASC prezintă componentele sale, cu precizarea paragrafelor aferente:

Componentele (rubricile) cadrului conceptual	Paragrafele
PREFAȚĂ	
INTRODUCERE	
Obiectivul și statutul	1-11
Câmpul de aplicare	1-4
Utilizatorii și necesitățile lor de informații	5-8
OBIECTIVUL SITUAȚIILOR FINANCIARE	9-11
Poziția financiară, performanța și evoluția poziției financiare	12-21
Notele anexe și tablouri suplimentare	15-21
IPOTEZE PREALABILE	21
Contabilitatea de angajamente	22-23
Continuitatea exploatării	22
CARACTERISTICILE CALITATIVE ALE SITUAȚIILOR FINANCIARE	23
Inteligibilitatea	24-46
Relevanța	25
Importanța semnificativă	26-30
Fiabilitatea	29-30
Imaginea fidelă	31-38
Primordialitatea realității asupra formei	33-34
Neutralitatea	35
Prudența	36
Exhaustivitatea (integralitatea, caracterul complet)"	37
Comparabilitatea	38
RESTRICȚIILE CARE TREBUIE RESPECTATE, PENTRU CA INFORMAȚIILE FINANCIARE SĂ FIE RELEVANTE ȘI FIABILE	39-42
Respectarea termenelor	43-45
Raportul cost/avantaje	43
Echilibru între caracteristicile calitative	44
Imagine fidelă/Reprezentare fidelă	45
ELEMENTELE SITUAȚIILOR FINANCIARE	46
POZIȚIA FINANCIARĂ	47-81
Activele	49-52
Pasivele (Datoriile)	53-59
Capitalurile proprii	60-64
PERFORMANȚA	65-68
Veniturile	69-73
Cheltuielile	74-77
Ajustările de menținere a capitalului	78-80
RECUNOAȘTEREA (CONSTATAREA)[1] ELEMENTELOR SITUAȚIILE FINANCIARE	81
Probabilitatea avantajelor economice viitoare	82-98
Fiabilitatea evaluării	85
Recunoașterea[1] activelor	86-88
Recunoașterea[1] pasivelor (datoriilor)	89-90
Recunoașterea[1] veniturilor	91
Recunoașterea[1] cheltuielilor	92-93
EVALUAREA ELEMENTELOR SITUAȚIILOR FINANCIARE	94-98
CONCEPTELE DE CAPITAL ȘI DE MENȚINERE DE CAPITAL	99-101
Conceptele de capital	102-110
Conceptele de menținere de capital și de determinare a rezultatului	102-103
	104-110

A) Prefață

Cadrul precizează că, "deși situațiile financiare pot fi asemănătoare de la o țară la alta, există diferențe ale căror cauze trebuie să fie căutate, probabil, în diversitatea de circumstanțe sociale, economice și juridice, precum și în contextul particular al fiecărei țări, cu privire la

[1] Se utilizează și termenul de CONTABILIZARE

obligațiile naționale şi la necesitățile informaționale ale diverşilor utilizatori ai documentelor de sinteză".

De asemenea, prefața cadrului relevă că aceste "circumstanțe diferite au condus la utilizarea de definiții variate pentru caracterizarea elementelor situațiilor financiare (activele, datoriile, capitalurile proprii, cheltuielile şi veniturile). Deopotrivă, ele au avut ca rezultat utilizarea de criterii diferite pentru recunoaşterea (constatarea) elementelor situațiilor financiare şi de alegere preferențială a unei baze de evaluare sau alteia".

Prin cadrul său conceptual, IASC s-a angajat să apropie, prin armonizarea reglementărilor, normele contabile şi procedurile legate de pregătirea şi prezentarea situațiilor financiare. Totodată, organismul normalizator îşi concentrează efortul său de armonizare cu predilecție asupra **situațiilor financiare, pregătite pentru a oferi informații utile luării deciziilor economice.**

Consiliul IASC consideră că situațiile financiare, care sunt pregătite în acest scop, satisfac necesitățile comune ale majorității utilizatorilor. Într-adevăr, aproape toți utilizatorii iau decizii economice, ca de exemplu, pentru:

- a stabili când să se cumpere, să se conserve sau să se vândă părți din capital;
- a aprecia gestiunea sau prezentarea conturilor de către conducători;
- a aprecia capacitatea întreprinderii de a plăti membrii personalului său şi de a le oferi alte avantaje;
- a aprecia garanția ce o oferă întreprinderea vizavi de împrumuturile care i-au fost acordate;
- a determina politicile fiscale;
- a determina beneficiile distribuibile şi dividendele;
- a întocmi şi a utiliza statisticile venitului național; sau
- a reglementa activitățile întreprinderii.

Consiliul recunoaşte, în acelaşi timp, că guvernele, în special, pot să formuleze dispoziții diferite sau suplimentare pentru propriile lor nevoi. Aceste dispoziții nu trebuie, totuşi, să afecteze situațiile financiare care sunt publicate pentru satisfacerea nevoilor altor utilizatori.

Conform referențialului IASC, în mod obişnuit, situațiile financiare sunt întocmite în acord cu **modelul contabil al costului istoric recuperabil şi al conceptului de menținere a capitalului financiar nominal.** Deşi alte modele şi concepte pot să fie mai bine adaptate obiectivelor situațiilor financiare, până în prezent nu există un consens privind înlocuirea modelului costului istoric.

B) Obiectivul cadrului conceptual al IASC

Poziția IASC, de normalizator la nivel mondial, obligă la unele nuanțări privind scopul cadrului său conceptual.

În acest sens, în paragraful 1 al cadrului sunt prezentate următoarele obiective:

a) să ajute Consiliul IASC în punerea la punct a viitoarelor norme contabile internaționale şi în revizuirea celor existente;

b) să ajute Consiliul IASC în promovarea armonizării reglementărilor, normelor contabile şi procedurilor legate de prezentarea situațiilor financiare, prin reducerea numărului de soluții contabile autorizate pentru aceeaşi problemă;

c) să ajute organismele naţionale de normalizare, în punerea la punct a normelor proprii;
d) să ajute pe cei ce întocmesc situaţiile financiare, în aplicarea normelor contabile internaţionale şi în tratarea subiectelor ce trebuie să facă obiectul unei norme contabile internaţionale;
e) să ajute auditorii în formarea unei opinii privind conformitatea situaţiilor financiare cu normele contabile internaţionale;
f) să ajute utilizatorii situaţiilor financiare în vederea interpretării informaţiei conţinute în situaţiile financiare, întocmite în conformitate cu normele contabile internaţionale;
g) să furnizeze celor interesaţi în lucrările IASC informaţii privind metodele utilizate în elaborarea normelor contabile internaţionale.

În paragraful 2, Consiliul IASC atrage atenţia că **acest cadru nu este o normă contabilă** internaţională şi, ca atare, nu comportă dispoziţii normative privind evaluarea sau informarea. Mai mult, "Consiliul recunoaşte, în paragraful 3, că, în cazul în care apare un conflict între elementele de conţinut ale cadrului şi o normă contabilă internaţională, obligaţiile prevăzute de norma contabilă internaţională prevalează asupra acestui cadru".

C) Utilizatorii şi nevoile lor de informare

Utilizatorii situaţiilor financiare cuprind investitorii actuali şi potenţiali, membrii personalului, creditorii de fonduri, furnizorii şi alţi creditori, clienţii, statul şi organismele lui publice şi publicul. Pentru a satisface unele dintre diferitele lor nevoi de informare, utilizatorii trebuie să aibă acces la situaţiile financiare ale întreprinderii.

Cererea de informaţii contabile – utilizatorii şi necesităţile lor informaţionale – a/au făcut pe larg obiectul reflecţiilor noastre în "Tratat de contabilitate financiară"(vol I, paginile 43-58). Acelaşi subiect a constituit o parte din materia de cercetare pentru colega noastră, Liliana Malciu, care, în teza sa, urmată de lucrarea "Cererea şi oferta de informaţii contabile" (Editura Economică, 1998), prezintă în cele mai fine detalii dimensiunile cererii şi comportamentele utilizatorilor, în contextul jocului social al contabilităţii.

D) Obiectivul situaţiilor financiare

Aşa cum am relevat în lucrările noastre anterioare, obiectivul situaţiilor financiare (documentele de sinteză), conform cadrului conceptual al IASC, este să furnizeze o **informare privind poziţia financiară, performanţele şi evoluţia poziţiei financiare aferente unei întreprinderi.**

O astfel de informare este utilă pentru o gamă largă de utilizatori potenţiali, în vederea **luării deciziilor lor economice.**

Similar cadrului american, cadrul IASC "afirmă" că situaţiile financiare nu constituie pentru utilizatori decât un element, printre altele, din ansamblul informaţiilor solicitabile de aceştia. Să reţinem că aria de aplicare a cadrului IASC este mai restrictivă decât a cadrului american (vezi schema următoare).

De asemenea, cadrul IASC nu vizează prezentarea şi comunicarea mai multor seturi de situaţii financiare, în funcţie de necesităţile informaţionale specifice fiecărei categorii de utilizatori. Altfel, ar fi contestată valabilitatea principiului unicităţii bilanţului[2]. Dezbaterea

---

[2] Referitor la conţinutul acestui principiu, dar şi la alternativele în caz de contestare, a se (re)citi *Îmblânzirea junglei contabilităţii*, paginile 232-240 (Niculae Feleagă, Editura Economică, 1996)

asupra unei atare modulări (seturi distincte, pentru fiecare categorie de utilizatori) rămâne deschisă pentru viitor, în special în contextul utilizării noilor tehnologii informatice.

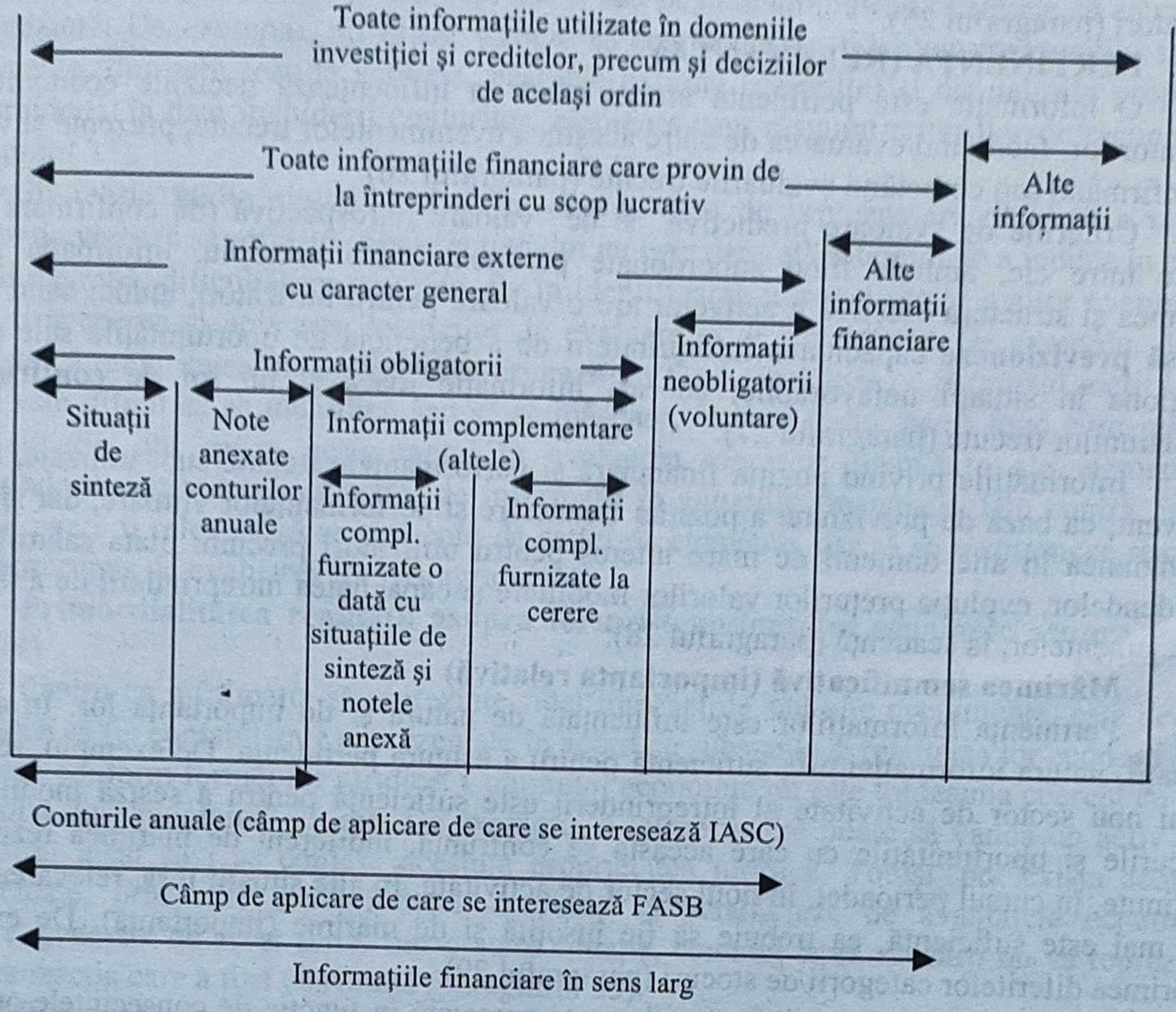

Sursă: Le cadre conceptuel de l'IASC – contexte et contenu, Revista franceză de contabilitate, 1988, autori Raymond Bethoux şi François Kremper.

Pentru a se răspunde obiectivelor situaţiilor financiare (în fapt, conturilor anuale), cadrul conceptual precizează că întocmirea acestora presupune două ipoteze prealabile (paragrafele 22-23 ale cadrului): aplicarea unei contabilităţi de angajamente şi afirmarea stării de continuitate a activităţilor întreprinderii, într-un viitor previzibil.

E) Caracteristicile calitative ale informaţiilor

Utilitatea informaţiilor care compun situaţiile financiare este determinată de caracteristicile lor calitative. Paragraful 24 al cadrului enumeră principalele patru caracteristici calitative: inteligibilitatea, pertinenţa (relevanţa), fiabilitatea şi comparabilitatea. Paragrafele 25-26 analizează aceste 4 caracteristici, precum şi celelalte caracteristici subordonate lor. Totodată, sunt analizate restricţiile care trebuie respectate, pentru ca informaţiile financiare să fie pertinente (relevante):

INTELIGIBILITATEA

Situaţiile financiare trebuie să fie imediat inteligibile pentru utilizatori. În acest sens, utilizatorii trebuie să posede o bună cunoaştere a activităţilor economice şi a contabilităţii.

Informațiile care relevă situații complexe, prezentate în documentele de sinteză, din motive de pertinență, nu trebuie excluse, în cazurile în care ele sunt prea puțin inteligibile pentru anumiți utilizatori (paragraful 25).

PERTINENȚA (RELEVANȚA)

O informație este pertinentă atunci când ea influențează deciziile economice ale utilizatorilor, facilitând evaluarea de către aceştia a evenimentelor trecute, prezente şi viitoare şi confirmând sau corectând evaluările trecute (paragraful 26).

Criteriile de "valoare predictivă" şi de "valoare retrospectivă (de confirmare)" sunt legate între ele, ambele fiind subordonate pertinenței. De exemplu, informația privind mărimea şi structura efectivă a activelor are o valoare pentru utilizatori, atunci când aceştia vor **să previzioneze** capacitatea întreprinderii de a beneficia de oportunitățile sale şi de a reacționa în situații nefavorabile; aceeaşi informație joacă şi un rol de **confirmare** a previziunilor trecute (paragraful 27).

Informațiile privind poziția financiară şi performanțele trecute sunt utilizate, în mod frecvent, ca bază de previziune a poziției financiare şi performanțelor viitoare, dar şi pentru previziunea în alte domenii de mare interes pentru utilizatori precum: plata salariilor şi a dividendelor, evoluția prețurilor valorilor mobiliare şi capacitatea întreprinderii de a face față angajamentelor, la scadență (paragraful 28).

Mărimea semnificativă (importanța relativă)

Pertinența informațiilor este influențată de natura şi de importanța lor. În anumite situații, natura informației este suficientă pentru a asigura pertinența. De exemplu, relevarea unui nou sector de activitate al întreprinderii este suficientă pentru a sesiza modificări în riscurile şi oportunitățile cu care aceasta se confruntă, indiferent de mărimea rezultatelor obținute, în cursul perioadei, în noul sector de activitate. În alte situații însă, relevarea naturii nu mai este suficientă, ea trebuie să fie însoțită şi de mărime (importanță). De exemplu, mărimea diferitelor categorii de stocuri (paragraful 29).

Importanța relativă a informațiilor este apreciată în funcție de consecințele omisiunii sau inexactității lor, asupra deciziilor economice pe care utilizatorii le iau pe baza situațiilor financiare. Mărimea semnificativă se apreciază în funcție de valoarea elementului sau erorii, judecată în contextul particular al omisiunii sau inexactității. Ca urmare, mărimea semnificativă conduce la un prag sau la un punct de separare. Cu alte cuvinte, ea nu reprezintă o calitate principală a informațiilor, pentru ca acestea să fie considerate utile (paragraful 30).

FIABILITATEA

O informație este fiabilă atunci când nu conține erori sau elemente care să conducă la interpretări eronate şi, astfel, utilizatorii pot avea încredere în ea, în vederea reprezentării fidele a tranzacțiilor sau a altor evenimente (paragraful 31).

O informație poate fi pertinentă, dar puțin fiabilă, prin natura sa sau modul său de prezentare. De exemplu, dacă validitatea şi valoarea unei cereri de despăgubire, în virtutea unei acțiuni judecătoreşti, fac obiectul unor contestări serioase, luarea în cont a valorii totale a acestei informații ar putea conduce la erori. Într-un astfel de caz, ar fi mai adecvat să se furnizeze valoarea (mărimea) şi circumstanțele cererii (paragraful 42).

Imaginea fidelă

Pentru a fi fiabilă, o informaţie trebuie să prezinte în mod fidel tranzacţiile şi alte evenimente pe care ea vizează să le reprezinte sau pe care am putea presupune că ea caută să le reprezinte. De exemplu, un bilanţ trebuie să reprezinte cu fidelitate tranzacţiile sau alte evenimente, din care rezultă activele, pasivele externe (datoriile) şi capitalurile proprii ale întreprinderii, la data închiderii conturilor, elemente care răspund criteriilor de recunoaştere (paragraful 33).

În foarte multe situaţii, există un anumit **risc** de reprezentare nefidelă a ceea ce informaţia vizează să reflecte. Apariţia riscului nu este datorată intenţiei de a induce în eroare, ci, mai degrabă, dificultăţilor inerente, fie în identificarea tranzacţiilor şi a altor evenimente, fie în conceperea şi aplicarea tehnicilor de evaluare şi de prezentare. De exemplu, deşi se cunoaşte că majoritatea întreprinderilor **creează** un fond comercial pe parcursul vieţii lor, de obicei este dificil să se identifice sau să se măsoare, în mod fiabil, acest fond comercial. În atare situaţii, din cauza nesiguranţei în evaluarea efectelor financiare ale elementelor, întreprinderile nu vor releva astfel de informaţii în situaţiile financiare. Din contră, în alte situaţii, poate fi relevant să se ţină cont de astfel de elemente, dar să se menţioneze riscul de eroare presupus de evaluarea lor (paragraful 34).

Primordialitătea realităţii asupra formei (conţinutului economic asupra formei juridice)[3]

Pentru ca informaţia să reprezinte fidel tranzacţiile sau alte evenimente, este necesar ca acestea să fie contabilizate şi prezentate în acord cu substanţa şi realitatea lor economică, şi nu numai conform formei lor juridice. Conţinutul economic nu este totdeauna coerent cu ceea ce rezultă din "montajul" juridic. De exemplu, o întreprindere poate să vândă un activ unui terţ, astfel încât să i se confere acestuia proprietatea juridică. Totuşi, pot exista acorduri contractuale, prin care întreprinderea continuă să beneficieze de avantajele economice viitoare, generate de acest activ. Într-o atare situaţie, contabilitatea vânzării nu va reprezenta fidel tranzacţia care a fost convenită (paragraful 35).

Remarcă: O astfel de caracteristică a informaţiei (vom vedea mai târziu, un atare principiu) nu se probează, "totdeauna, în contabilităţile ţărilor europene de drept scris".

Neutralitatea

Neutralitatea este o condiţie a fiabilităţii. Pentru a fi neutră, o informaţie trebuie să fie lipsită, pe cât posibil, de subiectivitate. De exemplu, situaţiile financiare nu sunt neutre dacă, prin modul de selectare şi prezentare a informaţiilor, influenţează luări de decizii şi judecăţi care să conducă la un rezultat predeterminat (paragraful 36).

Prudenţa

Adesea, producătorii de informaţii se confruntă cu incertitudini ca, de exemplu: posibilitatea de încasare a creanţelor incerte; durata de viaţă utilă probabilă a imobilizărilor corporale; numărul de reclamaţii privind produsele care se vând în garanţie etc. Aceste incertitudini sunt înregistrate în contabilitate prin exerciţiul prudenţei. Prudenţa presupune luarea în cont a unui grad de precauţie, în judecăţile formulate cu privire la estimările în condiţii de incertitudine, astfel încât activele şi veniturile să nu fie evaluate în plus faţă de

---

[3] De fapt, preparatorii de conturi sunt invitaţi să ţină cont de realitate (conţinutul economic) şi de aparenţă (forma juridică), şi **nu numai** de prima în locul celei de-a doua (sau eventual, invers).

costurile istorice, iar pasivele (datoriile) şi cheltuielile, în minus faţă de aceste valori. Totodată, exerciţiul prudenţei nu permite crearea de rezerve oculte sau de provizioane excesive, subevaluarea deliberată a activelor şi veniturilor sau supraevaluarea deliberată a pasivelor (datoriilor) şi cheltuielilor, deoarece, în atare cazuri, situaţiile financiare nu ar mai fi neutre şi, deci, nu ar mai poseda calitatea de fiabilitate (paragraful 37).

Exhaustivitatea (integralitatea, caracterul complet)

Exhaustivitatea este şi ca o condiţie a fiabilităţii. Pentru a fi fiabilă, o informaţie conţinută în situaţiile financiare trebuie să fie exhaustivă, în măsura în care această caracteristică este permisă de mărimea semnificativă (importanţa relativă) şi de costuri. Absenţa unor elemente poate să falsifice informaţia, inducând în eroare utilizatorul. Ca urmare, informaţia este nefiabilă şi insuficient de pertinentă (paragraful 38).

COMPARABILITATEA

Utilizatorii trebuie să beneficieze de comparabilitatea în timp a documentelor de sinteză, astfel încât aceştia să poată identifica tendinţele poziţiei financiare şi performanţele întreprinderii. Totodată, comparabilitatea se referă la documentele de sinteză ale diferitelor întreprinderi, informaţiile şi indicatorii urmăriţi fiind: poziţia financiară, performanţele şi evoluţia poziţiei financiare. Pentru asigurarea comparabilităţii, evaluarea şi prezentarea efectului financiar al tranzacţiilor şi evenimentelor trebuie efectuate în mod coerent şi prin respectarea permanenţei în timp a metodelor, la nivelul unei întreprinderi, şi de o manieră coerentă, atunci când sunt analizate prin comparaţie mai multe întreprinderi (paragraful 39).

Se deduce că una dintre implicaţiile importante ale comparabilităţii este că utilizatorii trebuie să fie informaţi asupra metodelor contabile folosite în întocmirea situaţiilor financiare, asupra evoluţiei acestor metode, precum şi asupra efectelor lor. În mod evident, utilizatorii trebuie să fie în măsură să identifice diferenţele dintre metodele contabile aferente diferitelor probleme. Utilizarea normelor contabile internaţionale ar contribui la asigurarea comparabilităţii informaţiilor financiare (paragraful 40).

Necesitatea comparabilităţii informaţiilor nu trebuie să conducă la **uniformitate**, în sensul pur al termenului, şi nu trebuie să constituie un obstacol în introducerea de norme contabile ameliorate. Este contraindicat ca o întreprindere să continue contabilizarea identică a unei tranzacţii sau unui alt eveniment, dacă metoda adoptată nu permite respectarea calităţilor de pertinenţă şi fiabilitate. De asemenea, este contraindicat ca o întreprindere să nu-şi modifice metodele contabile, atunci când există alte metode mai pertinente şi mai fiabile (paragraful 41).

În vederea comparării în timp a poziţiei financiare, performanţelor şi evoluţiei poziţiei financiare ale unei întreprinderi, documentele de sinteză trebuie să ofere informaţiile financiare, corespunzătoare perioadelor precedente (paragraful 42).

RESTRICŢIILE CARE TREBUIE RESPECTATE PENTRU CA INFORMAŢIILE FINANCIARE SĂ FIE PERTINENTE ŞI FIABILE

Respectarea termenelor

Nerespectarea termenelor poate conduce la pierderea pertinenţei unei informaţii. În acest sens, conducerea întreprinderii trebuie să caute un echilibru între respectarea relativă a termenelor şi o fiabilitate suficientă. Uneori, furnizarea la termen a unei informaţii solicită prezentarea acesteia înainte să se cunoască toate aspectele unei tranzacţii, ceea ce dăunează

fiabilității. Din contră, dacă se întârzie publicarea conturilor până în momentul în care toate aspectele sunt cunoscute, este asigurată, în mod evident, fiabilitatea, dar nu şi utilitatea necesară, adică oportunitatea luării deciziilor. Se deduce necesitatea unui echilibru între pertinență şi fiabilitate, realizarea acestuia fiind determinată de satisfacerea necesităților utilizatorilor în materie de luare a deciziilor (paragraful 43).

Echilibrul între avantaje şi costuri (raportul cost/avantaje)

Acest echilibru este, mai degrabă, o restricție generală decât o caracteristică a informației financiare. Este uşor de înțeles că avantajele obținute ca urmare a utilizării informației trebuie să fie superioare costului consimțit pentru producerea acesteia. Evaluarea avantajelor şi costurilor este un proces care presupune o doză de relativitate, apelându-se la judecată. Mai mult, costurile nu sunt suportate, în mod obligatoriu, de utilizatorii care profită de avantajele conferite de folosirea informațiilor, în procesul decizional. De asemenea, avantajele pot să apară şi în profitul altor utilizatori decât cei pentru care au fost produse informațiile. Din aceste considerente, este dificil să se aplice un test cost-avantaje la fiecare caz particular. Aceasta nu înseamnă că producătorii şi utilizatorii situațiilor financiare, dar mai ales normalizatorii, nu trebuie să țină cont de această restricție (paragraful 44).

Echilibrul între caracteristicile (calitățile) informațiilor financiare

Obținerea acestui echilibru este necesară, în special, pentru satisfacerea obiectivelor situațiilor financiare. Dificultatea obținerii echilibrului este dată de faptul că, în diferitele contexte, importanța relativă a caracteristicilor este rezultatul judecăților profesionale (paragraful 45).

Imaginea fidelă (Reprezentarea fidelă)

Formula clasică de certificare a documentelor de sinteză este aceea că ele oferă o imagine fidelă sau reprezintă fidel poziția financiară, performanțele şi evoluția poziției financiare ale întreprinderii. O imagine fidelă sau o reprezentare fidelă a informației se obține prin realizarea principalelor caracteristici calitative şi prin aplicarea de norme contabile pertinente (paragraful 46).

Se poate constata că, în cadrul conceptual al IASC, sunt prezentate restricțiile pe care o informație trebuie să le respecte, pentru a îndeplini cele două calități fundamentale dintre cele patru principale: pertinența şi fiabilitatea.

Pe de altă parte, să remarcăm prezența unor calități ale informației care implică agregarea unor principii contabile:

- importanța relativă (paragrafele 29,30);
- prioritatea realității în fața formei (paragraful 35);
- imaginea fidelă (paragrafele 33, 34 şi 46);
- prudența (paragraful 37);
- permanența metodelor (paragrafele 39, 40, 41 şi 42).

În lucrarea "Le cadre conceptuel de l'IASC – contexte et contenu" (RFC 191 – iunie 1988) Raymond Bethoux şi François Kremper sugerează următoarea schemă de ierarhizare a caracteristicilor informațiilor financiare:

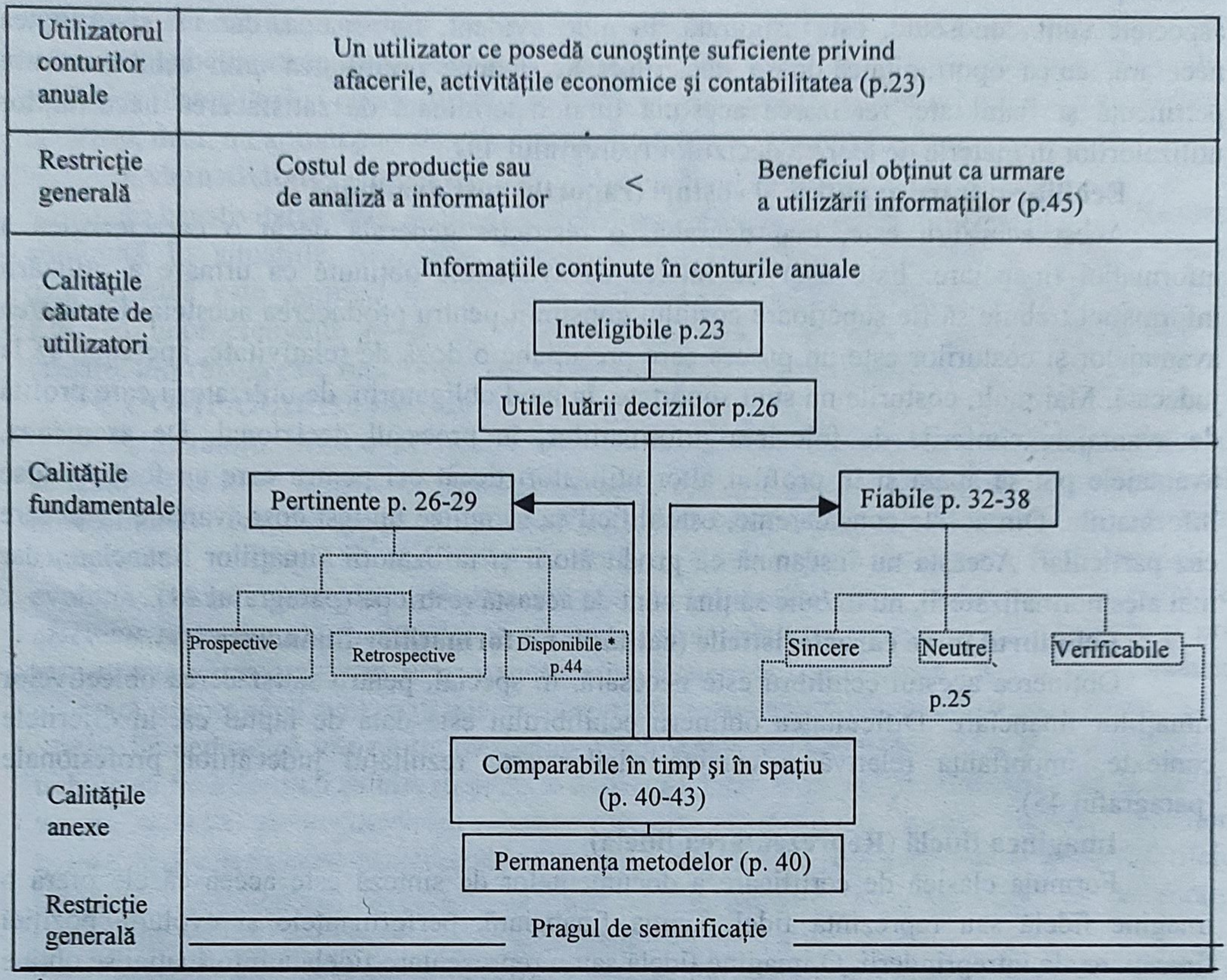

* În timp util = oportune

În mod evident, schema nu prezintă întreaga paletă de caracteristici (calităţi) şi restricţii.

F) Elementele situaţiilor financiare

În lucrările noastre anterioare (Tratat de contabilitate financiară, vol. I), am prezentat definiţiile elementelor care compun bilanţul şi contul de profit şi pierdere, în viziunea organismului internaţional de normalizare contabilă. În schema de clasificare a cadrului său conceptual sunt cuprinse:

- poziţia financiară: active, datorii (pasive) şi capitaluri proprii;
- performanţele: veniturile şi cheltuielile;
- ajustările de menţinere a capitalului (diferenţele din reevaluare).

În paragrafele 49-68, cadrul contabil conceptual internaţional îşi propune să definească şi să caracterizeze elementele care descriu poziţia financiară a întreprinderii. Elementele constitutive legate direct de evaluarea poziţiei financiare (deci de bilanţ) se regăsesc în paragraful 47. El se referă **la active, datorii şi capitaluri proprii.**

a) Activele

- **Definiție** (paragraful 49a): un activ este o resursă controlată de întreprindere:

- care provine din evenimente trecute;
- purtătoare de avantaje economice viitoare ce trebuie să fie benefice acesteia.

Remarcă: tranzacțiile sau evenimentele viitoare nu dau naștere unui activ; astfel, de exemplu, intenția de cumpărare de stocuri nu răspunde definiției unui activ (paragraful 58).

- **Noțiunea de avantaje economice**: avantajul economic legat de un activ corespunde potențialului prin care acest activ contribuie, direct sau indirect, la un flux de lichidități sau de echivalente de lichidități benefice întreprinderii (paragraful 53).

Remarci:

(i) Acest potențial poate să fie (paragraful 53):
- un potențial de producție, care face parte din activitățile operaționale (de exploatare) ale întreprinderii;
- o posibilitate de conversiune în lichidități sau echivalente de lichidități;
- o capacitate de reducere a ieşirilor de fonduri, de exemplu, atunci când o altă tehnologie a procesului de producție conduce la reducerea costurilor de producție.

(ii) Avantajele economice viitoare generate de un activ pot să apară în diferite moduri; de exemplu, un activ poate să fie (paragraful 55):
- utilizat pentru producția de bunuri sau prestarea de servicii, pe care întreprinderea le va vinde:
- schimbat contra altor active;
- utilizat pentru a plăti o datorie;
- distribuit proprietarilor întreprinderii.

- **Caracteristicile activelor:** după natura lor:

(i) activele pot avea o formă fizică (terenuri, clădiri, echipamente etc.) sau necorporală (brevete, licențe etc.) (paragraful 56);

(ii) ele pot fi asociate drepturilor legale (cel mai adesea, drepturile de proprietate) sau pot rezulta dintr-o situație de fapt (paragraful 57). Este cazul, de exemplu (paragraful 57):
- unui bun deținut în virtutea unui contract de locație, atunci când locatarul controlează avantajele economice viitoare legate de acest bun;
- unui know-how (o abilitate) tehnologic păstrat secret, care rezultă dintr-o activitate de dezvoltare, atunci când întreprinderea controlează avantajele economice viitoare legate de acest know-how.

(iii) ele au fost achiziționate în mod oneros sau gratuit (paragraful 59).

Remarcă: rezultă că pot să răspundă definiției unui activ bunurile primite de întreprindere sub formă de donație (paragraful 59).

b) Datoriile

- **Definiție** (paragraful 49b): O datorie este o obligație actuală a întreprinderii:

- care provine din evenimente trecute;
- şi care trebuie să antreneze, cu ocazia plăţii (decontării) sale, o ieşire de resurse (active) generatoare de avantaje economice.

Remarca 1: ieşirea de resurse generatoare de avantaje economice poate să se realizeze prin:

- o plată sub formă de lichidităţi;
- un transfer de servicii;
- o înlocuire a acestei obligaţii printr-o altă obligaţie;
- o conversiune a unei obligaţii în capital;
- o abandonare de către debitor a drepturilor sale sau a creanţei sale.

Remarca 2: Noţiunea de datorii (liabilities, în engleză; dettes, în franceză) corespunde noţiunii de pasiv extern (passif externe, în franceză), diferită de cea de "total pasiv", care corespunde sumei datoriilor cu capitalurile proprii.

- **Noţiunea de obligaţie**: Obligaţia este datoria sau responsabilitatea de a acţiona sau de a face ceva, de o anumită manieră. Ea poate (paragraful 60):

- să aibă o bază contractuală, statutară sau legală;
- să rezulte din practici comerciale curente;
- să rezulte din voinţa întreprinderii de a conserva bune relaţii de afaceri sau de a acţiona de manieră echitabilă.

Exemplu: dacă întreprinderea decide să remedieze deficienţele produselor sale, chiar atunci când ele nu apar decât după expirarea perioadei de garanţie, sumele care se aşteaptă să fie cheltuite în legătură cu bunurile deja vândute sunt datorii (paragraful 60).

Remarci:

(i) Trebuie să se facă o distincţie clară între obligaţiile actuale şi angajamentele viitoare, acestea din urmă nerăspunzând elementelor definiţiei datoriilor.
Exemplu: decizia luată de conducerea unei întreprinderi de a achiziţiona, în viitor, active nu dă naştere, prin ea însăşi, unei obligaţii actuale. În mod normal, o obligaţie nu ia naştere decât atunci când un activ este livrat sau atunci când întreprinderea încheie un acord irevocabil privind achiziţionarea unui activ. În acest din urmă caz, natura irevocabilă a acordului conduce la situaţia în care întreprinderea are puţine şanse de a nu onora obligaţia, deoarece, de exemplu, este prevăzută o clauză privind plata unor penalităţi importante (paragraful 61).
(ii) Unele datorii nu pot fi evaluate decât pe baza unor estimări importante, motiv pentru care, în unele întreprinderi şi/sau ţări, sunt denumite provizioane. Astfel de provizioane constituie datorii în sensul cadrului conceptual, din momentul în care ele implică o obligaţie actuală şi satisfac cerinţele restului definiţiei (cum este cazul, de exemplu, provizioanelor pentru pensionare sau provizioanelor pentru garanţii) (paragraful 64).

c) Capitalurile proprii

- **Definiţie** (paragraful 49c): Capitalurile proprii reprezintă interesul rezidual în activele întreprinderii, după deducerea tuturor datoriilor.

Această definiție se aplică tuturor categoriilor de întreprinderi, indiferent care este forma sau natura activității lor (paragraful 68).

Activitățile comerciale, industriale şi economice sunt exercitate adesea sub formă de întreprinderi individuale, de societăți în nume colectiv şi de diverse tipuri de întreprinderi cu caracter public. Cadrul legal şi reglementar al acestor întreprinderi diferă, adesea, de cel aplicabil societăților pe acțiuni. De exemplu, pot să nu existe restricții sau să existe puține, în legătură cu distribuirea de sume din capitalurile proprii, în favoarea proprietarilor sau a altor beneficiari. Cu toate acestea, definiția capitalurilor proprii şi alte aspecte relevate de cadrul contabil conceptual se aplică şi la astfel de întreprinderi (paragraful 68).

Remarcă: Exceptând situația purei coincidențe, mărimea capitalurilor proprii ale unei întreprinderi nu este egală cu valoarea de piață (paragraful 67):

- a ansamblului acțiunilor sale;
- sau a activelor sale, evaluate individual;
- sau însăşi a întreprinderii, evaluată într-o perspectivă de continuitate a exploatării.

În paragrafele 69-80, cadrul contabil conceptual internațional îşi propune să definească şi să caracterizeze elementele care descriu performanța întreprinderii. Elementele constitutive, direct legate de evaluarea performanței întreprinderii sunt elemente ale contului de profit şi pierdere, adică **veniturile,** pe de o parte, şi **cheltuielile**, pe de altă parte.

d) Veniturile

- **Definiție** (paragraful 70a): veniturile sunt creşteri de avantaje economice, în cursul perioadei contabile, ce au ca rezultat o **creştere a capitalurilor proprii, diferită de cea care provine din contribuțiile proprietarilor capitalului.**

  Noțiunea de venituri, aşa cum se prezintă ea în cadrul conceptual, înglobează:
  - atât veniturile ce provin din activități ordinare ale întreprinderii ca, de exemplu, vânzările, onorariile, dobânzile, dividendele şi chiriile (paragraful 74);
  - cât şi celelalte venituri şi plusuri de valoare, indiferent că ele rezultă sau nu din activitățile ordinare ale întreprinderii (paragraful 75) şi indiferent că ele sunt realizate sau latente (paragraful 76).

  Veniturile pot să ia forma:
  - **de creştere de active:** acest caz apare: de exemplu, atunci când o întreprindere primeşte lichidități, creanțe sau bunuri sau servicii, în schimbul bunurilor sau serviciilor pe care ea le furnizează (paragraful 77);
  - **sau de diminuare a datoriilor:** acest caz apare, de exemplu, atunci când o întreprindere furnizează bunuri sau servicii unui creditor, ca o decontare a obligației de a-i rambursa acestuia un împrumut (paragraful 77).

e) Cheltuielile

- **Definiție** (paragraful 70b): cheltuielile sunt diminuări de avantaje economice, în cursul perioadei contabile, ce au ca rezultat **o diminuare a capitalurilor proprii, diferită de cea care provine din distribuirile în favoareaa proprietarilor de capital.**

  Noțiunea de cheltuieli, aşa cum se prezintă ea în cadrul conceptual, înglobează:

- atât cheltuielile angajate în cursul normal al activităţilor ordinare ale întreprinderii, ca de exemplu costul vânzărilor, cheltuielile de personal sau cheltuielile cu amortizările (paragraful 78),
- cât şi pierderile şi minusurile de valoare, indiferent că acestea sunt degajate sau nu din activităţile ordinare ale întreprinderii (paragraful 79) şi indiferent că ele sunt latente sau realizate (paragraful 80).

Cheltuielile pot lua forma unei ieşiri sau unei diminuări de valoare privind activele (paragraful 78) sau a unei creşteri a datoriilor (paragraful 70b).

f) Cazul particular al reevaluărilor

Reevaluarea sau reajustarea activelor şi datoriilor, cu toate că ea corespunde definiţiei veniturilor şi cheltuielilor deoarece ele generează creşteri sau diminuări de capitaluri proprii, nu sunt incluse în contul de profit şi pierdere, ci **figurează printre capitalurile proprii,** conform anumitor concepte de menţinerea capitalului (paragraful 81).

F) Recunoaşterea (constatarea) elementelor situaţiilor financiare

Definirea şi caracterizarea elementelor componente ale situaţiei financiare şi performanţelor, de care sunt legate diferitele operaţii, nu sunt suficiente pentru întocmirea şi prezentarea bilanţului şi a contului de profit şi pierdere. Pentru întocmire şi prezentare, elementele trebuie să satisfacă un concept de recunoaştere (constatare). În tradiţia franceză, există tendinţa de a considera acest concept ca fiind "**faptul generator**".

Satisfacerea criteriilor de recunoaştere poate fi rezumată astfel: criteriile sunt satisfăcute:

- dacă este probabil ca avantajele economice viitoare, cuprinse în elemente (active, datorii, cheltuieli, venituri) referitoare la o întreprindere, să crească sau să scadă;
- dacă există un sistem fiabil de măsurare.

Conceptul de recunoaştere (constatare) este testat pentru patru elemente (active, datorii, cheltuieli, venituri).

Paragrafele 82-98 ale cadrului conceptual al IASC definesc şi caracterizează criteriile de recunoaştere (constatare) adoptate de organismul internaţional de normalizare:

Recunoaşterea este procesul care constă în încorporarea, în bilanţ sau în contul de profit şi pierdere, a unui articol ce satisface definiţia unui element, precum şi a criteriilor de constatare definite în paragraful 83. Aceasta implică descrierea articolului printr-o "denumire" (etichetă) şi o valoare monetară, precum şi includerea acestei valori în totalurile bilanţiere sau în contul de profit şi pierdere. Articolele care satisfac criteriile de recunoaştere (constatare) trebuie să fie incluse în bilanţ sau în contul de profit şi pierdere (paragraful 82).

Un articol care satisface definiţia unui element trebuie să fie constatat dacă (paragraful 83):

- este probabil ca avantaje economice viitoare implicate de acest articol să influenţeze, în plus sau în minus, asupra întreprinderii;
- articolul are un cost sau o valoare, care poate fi determinat(ă) în mod fiabil.

Pentru a stabili dacă un articol satisface aceste criterii şi, ca atare, dacă el este apt pentru a fi constatat, se convine să se acorde atenţie consideraţiilor privind caracteristica de "importanţă relativă". Interdependenţa între elemente solicită ca un articol care satisface definiţia şi criteriile de constatare (de exemplu, un activ) să presupună constatarea unui alt element (de exemplu, un venit sau o datorie) (paragraful 84).

Probabilitatea avantajelor economice viitoare

Conceptul de probabilitate este utilizat în criteriile de constatare, în legătură cu gradul de incertitudine cu care avantajele economice viitoare asociate vor afecta beneficiul sau pierderea întreprinderii. Conceptul este legat de incertitudinea ce caracterizează mediul în care activează o întreprindere. Verificările gradului de incertitudine, ataşat fluxurilor de avantaje economice viitoare, sunt realizate pe baza probelor existente, în contextul întocmirii situațiilor financiare. De exemplu, atunci când este probabil ca o creanță față de o întreprindere să fie încasată, este justificabil ca, în absența oricărei probe contrare, creanța să fie înscrisă în activ. Atunci când activitatea unei întreprinderi presupune un număr mare de creanțe, este destul de probabil ca unele dintre acestea să nu poată fi încasate, deci să apară un anumit grad de neîncasare. Ca atare, va fi constatată o cheltuială care reprezintă diminuarea aşteptată a avantajelor economice (paragraful 85).

Fiabilitatea evaluării

În numeroase cazuri, costul sau valoarea unui element trebuie să fie estimat(ă) (măsurat(ă)). Resursul la estimări raționale este o parte esențială a întocmirii situațiilor financiare, fără a pune în pericol fiabilitatea acestora. Atunci când nu se poate realiza o estimare rațională, elementul în cauză nu va face obiectul bilanțului sau contului de profit şi pierdere (paragraful 86).

Un element care, la un moment dat, nu satisface criteriile de constatare prevăzute la paragraful 83 poate să satisfacă aceste criterii mai târziu, ca urmare a evenimentelor şi circumstanțelor ulterioare (paragraful 87).

Un element care posedă caracteristicile esențiale, dar care nu satisface criteriile de constatare, poate să genereze, totuşi, o informare în anexă, cât şi explicații sau tabele suplimentare. O astfel de informare este relevantă, atunci când cunoaşterea acestor elemente este considerată utilă pentru evaluarea poziției financiare, a performanțelor şi a evoluției poziției financiare, de către utilizatorii documentelor de sinteză (paragraful 88).

Recunoaşterea (constatarea) activelor

Un activ face obiectul bilanțului, atunci când este probabil ca el să genereze avantaje economice viitoare, în folosul întreprinderii, şi când activul are un cost sau o valoare care poate să fie măsurat(ă) în mod fiabil (paragraful 89).

Un activ nu poate face obiectul bilanțului, atunci când este **improbabil** ca o plată efectuată să genereze avantaje economice viitoare, dincolo de perioada contabilă în curs. Dimpotrivă, o astfel de tranzacție are ca rezultat constatarea unei cheltuieli, în contul de profit şi pierdere. Aceasta nu înseamnă că, procedând la efectuarea plății, intenția conducătorilor întreprinderii nu era obținerea de avantaje economice viitoare sau că ei ar fi luat o decizie greşită (paragraful 90).

Recunoaşterea (constatarea) datoriilor (pasivelor)

O datorie face obiectul bilanțului atunci când este probabil ca ea să genereze o pierdere care privează întreprinderea de avantaje economice, ca urmare a achitării obligației actuale şi când suma acestei decontări poate să fie măsurată în mod fiabil (paragraful 91).

Recunoaşterea (constatarea) veniturilor

Veniturile sunt constatate în contul de profit şi pierdere atunci când s-a produs o creştere de avantaje economice viitoare, generată de o creştere de active sau de o diminuare de datorii, şi atunci când creşterea de avantaje economice viitoare poate să fie măsurată în

mod fiabil. Aceasta înseamnă că recunoaşterea unui venit are loc în acelaşi timp cu constatarea unei creşteri de active sau a unei diminuări de datorii (de exemplu, creşterea netă de active rezultată dintr-o vânzare de bunuri sau o prestare de servicii, sau diminuarea de pasive provenită dintr-o amânare a unei datorii) (paragraful 92).

Procedurile practice de recunoaştere a veniturilor au ca obiect limitarea constatării acestora la elementele care pot să fie evaluate cu fiabilitate şi care prezintă un grad suficient de certitudine (paragraful 93).

Recunoaşterea (constatarea) cheltuielilor

Cheltuielile sunt constatate în contul de profit şi pierdere atunci când s-a produs o diminuare a avantajelor economice viitoare, generată de o diminuare de activ sau de o creştere de datorii, şi atunci când diminuarea de avantaje economice viitoare poate să fie măsurată în mod fiabil. Aceasta înseamnă că recunoaşterea cheltuielilor se efectuează în acelaşi timp cu constatarea unei datorii suplimentare sau a unei creşteri de activ (de exemplu, plata salariilor cuvenite personalului sau amortizarea echipamentelor) (paragraful 94).

Cheltuielile sunt recunoscute în contul de profit şi pierdere pe baza unei asocieri directe între costurile efectuate şi obținerea de venituri corespondente. Acest proces, numit în mod obişnuit conectarea cheltuielilor la venituri, implică recunoaşterea simultană sau combinată, de venituri şi de cheltuieli; de exemplu, diferitele componente ale cheltuielilor care constituie costul de revenire al produselor vândute sunt recunoscute în acelaşi timp cu venitul rezultat din vânzarea bunurilor. Conform cadrului conceptual, aplicarea conceptului de conectare nu autorizează recunoaşterea elementelor care nu satisfac definițiile de active sau de pasive (datorii) (paragraful 95).

Atunci când unele avantaje economice sunt aşteptate şi se referă la mai multe perioade contabile şi când asocierea cu veniturile nu poate fi determinată decât vag şi în mod indirect, cheltuielile sunt înscrise în contul de profit şi pierdere pe baza procedurilor sistematice şi raționale de alocare. Adesea, acest procedeu este necesar pentru constatarea cheltuielilor asociate utilizării activelor, precum bunurile imobiliare, echipamentele, fondul comercial, brevetele şi mărcile etc. În astfel de cazuri, cheltuiala este numită amortizare. Aceste proceduri de alocare au ca scop recunoaşterea cheltuielilor în perioadele contabile în care avantajele economice asociate acestor elemente sunt consumate sau dispar (paragraful 96).

O cheltuială este recunoscută imediat în contul de profit şi pierdere, atunci când plata nu produce nici un avantaj economic viitor sau atunci când, şi în măsura în care, avantajele economice viitoare nu dau dreptul sau încetează să dea dreptul la recunoaşterea unui activ în bilanț (paragraful 97).

De asemenea, o cheltuială este recunoscută în contul de profit şi pierdere în cazurile în care o datorie este generată fără să se constate un activ, ca de exemplu atunci când un pasiv (datorie) apare ca urmare a garanției referitoare la un produs vândut (paragraful 98).

H) Evaluarea elementelor situațiilor financiare

Sistemele de măsurare pot să fie utilizate în diverse grade şi conform unor combinații variate. Ele sunt analizate de paragrafele 99-101 ale cadrului conceptual.

Evaluarea este procesul de **determinare a mărimii în expresie bănească,** pentru care elementele ce compun situațiile financiare trebuie să fie constatate. Această evaluare necesită alegerea unei convenții sau a mai multor **convenții de bază,** care pot să fie combinate (paragraful 99).

Printre convențiile indentificate de IASC, fără ca acesta să-şi exprime o preferință, figurează convențiile următoare (paragraful 100):

(i) **Convenţia costului istoric** ("historical cost"): Conform acestei convenţii:
- activele sunt contabilizate fie la nivelul valorii lichidităţilor sau echivalentelor de lichidităţi vărsate, fie la nivelul valorii juste, în momentul achiziţionării lor, corespunzătoare contrapartidei date pentru a le cumpăra;
- datoriile sunt contabilizate la nivelul valorii lichidităţilor sau echivalentelor de lichidităţi primite în schimbul obligaţiei, sau la nivelul lichidităţilor sau echivalentelor de lichidităţi ce se presupun că vor fi vărsate pentru achitarea obligaţiei, în cursul normal al exploatării.

(ii) **Convenţia costului actual** ("current cost"): Conform acestei convenţii:
- activele sunt contabilizate la nivelul valorii lichidităţilor şi echivalentelor de lichidităţi pe care ar trebui să le plătim, dacă acelaşi activ sau activ echivalent ar fi achiziţionat astăzi;
- datoriile sunt contabilizate la nivelul valorii neactualizate a lichidităţilor sau echivalentelor de lichidităţi, care ar fi astăzi necesare pentru a achita obligaţia.

(iii) **Convenţia valorii realizabile** (negociate) ("realisable (settlement) value"):
Conform acestei convenţii:
- activele sunt contabilizate la nivelul valorii lichidităţilor sau echivalentelor de lichidităţi ce ar putea să fie astăzi obţinute, în urma vânzării acestora, în contextul unei cesiuni nelichidative;
- datoriile sunt contabilizate la nivelul valorii lor de decontare, adică la nivelul mărimii neactualizate a lichidităţilor sau echivalentelor de lichidităţi ce ar urma să fie plătite, pentru a achita datoriile, în cursul normal al exploatării.

(iv) Convenţia valorii actualizate ("present value"): Conform acestei convenţii:
- activele sunt contabilizate la nivelul valorii actualizate a fluxurilor nete de lichidităţi pe care sunt presupuse să le genereze, în cursul normal al exploatării;
- datoriile sunt contabilizate la nivelul valorii actualizate a ieşirilor de fonduri (plăţi) nete viitoare, ce ar fi consimţite pentru achitarea obligaţiilor, în cursul normal al exploatării.

I) Conceptele de capital şi de menţinere de capital

Conceptul de capital financiar şi conceptul de capital fizic, precum şi conceptele de menţinere a capitalului financiar şi de menţinere a capitalului fizic fac obiectul paragrafelor 102-110 ale cadrului conceptual.

Paragraful 102 menţionează că:

(i) În conformitate cu **un concept de capital financiar** precum cel de "bani investiţi" sau de "putere de cumpărare investită", capitalul este sinonim cu activul net sau cu capitalurile proprii ale întreprinderii.

(ii) În conformitate cu un **concept de capital fizic** precum "capacitatea operaţională", capitalul este considerat capacitatea productivă a întreprinderii, bazată, de exemplu, pe unităţile produse zilnic.

Alegerea unuia sau altuia dintre concepte trebuie să se bazeze pe necesităţile utilizatorilor de situaţii financiare. Totodată, conceptul ales indică obiectivul referitor la determinarea profitului, chiar dacă se întâmpină anumite dificultăţi în evaluare, pentru a face conceptul operaţional.

Conceptele de menţinere a capitalului sunt menţionate în paragraful 104:

(i) **Menținerea capitalului financiar:** În conformitate cu acest concept, un profit este obținut numai atunci când valoarea financiară a activelor nete, la sfârşitul perioadei, este mai mare decât valoarea financiară a activelor nete, la începutul perioadei, după excluderea oricărei distribuiri în favoarea proprietarilor şi a oricărei contribuții din partea acestora, în cursul perioadei.

Menținerea capitalului financiar poate să fie măsurată fie în unități monetare nominale, fie în unități de putere de cumpărare constantă.

(ii) **Menținerea capitalului fizic:** În conformitate cu acest concept, un profit nu este obținut decât în situația în care capacitatea de producție fizică (sau capacitatea operațională) a întreprinderii (altfel spus, resursele sau fondurile necesare pentru a realiza această capacitate), la sfârşitul perioadei, depăşeşte capacitatea de producție fizică, de la începutul perioadei, după excluderea oricărei distribuiri în favoarea proprietarilor şi a oricărei contribuții din partea lor, în cursul perioadei.

Conceptul de menținere a capitalului face o legătură între conceptele de capital şi conceptele de beneficiu, deoarece el indică punctul de referință pentru măsurarea profitului.

Conceptul de menținere a capitalului fizic solicită adoptarea costurilor actuale, ca bază de evaluare. Conceptul de menținere a capitalului financiar nu solicită nici o bază specială de evaluare.

Diferența de bază, dintre cele două concepte de menținere a capitalului, este dată de modul de prelucrare a efectelor schimbărilor de prețuri ale activelor şi pasivelor (datoriilor) întreprinderii.

La modul general, o întreprindere a menținut capitalul său, dacă ea posedă, la sfârşitul perioadei, tot atâta capital cât avea la începutul perioadei. **Orice mărime excedentară, dincolo de cea "pretinsă" pentru menținerea capitalului, este un profit.**

În mod detaliat, în cazul conceptului de **menținere a capitalului financiar**, apar două situații (paragraful 108):

(i) Atunci când capitalul este definit în termeni de **unități monetare nominale, profitul** reprezintă creşterea capitalului nominal, în cursul perioadei. Cu alte cuvinte, creşterile prețurilor activelor deținute în cursul perioadei, numite în literatura de specialitate **câştiguri din deținere** (sau plusuri de valoare latente), reprezintă profituri, din punct de vedere conceptual. Ele pot să nu fie recunoscute ca profituri, atâta timp cât activele nu au fost vândute.

(ii) Atunci când conceptul de menținere a capitalului financiar este definit în termeni de **putere de cumpărare constantă, profitul** reprezintă creşterea puterii de cumpărare investite, pe parcursul perioadei. În aceste condiții, este considerată profit numai partea de creştere a prețurilor activelor care **depăşeşte creşterea nivelului general al prețurilor.**

În cazul conceptului de **menținere a capitalului fizic** (paragraful 109), atunci când capitalul este definit în termeni de capacitate fizică de producție, **profitul** este reprezentat de creşterea acestui capital, în cursul perioadei. În acest context, toate schimbările de preț, care afectează activele şi pasivele (datoriile) întreprinderii, sunt considerate modificări ale evaluării capacității fizice de producție. Ca atare, ele nu vor fi tratate ca profituri, ci ca ajustări de menținere a capitalului, şi vor face parte, deci, din masa capitalurilor proprii (în speță, a rezervelor).

Ultimul paragraf al cadrului (110) prezintă problema alegerii bazelor de evaluare şi a conceptului de menţinere a capitalului. O atare alegere va determina modelul contabil utilizat pentru întocmirea situaţiilor financiare. Diferitele modele contabile corespund diferitelor grade de relevanţă şi de fiabilitate. Cei ce întocmesc situaţiile financiare trebuie să caute un echilibru între cele două calităţi fundamentale, respectând restricţia generală referitoare la costul informaţiei.

Cadrul IASC se aplică la o întreagă serie de modele contabile. Consiliul IASC nu a avùt intenţia să prescrie un anume model, exceptând cazul rar al întreprinderilor care întocmesc situaţii financiare în moneda unei economii hiperinflaţioniste.

2. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 1 "PREZENTAREA SITUAȚIILOR FINANCIARE" (PRESENTATION OF FINANCIAL STATEMENTS)

Este cunoscut că normele contabile internaționale se referă, în general, la evaluarea, prezentarea şi comunicarea informațiilor ce compun structura situațiilor financiare ale întreprinderilor.

Trei dintre normele elaborate de IASC au fost intim legate de structurile informaționale prezentate în deja clasicile situații financiare, bilanțul, contul de profit şi pierdere şi anexa. Cu timpul, aceste trei norme au devenit parțial desuete, mai întâi o dată cu elaborarea cadrului contabil conceptual (1989) şi, apoi, prin finalizarea proiectului de normă "Prezentarea situațiilor financiare" (lansat în 1995 şi publicat în iulie 1996, sub referința E 53).

Cele trei norme se refereau la:

- norma 1 (IAS 1): "Publicarea metodelor contabile";
- norma 5 (IAS 5): "Informațiile pe care o întreprindere trebuie să le furnizeze în situațiile financiare";
- norma 13 (IAS 13): "Prezentarea activului pe termen scurt şi a pasivului pe termen scurt".

În locul lor şi pe baza proiectului de enunț de principii, organismul internațional a elaborat o nouă normă, IAS 1, intîtulată "Prezentarea situațiilor financiare" (Presentation of Financial Statements).

De altfel, trebuie remarcat că, în scopul înțelegerii complete a propunerilor IASC privind câteva domenii importante ale contabilității, ce au făcut obiectul normalizării anilor 1997-1998, am inclus aici problematicile imobilizărilor necorporale, deprecierii activelor şi provizioanelor, este necesar să se înțeleagă modelul de bilanț pe care sunt bazate aceste propuneri. Abordarea generală a IASC, am văzut anterior, este trasată în "Cadrul pentru elaborarea şi prezentarea situațiilor financiare" (cadrul contabil conceptual internațional), care, la rândul lui, este legat strâns de conceptele de situații ale organismului american de normalizare (FASB). Simplificând argumentele, această abordare cuprinde un **model economic simplu**, care implică mişcările de valoare în bogăția (activul net) unei companii (company's wealth) de la un exercițiu la altul. Conceptual, întreprinderile ar trebui să-şi întocmească bilanțurile lor evaluând atât activele cât şi datoriile la valorile lor curente la sfârşitul anului. Atunci, evoluția valorii bogăției de la un bilanț la următorul (evoluția datorată altor cauze decât dividendelor plătibile şi schimbărilor în mărimea capitalurilor datorate relațiilor cu proprietarii) ar trebui să fie analizată fie într-o **situație a schimbărilor în capitaluri** (statement of changes in equity), fie într-o **situație alternativă privind performanțele** întreprinderii (an alternative performance statement). În aceste condiții, **contul de profit şi pierdere** (income statement) ar trebui să se focalizeze pe elementele definitorii ale rezultatelor operaționale (din exploatare) şi pe cele ale operațiilor de natură financiară.[4]

După **o parte introductivă,** norma IAS 1 se articulează în jurul a două capitole principale: (i) **considerații generale** privind prezentarea situațiilor financiare şi (ii) **structura şi conținutul** diferitelor componente ale situațiilor financiare.

---

[4] Un atare model a făcut obiectul prezentării şi reflecțiilor noastre, în contextul analizei contabilității britanice (*Sisteme contabile comparate*, ediția a II-a, volumul I, pagina 101).

Norma a devenit aplicabilă situațiilor financiare relative la perioadele contabile definite după 1 ianuarie 1998.

2.1. Elemente introductive (Introduction)

- **Obiectivul normei** (Objective)

Obiectivul normei IAS 1 este prescrierea bazei pentru prezentarea scopului general al situațiilor financiare, în vederea asigurării comparabilității, atât cu situațiile financiare ale întreprinderii, din perioadele precedente, cât şi cu situațiile financiare ale altor întreprinderi.

Pentru a-şi realiza obiectivul, norma IAS 1 expune considerații generale privind prezentarea situațiilor financiare, liniile directoare referitoare la structura lor şi cerințele minimale relative la conținutul acestora.

Recunoaşterea, măsurarea şi comunicarea evenimentelor şi tranzacțiilor specifice sunt realizate în acord cu întregul referențial contabil internațional.

- **Câmpul de aplicare** (Scope)

Norma IAS 1 trebuie să fie aplicată pentru realizarea scopului general al situațiilor financiare întocmite şi prezentate în acord cu referențialul contabil internațional.

Scopul general al situațiilor financiare vizează satisfacerea necesităților utilizatorilor care sunt în situația de a solicita rapoarte întocmite pentru realizarea cerințelor lor specifice.

Scopul general face ca în setul de situații financiare să fie incluse acele situații ce sunt prezentate separat sau în componența altor documente publicate, precum un raport anual sau un prospect (ghid).

Norma IAS 1 vizează prezentarea conturilor individuale şi a conturilor consolidate. Ea se aplică întreprinderilor sectoarelor concurențiale, al căror scop este obținerea de beneficii, inclusiv întreprinderilor sectorului public.

Pentru organismele cu scop nelucrativ sau pentru unele entități ale sectorului public, norma sugerează modificarea denumirilor anumitor componente ale situațiilor financiare sau ale anumitor rubrici.

Norma IAS 1 nu se aplică informării financiare interimare (intermediare) condensate care face obiectul normei IAS 34).

Norma IAS 1 se aplică tuturor tipurilor de întreprinderi, inclusiv instituțiilor bancare şi de asigurări. Cerințele adiționale pentru bănci şi instituții financiare similare, în acord cu IAS 1, sunt expuse în norma IAS 30 "Informațiile de furnizat în situațiile financiare ale băncilor şi instituțiilor financiare asimilate".

Pentru toate subiectele neacoperite prin norma IAS 30, băncile sunt obligate să se refere la norma IAS 1.

Cât priveşte companiile de asigurări, norma IAS 1 precizează că flexibilitatea sa este suficientă pentru a permite includerea de rubrici speciale care să reflecte specificul acestei activități.

- **Scopul situațiilor financiare** (Purpose of Financial Statements)

Situațiile financiare sunt o reprezentare financiară structurată referitoare la poziția financiară şi la tranzacțiile realizate de o întreprindere. Situațiile financiare trebuie să furnizeze deci o informare despre poziția financiară, performanțele şi fluxurile de trezorerie ale unei întreprinderi, informare ce este utilă unei game largi de utilizatori, în luarea deciziilor lor economice.

Situațiile financiare au, de asemenea, scopul de a da seamă asupra gestiunii realizate de conducerea întreprinderii, inclusiv asupra modului în care aceasta a utilizat resursele puse la dispoziție.

Pentru a realiza acest scop, situațiile financiare trebuie să furnizeze informații care să permită utilizatorilor efectuarea de previziuni asupra fluxurilor de trezorerie viitoare, în special referitoare la secvența şi probabilitatea lor. În acest sens, situațiile financiare furnizează informații relative la:

- activele controlate de întreprindere, active generatoare de fluxuri de trezorerie viitoare;
- pasivele (externe) ale întreprinderii, pasive ce trebuie să fie la originea plăților;
- rezultatul net al întreprinderii, ca o consecință a evoluției activului său net, cu excepția operațiilor efectuate direct cu proprietarii săi;
- fluxurile de trezorerie trecute, ce pot să fie o bază pentru determinarea fluxurilor de trezorerie viitoare.

Aceste informații trebuie să permită utilizatorilor de conturi să aprecieze capacitatea unei întreprinderi de a plăti dividende, dobânzi sau de a-şi achita datoriile la scadențele prevăzute.

- **Responsabilitatea privind situațiile financiare** (Responsibility for Financial Statements)

Situațiile financiare sunt întocmite şi prezentate sub responsabilitatea consiliului de administrație sau a altor organe de conducere echivalente.

- **Componentele situațiilor financiare** (Components of Financial Statements)

Un set complet al situațiilor financiare include următoarele componente:

a) bilanțul (balance sheet);
b) contul de profit şi pierdere (income statement);
c) o situație ce arată:
   (i) fie toate schimbările ce au afectat capitalurile proprii (all changes in equity);
   (ii) fie alte schimbări în capitaluri decât cele ce provin din tranzacțiile de capital cu proprietarii şi distribuirile în favoarea acestora;
d) tabloul fluxurilor de trezorerie (cash flow statement);
e) politicile contabile şi anexele explicative (accounting policies and explanatory notes).

Norma IAS 1 încurajează întreprinderile să furnizeze, dincolo de situații financiare, punctele de vedere critice ale conducerii, prin descrierea şi explicarea trăsăturilor principale ale performanțelor financiare şi poziției financiare ale întreprinderii, precum şi incertitudinile principale cu care aceasta se confruntă. Un atare raport trebuie să includă o trecere în revistă a:

- factorilor principali şi influențelor ce determină performanțele, inclusiv a schimbărilor de mediu în care operează întreprinderea, a răspunsului întreprinderii la aceste schimbări şi efecte, a politicii întreprinderii în materie de investiții pentru a menține şi creşte performanțele din care, în mod distinct, se cuvine să se prezinte politica sa referitoare la dividende;

- sursele de finanțare a întreprinderii, a politicii sale în privința ratei îndatorării şi a politicilor conducerii în materie de risc;
- solidității întreprinderii şi resurselor acesteia, elemente a căror valoare nu este reflectată în bilanț, în conformitate cu normele contabile internaționale.

Dincolo de situații financiare, întreprinderile pot să prezinte **situații adiționale** precum rapoartele referitoare la mediu şi situațiile privind valoarea adăugată, mai ales în industriile în care factorii de mediu sunt semnificativi şi în care salariații sunt considerați un important grup de utilizatori. Întreprinderile sunt încurajate să prezinte astfel de situații adiționale în măsura în care factorii de conducere consideră că ele ajută utilizatorii în luarea deciziilor lor economice.

2.2. Considerații generale (Overall Considerations)

2.2.1. Prezentarea fidelă (fair presentation) şi concordanța cu normele contabile internaționale (compliance with IASs)

Situațiile financiare trebuie să prezinte în mod sincer (fairly) poziția financiară, performanțele şi fluxurile de trezorerie ale unei întreprinderi. Informațiile furnizate în mod complementar celor cerute prin normele internaționale trebuie să satisfacă şi ele acest obiectiv. Descrierea în anexă a unei metode neconform utilizată de întreprindere nu este suficientă pentru justificarea utilizării sale.

Aplicarea unei norme s-ar putea dovedi neadecvată doar în cazuri excepționale. În această ipoteză cu totul izolată, întreprinderea trebuie să justifice relevanța metodei derogatorii utilizate, iar incidența ei trebuie să fie descrisă în partea din anexă ce atestă conformitatea conturilor cu normele internaționale.

În absența unei norme pentru tratarea anumitor categorii de operații, se convine să se aleagă o metodă contabilă şi să se prezinte valorile ce rezultă din aplicarea acesteia, astfel încât să se asigure informații financiare pertinente, fiabile, comparabile şi inteligibile.

2.2.2. Politicile (metodele) contabile

Conducerea întreprinderii trebuie să aleagă şi să aplice politicile (metodele) contabile astfel încât situațiile financiare să fie în acord cu cerințele fiecărei norme şi fiecărei interpretări a SIC.

În absența unei norme speciale pentru problema dată, politicile (metodele) trebuie:

- să fie alese prin referință la necesitățile destinatarilor de conturi;
- să fie fiabile.

Această din urmă calitate se apreciază în legătură cu criteriile următoare:

(i) capacitatea de a reflecta fidel rezultatele şi poziția financiară a întreprinderii;

(ii) capacitatea de a reflecta substanța economică a evenimentelor şi tranzacțiilor şi nu numai forma lor legală;

(iii) neutralitatea, ceea ce înseamnă că nu există elemente care să conducă la interpretări eronate;

(iv) prudența, fără ca o astfel de atitudine să meargă până acolo încât să contravină neutralității;

(v) completitudinea, prin luarea în cont a tuturor aspectelor importante.

Politicile contabile sunt principii, fundamente, convenţii, reguli şi practici explicite, adoptate de o întreprindere, în vederea întocmirii şi prezentării situaţiilor financiare.

În absenţa unei norme explicite şi a unei interpretări a SIC, conducerea întreprinderii face apel la judecată în vederea dezvoltării unei politici contabile care să conducă la cele mai utile informaţii pentru destinatarii situaţiilor financiare. În realizarea acestei judecăţi, conducerea trebuie să ia în considerare:

- cerinţele normelor referitoare la ieşiri similare şi legate de problema în cauză;
- definiţiile, principiile (criteriile) de recunoaştere şi de măsurare pentru active, datorii, venituri şi cheltuieli, expuse în cadrul conceptual IASC;
- declaraţiile altor normalizatori şi practicile industriale acceptate pentru a fi aplicate, care sunt în acord cu consideraţiile anterioare.

- **Continuitatea activităţii (Going concern)**

În vederea întocmirii situaţiilor financiare, conducerea trebuie să o facă o evaluare a capacităţii întreprinderii de a continua activitatea sa (to continue as a going concern).

Situaţiile financiare sunt întocmite presupunând că activitatea sa continuă, exceptând situaţia în care conducerea are intenţia să o întrerupă sau să lichideze întreprinderea. Atunci când conducerea este avizată, în evaluările sale, de importanţa incertitudinilor relative la evenimente sau condiţii şi poate să aibă dubii semnificative referitoare la capacitatea întreprinderii de a-şi continua activitatea, astfel de dubii trebuie să facă obiectul publicării.

Atunci când situaţiile financiare nu sunt întocmite pe baza principiului continuităţii activităţii, acest fapt trebuie să fie comunicat, întreprinderea explicând totodată motivele necontinuării activităţii şi indicând metodele utilizate pentru elaborarea conturilor.

În aprecierea continuităţii activităţii, conducerea trebuie să ţină cont de toate informaţiile disponibile pentru viitorul previzibil, care trebuie să fie de cel puţin 12 luni de la data bilanţului. În fiecare caz, aprecierea ţine cont de fapte. Atunci când o întreprindere dispune de un istoric al operaţiilor generatoare de profit şi de un acces rapid la resursele financiare, continuitatea activităţii este considerată adecvată fără a face recurs la analize detaliate. În alte cazuri, conducerea trebuie să ţină cont de o gamă largă de factori ce determină profitabilitatea curentă şi viitoare, eşalonarea plăţii datoriilor şi resursele potenţiale de finanţare, înainte ca aceasta să poată aprecia că principiul continuităţii este respectat.

- **Independenţa exerciţiilor (Accrual Basis of Accounting)**

Situaţiile financiare trebuie să fie întocmite făcând abstracţie de datele referitoare la încasări şi la plăţi. Altfel spus, operaţiile contabile sunt înregistrate în momentul în care ele au loc, fără să se ţină seama de data decontării. Acest principiu nu se aplică tabloului fluxurilor de trezorerie deoarece funcţia acestuia este tocmai de a informa asupra încasărilor şi plăţilor.

Conform independenţei exerciţiilor, toate consecinţele unei operaţii sunt înregistrate simultan cu operaţia în cauză. Cheltuielile sunt contabilizate în acelaşi timp cu veniturile la care se conectează. Cu alte cuvinte, cheltuielile sunt recunoscute în contul de profit şi pierdere pe baza asocierii directe între costurile angajate şi veniturile corespunzătoare (matching principle). Acest proces de conectare a cheltuielilor la venituri nu trebuie totuşi să conducă la apariţia în bilanţ a unor elemente care nu constituie active sau datorii.

- **Permanența prezentării (Consistency of Presentation)**

Prezentarea şi clasificarea elementelor situațiilor financiare trebuie să rămână aceeaşi de la un exercițiu la altul, exceptând situațiile când:

- o schimbare semnificativă în natura operațiilor întreprinderii[5] sau o revizuire a prezentării situațiilor financiare probează că o schimbare va genera o prezentare mai adecvată a evenimentelor sau tranzacțiilor; sau
- o schimbare în prezentare este solicitată de o normă contabilă internațională sau de o interpretare a SIC.

Dacă o examinare a modalităților de prezentare reținute de o întreprindere demonstrează că ar putea să fie obținută o ameliorare a relevanței informațiilor printr-o schimbare a prezentării, această schimbare trebuie să fie efectuată.

Când este realizată o schimbare în prezentare, întreprinderea în cauză îşi reclasifică informațiile sale comparative în concordanță cu alineatele principiului "informațiile comparative".[6]

O schimbare în prezentare în acord cu cerințele naționale este permisă atâta timp cât prezentarea nouă este coerentă cu cerințele normei IAS 1 (este vorba de întreprinderile care îşi întocmesc, prezintă şi publică situațiile financiare pe baza normelor contabile internaționale).

- **Importanța relativă şi cumularea soldurilor (Materiality and Aggregation)**

Orice element semnificativ poate să fie prezentat separat în situațiile financiare.Valorile nesemnificative pot să fie cumulate cu valorile de o natură sau cu o funcție similară şi nu trebuie să fie prezentate separat.

Se deduce să procesul de agregare a soldurilor care dau substanță situațiilor financiare constă în a cuprinde în aceeaşi rubrică elemente ce au aceeaşi natură sau aceeaşi funcție. Totuşi, acest proces nu trebuie să conducă la agregarea sumelor a căror prezentare distinctă ar permite să se asigure o mai bună informare a destinatarilor conturilor.

Este cunoscut că, în general, situațiile financiare rezultă din prelucrarea unui volum mare de tranzacții care sunt structurate prin agregare în grupe, în acord cu natura sau funcția lor. Ultima etapă în procesul de agregare şi clasificare este prezentarea de date condensate şi structurate care formează linii (rubrici, posturi) ale situațiilor financiare principale sau anexelor. Dacă un element linie nu este semnificativ în mod individual el este cumulat cu alte elemente, fie în contextul situațiilor financiare principale, fie al anexelor. Un element care nu este suficient de semnificativ pentru a justifica o prezentare separată în structura situațiilor financiare, poate să fie, totuşi, suficient de semnificativ pentru a fi prezentat separat în anexă.

În contextele de mai sus, o informație este semnificativă dacă necomunicarea ei poate să influențeze deciziile economice ale utilizatorilor, luate pe baza situațiilor financiare.

Importanța relativă depinde de mărimea şi natura elementului analizat în circumstanțele particulare ale omisiunii sale. În decizia referitoare la faptul că un element sau un agregat este semnificativ, natura şi mărimea elementului/agregatului sunt evaluate împreună. În funcție de circumstanțe, fie natura, fie mărimea elementului poate să fie un factor determinant. De exemplu, activele individuale de aceeaşi natură sau cu aceeaşi funcție

---

[5] De exemplu, o schimbare de prezentare poate să fie motivată de o achiziție sau de o cesiune importantă de activitate.

[6] Alineate ce sunt prezentate în contextul aceluiaşi subparagraf.

sunt agregate, chiar dacă valorile individuale sunt mari. Totuşi, elementele cu valoare mare, care diferă după natură sau funcţie, sunt prezentate în mod separat.

Importanţa relativă conduce la situaţia în care cerinţele specifice de comunicare ale normelor contabile internaţionale să nu fie realizate, dacă informaţiile care rezultă din prelucrare nu sunt semnificative.

- **Necompensarea (Offsetting)**

Compensarea între un activ şi un pasiv este interzisă, exceptând situaţia în care o atare compensare este prescrisă sau autorizată printr-o normă specială.

Compensarea între active şi pasive ar împiedica utilizatorii conturilor să anticipeze corect fluxurile de trezorerie viitoare. Este motivul pentru care IASC nu consideră că prezentarea stocurilor sau creanţelor la valori nete nu constituie o compensare, deoarece aceste valori reflectă corect baza de plecare pentru încasările viitoare.

În mod similar, elementele de cheltuieli şi de venituri nu pot să fie compensate, exceptând situaţia în care o astfel de compensare ar fi cerută sau autorizată printr-o normă. Compensarea cheltuielilor şi veniturilor are loc, de asemenea, atunci când pierderile, câştigurile şi cheltuielile ce provin din tranzacţii identice sau apropiate nu sunt semnificative, individual sau global. Mărimile în cauză sunt cumulate şi prezentate în mod compensat, atunci când acest tip de prezentare permite să se pună în evidenţă substanţa (realitatea economică) operaţiei sau unui grup de operaţii asemănătoare.

Se înţelege din cele de mai sus că atât activele şi datoriile, cât şi veniturile şi cheltuielile, atunci când sunt semnificative, trebuie să fie prezentate separat. Exceptând situaţiile de compensare redate anterior, o atare operaţie diminuează capacitatea utilizatorilor de a înţelege sensul tranzacţiilor realizate de întreprindere şi de a evalua fluxurile viitoare de trezorerie ale acesteia.

Norma internaţională IAS 18 "Venituri" defineşte termenul de venit şi solicită ca veniturile să fie măsurate la valoarea justă a elementelor primite sau de primit (creanţelor încasate sau de încasat), ţinând cont de valoarea remizelor comerciale şi de volumul rabaturilor acordate de întreprindere. În cursul activităţilor sale ordinare, o întreprindere dezvoltă alte tranzacţii, care nu generează venituri, dar care au incidenţă asupra activităţilor viitoare generatoare de venit. Rezultatele acestor tranzacţii sunt prezentate prin compensarea oricărui venit cu cheltuiala corespunzătoare, generată de aceleaşi evenimente, dar numai când o atare prezentare reflectă substanţa operaţiilor şi fenomenelor în cauză.

În legătură cu prezentarea contului de profit şi pierdere, norma IAS 1 furnizează câteva exemple de compensări:

- imputarea valorii contabile a unei imobilizări cedate cu preţul ei de vânzare, obţinându-se astfel plusul sau minusul de valoare din cesiune;
- deducerea dintr-o rambursare de cheltuieli, în cadrul unei convenţii cu un terţ, a cheltuielilor corespunzătoare;
- prezentarea unui element extraordinar, după deducerea efectului său fiscal şi a dobânzilor minoritare;
- compensarea pierderilor şi profiturilor din diferenţele de curs;
- prezentarea compensată a câştigurilor şi pierderilor provenite dintr-un portofoliu de tranzacţii cu instrumente financiare, deţinute în scopuri comerciale.

Ultimele două exemple de compensare se referă, totuşi, la operaţii în care câştigurile şi pierderile trebuie să fie raportate separat dacă mărimea, natura sau incidenţa lor este prezentată separat, conform normei IAS 8 "Profitul sau Pierderea net(ă) a(al) perioadei, erorile fundamentale şi schimbările în politicile contabile".

- **Informaţiile comparative (Comparative Information)**

Exceptând situaţia în care o normă nu permite sau cere altceva, toate informaţiile numerice ce compun situaţiile financiare trebuie să fie comparabile cu cele care vizează perioada anterioară. Pentru o înţelegere relevantă a situaţiilor financiare ale perioadei curente, în informarea narativă şi descriptivă a întreprinderii trebuie incluse informaţii comparative.

În caz de modificare a prezentării sau clasificării elementelor situaţiilor financiare, informaţiile numerice ale perioadei precedente sunt reclasificate pentru a permite comparaţiile. În acest sens, sunt indicate natura şi mărimile elementelor reclasificate, precum şi motivele reclasificării. Atunci când reclasificarea informaţiilor numerice ale perioadei precedente este imposibil de realizat, această imposibilitate trebuie să fie justificată. Mai mult, întreprinderea trebuie să indice natura modificărilor care ar fi intervenit, dacă reclasificarea ar fi putut avea loc.

Pot exista circumstanţe pentru care este impracticabil să se reclasifice informaţiile comparative, pentru a realiza comparabilitatea cu perioada curentă. Este cazul situaţiei în care, în perioada/perioadele anterioară(e), nu au fost înregistrate (colectate) informaţiile în cauză sau atunci când nu este practic să fie recreate informaţiile acestei/acestor perioade. În astfel de circumstanţe, este comunicată natura ajustărilor cerute în legătură cu valorile comparative. De altfel, norma IAS 8 tratează, printre altele, ajustările cerute în legătură cu informaţiile comparative ca urmare a schimbării politicilor contabile, ajustări ce sunt aplicate retrospectiv.

2.3. Structura şi conţinutul situaţiilor financiare (Structure and Content)

2.3.1. Reguli generale

Termenul **comunicare (disclosure)**, utilizat de normele IASC, în special de norma IAS 1, înseamnă "informaţiile de furnizat în conturi". În absenţa unor precizări, localizarea acestor informaţii, în una dintre componentele situaţiilor financiare, este indiferentă, exceptând situaţia în care o normă sau alta cere ca informaţiile să facă obiectul unei anume situaţii. Norma IAS 1 prevede, astfel, o **listă minimală** de rubrici ce trebuie să figureze în situaţiile financiare propriu-zise. Ea furnizează în anexă modele neobligatorii de prezentare a bilanţului şi contului de profit şi pierdere, ştiut fiind că formatul tabloului fluxurilor de trezorerie face obiectul normei IAS 7.

- **Identificarea situaţiilor financiare (Identification of Financial Statements)**

Situaţiile financiare trebuie să fie individualizate în mod clar în interiorul documentului în care ele figurează, de exemplu în raportul anual.

Normele internaţionale se aplică numai situaţiilor financiare, nu şi altor informări prezentate în raportul anual sau în alt document. Ca atare, este important ca utilizatorii să fie capabili să distingă informaţiile ce sunt întocmite prin folosirea normelor internaţionale de alte informaţii ce pot să fie necesare utilizatorilor, dar care nu fac obiectul normelor.

De asemenea, în cadrul situaţiilor financiare, fiecare dintre componente trebuie să fie identificată în mod clar. Este necesar ca, mai întâi, de mai multe ori dacă este nevoie, să se pună în evidenţă următoarele informaţii:

- numele întreprinderii, sau orice altă indicație echivalentă care să permită identificarea acesteia;
- dacă este vorba despre conturi individuale sau despre conturi consolidate;
- în privința bilanțului, data la care a fost întocmit, iar în cazul contului de profit și pierdere și a tabloului fluxurilor de trezorerie, perioada "acoperită" de aceste situații;
- moneda în care sunt prezentate conturile;
- exprimarea în mii, milioane sau într-o altă unitate, dacă această opțiune a fost adoptată.

• **Perioada de raportare (Reporting Period)**

Situațiile financiare trebuie să fie întocmite cel puțin o dată pe an. Atunci când, în mod excepțional, data bilanțului unei întreprinderi este modificată și când perioada "acoperită" este mai mare sau mică decât un an, întreprinderea trebuie să indice în situațiile financiare:

- motivul pentru care a fost aleasă o perioadă diferită de un an;
- faptul că fluxurile exercițiului precedent (relevate prin contul de profit și pierdere, tabloul fluxurilor de trezorerie, situația variației capitalurilor proprii și anexă) nu sunt comparabile.

Una din ipotezele care pot să motiveze schimbarea datei de închidere este achiziția unei întreprinderi care își întocmește situațiile financiare la o dată diferită de cea a cumpărătorului. Într-o atare situație, este important ca utilizatorii să fie înștiințați asupra necomparabilității valorilor și asupra motivului schimbării datei bilanțului.

În mod normal, situațiile financiare sunt întocmite pentru o perioadă de un an. Totuși, din motive practice, unele întreprinderi preferă să raporteze pentru o perioadă de 52 de săptămâni. Norma IAS 1 nu interzice această practică, dar situațiile financiare ce rezultă dintr-o astfel de uzanță nu trebuie să fie semnificativ diferite de cele prezentate pentru o perioadă de un an.

• **Termenul de întocmire a conturilor (Timeliness)**

Utilitatea situațiilor financiare este deteriorată dacă ele nu sunt disponibile utilizatorilor în limita unei perioade rezonabile, după data bilanțului. Cu cât conturile anuale sunt întocmite și publicate mai târziu, cu atât utilitatea lor se reduce. Un termen maxim de **6 luni** constituie o limită normală. Complexitatea activității unei întreprinderi nu justifică o întârziere prea mare în întocmirea și publicarea conturilor.

2.3.2. Bilanțul (Balance Sheet)

• **Distincția dintre elementele curente și elementele necurente (The Current/ Non-current Distinction)**

Fiecare întreprindere ce aplică normele contabile internaționale trebuie să decidă, în funcție de natura activității sale, dacă este util să efectueze distincția între elementele curente și necurente ale bilanțului său, atât pentru pasiv, cât și pentru activ.

Atunci când o astfel de distincție nu este efectuată, activele și pasivele sunt clasificate, în principiu, în funcție de lichiditatea lor.

Indiferent care este prezentarea reținută, o întreprindere menționează, în situațiile sale financiare, partea sub un an și partea peste un an a activelor și pasivelor, pentru toate rubricile

susceptibile să conțină atât elemente pe termen scurt cât şi elemente pe termen lung. Această regulă se regăseşte de o manieră mai detaliată în cadrul normei IAS 32, "Instrumentele financiare: prezentare şi informațiile de furnizat" (Financial Instruments: Disclosure and Presentation). Dar ea se aplică, de asemenea, şi altor elemente ale bilanțului cum ar fi stocurile şi provizioanele pentru riscuri. Astfel, norma IAS 1 precizează că valoarea stocurilor care ar trebui să fie vândute peste cel puțin un an trebuie să fie menționată distinct în situațiile financiare.

- **Activele curente şi necurente (Current/Non-current Assets)**

Activele curente ale bilanțului cuprind:

- elementele destinate să fie utilizate, realizate sau consumate în cadrul ciclului normal de producție al întreprinderii;
- activele destinate să fie negociate pe diferite piețe, deținute într-o perspectivă de termen scurt şi care trebuie să fie realizate în maximum un an;
- lichiditățile sau cvasilichiditățile, dacă utilizarea lor nu este supusă restricțiilor.

Celelalte active sunt considerate elemente necurente. Ele includ imobilizările corporale şi necorporale, cât şi activele de exploatare sau financiare pe termen lung.

Ciclul de exploatare al unei întreprinderi este timpul scurs între achiziția materialelor, ce intră într-un proces şi realizarea lor sub formă de lichidități sau de instrumente ce pot să fie uşor convertibile în lichidități.

Activele legate de ciclul normal de producție se referă în special la stocuri şi creanțe-clienți, inclusiv la partea acestor rubrici care nu trebuie să fie realizată decât după un termen de un an. Titlurile de plasament (marketable securities) sunt active curente, dacă este prevăzut ca operația de cesiune a acestor titluri să aibă loc în mai puțin de un an; în caz contrar, ele sunt considerate active necurente.

- **Pasivele curente şi necurente (Current/Non-current Liabilities)**

O datorie constituie un element curent al pasivului, atunci când ea trebuie să fie rambursată:

- fie în cadrul ciclului normal de producție al întreprinderii;
- fie la o scadență mai mică de un an.

Toate celelalte datorii sunt datorii necurente.

Unele datorii curente precum datoriile comerciale, cele legate de relațiile cu salariații şi de alte costuri din exploatare formează părți ale fondului de rulment[7] utilizat în ciclul normal de exploatare al întreprinderii. Astfel de elemente curente, ca şi în cazul activelor, sunt clasificate în categoria "curente", chiar dacă părți din ele sunt scandente peste o perioadă mai mare de un an.

Printre elementele curente de pasiv, nelegate de ciclul de producție, putem cita partea pe termen scurt a împrumuturilor purtătoare de dobânzi, creditele bancare pe termen scurt, dividendele de plătit, impozitele asupra beneficiilor de plătit şi datoriile pe termen scurt nelegate de exploatare. Datoriile purtătoare de dobânzi şi care generează o finanțare pe termen lung a fondului de rulment[8] sunt elemente necurente ale pasivului pentru partea lor scadentă la o dată superioară unui an.

---

[7] În înțelesul nostru, este vorba mai degrabă de elemente ce participă la calculul necesarului în fond de rulment.
[8] În înțelesul nostru, a necesarului în fond de rulment.

Datoriile pe termen scurt, nelegate de ciclul normal de exploatare, trebuie să facă parte din elementele necurente ale pasivului, dacă sunt îndeplinite concomitent următoarele trei condiţii:

- este vorba despre datorii care, în momentul contractării lor, erau datorii pe termen lung;
- întreprinderea în cauză intenţionează să refinanţeze aceste datorii, prin intermediul unei datorii pe termen lung;
- această intenţie este confirmată de existenţa unui contract de refinanţare sau de reeşalonare a scadenţelor, încheiat înainte ca situaţiile financiare să fi fost aprobate.

Mărimea datoriilor pe termen scurt clasificate în categoria pasivului necurent, în virtutea regulii expuse anterior, este indicată în anexă, concomitent cu explicaţiile necesare prezentării lor.

Un împrumut poate să fie supus unor condiţii prin care nerespectarea lor de către debitor autorizează creditorul să solicite plata integrală a datoriei în orice moment. În acest caz, datoria este considerată necuvenită atunci când sunt satisfăcute următoarele două condiţii:

- creditorul a acceptat să nu recurgă la utilizarea clauzei de exigibilitate imediată;
- este puţin probabil ca debitorul să fie din nou în imposibilitatea de a face faţă condiţiilor împrumutului, în cursul unei perioade următoare de 12 luni.

- **Informaţiile de furnizat în bilanţul propriu-zis (Information to be Presented on the face of Balance Sheet)**

Bilanţul trebuie să conţină minimum următoarele rubrici:

(a) imobilizările corporale (property, plant and equipment);

(b) imobilizările necorporale (intangible assets);

(c) activele financiare, cu excepţia celor înscrise la rubricile (d), (f) şi (g) (financial assets, excluding amounts shown under (d), (f) and (g));

(d) participaţiile puse în echivalenţă (investments accounted for using the equity method);

(e) stocurile (inventories);

(f) creanţele-clienţi şi alte creanţe din exploatare (trade and other receivables);

(g) lichidităţile şi echivalentele de lichidităţi (cash and cash equivalents);

(h) datoriile faţă de furnizori şi alte datorii din exploatare (trade and other payables);

(i) datoriile şi activele din impozitare (tax liabilities and assets as required by IAS 12, Income Taxes);

(j) provizioane pentru riscuri, cu excepţia rubricii (i) (provisions);

(k) datorii necurente purtătoare de dobânzi (non-current interest-bearing liabilities);

(l) interese minoritare (minority interests);

(m) capital şi rezerve (issued capital and reserves).

În bilanţul propriu-zis, pot să fie adăugate posturi complementare, rubrici de regrupare şi de subtotaluri, dacă o normă le cere sau în scopul asigurării unei prezentări adecvate a structurii financiare (financial position) a întreprinderii.

Norma IAS 1 nu prescrie ordinea sau formatul în care elementele trebuie să fie prezentate şi lasă întreprinderilor posibilitatea de a alege. Un format ilustrativ al bilanţului grupului xyz este redat în anexa la normă:

Bilanţul grupului xyzla 31 decembrie/N

în mii unităţi monetare

Elementele bilanţiere	N	N-1
ACTIVE (ASSETS)		
Active necurente (Non-current assets)		
Imobilizări corporale	x	x
Imobilizări necorporale		
Diferenţe de achiziţie (Goodwill)	x	x
Licenţe de fabricaţie (Manufacturing licences)	x	x
Participaţii puse în echivalenţă	x	x
Alte active financiare	x	x
	x	x
Active curente (Current assets)		
Stocuri	x	x
Creanţe-clienţi şi alte creanţe	x	x
Aconturi vărsate (Prepayments)	x	x
Lichidităţi şi echivalente de lichidităţi	x	x
	x	x
Total active (Total assets)	x	x
CAPITALURI PROPRII ŞI DATORII (EQUITY AND LIABILITIES)		
Capitaluri proprii (Capital and reserves)		
Capital (Issued capital)	x	x
Rezerve (Reserves)	x	x
Profituri şi pierderi acumulate (Accumulated profits/losses)	x	x
	x	x
Interese minoritare	x	x
Datorii necurente (Non-current liabilities)		
Datorii purtătoare de dobânzi	x	x
Impozite amânate (Deferred tax)	x	x
Datorii privind pensiile (Retirement benefit obligation)	x	x
	x	x
Datorii curente (Current liabilities)		
Datorii faţă de furnizori şi alte datorii din exploatare	x	x
Datorii financiare pe termen scurt (Short-term borrowings)	x	x
Partea pe termen scurt a datoriilor purtătoare de dobânzi (Current portion of interest bearing borrowings)	x	x
Provizioane pentru garanţii (Warranty provision)	x	x
	x	x
Total capitaluri proprii şi datorii (Total equity and liabilities)	x	x

Față de modelul redat în anexa la normă, preparatorii de conturi pot avea în vedere următoarele:

- rubrici suplimentare pot să fie adăugate, atunci când o altă normă solicită o prezentare a unei linii (element) distincte sau când mărimea, natura sau funcția unui element permite, printr-o prezentare separată, o redare mai fidelă a poziției financiare a întreprinderii;
- pentru o înțelegere generală mai bună, structurile redate anterior pot fi modificate, ținând cont de natura întreprinderii şi tranzacțiilor sale; de exemplu, o bancă modifică structura anterioară, în conformitate cu dispozițiile normei IAS 30 "Disclosures in Financial Statements of Banks and Similar Financial Institutions";
- unele modificări pot depăşi cadrul strict de suplimentare a prezentării, impus de alte norme; astfel, elementul imobilizări necorporale include goodwill-ul şi activele generate de cheltuielile de dezvoltare.

Judecata de valoare privind prezentarea separată a unor elemente trebuie să aibă în vedere şi:

- natura şi lichiditatea activelor, precum şi importanța lor, care solicită, în cele mai dese cazuri, o prezentare distinctă a goodwill-ului şi activelor ce provin din cheltuieli de dezvoltare, a activelor monetare şi nemonetare, a activelor curente şi necurente;
- funcția activelor în cadrul întreprinderii poate conduce, de exemplu, la o prezentare distinctă a activelor din exploatare şi a celor financiare, a stocurilor, creanțelor, lichidităților şi echivalentelor de lichidități;
- valorile, natura şi scadențarul datoriilor pot conduce, de exemplu, la o prezentare distinctă a datoriilor şi provizioanelor purtătoare şi nepurtătoare de dobânzi sau la o clasificare în curente/necurente, dacă este mai adecvat.

Activele şi datoriile, diferențiate prin natura sau funcția lor, sunt uneori subiect al estimării prin utilizarea diferitelor baze de măsurare. De exemplu, unele categorii de imobilizări corporale pot să fie evaluate, la nivelul costurilor istorice, sau reevaluate, în concordanță cu norma IAS 16 "Imobilizările corporale". Utilizarea diferitelor baze de măsurare pentru diversele clase de active sugerează că natura sau funcția lor diferă şi, deci, că ele trebuie să fie prezentate ca elemente aparținând unor linii distincte.

- **Informațiile de prezentat fie în bilanț, fie în anexă (Information to be Presented either on the Face of the Balance Sheet or in the Notes)**

O întreprindere poate să furnizeze în bilanț sau în anexă clasificări complementare ale unor posturi bilanțiere, în funcție de activitatea sa şi de natura postului. Creanțele sau datoriile, referitoare la societatea-mamă, societățile filiale, participațiile şi alți terți cu o poziție privilegiată, sunt menționate distinct, dacă valoarea lor este semnificativă.

Detaliile aduse prin subclasificări, fie în bilanț, fie în anexă, depind de cerințele normelor internaționale, dar şi de mărimea, natura şi funcția elementelor în cauză. Spre exemplu:

- imobilizările corporale sunt structurate pe clase, în conformitate cu norma IAS 16 "Imobilizările corporale";

- creanțele sunt grupate în: clienți comerciali, alți membri ai grupului, creanțe implicate de relațiile cu părțile legate, aconturi vărsate şi alte valori;
- stocurile sunt grupate, în concordanță cu norma IAS 2 "Stocurile", în: mărfuri, materii şi materiale, lucrări în curs şi produse finite;
- provizioanele solicită evidențierea distinctă a provizioanelor pentru costul avantajelor acordate salariaților de toate celelalte elemente generate de specificitatea operațiilor întreprinderii;
- capitalul şi rezervele solicită prezentare distinctă a diferitelor clase de capital, de prime şi de rezerve.

Atunci când este vorba despre capitalurile proprii, norma IAS 1 solicită prezentarea fie în bilanț, fie în anexă, a următoarelor elemente:

(a) pentru fiecare categorie de acțiuni:
- numărul total de acțiuni a căror emisiune este autorizată;
- numărul de acțiuni emise şi integral eliberate, precum şi numărul de acțiuni emise şi neeliberate integral;
- valoarea nominală a unei acțiuni sau absența valorii nominale;
- o comparație între numărul de acțiuni existente la începutul şi la sfârşitul exercițiului;
- drepturile speciale şi restricțiile referitoare la diferitele categorii de acțiuni;
- acțiunile de autocontrol, deținute de întreprindere însăşi, de filialele sale sau de participațiile sale;
- acțiunile deținute pentru a face față exercitării opțiunilor sau contractelor de vânzare, inclusiv condițiile şi valorile în cauză.

(b) descrierea şi natura altor rubrici de capitaluri proprii decât cea de capital;

(c) dividendele a căror distribuire este vizată, indiferent că ele au fost sau nu înregistrate la datorii;

(d) dividendele preferențiale cumulative neînregistrate încă (necunoscute).

Întreprinderile fără capital trebuie să menționeze informațiile echivalente celor care figurează mai sus şi să indice natura variațiilor intervenite în timpul exercițiului, în numele fiecărei rubrici de capitaluri proprii, cât şi drepturile speciale şi restricțiile referitoare la aceste rubrici.

2.3.3. Contul de profit şi pierdere (Income Statement)

- **Informațiile de furnizat în contul de profit şi pierdere propriu-zis (Information to be Presented to the Face of the Income Statement)**

Contul de profit şi pierdere trebuie să menționeze cel puțin următoarele posturi:

(a) veniturile (revenue);

(b) rezultatul exploatării (the results of operating activities);

(c) dobânzile plătite (finance costs);

(d) partea în rezultatele participațiilor puse în echivalență (share of profits and losses of associates and joint ventures accounted for using the equity method);

(e) cheltuielile privind impozitul pe profit (tax expense);

(f) profitul sau pierderea din activităţi ordinare (profit or loss from ordinary activities);
(g) elementele extraordinare (extraordinary items);
(h) interesele minoritare (minority interest);
(i) profitul sau pierderea netă a exerciţiului (net profit or loss for the period).

Ca şi în cazul bilanţului, dacă o normă solicită sau în scopul asigurării unei informări adecvate privind rezultatele întreprinderii, pot să fie adăugate posturi complementare, rubrici de regrupare şi de subtotaluri.

Efectele diferitelor activităţi, tranzacţii şi evenimente realizate de întreprinderi diferă în privinţa stabilităţii, riscului şi posibilităţii de a fi prevăzute. Comunicarea acestor elemente ale performanţei ajută utilizatorii în evaluarea rezultatelor viitoare. Atunci când este necesar să se explice elementele performanţei, în contul de profit şi pierdere sunt incluse deci elemente complementare. De asemenea, în aceste cazuri, ordinea elementelor poate să fie modificată.

Factorii care trebuie să fie luaţi în considerare includ semnificaţia, natura şi funcţia diferitelor componente de venituri şi cheltuieli. De exemplu, o bancă modifică cerinţele prezentate mai sus ţinând cont de prevederile normei IAS 30.

Veniturile şi cheltuielile sunt compensate numai în condiţiile expuse de noi în paragraful 2.2.

- **Informaţiile de prezentat fie în contul de profit şi pierdere propriu-zis, fie în anexă (Information to be Presented either on the Face of the Income Statement or in the Notes)**

O întreprindere trebuie să prezinte în contul său de profit şi pierdere sau în anexă o clasificare a cheltuielilor după funcţie sau după natură. În conformitate cu norma IAS 1, se preferă totuşi ca o atare analiză să figureze direct în contul de profit şi pierdere.

Întreprinderile care aleg clasificarea după funcţie trebuie să furnizeze valorile unor cheltuieli după natură precum materiile prime şi furniturile consumate, amortizările şi cheltuielile de personal.

Analiza după natură a cheltuielilor contului de profit şi pierdere este mai simplă decât analiza după funcţie, deoarece ea nu necesită o realocare a cheltuielilor după natură diferitelor funcţii ale întreprinderii. O astfel de analiză convine mai ales întreprinderilor mici, deoarece nu este necesară o alocare a cheltuielilor de exploatare pe funcţii. Norma IAS 1 furnizează următorul exemplu al clasificării după **natură:**

Cifra de afaceri (Revenue)		x
Alte venituri din exploatare (Other operating income)		x
Variaţia stocurilor de produse finite şi de lucrări în curs (Changes in inventories of finished goods and work in progress)	x	
Materii prime şi furnituri consumate (Raw materials and consumables used)	x	
Cheltuieli de personal (Staff costs)	x	
Cheltuieli cu amortizările (Depreciation and amortisation expense)	x	
Alte cheltuieli de exploatare (Other operating expenses)	x	
Total cheltuieli de exploatare (Total operating expenses)		(x)
Beneficiul din exploatare (Profit from operating activities)		x

În unele țări, **creşterea** stocurilor de produse finite şi de lucrări în timpul exercițiului este prezentată imediat după cifra de afaceri aferentă perioadei[9]. Norma prevede că o atare prezentare nu trebuie să presupună că aceste posturi reprezintă venituri. Variația stocurilor de produse finite şi lucrări în cursul perioadei reprezintă mai degrabă o ajustare a cheltuielilor de producție[10], pentru a se reflecta faptul că ori producția a condus la creşterea nivelului stocurilor, ori că vânzările mai mari decât producția au redus nivelul stocurilor.

Analiza pe funcții repartizează cheltuielile pe trei funcții: producția (costul vânzărilor), comercializarea şi administrarea.

Această clasificare poate să prezinte pentru destinatarii conturilor mai mult interes decât analiza după natură, dar ea implică, uneori, alegeri arbitrare în repartizarea cheltuielilor. Norma IAS 1 furnizează următorul exemplu al clasificării după **funcție:**

Cifra de afaceri (Revenue)	x
Costul vânzărilor (Cost of sales)	(x)
Marja brută (Gross profit)	x
Alte venituri din exploatare (Other operating income)	x
Costurile de distribuire (Distribution costs)	(x)
Cheltuielile administrative (Administrative expenses)	(x)
Alte cheltuieli de exploatare (Other operating expenses)	(x)
Beneficiul din exploatare (Profit from operating activities)	x

Întreprinderile ce prezintă cheltuielile după funcție trebuie să comunice informații adiționale privind natura cheltuielilor, inclusiv cheltuielile cu amortizarea şi cele de personal.

Alegerea modelului de analiză, între metoda costului vânzărilor şi metoda cheltuielilor după natură, depinde atât de factorii istorici şi industriali cât şi de natura organizației. Ambele metode permit furnizarea de informații despre costurile ce pot varia, direct sau indirect, cu nivelul vânzărilor sau producția exercițiului. Cum fiecare metodă de prezentare este avantajoasă în contextul diferitelor tipuri de întreprinderi, norma IAS 1 solicită o alegere bazată pe criteriul "varianta care prezintă cel mai sincer elementele performanței întreprinderii". Totuşi, deoarece informațiile referitoare la natura cheltuielilor sunt utile în previziunea fluxurilor viitoare de trezorerie, atunci când este folosită clasificarea bazată pe metoda costului vânzărilor, se impune o informare adițională privind structura după natură.

O întreprindere trebuie să comunice, fie în contul de profit şi pierdere propriu-zis, fie în anexă, mărimea dividendelor pe acțiune, declarate sau propuse, pentru perioada vizată de situațiile financiare.

Indiferent care este prezentarea aleasă - după natură sau după funcție, anexa la norma IAS 1 furnizează un format identic de prezentare, în ceea ce priveşte posturile ce urmează beneficiul din exploatare.

---

[9] Este, de exemplu, cazul contabilității franceze şi româneşti.
[10] Un punct de vedere întâlnit mai ales în cazul contabilităților anglo-saxone.

Acest format este prezentat în cele ce urmează:

Posturile în aval de beneficiul din exploatare	
Beneficiul din exploatare (Profit from operating activities)	x
Cheltuielile financiare (Finance cost)	(x)
Veniturile din participaţii[1] (Income from asociates)	x
Elementele excepţionale[2]	± x
Beneficiul înaintea impozitării (Profit before tax)	**x**
Impozitul asupra beneficiilor (Income tax expense)	(x)
Beneficiul după impozitare (Profit after tax)	**x**
Interesele minoritare (Minority interest)	(x)
Beneficiul sau pierderea net/ă ce provine din activităţile ordinare (Net profit or loss from ordinary activities)	**x**
Elementele extraordinare[2] (Extraordinary items)	± x
Beneficiul net al exerciţiului (Net profit for the period)	**x**

[1] În conturile consolidate: partea în rezultatele participaţiilor puse în echivalenţă

[2] Normele internaţionale îmbrăţişează aceeaşi concepţie ca şi în cazul sistemelor contabile britanic şi american: utilizarea atât a elementelor excepţionale (neobişnuite) cât şi a acelor extraordinare: a se (re)vedea volumul I al prezentei lucrări, paginile 86-89 şi 190 (*Sisteme contabile comparate*, ediţia a II-a, 1999).

Norma IAS 1 prevede că dividendul propus în numele exerciţiului trebuie să figureze în contul de profit şi pierdere sau în anexă.

2.3.4. Situaţia variaţiei capitalurilor proprii (Statement of Changes in Equity)

O întreprindere trebuie să prezinte ca o componentă distinctă a situaţiilor financiare, o situaţie care să arate:

(a) beneficiul net sau pierderea netă al/a exerciţiului (the net profit or loss for the period);

(b) pierderile şi câştigurile, cheltuielile şi veniturile, care au fost direct afectate asupra capitalurilor proprii, în virtutea unei norme speciale, cât şi totalul acestor elemente (each item of income and expense, gain or loss which, as required by other standards, is recognised directly in equity, and the total of these items);

(c) efectul cumulat al schimbărilor de metodă contabilă şi corectarea de erori fundamentale, conform metodei normale (de referinţă) prevăzute prin norma IAS 8 (cummulative effect of changes in accounting policy and the correction of fundamental errors dealt with under the Benchmark treatments in IAS 8).

Alte trei categorii de informaţii pot să fie prezentate în această situaţie financiară sau în anexă:

(d) operațiile ce afectează capitalul, efectuate cu proprietarii întreprinderii, cât şi distribuțiile în favoarea acestora (capital transactions with owners or distribution to owners);

(e) rezultatele nedistribuite, la deschiderea şi la închiderea exercițiului, cât şi explicarea fluxurilor reprezentând variațiile (the balance of accumulated profit or loss at the beginning of the period and at the balance sheet date, and the movements for the period);

(f) o reconciliere între soldurile inițiale şi finale ale fiecărui post de capitaluri proprii, precum capitalul, primele de emisiune, diferențele din reevaluare etc., cu precizarea separată a fiecărei mişcări (variații) (a reconciliation between the carrying amount of each class of equity capital, share premium and reserve at the beginning and the end of the period, separately disclosing each movement).

Situația variației capitalurilor proprii are ca funcție principală furnizarea elementelor de cheltuieli şi de venituri afectate direct asupra capitalurilor proprii. Ea poate să fie structurată în coloane, soldurile inițiale constituind prima valoare a fiecărei coloane, iar soldurile finale formând totalul lor; informațiile (a) – (f) figurează pe linii intermediare şi sunt repartizate fiecărei coloane. Aceste modalități de prezentare implică indicarea sub forma unui subtotal a totalului prevăzut la elementul (b), analizat anterior.

Pe baza celei de a doua metode, situația variației capitalurilor proprii ar putea să se limiteze la menționarea informațiilor (a) – (c), informațiile (d) – (f) fiind indicate în anexă. Cele două prezentări fac obiectul ilustrărilor în anexa la norma IAS 1 şi vor fi relevate de noi în cele ce urmează.

Conform **primei prezentări**, situația financiară în cauză este intitulată "**Tabloul variației capitalurilor proprii**", iar conform celei de **a doua prezentări, "Situația câştigurilor şi pierderilor înregistrate în numele exercițiului... "**

Tabloul variației capitalurilor proprii pentru exercițiul închis la 31 decembrie/N (xyz GROUP – Statement of changes in equity for the year ended 31 december/N)

în mii u.m.

Elemente	Capital (Share capital)	Prime de emisiune (Share premium)	Diferențe din reevaluare (Revaluation reserve)	Diferențe din conversiune (Translation reserve)	Beneficii acumulate (Accumulated profit)	Total
Soldurile de deschidere la 31 decembrie/N-2 (Balance at 31 December/N-2)	x	x	x	(x)	x	x
Efectul schimbărilor de metode contabile (Changes in accounting policies)					(x)	(x)
Soldurile ajustate (Restated balance)	x	x	x	(x)	x	x
Plusul de valoare din reevaluarea imobilelor (Surplus on revaluation of properties)			x			x
Minusul de valoare din reevaluarea participațiilor (Deficit on revalution of investments)			(x)			(x)
Diferențele din conversiune (Currency translation differences)				(x)		(x)
Totalul cheltuielilor și veniturilor ce nu afectează contul de profit și pierdere (Net gains and losses not recognised in the income statement)			x	(x)		x
Beneficiul net (Net profit fot the period)					x	x
Dividendele (Dividends)					(x)	(x)
Creșteri de capital (Issue of share capital)	x	x				x
Soldurile la 31 decembrie/N-1 (Balance at 31 December/N-1)	x	x	x	(x)	x	x
Minusul de valoare din reevaluarea imobilelor (Deficit on revaluation of properties)			(x)			(x)
Plusul de valoare din reevaluarea participațiilor (Surplus on revaluation of investments)			x			x
Diferențele din conversiune (Currency translation differences)				(x)		(x)
Totalul cheltuielilor și veniturilor ce nu afectează contul de profit și pierdere			(x)	(x)		(x)
Beneficiul net					x	x
Dividende					(x)	(x)
Creșteri de capital	x	x				x
Soldurile la 31 decembrie/N	x	x	x	(x)	x	x

Situația câștigurilor și pierderilor înregistrate în numele exercițiului N (xyz GROUP – Statement of recognised gains and losses for the year ended 31 December/N)

în mii u.m.

Elemente	N	N-1
Plusul de valoare/minusul de valoare din reevaluarea imobilelor (Surplus/deficit on revaluation of properties)	(x)	x
Plusul de valoare/minusul de valoare din reevaluarea participațiilor (Surplus/deficit on revaluation of investments)	x	(x)
Diferențe din conversiune legate de conversiunea conturilor filialelor străine (Exchange differences on translation of the financial statements of foreign entities)	(x)	(x)
Totalul cheltuielilor și veniturilor ce nu afectează contul de profit și pierdere (Net gains and losses not recognised in the income statement)	**(x)**	**x**
Beneficiul net al exercițiului (Net profit for the period)	**x**	**x**
Totalul câștigurilor și pierderilor exercițiului (Total, recognised gains and losses)	**x**	**x**
Efectul schimbărilor de metode contabile (Effect of changes in accounting policy)		(x)

2.3.5. Tabloul fluxurilor de trezorerie (Cash Flow Statement)

Norma IAS 7[11] expune cerinţele pentru prezentarea tabloului fluxurilor de trezorerie şi pentru comunicările aferente. Ea prevede că informaţiile de tip "cash flow" sunt utile în furnizarea în folosul utilizatorilor de situaţii financiare, a unei baze de evaluare privind capacitatea întreprinderii de a genera lichidităţi şi echivalente de lichidităţi, precum şi necesităţile întreprinderii de a utiliza aceste fluxuri de trezorerie.

2.3.6. Anexa (Notes to the Financial Statements)

- **Structura anexei (Structure)**

Anexa îndeplineşte următoarele funcţii:

(a) să prezinte principalele metode alese pentru întocmirea situaţiilor financiare;

(b) să indice informaţiile prescrise de normele internaţionale, nefurnizate în alte structuri ale situaţiilor financiare;

(c) să completeze raportarea financiară cu informaţiile necesare pentru a asigura o prezentare sinceră a situaţiei şi performanţelor întreprinderii (fair presentation).

Notele incluse în anexă trebuie să fie prezentate de o manieră ordonată şi să comporte referiri la posturile bilanţiere, ale contului de profit şi pierdere şi ale tabloului fluxurilor de trezorerie.

Anexa la situaţiile financiare include descrieri amănunţite sau analize mai detaliate a valorilor prezentate în bilanţ, contul de profit şi pierdere, tabloul fluxurilor de trezorerie, situaţia variaţiei capitalurilor proprii, precum şi informaţii adiţionale ca, de exemplu, **datorii eventuale** (contingent liabilities) şi **angajamente** (commitments).

Ordinea notelor în anexă nu este rigidă, ea putând varia în funcţie de conţinutul lor, mai ales dacă acest conţinut este o combinaţie de informaţii ce vizează mai multe posturi.

Informaţiile referitoare la principiile şi metodele contabile pot să fie prezentate într-o notă distinctă a anexei, care să facă parte integrantă din situaţiile financiare.

În vederea atestării conformităţii cu normele internaţionale, întreprinderea care le aplică trebuie să facă o astfel de menţiune în anexă.

În cazul excepţional în care o regulă IASC nu a fost aplicată, nu este posibil să se facă menţiunea atestării conformităţi deoarece nu a fost aplicat ansamblul regulilor ce fac obiectul normelor, indiferent că este vorba despre metodele de evaluare sau despre regulile de prezentare şi de informare.

Dacă o normă a fost aplicată de o întreprindere înainte de data intrării ei în vigoare (Effective Date), aceasta trebuie să menţioneze faptul în cauză în anexă.

- **Descrierea principiilor şi metodelor contabile** (Presentation of Accounting Policies)

Descrierea principiilor şi metodelor contabile comportă două părţi:

- pe de o parte, **principiile de bază**: costul istoric, costul actual, valoarea de realizare, valoarea justă, valoarea actuarială, fiind precizat că mai multe principii pot să fie aplicate, în cadrul aceloraşi situaţii financiare, diferitelor categorii de posturi;
- pe de altă parte, **metodele contabile alese** pentru întocmirea conturilor.

---

[11] În mod natural, analiza literei şi spiritului normei IAS 7 va face obiectul prezentului volum, în mod distinct.

Norma IAS 1 furnizează **o listă** indicativă şi neexhaustivă de probleme contabile şi de posturi pentru care pot să fie prezentate metodele şi principiile contabile. Ea comportă următoarele elemente:

- modalităţile de constatare a veniturilor (revenue recognition);
- metodele şi tehnicile de consolidare, cât şi modalităţile de contabilizare a participaţiilor (consolidation principles, including subsidiaries and associates);
- regulile aplicate în caz de grupare de întreprinderi (business combinations);
- metodele relative la întreprinderile de tip joint ventures (joint ventures);
- contabilizarea şi deprecierea imobilizărilor corporale şi necorporale (recognition and depreciation/ amortisation of tangible and intangible assets);
- înscrierea în activ a cheltuielilor financiare (capitalisation of borrowing costs and other expediture);
- contractele de construcţii (construction contracts);
- plasamentele în imobile (investment properties);
- instrumentele financiare şi participaţiile (financial instruments and investments);
- contractele de locaţie (leases);
- cheltuielile de cercetare şi de dezvoltare (research and development costs);
- stocurile (inventories);
- impozitul asupra beneficiilor (taxes, including deferred taxes);
- provizioanele pentru riscuri (provisions);
- prestaţiile speciale consimţite (în favoarea) salariaţilor (employee benefit costs);
- modalităţile de conversiune a elementelor exprimate în monede străine şi garanţiile (foreign currency translation and hedging);
- definirea sectoarelor de activitate şi a zonelor geografice şi modalităţile de afectare a cheltuielilor (definition of business and geographical segments and the basis for allocation of costs between segments);
- definirea lichidităţilor şi cvasilichidităţilor (definition of cash and cash equivalents);
- contabilizarea inflaţiei (inflation accounting);
- subvenţiile publice (government grants).

- **Informaţiile nefinanciare (Other disclosures)**

În ipoteza în care nu ar fi furnizate de documentele ce însoţesc situaţiile financiare, în cadrul acestora din urmă trebuie să figureze şi următoarele informaţii (nefinanciare):

- adresa sediului şi forma juridică a societăţii, adresa oficială pentru registrul comerţului, naţionalitatea;
- descrierea activităţilor întreprinderii;
- numele societăţii-mamă şi al ultimului holding ce controlează societatea-mamă;
- numărul de salariaţi la sfârşitul exerciţiului sau numărul mediu al acestora pentru perioada în cauză.

- **Data efectivă (Effective Date)**

Norma IAS 1 a devenit operaţională pentru situaţiile financiare ce se referă la perioadele începând cu sau după 1 iulie 1998.

Ea a înlocuit, aşa cum am prezentat anterior, fostele norme internaţionale IAS 1, IAS 5 şi IAS 13.

3. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 7 "TABLOURILE FLUXURILOR DE TREZORERIE" (CASH FLOW STATEMENTS)

3.1. Elemente introductive

Prezenta normă contabilă internațională IAS 7 revizuită anulează şi înlocuieşte fosta normă IAS 7 "Tabloul de finanțare" (Statement of Changes in Financial Position), aprobată de consiliul IASC, în octombrie 1977. Prezenta normă revizuită a intrat în vigoare pentru situațiile financiare ale exercițiilor deschise începând cu 1 ianuarie 1994.

- **Obiectivul normei (Objective)**

Informațiile ce vizează fluxurile de trezorerie ale unei întreprinderi sunt folositoare utilizatorilor situațiilor financiare, deoarece ele oferă acestora o bază de evaluare a capacității întreprinderii de a genera elemente de trezorerie şi echivalente de trezorerie, cât şi nevoile de utilizare a acestor elemente de către întreprindere. Deciziile economice pe care le iau utilizatorii impun evaluarea acestei capacități cât şi cunoaşterea scadențelor şi asigurarea concretizării elementelor de trezorerie.

Obiectivul prezentei norme IAS 7 este de a impune furnizarea unei informări asupra istoricului evoluțiilor trezoreriei şi echivalentelor de trezorerie ale unei întreprinderi, prin intermediul unui tablou al fluxurilor de trezorerie.

- **Câmpul de aplicare (Scope)**

O întreprindere trebuie să întocmească un tablou al fluxurilor de trezorerie, în conformitate cu dispozițiile definite de prezenta normă, şi trebuie **să-l prezinte ca o parte integrantă a situațiilor sale financiare,** pentru fiecare exercițiu ce "solicită" prezentarea situațiilor financiare.

Întreprinderile au nevoie de elemente de trezorerie, în mod esențial pentru aceleaşi motive, indiferent care este activitatea principală generatoare de venituri. Ele au nevoie de aceste elemente, pentru a-şi conduce activitățile, a achita obligațiile lor şi a asigura o rentabilitate pentru investitorii lor. Ca atare, prezența normă impune ca toate întreprinderile să prezinte un tablou al fluxurilor de trezorerie.

- **Avantajele informațiilor privind fluxurile de trezorerie**

Un tablou al fluxurilor de trezorerie, atunci când el este utilizat în conjuncție cu celelalte situații financiare, furnizează informații ce permit utilizatorilor să evalueze schimbările activului net al unei întreprinderi, în structura sa financiară (inclusiv lichiditatea şi solvabilitatea sa), şi capacitatea acesteia de a modifica valorile şi scadențarul fluxurilor de trezorerie, pentru a se adapta schimbărilor de circumstanțe şi oportunități. Pe lângă utilizările prezentate anterior, informațiile relative la fluxurile de trezorerie sunt folositoare pentru a permite destinatarilor situațiilor financiare să-şi elaboreze modele pentru aprecierea diferitelor întreprinderi. De asemenea, astfel de informații întăresc comparabilitatea informațiilor asupra performanței operaționale a diferitelor întreprinderi, deoarece ele elimină efectele utilizării unor prelucrări contabile diferite, pentru aceleaşi operații şi evenimente.

Informarea privind istoricul fluxurilor de trezorerie este utilizată adesea ca un indicator util al valorilor, scadențelor şi al gradului de certitudine privind fluxurile de trezorerie viitoare. De asemenea, ea este utilă pentru verificarea exactității vechilor estimări

ale fluxurilor viitoare de trezorerie şi pentru examinarea relaţiei între rentabilitate şi fluxurile de trezorerie nete, cât şi efectul schimbărilor de preţuri.

- **Conţinutul şi delimitarea conceptului de trezorerie**

Deşi IASC nu defineşte conceptul de trezorerie, se consideră că este vorba despre ansamblul lichidităţilor şi echivalentelor de lichidităţi.

Conform normei internaţionale IAS 7, expresia fluxuri de trezorerie desemnează ansamblul intrărilor şi ieşirilor de lichidităţi sau de echivalente de lichidităţi.

Lichidităţile se referă la fondurile disponibile şi la depozitele la vedere. Echivalentele de lichidităţi sunt plasamente pe termen scurt, foarte lichide, convertibile cu uşurinţă într-o mărime determinată de lichidităţi şi a căror valoare nu riscă să se schimbe în mod semnificativ.

Scopul deţinerii echivalentelor de lichidităţi este de a face faţă angajamentelor de trezorerie pe termen scurt. Se deduce că scadenţa lor este apropiată, de regulă sub trei luni. În orice caz, deţinerea de echivalente de lichidităţi nu se face în scopul realizării unor obiective de plasament.

Titlurile care reprezintă capitalurile proprii sunt excluse din echivalentele de lichidităţi. Fac excepţie acţiunile privilegiate achiziţionate cu puţin timp înaintea scadenţei lor şi care au o dată de rambursare determinată.

Dacă împrumuturile bancare sunt, în principiu, elemente ale activităţilor de finanţare, împrumuturile pe termen scurt rambursabile la vedere, acordate prin conturile curente, sunt incluse, în unele ţări, în categoria lichidităţilor şi echivalentelor de lichidităţi.

Fluxurile de trezorerie nu cuprind mişcările între elementele care constituie lichidităţi sau echivalente de lichidităţi, pentru că aceste componente fac parte din **gestiunea** trezoreriei întreprinderii. Or, un tablou al fluxurilor de trezorerie trebuie să prezinte intrările şi ieşirile de fonduri generate de activităţile de exploatare, de investiţii şi de finanţare. Cât priveşte gestiunea trezoreriei, aceasta cuprinde plasamentul excedentelor de lichidităţi în echivalente de lichidităţi.

3.2. Utilitatea şi structura de ansamblu a tabloului fluxurilor de trezorerie

Un tablou al fluxurilor de trezorerie permite utilizatorilor situaţiilor financiare: (i) să evalueze capacitatea întreprinderii de a degaja lichidităţi; (ii) să determine necesităţile de lichidităţi; (iii) să prevadă scadenţele şi riscul încasărilor viitoare; (iv) să compare rezultatele întreprinderii, prin eliminarea efectelor utilizării diferitelor metode contabile pentru aceleaşi operaţii şi evenimente.

În legătură cu ultima utilitate, să presupunem următorul exemplu:

Două întreprinderi comerciale, I_1 şi I_2, prezintă următoarele informaţii identice: la nivelul exerciţiului N:

- venituri din vânzarea mărfurilor: 500.000.000 lei;
- cheltuieli privind mărfurile vândute: 300.000.000 lei;
- cheltuieli cu personalul: 75.000.000 lei;
- costul de achiziţie al imobilizărilor corporale amortizabile: 100.000.000 lei;
- durata de viaţă a imobilizărilor amortizabile: 5 ani.

În schimb, metodele de amortizare practicate de cele două întreprinderi sunt diferite. Întreprinderea I_1 practică o amortizare lineară, în timp ce I_2, o amortizare degresivă (coeficient multiplicator 2).

Rezultatul exercițiului N înaintea impozitării se stabileşte astfel:

	I_1	I_2
Venituri din vânzarea mărfurilor	500.000.000	500.000.000
Cheltuieli privind mărfurile vândute	-300.000.000	-300.000.000
Cheluieli cu personalul	-75.000.000	-75.000.000
Cheltuieli cu amortizările	-20.000.000	-40.000.000*)
Rezultatul înaintea impozitării	105.000.000	85.000.000

*) *cost de achiziție x 2/T = 100.000.000 x 2/5 ani = 40.000.000 lei*

Se poate constata că întreprinderea I_1 relevă o rentabilitate mai mare decât I_2. În realitate, această diferență de rentabilitate nu este decât aparentă, deoarece ea este datorată în întregime diferitelor metode contabile. Este şi motivul pentru care numai o comparare a fluxurilor de trezorerie permite să se elimine influența alegerii metodei de amortizare:

	I_1	I_2
Încasări	500.000.000	500.000.000
Plăți:		
Cheltuieli privind mărfurile vândute	-300.000.000	-300.000.000
Cheltuieli cu personalul	-75.000.000	-75.000.000
Fluxul net de trezorerie înaintea impozitării	125.000.000	125.000.000

Tabloul fluxurilor de trezorerie trebuie să prezinte intrările şi ieşirile de fonduri[12] ale exercițiului, clasificarea în:

- fluxuri generate de activitățile de exploatare;
- fluxuri generate de activitățile de investiții;
- fluxurile generate de activitățile de finanțare.

Cu alte cuvinte, tabloul se bazează pe o clasificare **funcțională** a fluxurilor întreprinderii.

Soldul fluxurilor fiecărei categorii relevă mărimea contribuției fiecărei funcții la variația trezoreriei întreprinderii.

Mişcările de trezorerie legate de activitățile de exploatare, investiții şi finanțare sunt relativ diferite de la sector la sector de activitate.

Informațiile furnizate de tablou pot să servească, de asemenea, la evaluarea relațiilor între cele trei genuri de activități. Una şi aceeaşi operație (mai complexă) poate să presupună mişcări de trezorerie incluse în categorii diferite. Astfel, atunci când rambursarea unui împrumut se referă atât la dobânzi cât şi la capital, partea corespunzătoare dobânzilor poate să fie clasificată în categoria fluxurilor aferente activităților de exploatare, în timp ce partea aferentă capitalului corespunde fluxurilor activităților de finanțare.

---

[12] Noțiunea de fonduri trebuie interpretată în sensul de fonduri băneşti (elemente de trezorerie).

3.3. Structura de detaliu şi metodologia întocmirii tabloului fluxurilor de trezorerie

Analiza structurii de detaliu vizează modelul tabloului relevat de norma internațională IAS 7 (revizuită). Analiza noastră este datorată rolului pe care normele internaționale îl joacă (îl vor juca) asupra normalizării marii majorități a țărilor, inclusiv țara noastră.

a) Fluxurile de trezorerie ale activităților de exploatare

Activitățile de exploatare sunt principalele activități generatoare de venituri şi orice alte activități, cu excepția celor definite ca fiind activități de investiții sau de finanțare.

Mărimea mişcărilor de trezorerie legate de exploatare este un indicator-cheie al măsurii în care întreprinderea a degajat, prin exploatarea sa, suficiente fluxuri de trezorerie, pentru a rambursa împrumuturile sale, a menține capacitatea sa de exploatare, a vărsa dividende şi a realiza noi investiții, fără să recurgă la alte surse externe de finanțare. De asemenea, utilizate cu alte date, informațiile privind diferitele categorii de fluxuri istorice de trezorerie legate de exploatare pot să fie utile pentru previziunea fluxurilor viitoare de trezorerie aferente exploatării.

Fluxurile de trezorerie ale activității de exploatare sunt, în mod esențial, consecința principalelor activități generatoare de venituri ale întreprinderii. Ca urmare, ele sunt, în general, rezultatul operațiilor şi evenimentelor care concură la formarea rezultatului net.

Definiția şi precizările anterioare, deşi imprecise, sunt completate de IAS 7, printr-o listă de exemple. Astfel, constituie fluxuri de trezorerie ale exploatării, cu predilecție:

- încasările care decurg din vânzarea de bunuri şi prestarea de servicii;
- încasările care provin din redevențe, onorarii, comisioane şi alte venituri;
- plățile privind furnizorii şi salariații;
- plățile de impozite, exceptând cazurile când ele vizează activitățile de investiții sau de finanțare.

O întreprindere poate să dețină titluri în scopuri comerciale, caz în care acestea sunt asemănătoare stocurilor achiziționate pentru a fi revândute. Ca atare, fluxurile de trezorerie, care provin din achiziționarea şi cesiunea de titluri deținute în scopuri comerciale, sunt incluse în categoria activităților de exploatare. În mod asemănător, avansurile de casă şi împrumuturile acordabile de instituțiile financiare sunt clasificate, în general, în categoria activităților de exploatare, ştiut fiind că ele se referă la principala activitate generatoare de venituri a acestui tip de unități.

Unele operații precum cesiunea unei imobilizări de tipul instalațiilor de producție pot să genereze un plus sau un minus de valoare, care afectează rezultatul net. Fluxurile de trezorerie legate de astfel de operații nu aparțin, totuşi, exploatării, deoarece astfel de operații intră sub incidența activităților de investiții.

O întreprindere trebuie să prezinte fluxurile de trezorerie aferente activității de exploatare făcând apel:

- fie la **metoda directă**, conform căreia informațiile furnizate se referă la încasări şi plăți (intrări şi ieşiri de fonduri) brute;

- fie la **metoda indirectă**, conform căreia rezultatul net este corectat, pentru a ține cont: (i) de influența operațiilor care nu au un caracter monetar; (ii) de orice report sau regularizare a încasărilor sau plăților trecute sau viitoare, presupuse de exploatare; (iii) de elementele de venituri sau de cheltuieli asociate fluxurilor de trezorerie care vizează investițiile sau finanțarea.

IAS 7 recomandă întreprinderilor utilizarea metodei directe, pentru că această metodă permite obținerea de informații care se dovedesc a fi utile pentru estimarea fluxurilor viitoare de trezorerie, fapt ce nu este posibil prin aplicarea metodei indirecte.

Metoda directă presupune operarea directă în fluxuri monetare, pe care le grupează în diferite categorii de încasări şi de plăți.

Norma internațională nu face referire la categoriile ce trebuie constituite. Pe baza exemplelor sale, se poate ajunge, totuşi, la următoarea prezentare tip:

Fluxurile de trezorerie relative la activitățile de exploatare (metoda directă):

Încasări generate de relațiile cu clienții
- Plăți în favoarea furnizorilor şi personalului
- Dobânzi şi dividende plătite[1)]
- Plăți privind impozitele asupra beneficiilor[2)]
- Alte plăți generate de exploatare
± Elementele extraordinare
= ± Fluxul net de trezorerie relativ la activitățile de exploatare
[1)] Aceste fluxuri ar putea fi incluse, de asemenea, în categoria fluxurilor de finanțare
[2)] Acest flux ar putea fi împărțit între activitățile de exploatare, cele de investiții şi cele de finanțare

Conform metodei directe, informațiile privind principalele categorii de intrări şi ieşiri de fonduri brute pot să fie obținute:

- fie pe baza înregistrărilor contabile ale întreprinderii;
- fie prin ajustarea vânzărilor, costului vânzărilor (sau dobânzilor şi veniturilor asimilate şi dobânzilor debitoare şi cheltuielilor asimilate, pentru o instituție financiară) şi celelalte elemente ale contului de profit şi pierdere în funcție:
  - de variațiile intervenite în cursul exercițiului, în cadrul stocurilor, creanțelor şi datoriilor din exploatare;
  - de celelalte elemente fără incidențe monetare;
  - de celelalte elemente pentru care incidențele monetare constau în fluxuri de investiții sau de finanțare.

În privința metodei indirecte, prezentarea tip a normei internaționale vizează următoarele categorii:

Fluxurile de trezorerie relative la activitățile de exploatare (metoda indirectă):

± Rezultatul net înaintea impozitării şi elementelor extraordinare
Eliminarea veniturilor şi cheltuielilor fără incidență asupra trezoreriei:
+ Cheltuielile cu amortizările şi provizioanele
- Venituri din amortizări şi provizioane
Eliminarea veniturilor şi cheltuielilor nelegate de exploatare:
± Rezultatul cesiunii imobilizărilor şi plasamentelor
+Cheltuieli privind dobânzile
- Venituri din plasamente
= ± Rezultatul din exploatare înaintea variației necesarului în fond de rulment
± Variația stocurilor
± Variația conturilor clienți şi a altor creanțe din exploatare
± Variația conturilor furnizori şi a altor datorii din exploatare
- Dobânzi şi dividende plătite[1)]
- Plăți privind impozitele asupra beneficiilor[2)]
± Elementele extraordinare
= ± Fluxul net de trezorerie relativ la activitățile de exploatare
[1)] Aceste fluxuri ar putea fi incluse, de asemenea, în categoria fluxurilor de finanțare
[2)] Acest flux ar putea fi împărțit între activitățile de exploatare, cele de investiții şi cele de finanțare

După cum am remarcat anterior, conform metodei indirecte, fluxul net de trezorerie care provine din activitățile de exploatare se determină prin ajustarea rezultatului net, ținând cont de incidența:

- variațiilor intervenite în cursul exercițiului, în cadrul stocurilor, creanțelor şi datoriilor din exploatare;
- altor elemente care nu comportă nici încasări, nici plăți, precum amortizările, provizioanele, impozitele amânate, câştigurile sau pierderile din schimb nerealizate, beneficiile nedistribuite ale societăților asociate şi interesele minoritare (în contextul conturilor consolidate);
- altor elemente pentru care incidența asupra trezoreriei se realizează prin fluxurile de investiții şi cele de finanțare.

O altă soluție de prezentare a fluxului net de trezorerie, care provine din activitățile de exploatare, pe baza metodei indirecte, constă în reliefarea veniturilor şi cheltuielilor aferente contului de profit şi pierdere şi a variațiilor intervenite în cursul exercițiului în cadrul stocurilor, creanțelor şi datoriilor din exploatare.

b) Fluxurile de trezorerie ale activităților de investiții

IASC reaminteşte că fluxurile care rezultă din activități de investiții indică în ce măsură plățile au fost efectuate pentru achiziționarea de active destinate să genereze venituri şi fluxuri de trezorerie viitoare.

Fluxurile de trezorerie ale activităților de investiții oferă informații privind maniera în care întreprinderea îşi asigură perenitatea şi creşterea. Ele se referă la:

- plăţi efectuate pentru achiziţionarea de imobilizări corporale şi necorporale, precum şi a altor active pe termen lung, inclusiv cheltuielile de dezvoltare capitalizate şi plăţile implicate de imobilizările produse de întreprindere pentru sine;
- încasări care decurg din vânzarea de imobilizări corporale şi necorporale, precum şi a altor active pe termen lung;
- plăţi efectuate pentru achiziţionarea de titluri de participare şi de titluri de creanţă ale altor întreprinderi, precum şi plăţi efectuate pentru achiziţionarea de participaţii în întreprinderile de tip joint-ventures (altele decât plăţile efectuate pentru instrumente considerate ca fiind echivalente de lichidităţi sau deţinute în scopuri comerciale);
- încasări relative la vânzarea de titluri de participare şi de titluri de creanţă ale altor întreprinderi, precum şi încasări relative la vânzarea de participaţii în întreprinderi de tip joint-ventures (altele decât încasările generate de instrumente considerate ca fiind echivalente de lichidităţi sau cele deţinute în scopuri comerciale);
- avansurile de trezorerie şi împrumuturile acordate (altele decât avansurile şi împrumuturile acordate de o instituţie financiară);
- încasări care decurg din rambursarea avansurilor şi împrumuturilor acordate altor părţi (altele decât avansurile şi împrumuturile acordate de o instituţie financiară).

IAS 7 nu precizează care sunt rubricile de constituit corespunzătoare acestor fluxuri. Totuşi, exemplele furnizate în anexa normei conduc la următoarea prezentare-tip:

Fluxurile de trezorerie relative la activităţile de investiţii:

- Achiziţionarea filialei x (-) trezoreria achiziţionată + Cesiunea filialei y - Achiziţionarea de imobilizări - Achiziţionarea de plasamente + Încasările ce rezultă din cesiunea de imobilizări + Încasări ce rezultă din cesiunea de plasamente + Dobânzi încasate + Dividende primite (încasate)
= ± Fluxul net de trezorerie relativ la activităţile de investiţii

c) Fluxurile de trezorerie ale activităţilor de finanţare

Activităţile de finanţare sunt acele activităţi care antrenează schimbări în mărimea şi structura capitalurilor proprii şi capitalurilor împrumutate ale întreprinderii.

Prezentarea separată a acestor fluxuri în tabloul de trezorerie este dată de posibilitatea utilizării lor în previziunea sumelor pe care aportorii de capitaluri le vor retrage din fondurile (capitalurile) viitoare.

Mişcările de trezorerie generate de activităţile de finanţare se referă la:

- încasările din emisiunea de acţiuni şi de alte instrumente ale capitalurilor proprii;
- vărsăminte efectuate acţionarilor pentru achiziţionarea sau răscumpărarea acţiunilor întreprinderii;

- încasări din emisiunea de împrumuturi obligatare, de împrumuturi statutare, de bilete de trezorerie, de titluri de împrumut ipotecar sau a altor titluri de împrumut pe termen scurt sau lung;
- rambursarea sub formă de lichidități a sumelor împrumutate;
- vărsăminte efectuate de un locatar pentru reducerea soldului datoriei referitoare la un contract de locație-finanțare.

IAS 7 nu precizează care sunt rubricile de constituit corespunzătoare. Totuși, exemplele furnizate în anexa normei conduc la următoarea prezentare tip:

Fluxurile de trezorerie relative la activitățile de finanțare:

+ Creşterea de capital, în numerar
- Rambursarea de capital, în numerar
+ Emisiunea (contractarea) de împrumuturi (altele decât cele de trezorerie)
- Rambursarea de împrumuturi (altele decât cele de trezorerie)
- Rambursarea de datorii ce rezultă din contractele de locație-finanțare
- Dobânzi şi dividende plătite[1)]
= ± Fluxul net de trezorerie relativ la activitățile de finanțare

[1)] *Aceste fluxuri ar putea să fie incluse, de asemenea, în categoria fluxurilor de exploatare*

d) Unele probleme particulare privind prezentarea unui tablou al fluxurilor de trezorerie

- **Prezentarea unor fluxuri de trezorerie, în mărime netă**

În principiu, fluxurile de trezorerie trebuie să fie prezentate la nivelul mărimii lor brute. Ca atare, **nu este posibil să se compenseze** încasările şi plățile din aceeaşi categorie şi chiar din categorii diferite.

IAS 7 admite, totuşi, **două excepții** de la acest principiu. Astfel, unele fluxuri de trezorerie care provin din operații de exploatare, de investiții sau de finanțare **pot** să fie prezentate (nu este o obligație) în mărime netă. Este vorba despre:

- încasări şi plăți în contul clienților, atunci când fluxurile de trezorerie nu decurg din activitățile întreprinderii, ci din cele ale clientului;
- încasările şi plățile referitoare la elemente ce au un ritm de rotație rapid, o valoare mare şi scadențe scurte.

În cazul instituțiilor financiare, fluxurile de trezorerie trebuie să fie prezentate în mărime netă, în cazul:

- încasărilor şi plăților legate de acceptarea şi de rambursarea de depozite cu scadență determinată;
- plasării de depozite la alte instituții financiare şi retragerii acestor depozite;
- împrumuturile acordate şi avansurile consimțite în favoarea clienților şi rambursării acestor împrumuturi şi avansuri.

- **Fluxurile în monede străine**

Toate fluxurile de trezorerie în monede străine sunt convertite la cursul zilei plății sau încasării. Totuşi, există posibilitatea utilizării unui curs mediu ponderat pentru ansamblul fluxurilor aferente unei perioade.

Lichiditățile şi echivalentele de lichidități în monede străine, existente la sfârşitul exercițiului, sunt convertite la cursul de închidere.

Câştigurile şi pierderile nerealizate, ce rezultă din variația cursului între data fluxurilor şi data închiderii exercițiilor, nu constituie fluxuri monetare. Totuşi, efectul variațiilor cursurilor lichidităților deținute sau datorate este prezentat în tabloul fluxurilor de trezorerie, pentru a permite compararea între lichiditățile aferente deschiderii şi închiderii exercițiului. Prezentarea se face separat de fluxurile de trezorerie ale activităților de exploatare, de investiții şi de finanțare.

Exemplu:

La începutul exercițiului N, o întreprindere deținea 50.000$. Cursul dolarului la 1.01.N era de 18.000 lei. Pe parcursul exercițiului au fost înregistrate următoarele fluxuri monetare:

- încasări:
  80.000 $ (cursul zilei: 17.900 lei)
  20.000 $ (cursul zilei: 18.200 lei)
- plăți:
  60.000 $ (cursul zilei: 18.100 lei)

La închiderea exercițiului N, cursul dolarului era de 18.300 lei.

	$	Lei
Trezoreria la începutul exercițiului	50.000	900.000.000
Fluxuri de trezorerie:		
Încasări:	100.000	1.796.000.000 *)
Plăți:	-60.000	-1.086.000.000
	90.000	1.610.000.000
Diferența de curs nerealizată		37.000.000 **)
Trezoreria la sfârşitul exercițiului	90.000	1.647.000.000 ***)

*) 80.000 x 17.900 + 20.000 x 18.200 = 1.796.000.000 lei

**) Diferența de curs nerealizată se calculează astfel:

- Diferența privind trezoreria la începutul exercițiului
  50.000 x (18.300 – 18.000) = 15.000.000 lei
- Diferența privind fluxurile de trezorerie ale exercițiului:

[(100.000 x 18.300) – 1.796.000.000] – [(60.000 x 18.300) – 1.086.000.000] =
22.000.000 lei
37.000.000 lei

***) 90.000 x 18.300 = 1.647.000.000 lei

- **Dobânzile şi dividendele**

Fluxurile de trezorerie, care provin din dobânzi şi dividende încasate, trebuie să fie prezentate separat de cele care sunt generate de dobânzile şi dividendele plătite. Totodată, ele trebuie să fie delimitate pe cele trei categorii de activităţi, iar apartenenţa lor la una sau alta dintre categorii trebuie să fie păstrată de la un exerciţiu la altul.

Pentru instituţiile financiare, dobânzile şi dividendele încasate şi vărsate constituie fluxuri din exploatare. Pentru ceilalţi agenţi economici, soluţia delimitării este mai puţin evidentă.

În cazul dobânzilor şi dividendelor plătite (vărsate) există două interpretări posibile. Unii le consideră o consecinţă a politicii de finanţare alese şi le clasifică, deci, în categoria fluxurilor de finanţare. Alţii estimează că, de fapt, cel mai important lucru este să se pună în evidenţă capacitatea întreprinderii de a degaja, prin activitatea sa, activele necesare finanţării sale. Ca atare, aceste plăţi sunt catalogate în categoria fluxurilor din exploatare.

Aceeaşi problemă dublă apare şi în cazul dobânzilor şi dividendelor încasate. Bazându-se pe faptul că este vorba despre remunerarea plasamentelor efectuate, unii le consideră fluxuri de investiţii. Alţii, în schimb, le cataloghează în categoria fluxurilor din exploatare.

Absenţa unui consens a determinat IASC să nu se pronunţe în favoarea unei soluţii sau alteia.

- **Impozitele asupra beneficiilor**

Cum impozitul se calculează asupra rezultatului întreprinderii, rezultat care provine atât din operaţiile de exploatare cât şi din activităţile de investiţii şi cele de finanţare, în mod ideal, acest impozit ar trebui să fie delimitat pe cele trei componente. Dar, dacă este uşor să se impute cheltuiala (sarcina) fiscală unei activităţi de investiţii sau de finanţare, adesea este imposibil să se identifice fluxurile de trezorerie care rezultă din impozitare, acestea putând să se producă în cursul unui alt exerciţiu decât în cel în care fluxurile de trezorerie ale operaţiei generatoare au survenit. Ca atare, plăţile privind impozitul asupra beneficiilor trebuie să fie clasificate în categoria fluxurilor de trezorerie care provin din activităţi de exploatare. Totuşi, atunci când este posibil să se conecteze fluxul generat de impozit la o operaţie ce dă naştere unui flux de trezorerie clasificat în categoria activităţilor de investiţii sau de finanţare, acest flux va fi prezentat, după caz, în rubricile activităţilor de investiţii, respectiv de finanţare.

Chiar dacă fluxurile de trezorerie care rezultă din impozitare sunt delimitate şi prezentate pe mai multe activităţi, tabloul fluxurilor de trezorerie trebuie să prezinte şi mărimea totală.

În concluzie, norma internaţională 7 precizează că plăţile (sau eventual recuperările) de impozit asupra beneficiilor sunt clasificabile în categoria fluxurilor din exploatare, exceptând situaţia în care ele ar putea să fie clar identificabile în activităţile de investiţii sau de finanţare.

- **Elementele extraordinare**

Fluxurile implicate de elementele extraordinare, în sensul normei 8 (a se revedea şi capitolul precedent) nu constituie o rubrică particulară, distinctă de cele trei categorii de fluxuri ale tabloului de trezorerie. Ele trebuie însă să fie prezentate separat, în cadrul fluxurilor din exploatare, de investiţii şi de finanţare, pentru a permite utilizatorilor să înţeleagă natura şi incidenţa lor asupra mişcărilor de trezorerie actuale şi viitoare ale întreprinderii. Aceste informaţii vin în completarea informaţiilor distincte relative la natura şi mărimea elementelor extraordinare, aşa cum cere norma internaţională 8, "Rezultatul net al exerciţiului, erorile fundamentale şi schimbările de metode contabile".

3.4. Exemplu de întocmire a tabloului fluxurilor de trezorerie

Cazul pe care îl vom prezenta în cele ce urmează este unul simplificator. Pentru întocmirea tabloului, se pleacă de la situaţiile financiare principale, bilanţul şi contul de profit şi pierdere. Deşi bilanţul redă valorile nete ale activelor, din necesităţi legate de filosofia întocmirii tabloului, elementele de activ vor fi prezentate în valori brute. În privinţa fluxurilor de exploatare, se va alege metoda indirectă. Opţiunea este legată de faptul că, în practică, sistemul contabil este fundamentat pe o contabilitate de angajamente şi nu pe una de trezorerie, ceea ce determină reconstituirea cu uşurinţă a fluxurilor de trezorerie plecând de la rezultat.

Logica întocmirii unui tablou pe baza normei IAS 7 este foarte apropiată de cea propusă de standardul american FAS 95[13].

Bilanţul diferenţial în valori brute, pentru exerciţiile 1999 şi 1998, conţine următoarele structuri:

Bilanţul diferenţial

mii u.m.

Elementul bilanţier	1999	1998	Variaţia
Elemente de activ			
Disponibilităţi	300.000	360.000	(↓)-60.000
Creanţe-clienţi	240.000	285.000	(↓) -45.000
Cheltuieli constatate şi plătite în avans	30.000	12.000	(↑) 18.000
Terenuri	450.000	300.000	(↑) 150.000
Clădiri	750.000	525.000	(↑) 225.000
Amortizarea clădirilor	-150.000	-75.000	(↑) -75.000
Maşini, utilaje şi instalaţii de lucru	240.000	120.000	120.000
Amortizarea maşinilor, utilajelor şi instalaţiilor de lucru	-90.000	-30.000	(↑) -60.000
Elemente de activ – total	1.770.000	1.497.000	273.000
Elemente de pasiv			
Pasivul extern			
Furnizori	270.000	210.000	(↑) 60.000
Împrumuturi din emisiunea de obligaţiuni	480.000	360.000	(↑) 120.000
Elemente de pasiv extern – total	750.000	570.000	180.000
Capitaluri proprii			
Capital social	600.000	600.000	-
Beneficii nerepartizate*)	420.000	327.000	(↑) 93.000
Elemente de capitaluri proprii – total	1.020.000	927.000	93.000
Elemente de pasiv - total	1.770.000	1.497.000	273.000

*) *Post specific modelului de bilanţ în contabilităţile anglo-saxone*

Se poate constata că prezentarea elementelor bilanţiere urmează uzanţele internaţionale (ale marilor firme) şi este influenţată de logica anglo-saxonă.

---

[13] Redată de noi în lucrarea *Contabilitate aprofundată* (Editura Economică, 1996, paginile 107-116).

Contul de profit şi pierdere al exerciţiului 1999 se prezintă după cum urmează:

mii u.m.

Cifra de afaceri	2.100.000
(-) Cheltuieli din exploatare (cu excepţia amortizărilor)	-1.290.000
(-) Cheltuieli de exploatare privind amortizările	-135.000
= Beneficiul din exploatare	675.000
(-) Impozitul asupra beneficiului	-270.000
= Beneficiul net	405.000

Din motive legate de simplificarea cazului, nu au fost avute în vedere operaţii financiare şi extraordinare.

Informaţii suplimentare:

a) În 1999, întreprinderea în cauză a distribuit dividende în sumă de 312.000 mii u.m.

b) Prin emisiunea de obligaţiuni în exerciţiul curent, ea a încasat disponibilităţi în sumă de 120.000 mii de u.m.

c) Achiziţionările de imobilizări au fost decontate prin conturile de disponibilităţi.

Rezolvarea cazului:

- **Etapa 1: determinarea variaţiei lichidităţilor**

Informaţiile furnizate de bilanţul diferenţial pun în evidenţă o diminuare a disponibilităţilor (-60.000 mii u.m.).

- **Etapa 2: determinarea fluxului net de trezorerie relativ la activităţile de exploatare (prin metoda indirectă)**

Conform metodei indirecte, beneficiul net de 405.000 mii u.m. trebuie pus în corespondenţă cu fluxul net care provine din activităţile de exploatare:

Diminuarea soldurilor conturilor de creanţe-clienţi: deoarece creanţele-clienţi au scăzut, rezultă că încasările sunt mai mari decât veniturile înregistrate pe baza contabilităţii de angajamente. Ca atare, pentru determinarea fluxului net, beneficiul net trebuie modificat, prin creştere, cu diminuarea creanţelor clienţi (45.000 mii u.m.).

Creşterea cheltuielilor constatate (şi plătite) în avans: o creştere a acestor cheltuieli denotă că mărimea cheltuielilor din exploatare, conform contabilităţii de angajamente, este mai mică decât dacă ele ar fi fost imputate, ţinând cont de plăţi. Pentru a determina fluxul net, trebuie ca din beneficiul net să se deducă suma creşterii cheltuielilor plătite în avans, de 18.000 mii u.m. Deci, o creştere a cheltuielilor plătite în avans antrenează o mişcare a lichidităţilor exerciţiului.

Creşterea datoriilor faţă de furnizori (60.000 mii u.m.) denotă noi angajamente, dar nu şi noi plăţi. Ca atare, această creştere trebuie să fie adăugată beneficiului net, în vederea determinării fluxului net.

Creşterea cheltuielilor privind amortizările (135.000 mii u.m.) deoarece aceste cheltuieli nu afectează trezoreria, în vederea determinării fluxului net, trebuie să le adăugăm beneficiului net.

Pe baza considerațiilor făcute anterior, determinarea fluxului net de trezorerie, relativ la activitățile de exploatare (prin utilizarea metodei indirecte), se prezintă astfel:

	mii u.m.
Beneficiul net înaintea impozitării	675.000
Eliminarea veniturilor şi cheltuielilor fără incidență asupra trezoreriei	
+Creşterea cheltuielilor privind amortizările	+135.000
= Beneficiul din exploatare înaintea variației necesarului în fond de rulment	810.000
+Diminuarea soldurilor conturilor de creanțe-clienți	+45.000
- Creşterea cheltuielilor plătite în avans*)	-18.000
+ Creşterea datoriilor față de furnizori	+60.000
- Plățile privind impozitul asupra beneficiului	-270.000
= Fluxul net de trezorerie relativ la activitățile de exploatare	627.000

*) *Se presupune că sunt elemente care, în exemplul nostru, sunt generate de activitatea de exploatare.*

Etapa 3: determinarea fluxurilor nete de trezorerie referitoare la activitățile de investiții şi de finanțare

Variațiile elementelor de activ pe termen lung şi pasiv pe termen lung pot proveni fie din operații care au incidență asupra lichidităților, fie din operații care nu modifică decât elementele nemonetare. În exemplul nostru, majoritatea operațiilor au o incidență asupra trezoreriei:

Creşterea soldului contului "terenuri": variația indică o creştere a terenurilor cu 150.000 mii u.m., ca urmare a operațiilor de cumpărare. Aceste operații fac parte din operațiile de investiții şi antrenează plăți.

Creşterea soldurilor conturilor "clădiri" şi "amortizarea clădirilor": întreprinderea a achiziționat o clădire la un cost de 225.000 mii u.m., plata furnizorului de imobilizări făcându-se imediat. Operația presupune o ieşire de fonduri care va fi înscrisă în cadrul fluxurilor activităților de investiții. Creşterea amortizării, corespunzătoare "clădirilor", cu 75.000 mii u.m., presupune înregistrarea concomitentă a cheltuielilor privind amortizările, care nu au incidență asupra lichidităților.

Creşterea soldurilor conturilor "maşini, utilaje şi instalații de lucru" şi "amortizarea maşinilor, utilajelor şi instalațiilor de lucru": se interpretează similar cu elementul precedent.

Creşterea soldului contului "împrumuturi din emisiunea de obligațiuni" (120.000 mii u.m): informațiile suplimentare confirmă că suma corespunzătoare împrumuturilor obligatare a fost încasată în cursul exercițiului 1999.

Creşterea beneficiilor nerepartizate (93.000 mii u.m.): această creştere este explicată prin acțiunea a doi factori:

- beneficiul net de 405.000 mii u.m. a condus la creşterea beneficiilor nerepartizate;

- dividendele distribuite, în sumă de 312.000 mii u.m., au condus la diminuarea beneficiilor nerepartizate.

Beneficiul net a fost deja luat în calculul fluxului net de trezorerie relativ la activitățile de exploatare. În schimb, distribuirile (vărsămintele) de dividende vor fi înscrise în cadrul rubricilor corespunzătoare activităților de finanțare, ca o ieşire de fonduri.

În urma parcurgerii acestor etape, tabloul fluxurilor de trezorerie se prezintă astfel:

mii u.m

Tabloul fluxurilor de trezorerie pentru exercițiul închis la 31 decembrie 1999	
Fluxurile de trezorerie referitoare la activitățile de exploatare:	
Beneficiu net înaintea impozitării	675.000
Eliminarea veniturilor şi cheltuielilor fără incidență asupra trezoreriei	
+ Creşterea cheltuielilor privind amortizările	+135.000
= Beneficiul din exploatare înaintea variației necesarului în fond de rulment	810.000
+ Diminuarea soldurilor conturilor de creanțe-clienți	+45.000
- Creşterea cheltuielilor plătite în avans	-18.000
+ Creşterea datoriilor față de furnizori	+60.000
- Plățile privind impozitul asupra beneficiului	-270.000
= Fluxul net de trezorerie relativ la activitățile de exploatare (a)	627.000
Fluxurile de trezorerie referitoare la activitățile de investiții:	
- Achiziționarea unor terenuri	-150.000
- Achiziționarea unei clădiri	-225.000
- Achiziționarea unor maşini, utilaje şi instalații de lucru	-120.000
= Fluxul net de trezorerie relativ la activitățile de investiții (b)	-495.000
Fluxurile de trezorerie referitoare la activitățile de finanțare:	
Emisiunea de împrumuturi din emisiunea de obligațiuni	120.000
- Dividende plătite[1)]	-312.000
= Fluxul net de trezorerie relativ la activitățile de finanțare (c)	-192.000
Diminuarea netă a lichidităților (a+b+c)	-60.000
+ Lichiditățile la deschiderea exercițiului 1999 (a se vedea valoarea lor bilanțieră de la sfârşitul exercițiului 1998)	360.000
= Lichiditățile la închiderea exercițiului 1999 (a se vedea valoarea bilanțieră la sfârşitul exercițiului 1999 sau suma rezultată din calcul)	300.000

[1)] *Am considerat că acest flux se referă la activitățile de finanțare: conform normei IAS 7, el poate să figureze şi în cadrul fluxurilor referitoare la activitățile de exploatare.*

3.5. Alte elemente privind conținutul, întocmirea și prezentarea tablourilor fluxurilor de trezorerie

- **Participațiile în filiale, întreprinderi asociate și întreprinderi de tip "joint- ventures" (Investments in Subsidiaries, Associates and Joint-Ventures)**

Cu ocazia contabilizării unei participații într-o întreprindere asociată sau unei filiale, pe baza metodei de punere în echivalență sau la cost, un investitor limitează informațiile sale în tabloul fluxurilor de trezorerie la nivelul fluxurilor de trezorerie intervenite între el și întreprinderea deținută (de exemplu, dividendele și avansurile).

O întreprindere care prezintă participarea sa într-o entitate controlată în mod conjunctiv, pe baza metodei integrării proporționale (a se vedea norma IAS 31 "Informarea financiară a participațiilor în întreprinderile de tip "joint-ventures"), înscrie în tabloul consolidat al fluxurilor de trezorerie cota sa parte din fluxurile de trezorerie ale entității controlate conjunctiv. O întreprindere care prezintă aceeaşi participare, pe baza metodei de punere în echivalență, înscrie în tabloul său fluxurile legate de participații în întreprinderea de tip joint-ventures, de distribuții şi de alte intrări sau ieşiri de trezorerie între ea şi entitatea controlată în mod conjunctiv.

- **Achizițiile şi cesiunile de filiale şi de alte unități operaționale (Acquisitions and Disposals of Subsidiaries and other Business Units)**

Ansamblul fluxurilor de trezorerie ce provin din achiziții şi din cesiuni de filiale sau de alte unități operaționale trebuie să fie prezentate separat şi clasificate în categoria activităților de investiții.

O întreprindere trebuie să indice, în mod global, pentru achiziții şi cesiuni de filiale sau de alte unități operaționale, efectuate în cursul exercițiului, fiecare dintre elementele următoare:

(a) prețul total de cumpărare sau de cesiune;

(b) partea din prețul de cumpărare sau de cesiune, plătită sub formă de elemente de trezorerie sau de echivalente de trezorerie;

(c) mărimea elementelor de trezorerie şi de echivalente de trezorerie de care dispune filiala sau unitatea de exploatare achiziționată sau cesionată; şi

(d) valoarea altor active şi datorii decât cele aferente trezoreriei şi echivalentelor de trezorerie, valoarea filialei sau a unității operaționale achiziționate sau cesionate, grupate în mari categorii.

Prezentarea separată, în rubrici specifice, a efectelor fluxurilor de trezorerie privind achizițiile şi cesiunile de filiale şi de alte unități operaționale, în acelaşi timp cu prezentarea separată a mărimilor activelor şi pasivelor achiziționate sau cesionate, permite să se distingă aceste fluxuri de trezorerie ce provin din alte activități operaționale, de investiții şi de finanțare. Fluxurile de trezorerie legate de cesiuni nu sunt deduse din cele privind achizițiile.

Mărimea globală a trezoreriei vărsată sau încasată (primită) cu ocazia cumpărării sau vânzării este înscrisă în tabloul fluxurilor de trezorerie, după deducerea mărimii trezoreriei şi echivalentelor de trezorerie, achiziționată sau cedată.

- **Tranzacțiile fără contrapartidă în trezorerie (Non-cash Transactions)**

Tranzacțiile de investiții şi de finanțare care nu implică elementele de trezorerie sau de echivalente de trezorerie trebuie să fie excluse din tabloul fluxurilor de trezorerie. Astfel de tranzacții trebuie să fie indicate în situațiile financiare, astfel încât să se furnizeze orice informație pertinentă relativă la aceste activități de investiții şi de finanțare.

Numeroase activități de investiții şi de finanțare nu au efect direct asupra fluxurilor curente de trezorerie, cu toate că ele influențează asupra structurii capitalului şi activului întreprinderii. Excluderea tranzacțiilor fără efect asupra trezoreriei din tabloul fluxurilor de trezorerie este în coerență cu obiectivul unui tablou al fluxurilor de trezorerie, deoarece aceste elemente nu antrenează fluxuri de trezorerie în cursul exercițiului. Norma IAS 7 furnizează câteva exemple de tranzacții fără efect asupra trezoreriei:

(a) achiziționarea de active, prin preluarea concomitentă de datorii legate direct de acestea sau printr-un contract de locație-finanțare;

(b) achiziționarea unei întreprinderi, prin intermediul unei emisiuni de acțiuni;

(c) conversiunea de datorii în capitaluri proprii.

- **Componentele trezoreriei şi echivalentelor de trezorerie (Components of Cash and Cash Equivalents)**

Întreprinderea trebuie să indice componentele trezoreriei şi echivalentelor de trezorerie şi trebuie să prezinte relația dintre mărimile tabloului (său) al fluxurilor de trezorerie şi elementele echivalente prezentate în bilanț.

Având în vedere diversitatea metodelor de gestiune a trezoreriei şi practicilor bancare, la nivel mondial, şi pentru a fi în conformitate cu norma IAS 1 "Prezentarea situațiilor financiare", o întreprindere indică metoda pe care o adoptă, pentru determinarea compoziției trezoreriei şi echivalentelor de trezorerie.

Efectul oricărei schimbări a metodei de determinare a componentelor de trezorerie şi echivalentelor de trezorerie (de exemplu, o schimbare în clasificarea instrumentelor financiare considerate anterior ca făcând parte din portofoliul de plasamente al întreprinderii) este prezentat în conformitate cu norma IAS 8 "Rezultatul net al exercițiului, erorile fundamentale şi schimbările de metode contabile".

3.6. Informațiile de furnizat (Disclosure)

Întreprinderea trebuie să menționeze componentele lichidităților şi echivalentelor de lichidități, la închiderea exercițiului.

Dacă este cazul, ea trebuie să indice, de asemenea, mărimea lichidităților şi echivalentelor de lichidități nedisponibile pentru grup, informare ce este însoțită de un comentariu al conducerii. Această dispoziție vizează, în mod esențial, lichiditățile deținute într-o țară străină, supusă unui control al cursurilor.

Achizițiile şi cesiunile de filiale sau de alte entități comerciale fac obiectul unei informări speciale. Într-adevăr, întreprinderea trebuie să prezinte, în mod global, pentru ansamblul operațiilor de acest tip:

- prețul total de cumpărare sau de cesiune;
- partea din acest preț plătită în lichidități sau în echivalente de lichidități;
- mărimea lichidităților şi echivalentelor de lichidități de care dispune filiala sau entitatea achiziționată sau cedată;
- mărimea altor active şi datorii ale filialei sau entității achiziționate sau cedate, structurate pe mari categorii.

La modul general, se poate spune că organismul internațional încurajează publicarea oricărei informații ce permite o mai bună apreciere a poziției financiare a întreprinderii şi a lichidității sale, ca de exemplu:

- mărimea facilităților de credit neutilizate, care ar putea să fie disponibile pentru activitățile viitoare;

- mărimea fluxurilor de investiții, reprezentând creşterile capacității de producție, în opoziție cu cele care nu asigură decât menținerea acestor capacități;
- o clasificare a fiecărei categorii de fluxuri, pe sectoare de activitate şi pe zone geografice.

3.7. Comparația cu alte texte şi practicile europene

În contabilitatea **americană**, întocmirea tabloului fluxurilor de trezorerie (cash flows statement) este reglementată prin norma FAS 95, modificată, în sensul perfecționării, prin normele FAS 102 şi 104. Norma de bază (FAS 95) va "inspira" norma internațională (IAS 7). Ea este mai detaliată în privința compoziției fluxurilor de exploatare, atunci când acestea sunt prezentate în conformitate cu metoda directă. Mai mult, norma americană solicită întocmirea unei situații de trecere de la rezultatul net la fluxul net de trezorerie din activitatea de exploatare.

În ceea ce priveşte **directivele europene,** ele nu au tratat problema tablourilor de finanțare. Ca atare, ele nu au impus întocmirea unui astfel de document de sinteză, nici la nivelul conturilor individuale, nici la cel al conturilor consolidate.

În Franța, în conformitate cu legea din martie 1984, publicarea unui tablou de finanțare nu a fost obligatorie decât pentru marile întreprinderi (mai mult de 300 de salariați sau o cifră de afaceri mai mare de 120 de milioane de franci). Modelul propus de Planul contabil general, numit îndeobşte tablou de utilizări şi de resurse, este bazat pe variația fondului de rulment. Un atare model caută, înainte de toate, să pună în evidență variațiile contabile ale patrimoniului întreprinderii. În consecință, acest model nu este un tablou al fluxurilor de trezorerie. Totuşi, prin recomandarea 1-22 a Ordinului experților contabili, sunt propuse două modele: unul, axat pe fondul de rulment, celălalt, pe fluxurile de trezorerie. În mod evident, mult mai flexibil şi deschis spre viitor, organismul profesiei liberale a recomandat utilizarea celui de-al doilea model. Diferențele acestuia din urmă, față de modelele propuse de norma americană şi cea internațională, se referă, în esență, la faptul că nu este vizată metoda directă. În schimb, recomandarea propunea două modele de calcul al fluxului net de trezorerie privind exploatarea: unul, plecând de la rezultatul net, celălalt, plecând de la excedentul brut din exploatare. Noul drept contabil francez[14] prevede, în textele referitoare la **conturile consolidate**, recursul la un tablou al fluxurilor de trezorerie. Printre altele, în ceea ce priveşte fluxurile de trezorerie legate de activitatea de exploatare, poate fi aplicată fie metoda directă, fie cea indirectă; să mai notăm **posibilitatea** prezentării fluxurilor de trezorerie, în mărimea lor netă.

Practicile europene pun în evidență mai multe cazuri: întreprinderi ce nu prezintă un tablou de finanțare consolidat; întreprinderi ce se mulțumesc să întocmească şi să prezinte un tablou de utilizări şi de resurse; întreprinderi care mai rămân tributare întocmirii şi prezentării unui tablou de finanțare bazat pe fondul de rulment sau pe îndatorirea netă; întreprinderi (majoritatea celor mari) ce întocmesc şi prezintă, astăzi, un tablou al fluxurilor de trezorerie, în conformitate cu modelul IASC. Lesne de înțeles, în acest din urmă caz, în cvasitotalitatea situațiilor, se recurge la prezentarea fluxurilor de trezorerie din exploatare pe baza metodei indirecte.

---

[14] *Le nouveau droit comptable*, Guide juridique RF, 1999, Groupe Revue Fiduciaire, paginile 252-255.

3.8. Consecințele aplicării normei IAS 7 asupra interpretării situațiilor financiare

Tabloul fluxurilor de trezorerie este situația ce permite urmărirea și interpretarea **evoluției poziției financiare** a întreprinderilor. De altfel, el este singura situație financiară ce permite să se prezinte proveniența resurselor (elementelor de trezorerie) întreprinderii și utilizarea lor. Or, acest document nu poate să fie întocmit, în general, de utilizatorul extern, numai cu ajutorul bilanțurilor și conturilor de profit și pierdere, deoarece o comparație între mărimile ce figurează în două bilanțuri succesive arată **variațiile nete**, dar nu și cele brute. Ca atare, faptul că IASC impune întocmirea unui tablou al fluxurilor de trezorerie este un aspect extrem de pozitiv, din punct de vedere al analistului.

După cum se cunoaşte, în țările francofone, de multă vreme, analiza fluxurilor a fost axată pe variația fondului de rulment, garant al echilibrului financiar pe termen lung. Globalizarea și financiarizarea economiilor au făcut ca o atare abordare să piardă mult din viteză, având în vedere caracterul discutabil al relevanței informațiilor oferite, într-o abordare centrată pe echilibrul pe termen lung.

Dacă unii specialişti regretă faptul că IASC nu impune un model de tablou, și se mulțumeşte numai de a furniza exemple de tablouri ale fluxurilor de trezorerie (în anexă), alți specialişti sunt de acord cu această "flexibilitate", care le permite să adapteze tabloul la caracteristicile fiecărei întreprinderi.

Cât priveşte prezentarea fluxurilor de trezorerie generate de activitatea de exploatare, **utilizatorii** preferă metoda directă, deoarece ea permite reliefarea totalității mişcărilor de trezorerie, în timp ce metoda indirectă nu reia decât variația netă a activelor și datoriilor din exploatare. Nu este și punctul de vedere al **preparatorilor de conturi,** care, bazându-se pe contabilitatea de angajamente, preferă să reconstituie fluxurile de trezorerie, plecând de la rezultat. Este și motivul pentru care IASC nu a **impus** metoda directă.

Organismul internațional, prin norma IAS 7, distinge în mod precis cele trei categorii de fluxuri, exceptând, aşa după cum am văzut, dobânzile, dividendele și impozitele asupra rezultatului. Din acest ultim considerent, utilizatorul trebuie să fie precaut, deoarece comparațiile între întreprinderi sunt discutabile. Poate că ar fi fost bine ca organismul internațional să-și exprime alegerea, care oricum nu ar fi penalizat utilizatorul, deoarece acesta, bine consiliat, ar putea oricând să reclasifice fluxul, dacă acesta din urmă ar fi indicat în structura tabloului.

Practica de a afecta impozitele pe rezultatul fluxurilor activității de exploatare se explică prin dificultatea descompunerii fluxului monetar al impozitelor pe cele trei categorii, dar și prin faptul că plata impozitelor nu intervine, în general, în cursul aceluiași exercițiu în care au avut loc operațiile care le-au generat. Practica rămâne, totuși, jenantă deoarece ea introduce o diferență de prelucrare între un flux și incidența sa fiscală. În mod concret, o atare practică va conduce la subevaluarea sistematică a fluxurilor de trezorerie aferente activității de exploatare și, implicit, la supraevaluarea celor aferente activităților de investiții și finanțare.

De asemenea, comparațiile în timp devin și ele discutabile, în cazul cesiunilor importante de active, deoarece fluxurile din exploatare ale exercițiului în care a avut loc vânzarea sunt diminuate cu impozitul asupra câştigurilor realizate.

În sfârşit, comparațiile între întreprinderi devin dificile, atunci când unele dintre acestea au recurs la împrumuturi, de unde un flux de trezorerie majorat, ca urmare a economiei de impozit asupra dobânzilor.

4. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 18 "VENITURILE ACTIVITĂȚILOR ORDINARE" (REVENUE)

4.1.Elemente introductive

- **Obiectivul normei (Objective)**

Norma IAS 18 tratează problema contabilizării veniturilor, adică a veniturilor degajate de activitățile ordinare ale întreprinderii. Aşa după cum am văzut, în conformitate cu definițiile financiare, veniturile reprezintă creşteri de avantaje economice, intervenite în cursul exercițiului, care au provocat o majorare a capitalurilor proprii sub alte forme decât cele ce exprimă aporturi noi ale proprietarilor întreprinderii. În categoria amplă de venituri (incomes) sunt incluse atât acele venituri ce provin din activități ordinare (revenue) cât şi câştigurile (gains).

Problema fundamentală a contabilizării veniturilor este dată de **alegerea datei** de la care vânzările şi prestațiile de servicii efectuate pot să fie incluse în rezultate, altfel spus momentul în care acestea sunt **constatate.** Veniturile sunt constatate atunci când este probabil ca întreprinderea să **beneficieze de avantaje economice viitoare**, iar acestea pot să fie **măsurate în mod fiabil.**

Norma IAS 18 identifică ansamblul circumstanțelor în care aceste criterii sunt satisfăcute şi în care, în consecință, veniturile vor fi constante. De asemenea, ea oferă indicați privind aplicarea acestor criterii.

Dispozițiile normei IAS 18 sunt aplicabile situațiilor financiare relative la exercițiile deschise începând cu 1 ianuarie 1995. Ele anulează şi înlocuiesc dispozițiile normei IAS 18 "Constatarea veniturilor" (Revenue Recognition). În 1998, norma IAS 39 "Instrumente financiare: contabilizare şi evaluare" modifică paragraful 11 al normei IAS 18.

- **Câmpul de aplicare (Scope)**

Norma IAS 18 trebuie să fie aplicată pentru contabilizarea veniturilor ce provin din următoarele operații şi evenimente:

- vânzarea de mărfuri şi de produse (the sale of goods);
- prestarea de servicii (the rendering of services); şi
- utilizarea de către terți a resurselor întreprinderii producătoare de dobânzi, de redevențe şi de dividende (the use by others of enterprise assets yielding interests, royalties and dividends).

Produsele şi mărfurile vizate cuprind bunuri produse de întreprindere, în vederea vânzării lor, şi bunuri cumpărate, în vederea revânzării, precum mărfurile cumpărate de un vânzător cu amănuntul (a retailer) sau terenurile şi alte bunuri deținute în vederea revânzării lor.

Prestațiile de servicii implică, în general, executarea de către întreprindere a unei sarcini stabilite contractual, până la un termen convenit. Serviciile pot să fie prestate într-un singur exercițiu sau mai multe exerciții. Unele contracte de prestare de servicii sunt direct legate de contracte de construcție precum contractele de arhitectură sau de inginerie. Veniturile ce provin din astfel de contracte nu fac obiectul normei IAS 18, dar sunt tratate în conformitate cu obligațiile relative la contractele de construcție, aşa după cum sunt ele precizate în norma IAS 11 "Contractele de construcție" (Construction Contracts).

Utilizarea de către terţi a resurselor întreprinderii generează următoarele venituri:

- **dobânzile** (interest): remunerarea generată de utilizarea de către terţ a unor sume împrumutate de întreprindere sau datorate acesteia;
- **redevenţele** (royalties): remunerarea generată de utilizarea de către terţi a unor active pe termen lung ale întreprinderii, precum brevetele, mărcile de fabrică, drepturile de autor şi produsele program;
- **dividendele** (dividends): distribuirile de beneficii în favoarea acţionarilor, în limita participării lor într-o clasă determinată de capital.

Norma IAS 18 nu tratează veniturile ce provin:

a) din contractele de locaţie (a se vedea norma IAS 17 "Contabilizarea contractelor de locaţie" (Leases));
b) din dividendele generate de participaţiile contabilizate în conformitate cu metoda punerii în echivalenţă (a se vedea norma IAS 28 "Contabilizarea participaţiilor în întreprinderile asociate" (Accounting for Investments in Associates));
c) din contractele de asigurare ale companiilor de asigurare (from insurance contracts of insurance enterprises);
d) din modificările valorii venale a activelor financiare şi a datoriilor financiare sau cesiunea acestora (their disposal), care sunt tratate într-o normă specifică privind instrumentele financiare;
e) din modificările în valoarea altor active pe termen scurt;
f) din creşterile naturale de turme şi de produse agricole şi forestiere;
g) din extracţia de minereuri.

- **Definiţii (Definitions)**

Veniturile din activităţile ordinare (revenue) reprezintă mărimea brută a avantajelor economice ce apar în întreprindere în cursul exerciţiului, în cadrul activităţilor sale ordinare (the ordinary activities), atunci când aceste intrări conduc la alte creşteri de capitaluri proprii decât cele care provin din contribuţiile participanţilor la capital.

Veniturile nu cuprind decât valorile brute ale avantajelor economice primite sau de primit de către întreprindere, în contul său. Sumele încasate în contul terţilor, precum taxele pe vânzări, taxele privind mărfurile şi taxele pe valoarea adăugată, nu sunt avantaje economice în favoarea întreprinderii, ele neconducând la o creştere a capitalurilor proprii. Ca atare, acestea sunt excluse din venituri. De asemenea, în cazul unui mandatar, valorile brute ale avantajelor economice cuprind sume încasate în contul mandatantului, sume ce nu conduc la o creştere a capitalurilor proprii pentru întreprindere. Sumele încasate în contul mandatantului nu sunt venituri. Acestea corespund, în cazul de faţă, valorii comisioanelor.

4.2. Măsurarea veniturilor (Measurement of Revenue)

Principiul susţinut de norma IAS 18 este că veniturile trebuie să fie măsurate **la valoarea justă** a elementelor primite sau de primit în contrapartidă.

Determinarea mărimii venitului este uşurată, atunci când elementul în contrapartidă se prezintă sub formă de lichidităţi sau echivalente de lichidităţi. Determinarea devine mai dificilă atunci când este vorba despre un alt bun sau despre servicii.

(i) **Schimburile de bunuri sau de servicii**

În caz de schimb sau de troc, principiile sunt următoarele:

- atunci când bunurile sau serviciile schimbate sunt de natură şi de valoare similare, nu se contabilizează nici un venit;
- dimpotrivă, în cazul unui schimb contra unor bunuri sau servicii diferite, veniturile corespund valorii juste a bunurilor sau serviciilor primite, corectată cu suma lichidităţilor sau cvasilichidităţilor transferate;
- atunci când valoarea bunurilor sau serviciilor primite nu poate să fie măsurată în mod fiabil, valoarea bunurilor sau serviciilor cedate serveşte drept referinţă.

Exemplul 1[15]

Pentru a evita plata în lichidităţi sau cvasilichidităţi a costurilor de transport, întreprinderea I1 de construcţii, ce îşi desfăşoară activitatea pe un şantier situat în locul L1, schimbă cu o altă întreprindere, I2, un stoc de materiale evaluat la 3.500.000 u.m., situat în locul L2, contra unui stoc echivalent pe care I2 îl posedă în L1. Fiind vorba despre bunuri de natură şi de valoare similare, operaţia nu generează o contabilizare de venituri.

În schimb, dacă I1, în locul stocului de materiale, ar fi dat furnituri, ea ar fi înregistrat un venit de 3.500.000 u.m., corespunzător valorii materialelor primite.

(ii) **Vânzările pe credit**

În caz de plată ulterioară (vânzările pe credit), trebuie să se considere, în principiu, că o parte a preţului de vânzare corespunde remunerării creditului acordat. Această mărime, care constituie un venit financiar, poate să fie determinată:

- fie prin diferenţa faţă de preţul utilizat în condiţiile în care plata s-ar fi făcut imediat;
- fie prin actualizarea ansamblului încasărilor viitoare la rata dobânzii pe care ar procura-o un activ financiar de risc echivalent cu cel al cumpărătorului.

Exemplul 2[16]

La 1 ianuarie/N, o întreprindere a vândut unui client mărfuri în valoare de 35.000.000 u.m. Condiţiile de decontare sunt următoarele:

50%, la semnarea contractului,

30%, peste un an,

20%, peste doi ani.

Se estimează că întreprinderea clientă ar fi putut obţine un credit echivalent, pe piaţa financiară, la o rată de 10%.

Valoarea actuală a încasărilor legate de tranzacţie este de:

$$17.500.000 + \frac{10.500.000}{1,1} + \frac{7.000.000}{(1,1)^2} = 32.830.579$$

---

[15] Exemplu sugerat de lucrarea lui Bernard Raffournier, *Les normes comptables internationales* (I.A.S.), Economica, Paris 1996, pagina 216.

[16] Exemplu sugerat de lucrarea anterior citată, paginile 216-217.

Se poate considera că preţul de vânzare conţine dobânzi în sumă de 35.000.000 – 32.830.579 = 2.169.421.

1 ianuarie/N

		%	35.000.000
Conturi la bănci	=	Venituri din vânzarea mărfurilor	32.830.579
		Venituri amânate[17]	2.169.421

Pentru repartizarea veniturilor financiare pe durata "împrumutului acordat", va fi suficient să se calculeze dobânzile teoretice la soldul datorat, adică:

- în numele exerciţiului N: (32.830.579 – 17.500.000) x 10% = 1.533.058
- în numele exerciţiului N+1:

$$(32.830.579 + 1.533.058 - 28.000.000) \times 10\% = \frac{636.363}{2.169.421}$$

ceea ce va genera următoarele înregistrări:

31 decembrie/N

Venituri amânate	=	Venituri din dobânzi	1.533.058

31 decembrie/N+1

Venituri amânate	=	Venituri din dobânzi	636.363

Aplicarea acestei reguli la toate vânzările pe credit ar conduce la contabilizarea unui venit financiar pentru fiecare operaţie, inclu siv pentru cele încheiate în condiţii obişnuite de decontare (credit pentru 30, 60 sau 90 zile); dacă este reprezentativ pentru un cost de finanţare normal, scontul de decontare oferit în caz de plată imediată poate să fie considerat venitul operaţiei de finanţare.

Exemplul 3[18]

Să considerăm o vânzare de 3.000.000 u.m., achitabilă după 60 zile sau imediat, cu un scont de decontare de 25%.

În măsura în care clientul plăteşte la scandenţa obişnuită, vânzarea va fi contabilizată după cum urmează:

		%	3.000.000
Clienţi	=	Venituri din dobânzi	60.000
		3.000.000 x 2%	
		Venituri din vânzarea mărfurilor	2.940.000

iar dacă întreprinderea clientă plăteşte imediat:

Clienţi	=	Venituri din vânzarea mărfurilor	2.940.000

[17] Cont bilanţier de pasiv.
[18] Exemplu sugerat de lucrarea anterior citată, paginile 217-218.

Actualmente, în țările în care creditul-clienți este o practică obişnuită, vânzarea este contabilizată, în general, la nivelul valorii exigibile la scandeță (3.000.000 u.m. în exemplul nostru), iar scontul de decontare este considerat de vânzător o cheltuială financiară.

4.3. Identificarea tranzacțiilor (Identification of the Transaction)

Criteriile de identificare reținute în norma IAS 18 sunt aplicate, în general, fiecărei operații în mod separat. Totuşi, în anumite circumstanțe, este necesar să se aplice criterii de constatare a elementelor separat identificabile ale unei operaţii unice, pentru reflectarea substanței (realității economice) acestei operații. De exemplu, atunci când prețul de vânzare al unui produs conține o valoare identificabilă în numele serviciilor ulterioare, această valoare este amânată (decalată în timp) şi contabilizată la venituri, pe perioada în cursul căreia serviciul este executat. Invers, criteriile de identificare sunt aplicate la două sau mai multe operații împreună, atunci când acestea sunt astfel legate încât incidența comercială nu poate să fie înțeleasă, fără a face referire la seria de operații, luată în ansamblul său. De exemplu, o întreprindere poate să vândă bunuri şi, în acelaşi timp, să încheie un acord distinct ce vizează răscumpărarea bunurilor, ulterior negând astfel efectul real al acestei operații; în acest caz, cele două operații sunt tratate în mod conjunctiv.

4.3.1. Vânzările de mărfuri (Sale of Goods)

Veniturile ce provin din vânzarea de mărfuri trebuie să fie contabilizate atunci când ansamblul următoarelor condiții au fost satisfăcute:

- întreprinderea a transferat la cumpărător principalele riscuri şi avantaje inerente proprietății;
- întreprinderea nu conservă nici participarea la gestiune, aşa cum aceasta îl vizează (în mod normal) pe proprietar, nici controlul efectiv al bunurilor cedate;
- mărimea veniturilor poate să fie măsurată în mod fiabil;
- este probabil ca avantaje viitoare asociate operației să fie în beneficiul întreprinderii;
- costurile angajate sau de angajat, ce vizează operația, pot să fie măsurate în mod fiabil.

În general, transferul riscurilor şi avantajelor legate de proprietate coincide cu transferul dreptului de proprietate sau cu livrarea. Totuşi, acest transfer poate să fie decalat în timp, în special în următoarele cazuri:

- vânzătorul rămâne obligat din cauza unei execuții nesatisfăcătoare, neacoperită prin clauze privind garanția;
- realizarea veniturilor din vânzarea bunurilor este subordonată revânzării acestora de către cumpărător;
- bunurile sunt livrate sub rezerva instalării lor, această din urmă operație reprezentând o parte importantă a contractului, încă nesatisfăcută de vânzător;
- cumpărătorul are dreptul să anuleze cumpărarea pentru un motiv precizat în contractul de vânzare, probabilitatea de returnare a bunurilor la vânzător fiind incertă.

În toate aceste cazuri, tranzacţia nu constituie o vânzare şi nu este constatat nici un venit.

În schimb, vânzarea este presupusă a fi realizată şi veniturile constatate, atunci când vânzătorul nu conservă decât o parte nesemnificativă din riscuri. Este cazul, cu predilecţie, al conservării proprietăţii bunurilor, cu singurul scop de a proteja vânzătorul contra riscului de neplată.

Numeroase întreprinderi (în special, societăţile ce realizează vânzări prin corespondenţă) oferă clienţilor lor posibilitatea de a li se returna mărfurile, dacă aceştia nu sunt satisfăcuţi. O atare clauză nu este un obstacol pentru înregistrarea venitului, în momentul vânzării, dacă vânzătorul este în măsură să estimeze în mod fiabil cantitatea de mărfuri ce va fi returnată. În acest caz, este suficient să se constituie un provizion pentru valoarea corespunzătoare.

Exemplul 4[19]

Cifra de afaceri anuală a unei întreprinderi de vânzare prin corespondenţă este de 1 miliard u.m. Statisticile arată că aproximativ 4% din produse sunt returnate şi rambursate.

Dacă marja brută reprezintă, în medie, 12% din preţul de vânzare, întreprinderea va trebui să provizioneze în numele returnărilor previzibile:

1.000.000.000 x 4% x 12% = 4.800.000 u.m.

Pe măsura efectuării returnărilor, acest provizion va fi reintegrat în rezultate.

Pentru contractele care permit cumpărătorului să solicite rambursarea, dacă el nu este satisfăcut, veniturile sunt totuşi contabilizate în momentul vânzării pe baza experienţei anterioare a vânzătorului sau a altor consideraţii (dacă vânzătorul poate să estimeze în mod fiabil mărfurile care vor fi returnate).

Conform principiului conectării cheltuielilor la venituri, veniturile şi cheltuielile referitoare la aceeaşi operaţie sau la acelaşi eveniment trebuie să fie constatate în mod simultan. Rezultă de aici că, atunci când cheltuielile nu pot să fie măsurate în mod fiabil, veniturile corespunzătoare nu pot să fie contabilizate; într-o atare situaţie, sumele încasate sunt înregistrate la datorii.

4.3.2. Prestaţiile de servicii (Rendering of Services)

Atunci când rezultatul unei operaţii, ce presupune o prestare de servicii, poate să fie estimat în mod fiabil, veniturile asociate acestei tranzacţii trebuie să fie constatate prin referinţă la gradul de avansare (the stage of completion) a operaţiei la data bilanţului. Rezultatul unei operaţii poate să fie estimat în mod fiabil, atunci când ansamblul următoarelor condiţii sunt satisfăcute:

- mărimea veniturilor poate să fie evaluată în mod fiabil;
- este probabil ca avantajele economiei asociate operaţiei să aducă beneficii întreprinderii;
- gradul de avansare a operaţiei la data bilanţului poate să fie evaluat în mod fiabil;
- cheltuielile angajate pentru această operaţie şi cheltuielile de angajat pentru încheierea operaţiei pot să fie măsurate în mod fiabil.

---

[19] Exemplu sugerat de lucrarea anterior citată, pagina 219.

Din cele de mai sus, se deduce că înregistrarea în contabilitate a prestațiilor de servicii depinde de fiabilitatea rezultatului acestor operații.

În condițiile unei fiabilități asigurate, veniturile corespunzătoare sunt constatate prin referință la gradul de avansare a operației la data bilanțului (metoda recunoscută sub numele "metoda procentajului de avansare"). Procentajul de avansare poate să fie determinat în diferite moduri. În funcție de natura tranzacției, ne putem baza pe:

- o examinare a lucrărilor executate;
- serviciile prestate la data bilanțului, exprimate sub formă de procentaj față de ansamblul serviciilor de executat;
- proporția costurilor angajate față de totalul costurilor estimate ale operației.

Exemplul 5[20]

O societate de audit a efectuat, începând cu 1 noiembrie/N, examinarea procedurilor şi conturilor unui client. Devizul a fost stabilit la nivelul sumei de 3.150.000 u.m., pentru un cost total previzionat de 2.800.000 u.m. La data încheierii conturilor societății de audit (31 decembrie/N), cheltuielile angajate în numele acestui contract se ridică la nivelul sumei de 1.085.000 lei.

Lucrările realizate reprezintă 1/3 din cele de efectuat şi 40% din costul total prevăzut.

După cum societatea se bazează fie pe cantitatea, fie pe valoarea lucrărilor deja efectuate, ea va contabiliza, în numele exercițiului N:

- fie venituri de 1.260.000 şi cheltuieli de 1.120.000;
- fie venituri de 1.050.000 şi cheltuieli de 933.333.
- Utilizând aceeaşi logică de contabilizare, care a fost utilizată şi în cazul contractelor de construcții (norma IAS 11), înregistrarea de constatare a veniturilor va fi:

31 decembrie/N

%	=	Venituri din lucrări	1.260.000
Costurile lucrărilor[21]		(3.150.000 x 40%)	1.120.000
(2.800.000 x 40%)			
Lucrări în curs			140.000

sau:

%	=	Venituri din lucrări	1.050.000
Costurile lucrărilor		(3.150.000 x 1/3)	933.333
(2.800.000 x 1/3)			
Lucrări în curs			116.667

Norma IAS 18 precizează că, atunci când serviciile sunt furnizate prin intermediul unui număr nedeterminat de prestații, veniturile sunt constatate pe baza metodei lineare, pe

---

[20] Exemplu sugerat de lucrarea anterior citată, paginile 220-221.

[21] Conform sistemelor anglo-saxone, "Costurile lucrărilor" este un cont de cheltuieli, aparținând structurilor contului de profit şi pierdere. Înregistrarea în cauză poartă patina contabilităților anglo-saxone.

durata perioadei, exceptând situația în care faptele demonstrează că o altă metodă ar permite să se oglindească mai bine gradul de avansare. Dimpotrivă, atunci când o dispoziție particulară (atestată, în mod evident, în scris) este mult mai importantă decât celelalte, contabilizarea veniturilor este amânată până în momentul în care acea dispoziție este executată.

Atunci când rezultatul unei operații de prestări de servicii nu poate să fie estimat în mod fiabil, veniturile corespunzătoare nu sunt contabilizate decât până la nivelul costurilor recuperabile angajate. În acest caz, operația nu degajă nici un beneficiu.

Atunci când recuperarea costurilor angajate este improbabilă, nu este contabilizat nici un venit.

Exemplul 5 (continuare)

Dacă rezultatul contractului nu ar putea să fie estimat în mod fiabil, societatea de audit nu ar contabiliza nici un rezultat, în numele exercițiului n. Ea s-ar mulțumi să contabilizeze un venit egal cu cheltuielile angajate, sub rezerva ca acestea să poată fi recuperate. În acest caz, înregistrarea contabilă ar fi:

31 decembrie/N

Costurile lucrărilor	=	Venituri din lucrări	1.085.000

4.3.3. Dobânzile, redevențele şi dividendele (Interests, Royalties and Dividends)

În măsura în care aceste elemente satisfac condițiile generale de constatare a veniturilor (este probabil ca avantajele economice asociate operației să fie benefice întreprinderii; mărimea lor poate să fie estimată în mod fiabil), ele sunt contabilizate ținând cont de următoarele baze:

- dobânzile: în funcție de timpul scurs;
- redevențele: pe măsură ce ele sunt achiziționate, conform dispozițiilor acordului aplicabil;
- dividendele: atunci când este stabilit dreptul acționarului la dividende.

În cazul **primei de rambursare** (diferența între valoarea rambursată la scadență şi valoarea contabilă inițială a activului), aceasta este contabilizată **la venituri**, la nivelul proratei dobânzilor angajate.

Exemplul 6[22]

La 1 ianuarie/N, o întreprindere achiziționează dintr-o emisiune 1000 de obligațiuni ale căror caracteristici sunt după cum urmează:

Valoarea nominală: 10.000 u.m
Prețul de emisiune: 9.800 u.m
Prețul de rambursare: 10.300 u.m.
Rata dobânzii: 10%
Durata: 5 ani
Rambursarea totală: la 1 ianuarie/N+5
Dobânzile sunt plătibile anual, la scadență

[22] Exemplu sugerat de lucrarea anterior citată, paginile 222-223.

Randamentul efectiv al plasamentului este rata r, astfel încât:

$$9.800.000^{23} = \frac{1.000.000}{(1+r)}^{24} + \frac{1.000.000}{(1+r)^2} + \frac{1.000.000}{(1+r)^3} + \frac{1.000.000}{(1+r)^4} + \frac{11.300.000}{(1+r)^5}^{25}$$

adică r = 11,023%

Pe baza următorului tabel putem să determinăm dobânzile şi prima de rambursare de contabilizat pe durata plasamentului:

Exercițiul	Fluxul (1)	Veniturile (2) (1) x 11,023%	Dobânzile (3)	Prima de rambursare (2) – (3)
N	9.800.000	1.080.254	1.000.000	80.254
N+1	9.880.254[a]	1.089.100	1.000.000	89.100
N+ 2	9.969.354[b]	1.098.922	1.000.000	98.922
N+3	10.068.276[c]	1.109.826	1.000.000	109.826
N+4	10.178.102[d]	1.121.932	1.000.000	121.932
Total			5.000.000	500.000[26]

a 9.800.000 + 1.080.254 – 1.000.000
b 9.880.254 + 1.089.100 – 1.000.000
c 9.969.354 + 1.098.922 – 1.000.000
d 10.068.276 + 1.109.826 – 1.000.000

Veniturile acestui plasament vor fi contabilizate după cum urmează:

1 ianuarie/N

Obligațiuni[27]	=	Conturi la bănci	9.800.000 u.m.

31 decembrie/N

Conturi la bănci		1.000.000
Venituri de primit[28]		80.254
	Venituri din dobânzi	1.000.000
	Venituri din prime de rambursare a obligațiunilor[29]	80.254

[23] 9.800 u.m. x 1000 obligațiuni = 9.800.000 u.m.
[24] 10.000 u.m. x 1.000 obligațiuni x 10% = 1.000.000 u.m.
[25] (10.300 + 10.000 x 10%) x 1.000 obligațiuni = 11.300.000.
[26] S-a procedat la rotunjirea sumelor.
[27] Cont bilanțier plasat în categoria plasamentelor pe termen lung (conturile 26, în țara noastră).
[28] După cum se cunoaşte, "Venituri de primit" este un cont bilanțier de activ.
[29] În contabilitatea românească, primele din rambursarea obligațiunilor sunt reprezentate de un cont de activ fictiv. În alte sisteme contabile, primele de încasat reprezintă venituri.

31 decembrie/ N+1

Conturi la bănci			1.000.000
Venituri de primit			89.100
		Venituri din dobânzi	1.000..000
		Venituri din prime de rambursare a obligaţiunilor	89.100

31 decembrie/ N+4

Conturi la bănci			1.000.000
Venituri de primit			121.932
		Venituri din dobânzi	1.000.000
		Venituri din prime de rambursare a obligaţiunilor	121.932

31 decembrie/ N+4

Conturi la bănci	=	%	10.300.000
		Venituri de primit	500.000
		Obligaţiuni	9.800.000

O soluţie mai practică, dar mai puţin exactă, constă în repartizarea primelor de rambursare a obligaţiunilor în funcţie de prorata dobânzilor vărsate, adică 1.000.000/5.000.000 = 1/5 în fiecare an. În acest caz, înregistrările contabile devin:

1 ianuarie/N

Obligaţiuni	=	Conturi la bănci	9.800.000

31 decembrie/ N

Conturi la bănci	=		1.000.000
Venituri de primit			100.000
500.000/5		Venituri de primit	1.000.000
		Venituri din prime de rambursare a obligaţiunilor	100.000

Etc.

31 decembrie/ N+4

Conturi la bănci	=		1.000.000
Venituri de primit			100.000
		Venituri din dobânzi	1.000.000
		Venituri din prime de rambursare a obligaţiunilor	100.000

31 decembrie/ N+4

Conturi la bănci	=	%	10.300.000
		Venituri de primit	500.000
		Obligațiuni	9.800.000

Dobânzile angajate înainte de achiziționarea plasamentului şi dividendele prelevate asupra beneficiilor anterioare achiziționării titlurilor nu constituie venituri. În momentul încasării, ele trebuie să fie considerate o rambursare parțială a plasamentului (a se vedea norma IAS 25 "Contabilizarea plasamentelor" (Accounting for Investments)).

Exemplul 7[30]

La 30 aprilie/N, o întreprindere a achiziționat 30 de obligațiuni "ALFA", la un preț de 15.000 lei/unitate. Dobânda anuală de 210.000 lei este plătită la 30 septembrie, în fiecare an. Cuponul primit în N, va fi descompus astfel:

- dobânzile anterioare achiziționării titlurilor:
  (perioda 1 octombrie /N-1 – 30 aprilie/N):
  210.000 x 30 x 7/12 = 3.675.000
- dobânzile posterioare achiziționării titlurilor:
  (perioada 1 mai/N – 30 septembrie/N):
  210.000 x 30 x 5/12 = 2.625.000
  6.300.000

Pe baza calculelor de mai sus, se va proceda la următoarele înregistrări:

30 aprilie/ N

Obligațiuni 15.000 x 30	=	Conturi la bănci	450.000

30 septembrie/ N

Conturi la bănci	=	%	6.300.000
		Venituri din dobânzi	2.625.000
		Obligațiuni	3.675.000

4.4. Informațiile de furnizat (Disclosure)

O întreprindere care utilizează referențialul contabil internațional trebuie să descrie în situațiile financiare următoarele informații:

a) metodele contabile adoptate pentru constatarea veniturilor, inclusiv metodele adoptate pentru determinarea gradului de avansare a operațiilor generatoare de prestații de servicii;
b) mărimea fiecărei categorii importante de venituri constate în cursul exercițiului, inclusiv veniturile ce provin din:
   (i) vânzarea de mărfuri;

[30] Exemplu sugerat de lucrarea anterior citată, paginile 223-224.

(ii) prestarea de servicii;
(iii) dobânzi;
(iv) redevențe;
(v) dividende;

c) mărimea veniturilor ce provin din schimbul de mărfuri sau servicii, ce figurează în fiecare categorie importantă de venituri.

4.5. Comparația cu alte referențiale

Regulile americane de contabilizare a veniturilor sunt conținute în mai multe texte, în special de natură sectorială. **Principiul general** impune ca veniturile să fie înregistrate **în momentul vânzării** (ARB 43)[31], adică atunci când rezultatul operației este achiziționat sau virtual achiziționat. Dincolo de diferențele de formulare, principiile americane nu sunt în mod sensibil diferite de textele normei IAS 18.

În ceea ce priveşte Directiva a IV-a europeană, acest dispozitiv este puțin explicit în materie de venituri. El se mulțumeşte să precizeze că mărimea cifrei de afaceri se determină prin deducerea reducerilor privind vânzările, fără să se detalieze dacă este vorba numai despre reduceri cu caracter comercial sau şi despre reduceri de tip financiar.

4.6. Consecințele aplicării normei IAS 18 asupra interpretării situațiilor financiare

Nucleul dur al conceptului de venituri este **cifra de afaceri**. Ea reprezintă măsura cea mai uzitată a activității întreprinderi. O reducere a vânzărilor este semnalul ce anunță apariția unor dificultăți. O creştere a vânzărilor dincolo de nivelul inflației este, dimpotrivă, un semn pozitiv.

O **creştere artificială** a cifrei de afaceri, creştere care ar veni să estompeze o reducere a activității, contravine obiectivului imaginii fidele. Este motivul pentru care normele trebuie să "se opună" (şi norma internațională IAS 18 face acest lucru), comportamentului de cosmetizare a imaginii întreprinderii[32]. În acest sens, ele, normele, definesc de o manieră cât se poate de precisă condițiile necesare contabilizării unui venit, cu remarca unei posibile subiectivități date de faptul că astfel de condiții sunt apreciate chiar de întreprindere. Manipulările pot să apară şi din practica unor contracte "alambicate" care să facă dificilă aplicarea normelor. Bernard Raffournier[33] evocă utilizarea unui mijloc dintre cele mai eficace de majorare a cifrei de afaceri: încheierea unei tranzacții, fie pe baza unei clauze prin care vânzătorul se angajează să răscumpere mărfurile, la o dată ulterioară, fie pe baza unei opțiuni care să permită cumpărătorului să-i ceară vânzătorului răscumpărarea mărfurilor. În măsura în

---

[31] Referențialul american nu conține o normă specifică veniturilor. ARB 43 analizează problema evaluării veniturilor, dar abordează, într-o anumită măsură, şi pe cea a vânzărilor.

[32] Despre cosmetizarea conturilor şi, în general, despre tehnicile de contabilitate creativă, a se citi interesanta lucrare *Contabilitate creativă* (Liliana Malciu, Editura Economică, 1999).

[33] Lucrarea este adesea citată în paginile volumului al II –lea al cărții noastre (paginile 226-227).

care astfel de operaţii sunt încheiate cu băncile sau alte instituţii financiare, ele constituie un mijloc de finanţare ce prezintă avantajul de a nu apărea în bilanţ.

Cât priveşte întreprinderile prestatoare de servicii, acestea dispun de facilităţi suplimentare de mărire artificială a cifrei lor de afaceri. Este suficient să se supraestimeze gradul de avansare a lucrărilor sau să se aleagă, dintre numeroasele modalităţi de măsurare a acestuia, indicatorul favorabil.

Jocul pe care îl oferă variaţia artificială a cifrei de afaceri poate să meargă şi în sensul opus. O subevaluare a acestui indicator conduce la creşterea unei rentabilităţi aparente (prin micşorarea numitorului). O astfel de "amenajare" este la îndemâna întreprinderilor prestatoare de servicii, care îşi pot subevalua lucrările realizate.

Alte cazuri semnalate arată că unii producători de conturi (cu complicitatea conducătorilor lor) constituie provizioane pentru deprecierea creanţelor faţă de clienţi, prin deducerea acestora din cifra de afaceri. De exemplu, o întreprindere a realizat următoarele operaţii:

Cifra de afaceri:	100.000.000 u.m.
Costul mărfurilor vândute	-82.000.000 u.m.
Cheltuieli privind provizioanele pentru deprecierea creanţelor faţă de clienţi	-10.000.000 u.m.
Rezultatul exploatării	8.000.000 u.m.

Rentabilitatea exploatării va fi de $\frac{8.000.000}{100.000.000} \times 100 = 8\%$

Dacă se procedează la deducerea (prelevarea) provizionului din (asupra) cifra de afaceri, exemplul de mai sus va deveni:

Cifra de afaceri: 100.000.000 – 10.000.000 = 90.000.000 u.m.

Costul mărfurilor vândute:	-82.000.000 u.m.
Rezultatul exploatării	8.000.000 u.m.

Rentabilitatea exploatării va creşte atunci la nivelul de: $\frac{8.000.000}{90.000.000} \times 100 = 8{,}88\%$

Este evident că manipularea cifrei de afaceri se face în scopul netezirii rezultatelor. Orice anticipare sau orice întârziere în contabilizarea veniturilor are un efect imediat asupra beneficiului.

Oricum, întreprinderile trebuie să evite variaţii semnificative ale rezultatelor lor, deoarece cu cât acestea sunt mai volatile, cu atât riscurile investitorilor cresc. Se doreşte, atunci, aplicarea acelei politici care să conducă la o creştere regulată a cifrei de afaceri şi a rezultatului exploatării.

Singur, analistul extern întâmpină dificultăţi în depistarea comportamentelor redate mai sus. În sprijinul lui poate veni vigilenţa auditorilor, care îşi exprimă, **în principiu**, rezervele atunci când veniturile sunt contabilizate prea devreme. În schimb, ei sunt mai "darnici" cu constatarea unei subevaluări a cifrei de afaceri, care poate fi interpretată ca semn al bunei aplicări a sacramentalului principiu al prudenţei.

5. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 8 "BENEFICIUL SAU PIERDEREA NET(Ă) AL/A PERIOADEI, ERORILE FUNDAMENTALE ŞI SCHIMBĂRILE DE METODE CONTABILE (NET PROFIT OR LOSS FOR THE PERIOD, FUNDAMENTAL ERRORS AND CHANGES IN ACCOUNTING POLICIES)"

5.1. Elemente introductive

Aplicată pentru prima dată în 1980, sub o altă denumire şi un conţinut destul de diferit faţă de cel de astăzi, Norma IAS 8 este revizuită în 1993.

Elaborarea, aprobarea şi punerea în aplicare a noii norme IAS 35 "Abandonul de activităţi" (Discontinuing Operations) (începând cu 1 ianuarie 1999) au adus câteva modificări în conţinutul normei IAS 8, în sensul că fostele paragrafe 4, 19-22 şi 6 (în acest ultim paragraf, numai definiţia opririlor de activităţi) nu mai fac obiectul acesteia (normei IAS 8).

Dincolo de aceste modificări, norma IAS 8 revizuită a fost aplicată pentru situaţiile financiare aferente exerciţiilor deschise, începând cu 1 ianuarie 1995.

- **Obiectivul normei (Objective)**

Obiectivul normei IAS 8 este de a prescrie clasificarea, informaţiile de furnizat şi prelucrarea unor elemente în contul de profit şi pierdere, astfel încât ansamblul întreprinderilor să întocmească şi să prezinte un atare cont, pe o bază coerentă şi permanentă. Prin aplicarea ei se dezvoltă comparabilitatea, atât cu situaţiile financiare ale întreprinderii, relative la exerciţiile precedente, cât şi cu situaţiile financiare ale altor întreprinderi. Ca atare, norma IAS 8 impune clasificarea şi precizarea elementelor extraordinare, cât şi precizări asupra unor elemente ale rezultatului, ce provin din activităţile ordinare. De asemenea, ea face precizări asupra prelucrării contabile aplicabile schimbărilor de estimări contabile, schimbărilor de metode contabile şi corectării erorilor fundamentale.

- **Câmpul de aplicare (Scope)**

Norma IAS 8 trebuie să fie aplicată pentru prezentarea în contul de profit şi pierdere a rezultatului activităţilor ordinare şi al elementelor extraordinare, cât şi pentru contabilizarea schimbărilor de estimări contabile, erorilor fundamentale şi schimbărilor de metode contabile.

Influenţa fiscală a elementelor extraordinare, a erorilor fundamentale şi a schimbărilor de metode contabile este contabilizată şi precizată în conformitate cu norma IAS 12. "Impozitele asupra rezultatului". Acolo unde norma IAS 12 face referire la elementele neobişnuite, se va conveni ca să înţelegem această expresie în sensul elementelor extraordinare, aşa cum sunt ele definite în prezenta normă.

- **Definiţii (Definitions)**

În norma IAS 12, sunt regăsiţi următorii termeni, cu semnificaţia prezentată în cele ce urmează:

Elementele extraordinare (Extraordinary items) sunt venituri sau cheltuieli ce rezultă din evenimente sau din tranzacţii în mod clar distincte de activităţile ordinare ale întreprinderii şi pentru care nu se aşteaptă repetarea în timp, de o manieră frecventă sau regulată.

Activităţile ordinare (Ordinary activities) se referă la orice activitate angajată de către o întreprindere în cadrul afacerilor sale, cât şi la activităţile legate cu titlul accesoriu de sau în prelungirea sau care rezultă din aceste activităţi.

Erorile fundamentale (Fundamental errors) sunt erorile descoperite în timpul exerciţiului, care au o asemenea importanţă încât situaţiile financiare ale unuia sau mai multor exerciţii anterioare nu pot să mai fie considerate fiabile, la data publicării lor.

Metodele contabile (Accounting policies) sunt principii (principles), baze (bases), convenţii (conventions), reguli (rules) şi practici (practices) specifice, aplicate de o întreprindere, pentru întocmirea şi prezentarea situaţiilor financiare.

5.2. Rezultatul net al exerciţiului (Net Profit or Loss for the Period)

Toate veniturile şi cheltuielile constatate în numele exerciţiului trebuie să fie incluse în determinarea rezultatului net al acestui exerciţiu, exceptând situaţia în care o normă contabilă internaţională nu dispune altfel sau nu autorizează o altă prelucrare.

În mod normal, toate elementele de venituri şi cheltuieli constatate pe parcursul unei perioade sunt incluse în calculul profitului sau pierderii net/e al/a acelei perioade. În cadrul acestor elemente sunt incluse şi elementele extraordinare şi efectele schimbărilor în estimările contabile. Totuşi, pot exista circumstanţe în care unele elemente pot să fie excluse din rezultatul net al perioadei curente. Norma IAS 8 abordează două dintre aceste circumstanţe: corectarea erorilor fundamentale şi efectul schimbărilor de metode contabile.

Printre elementele susceptibile să satisfacă definiţiile veniturilor şi cheltuielilor, aşa cum sunt ele prezentate în cadrul conceptual al IASC, dar care sunt excluse, totuşi, din calculul rezultatului net, figurează cu predilecţie:

- diferenţele din reevaluare (revaluation surpluses) (a se vedea, în acest sens, norma IAS 16 "Imobilizările corporale" (Property, Plant and Equipment));
- câştigurile şi pierderile ce rezultă din conversiunea situaţiilor financiare ale unei întreprinderi străine (gains and losses arising on the translation of the financial statements of a foreign entity) (a se vedea, în acest sens, norma IAS 21 "Efectele variaţiilor privind cursurile monedelor străine (The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates))."

Rezultatul net cuprinde două categorii de elemente:

- rezultatul activităţilor ordinare (profit or loss from ordinary activities);
- elementele extraordinare (extraordinary items).

Fiecare dintre aceste categorii trebuie să facă obiectul unei prezentări separate în contul de profit şi pierdere.

5.3. Rezultatul activităţilor ordinare (Profit or Loss from Ordinary Activities)

Cvasitotalitatea operaţiilor şi evenimentelor realizate sau suportate de întreprindere constituie activităţi ordinare ce nu necesită o informare specială.

Totuşi, atunci când anumite venituri sau anumite cheltuieli prezintă o valoare (size), o natură (nature) sau o incidenţă (incidence), astfel încât menţionarea lor este

utilă pentru explicarea performanțelor întreprinderii în cursul exercițiului, natura şi mărimea (amount) acestor elemente trebuie să fie menționate separat.

Deşi aceste elemente de venituri şi cheltuieli nu sunt extraordinare, natura şi mărimea lor pot fi semnificative pentru utilizatorii de situații financiare, în înțelegerea poziției financiare şi performanței unei întreprinderi şi în proiectarea acestor aspecte, pentru perioadele viitoare. Prezentarea şi publicarea acestor informații se fac, de obicei, în notele (anexa) la situațiile financiare.

Norma IAS 8 citează o serie de exemple de circumstanțe ce pot genera elemente de acest tip:

- deprecierile de stocuri sau de imobilizări corporale (the write-down of inventories to net realisable value or property, plant and equipment to recoverable amount, as well as the reversal of such write-downs);
- o restructurare a activităților unei întreprinderi şi reluarea oricăror provizioane privind costurile restructurării (a restructuring of the activities of an entreprise and the reversal of any provisions for the costs of restructuring);
- cesiunile de imobilizări corporale (disposals of long-term investments);
- opririle (abandonurile) de activități (discontinued operations);
- reglementările de litigii (litigation settlements);
- alte reluări de provizioane (other reversals of provisions).

5.4. Elementele extraordinare (Extraordinary Items)

Natura şi mărimea fiecărui element extraordinar trebuie să fie menționate în mod separat.

Contul de profit şi pierdere va putea:

- fie să indice fiecare element extraordinar;
- fie să nu menționeze decât mărimea lor totală, detaliile fiind furnizate, atunci, în anexă.

Un eveniment sau o tranzacție generează în situații foarte rare un element extraordinar. Trebuie remarcat că elementele extraordinare sunt în mod clar distincte de activitățile ordinare. Totuşi, să menționăm în plus că, pentru identificarea lor, contează mai mult natura, şi nu frecvența cu care apar. Cu toate acestea, un eveniment sau o tranzacție poate fi extraordinar(ă) pentru o întreprindere şi neextraordinar(ă) pentru o alta, datorită diferențelor între ceea ce reprezintă pentru fiecare dintre ele activitățile ordinare. De exemplu, pierderile rezultate ca urmare a unui cutremur pot să fie calificate drept un element extraordinar pentru multe întreprinderi. Totuşi, solicitările deținătorilor de polițe de asigurare, ca urmare a unui cutremur, nu pot să fie calificate drept element extraordinar, în cazul unei întreprinderi de asigurări, care procedează la asigurări contra unui atare risc.

Exemplele de evenimente şi de tranzacții, care, în general, dau naştere la elemente extraordinare pentru cele mai multe dintre întreprinderi sunt:

- exproprierile de bunuri (the expropriation of assets);
- un cutremur sau o altă calamitate naturală (an earthquake or other natural disaster).

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

5.5. Schimbările de estimări contabile (Changes in Accounting Estimates)

Numeroase elemente ale situațiilor financiare nu pot să fie evaluate cu precizie şi, ca atare, sunt estimate. Este cazul, printre altele, al provizioanelor şi al duratei de utilizare a imobilizărilor.

Uneori este dificil să se distingă între o schimbare de metodă contabilă şi o schimbare de estimare contabilă. În astfel de cazuri, schimbarea este tratată ca o schimbare de estimare contabilă, solicitându-se, totodată, o informare distinctă.

Efectul unei schimbări, în estimările contabile trebuie să fie inclus în determinarea rezultatului net, în:

a) **exercițiul schimbării, dacă schimbarea afectează numai exercițiul în cauză; sau**

b) **exercițiul schimbării şi exercițiile viitoare, dacă schimbarea afectează atât exercițiul curent cât şi pe următoarele.**

Estimările sunt periodic reexaminate şi modificate, dacă este necesar. Problema care se pune este de a şti dacă o astfel de schimbare repune în discuție rezultatul exercițiilor anterioare.

Răspunsul este **nu**. Într-adevăr, norma IAS 8 stipulează că influența unei schimbări de estimare contabilă trebuie să afecteze rezultatul net al exercițiului în curs şi, dacă este cazul, pe cel al exercițiilor următoare. Rezultatele exercițiilor anterioare nu trebuie să fie modificate.

Exemplul 1[34]

În exercițiul N-1, pentru a ține cont de riscul de insolvabilitate al unui client, întreprinderea ALFA a constituit un provizion estimat la nivelul sumei de 55.000.000 u.m. La sfârşitul exercițiului N, se apreciază că situația acestui client s-a îmbunătățit, astfel că un provizion de 30.000.000 u.m. ar fi suficient.

Această schimbare de estimare este integral constatată în rezultatul exercițiului N. Cheltuielile exercițiului N-1, conform regulilor, nu sunt afectate. Ajustarea provizionului va fi contabilizată, după cum urmează:

31 decembrie/N

Provizioane pentru deprecierea clienților	=	Reluări de provizioane	25.000.000

Exemplul 2

Întreprinderea BETA posedă un echipament achiziționat la un cost de 60.000.000 u.m., la 1 aprilie/N-3. Durata de utilizare estimată la momentul achiziției a fost de 10 ani. Au fost practicate următoarele amortizări:

- în exercițiul N-3: (60.000.000/10) x 9/12 = 4.500.000
- în exercițiul N-2: 60.000.000/10 = 6.000.000
- în exercițiul N-1: 60.000.000/10 = 6.000.000

16.500.000

[34] Unele idei şi exemple referitoare la norma IAS 8 sunt inspirate din lucrarea lui Raffournier, anterior citată, paginile 93-94; 95-98.

Ţinând cont de o utilizare mai intensivă a echipamentului, la închiderea exerciţiului N se apreciază că durata sa de viaţă va fi, în mod mai credibil, de 8 ani. Valoarea contabilă netă la 31 decembrie/N-1 (60.000.000 – 16.500.000 = 43.500.000) trebuie să fie amortizată, deci, pe durata de utilizare rămasă (5 ani şi 3 luni sau 5,25), de unde următoarele cheltuieli cu amortizarea:

- în exerciţiul N: 43.500.000/5,25 = 8.285.714,285, în loc de 6.000.000
- în exerciţiul N+1: 43.500.000/5,25 = 8.285.714,285, în loc de 6.000.000
- în exerciţiul N+2: 43.500.000/5,25 = 8.285.714,285, în loc de 6.000.000
- în exerciţiul N+3: 43.500.000/5,25 = 8.285.714,285, în loc de 6.000.000
- în exerciţiul N+4: 43.500.000/5,25 = 8.285.714,285, în loc de 6.000.000
- în exerciţiul N+5: (43.500.000/5,25) x 3/12 =2.071.428,571, în loc de 6.000.000
- în exerciţiul N+6: 0, în loc de 6.000.000
- în exerciţiul N+7: 0, în loc de 1.500.000

Se poate observa că amortizările anterioare exerciţiului N nu au fost corectate.

O schimbare de estimare contabilă nu constituie, prin ea însăşi, un element extraordinar. Incidenţa schimbării constituie, în fapt, un element de aceeaşi categorie (ordinar sau extraordinar) ca şi elementul a cărui estimare a fost modificată.

Exemplul 1 (continuare)

Dacă deprecierea creanţei faţă de clientul în cauză a fost considerată iniţial ca o activitate ordinară, reluarea provizionului constituie, de asemenea, o activitate ordinară.

Atunci când o schimbare are o incidenţă semnificativă asupra exerciţiului în curs sau riscă să o aibă asupra exerciţiilor următoare, natura şi mărimea sa trebuie să fie menţionate în situaţiile financiare. Dacă mărimea în cauză nu poate să fie cuantificată, acest aspect trebuie să fie semnalat.

5.6. Erorile fundamentale (Fundamental Errors)

Erorile pot să fi fost comise cu ocazia întocmirii situaţiilor financiare ale unui exerciţiu anterior, din cauza unor greşeli de calcul, unei aplicări defectuoase a metodelor contabile, unei interpretări eronate a faptelor, unor fraude sau neglijenţe.

În majoritatea cazurilor, corectarea acestor erori este inclusă în rezultatul exerciţiului curent, în momentul în care acestea sunt descoperite.

Exemplul 3

O eroare în calculul amortizărilor exerciţiului N-1 a majorat incorect rezultatul acestui exerciţiu, cu 5.500.000 u.m. Această eroare nu pune în discuţie fiabilitatea situaţiilor financiare ale exerciţiului N-1.

Eroarea va fi corectată prin creşterea cu 5.500.000 u.m. a cheltuielilor cu amortizările, corespunzătoare exerciţiului N.

În schimb, atunci când este vorba de **erori fundamentale**, adică erori de o astfel de importanţă încât situaţiile financiare anterioare nu pot să mai fie considerate fiabile, în momentul publicării lor, corectarea trebuie să facă obiectul unei prelucrări şi al unei publicări specifice.

Norma IAS 8 preconizează, ca **prelucrarea de referință**, efectuarea corectării prin **ajustarea capitalurilor proprii de deschidere** (by adjusting the opening balance of retained earnings).

Exemplul 4

Întreprinderea GAMA a contabilizat, la veniturile exercițiului N-1, vânzări de 240.000.000 u.m., care s-au dovedit a fi fictive. O atare eroare nu permite să se considere situațiile financiare ale exercițiului N-1 ca fiind fiabile.

Presupunând că beneficiile sunt impozitate la o cotă de 38%, rezultatul exercițiului N-1 a fost incorect majorat cu: 240.000.000 x 62% = 148.800.000 u.m. Corectarea acestei erori fundamentale se va contabiliza astfel:

	N		
%	=	Clienți	240.000.000
Rezerve			148.800.000
Impozite amânate[35]			91.200.000

Ca atare, rezultatul exercițiului N nu va fi afectat de această eroare comisă în exercițiul N-1.

De asemenea, toate datele comparative trebuie să fie ajustate, exceptând situația în care această corectare este imposibilă. În plus, trebuie să fie indicate:

- natura erorii comise;
- mărimea corectării pentru fiecare exercițiu prezentat cu titlu comparativ;
- mărimea corectării relativă la exercițiile anterioare celor în cauză;
- faptul că datele comparative au fost retratate sau că retratarea lor este imposibilă.

Exemplul 4 (continuare)

Să presupunem că structura **contului de profit şi pierdere (în mii u.m.) al exercițiului** N-1 se prezintă astfel:

Vânzări	1.200.000
Costul mărfurilor vândute	-920.000
Rezultatul activităților ordinare	**280.000**
Cheltuieli privind impozitul pe profit	-106.400
Rezultatul net	**173.600**

Rezervele întreprinderii au fost de 1.400.000 mii u.m., la începutul exercițiului N-1, şi de 1.596.000 mii u.m., la închiderea acestuia.

Presupunând, de asemenea, că mărimea cotei impozitului pe profit este de 38%, **contul de profit şi pierdere al exercițiului N** se va prezenta astfel:

[35] Pentru înțelegerea logicii contului bilanțier "Impozite amânate", a se studia litera şi spiritul normei IAS 12.

în mii u.m.

Rubrici	N	N-1 (retratat)
Vânzări	1.040.000	960.000[1)]
Costul mărfurilor vândute	-960.000	-920.000
Rezultatul activităților ordinare înaintea impozitării profitului	**80.000**	**40.000**
Cheltuielile privind impozitul pe profit	-30.400	-15.200
Rezultatul net	**49.600**	**24.800**

[1)] 1.200.000 – 240.000

Tabloul de variație a capitalurilor proprii, la rândul lui, se va prezenta după cum urmează:

Rubrici	N	N-1
Rezervele de deschidere, aşa cum au fost anunțate anterior	1.596.000	1.400.000
Corectarea erorii fundamentale (din care a fost dedus impozitul)	**-148.800**	-
Rezervele de deschidere, după retratare	1.447.200	1.400.000
Rezultatul net	49.600	24.800
Rezervele la închiderea exercițiului	**1.496.800**	**1.424.800**

Această soluție nu a fost admisă de statele care aplică **principiul intangibilității bilnațului de deschidere** (de exemplu, Franța), deşi, astăzi, problema este controversată chiar şi în aceste țări. De aceea, norma IAS 8 admite, ca **o altă metodă autorizată (nu de referință), corectarea unei erori fundamentale, prin retratarea rezultatului net al exercițiului, în cursul căruia ea este descoperită.**

Exemplul 4 (continuare)

Anularea vânzării, înregistrată în N-1, ar conduce la diminuarea rezultatului exercițiului N cu 148.800 mii u.m.:

N

Alte cheltuieli de exploatare		240.000.000
Impozite amânate		91.200.000
	Clienți	240.000.000
	Cheltuieli privind impozitul pe profit	91.200.000

Prin această prelucrare, datele comparative nu sunt ajustate.

Totuşi, atunci când este posibil, întreprinderea trebuie să furnizeze informații complementare, care să releve rezultatul exercițiului în curs şi al exercițiilor anterioare, ca şi când eroarea nu ar fi fost comisă.

De asemenea, întreprinderea trebuie să menționeze:

- natura erorii comise;

- mărimea corectării luate în calcul, în fiecare dintre exercițiile vizate; atunci când acest fapt se dovedeşte a fi imposibil, el trebuie semnalat.

Exemplul 4 (continuare)

Prin această prelucrare, **contul de profit şi pierdere al exercițiului N** s-ar prezenta astfel, presupunând că sunt **îndeplinite condițiile cerute pentru a contabiliza un sold de impozite amânate-activ,** în numele exercițiului N (a se vedea şi norma IAS 12):

în mii u.m.

Rubrici	N	N-1	Proforma	
			N (retratat)	N-1 (retratat)
Vânzări	1.040.000	1.200.000	1.040.000	960.000
Costul mărfurilor vândute	-960.000	-920.000	-960.000	-920.000
Corectarea erorii fundamentale	-240.000	-	-	-
Rezultatul activităților ordinare înaintea impozitării profitului	-160.000	280.000	80.000	40.000
Cheltuieli privind impozitul pe profit	-30.400	-106.400	-30.400	-15.200
Influența corectării de erori asupra impozitului pe profit	91.200	-	-	-
Rezultatul net	**-99.200**	**173.600**	**49.600**	**24.800**

În privința evoluției rezervelor, aceasta ar putea să fie prezentată astfel:

în mii u.m.

Rubrici	N	N-1	Proforma	
			N (retratat)	N-1 (retratat)
Rezervele de deschidere, aşa cum au fost anunțate anterior	1.596.000	1.400.000	1.596.000	1.400.000
Corectarea erorii fundamentale (din care a fost dedus impozitul)			**-148.800**	
Rezervele de deschidere, după retratare	1.596.000	1.400.000	1.447.200	1.400.000
Rezultatul net	-99.200	173.600	49.600	24.800
Rezervele la închiderea exercițiului	**1.496.800**	**1.573.600**	**1.496.800**	**1.424.800**

5.7. Schimbările de metode contabile (Changes in Accounting Policies)

În conformitate cu cadrul conceptual internațional, utilizatorii trebuie să fie în măsură să compare în timp situațiile financiare ale unei întreprinderi, în vederea identificării tendințelor poziției sale financiare şi performanțelor sale. Schimbările de metode afectează comparabilitatea documentelor contabile şi, ca atare, ele sunt reglementate.

O schimbare de metodă contabilă nu este autorizată decât în două cazuri:

- dacă o lege sau o instanță de normalizare o face obligatorie;

- sau dacă se ajunge la o prezentare mai adecvată a evenimentelor sau operațiilor ce figurează în situaţiile financiare; cu alte cuvinte, dacă se furnizează, prin aceasta, informaţii mai pertinente sau mai fiabile asupra poziției financiare, performanțelor sau fluxurilor de trezorerie ale întreprinderii.

Nu constituie schimbare de metodă contabilă adoptarea unei noi metode pentru operațiile sau evenimentele care nu se produseseră înainte sau care diferă, din punct e vedere al fondului (substanței lor economice), față de cele ce au avut loc anterior.

Reevaluarea de active, cu toate că exprimă o veritabilă schimbare de metodă contabilă, nu intră în perimetrul de aplicare a normei IAS 8. Ea este reglementată prin normele IAS 16 şi IAS 25.

În nu puține cazuri este dificil să se distingă între schimbări de metode şi schimbări de estimări. Norma trasează în mod clar acest caz de **dubiu,** considerând că modificarea trebuie să fie tratată **ca o schimbare de estimare.**

O schimbare de metodă este aplicată fie de o manieră **prospectivă**, fie de una **retrospectivă** (a change in accounting policy is applied prospectively or retrospectively).

În primul caz, noua metodă nu se aplică decât evenimentelor sau operațiilor ce au survenit după data schimbării. În schimb, **o aplicare restrospectivă** conduce la extinderea aplicării acestei metode la evenimentele şi operațiile anterioare, oricare ar fi data lor de origine.

Exemplul 5

La închiderea exercițiului N, o întreprindere care contabiliza până atunci toate dobânzile aferente împrumuturilor la cheltuieli decide să capitalizeze aceste costuri, **în cazul finanțării construcțiilor sale.**

Aplicarea prospectivă cere să fie capitalizate numai dobânzile exercițiului N şi a celor ce urmează. În schimb, aplicarea retrospectivă solicită, în plus, capitalizarea dobânzilor contabilizate la cheltuieli (este vorba de cazul subliniat de noi), în cursul exercițiilor precedente.

Norma IAS 8 prevede **ca orice schimbare de metodă contabilă să fie aplicată retrospectiv**.

Aplicarea **prospectivă** nu este admisă **decât atunci când** ajustarea relativă la exercițiile anterioare nu poate să fie determinată în mod rezonabil.

În ceea ce priveşte **modelul de contabilizare a acestei ajustări**, sunt vizate **două soluții.**

Norma vizează drept **prelucrare de referință** imputarea acestei schimbări asupra capitalurilor proprii de deschidere şi, în măsura în care este posibil, retratarea valorilor exercițiului precedent, valori prezentate cu titlu comparativ.

Atunci când schimbarea de metodă are, sau este susceptibilă să aibă, o influență semnificativă asupra exercițiului în curs sau asupra unui exercițiu anterior sau posterior, va trebui să fie menționate în plus:

- motivele schimbării;
- mărimea corectării, în numele exercițiului în curs, şi a fiecărui exercițiu prezentat cu titlu comparativ;
- mărimea globală a corectării aferente exercițiilor anterioare;

- dacă datele comparative au fost retratate sau nu.

Ţinând cont de principiul intangibilităţii bilanţului de deschidere, aplicabil în unele ţări, IASC admite, totodată, printr-**o altă metodă autorizată**, ca ajustarea relativă la exerciţiile anterioare să fie contabilizată **la rezultatul exerciţiului în care a avut loc schimbarea.** În acest caz, valorile exerciţiului precedent, prezentat cu titlu comparativ, nu sunt modificate. În schimb, în măsura în care este posibil, mărimile ajustate trebuie să fie prezentate cu titlu de informaţii complementare "proforma" (de exemplu, sub forma unei coloane separate).

Ca şi în cazul prelucrării de referinţă, dacă este vorba despre o influenţă semnificativă, întreprinderea trebuie să menţioneze:

- motivele schimbării;
- influenţa acesteia asupra rezultatului net al exerciţiului în curs;
- mărimea corectării relative la fiecare exerciţiu pentru care sunt furnizate informaţii "proforma";
- mărimea globală a corectării aferente exerciţiilor anterioare.

Dacă nu este posibil să se prezinte informaţii proforma, acest fapt trebuie să fie menţionat.

Exemplul 6 (adaptarea unui exemplu furnizat de IASC în anexa la norma IAS 8).

O întreprindere construieşte o centrală termică pentru nevoile personalului său. Dobânzile împrumuturilor relative la această construcţie au fost până în prezent capitalizate. În cursul exerciţiului N, întreprinderea decide să schimbe metoda contabilă şi să contabilizeze aceste dobânzi, de aici înainte, **la cheltuieli**. Dobânzile în cauză au fost de:

15.000.000 u.m., în exerciţiul N;
13.000.000 u.m, în exerciţiul N-1;
26.000.000 u.m., în cursul exerciţiilor anterioare.

Contul de profit şi pierdere al exerciţiului N prezintă un beneficiu al activităţilor ordinare, înainte de deducerea cheltuielilor financiare şi a cheltuielilor privind impozitul pe profit, de 150.000.000 u.m. şi un impozit pe profit de 51.300.000 u.m.

Întreprinderea nu a început să amortizeze centrala, deoarece aceasta nu este dată încă în funcţiune.

Contul de profit şi pierdere al exerciţiului N-1 (un segment al acestuia) se prezintă după cum urmează:

în mii u.m.

Rubrici	Valori
Beneficiul activităţilor ordinare înainte de deducerea dobânzilor şi a cheltuielilor privind impozitul pe profit	90.000
Cheltuieli financiare	-
Beneficiul activităţilor ordinare înaintea impozitării profitului	90.000
Cheltuieli privind impozitul pe profit (cotă 38%)	-34.200
Beneficiul net	**55.800**

La începutul exerciţiului N-1, rezervele întreprinderii erau de 100.000.000 u.m., în timp ce, la închiderea aceluiaşi exerciţiu, ele erau de 163.000.000 u.m.

La începutul exercițiului N-1, rezervele întreprinderii erau de 100.000.000 u.m., în timp ce, la închiderea aceluiaşi exercițiu, ele erau de 163.000.000 u.m.

În conformitate cu **prelucrarea de referință**, **contul de profit şi pierdere al exercițiului N** (un segment al acestuia) se va prezenta astfel:

în mii u.m.

Rubrici	Valori	
	N	N-1 (retratat)
Beneficiul activităților ordinare înainte de deducerea dobânzilor şi a cheltuielilor privind impozitul pe profit	150.000	90.000
Cheltuieli privind dobânzile	**-15.000**	**-13.000**
Beneficiul activităților ordinare înaintea impozitării profitului	135.000	77.000
Cheltuielile privind impozitul pe profit (cota 38%)	-51.300	-29.260
Beneficiul net	**83.700**	**47.740**

Evoluția rezervelor ar putea să fie rezumată astfel:

în mii u.m.

Rubrici	Valori	
	N	N-1 (retratat)
Rezervele de deschidere, aşa cum au fost anunțate	163.000	100.000
Efectul schimbării de metodă contabilă (din care s-a dedus impozitul):		
62% x (13.000 + 26.000) =	**-24.180**	
62% x 26.000 =		**-16.120**
Rezervele de deschidere după retratare	138.820	83.880
Beneficiul net	83.700	47.740
Rezervele la închiderea exercițiului	**222.520**	**131.620**

În conformitate cu **cealaltă metodă autorizată, contul de profit şi pierdere al exercițiului** ar putea să se prezinte astfel:

în mii u.m.

Rubrici	N	N-1	Proforma	
			N (retratat)	N-1 (retratat)
Beneficiul activităților ordinare înainte de deducerea dobânzilor şi a cheltuielilor privind impozitul pe profit	150.000	90.000	150.000	90.000
Cheltuielile privind dobânzile	**-15.000**	-	**-15.000**	**-13.000**
Efectul cumulat al schimbării de metodă	**-39.000[1)]**	-	-	-
Beneficiul activităților ordinare înaintea impozitării profitului	96.000	90.000	135.000	77.000
Cheltuielile privind impozitul pe profit	-36.480	-34.200	-51.300	-29.260
Beneficiul net	**59.520**	**55.800**	**83.700**	**47.740**

Evoluția rezervelor va fi rezumată astfel:

în mii u.m.

Rubrici	N	N-1	Proforma	
			N (retratat)	N-1 (retratat)
Rezervele de deschidere, aşa cum au fost anunţate anterior	163.000	100.000	163.000	100.000
Efectul schimbării de metodă (din care s-a dedus impozitul)	-	-	**-24.180**	**-16.120**
Rezervele de deschidere după retratare	163.000	100.000	138.820	83.880
Beneficiul net	59.520	55.800	83.700	47.740
Rezervele la închiderea exercițiului	**222.520**	**155.800**	**222.520**	**131.620**

5.8. Comparația cu alte texte şi practicile europene

În ceea ce priveşte prezentarea contului de profit şi pierdere, principiile contabile americane (regăsite în norma APB 9) şi Directiva a IV-a europeană nu diferă în mod sensibil față de norma internațională (IAS 8). Ca şi aceasta din urmă, ele fac distincția între rezultatul activităților ordinare şi elementele extraordinare.

În schimb, analiza Planului contabil francez este într-o anumită măsură diferită, deoarece ea se bazează pe opoziția între rezultatul curent şi elementele excepționale. Mai nou şi Franța începe să acorde credit conceptelor şi semnificațiilor internaționale, dar Pcg 1999 anunță o integrare a acestora într-o etapă ulterioară. Să nu uităm că, în 1988, Ordinul francez al experţilor contabili a emis o recomandare care preconiza o apropiere de litera şî spiritul normei IAS 8.

Norma americană APB 20 prevede că valoarea corectărilor de eroare comise în cursul unui exercițiu anterior este imputată asupra capitalurilor proprii de deschidere. În schimb, în cazul schimbării de metodă contabilă, ajustarea relativă la exercițiile anterioare este contabilizată, în general, la rezultatul exercițiului în curs. Numai câteva schimbări de metode, enumerate în mod limitativ, generează o retratare a capitalurilor proprii de deschidere.

În Franța, ținând cont de principiul intangibilității bilanțului de deschidere, corectările de erori ca şi ajustările ce rezultă dintr-o schimbare de metodă trebuie să fie înregistrate la rezultatul exercițiului în curs. Totuşi, Consiliul național al contabilității a acceptat (prin avizul la norma IAS 8) posibilitatea de ajustare a capitalurilor proprii de deschidere, în caz de schimbare ce rezultă dintr-o modificare a reglementării contabile.

Directiva a IV-a nu se pronunță în mod explicit asupra modalităților de corectare a erorilor sau schimbărilor de metode. Totuşi, se poate considera că orice ajustare a capitalurilor proprii ar fi, cel puțin teoretic, în contradicție cu principiul intangibilității bilanțului de deschidere, enunțat în articolul 31.

În ceea ce priveşte practicile europene, să precizăm, mai întâi, că întreprinderile britanice îşi bazează, în general, prezentarea contului de profit şi pierdere pe distincția între activitățile ordinare şi elementele extraordinare (a se vedea şi referirile noastre în volumul I al prezentei lucrări).

Întreprinderile altor țări, şi mai ales cele din Europa continentală, adoptă, mai degrabă, un model ce permite distingerea rezultatului exploatării de elementele din afara exploatării. Acestea din urmă sunt descompuse, la rândul lor, în elemente financiare şi elemente excepţionale.

Majoritatea întreprinderilor care informează asupra cazurilor de schimbări de metode menţionează că schimbarea are efect asupra postului în cauză, precum şi asupra rezultatului net şi capitalurilor proprii. Unele întreprinderi indică efectul acestor modificări printr-o linie specifică a contului de profit şi pierdere (de exemplu, întreprinderea franceză Elf).

5.9. Consecinţele aplicării normei IAS 8 asupra interpretării situaţiilor financiare

Este limpede că prevederile normei IAS 8 încearcă să evite ca întreprinderile să poată proceda la manipulări contabile, ceea ce ar conduce la interpretări eronate privind poziţia financiară şi performanţele acestora. Aceasta nu înseamnă că riscurile unor astfel de practici sunt anulate. Astfel:

- **În ceea ce priveşte distincţia extraordinar/excepţional**

Una dintre preocupările unui analist financiar este să determine capacitatea întreprinderii de a obţine beneficii în mod durabil. Pentru a ajunge aici, multe întreprinderi, profitând şi de reglementările naţionale, izolează în contul de profit şi pierdere rezultatele din operaţii sau evenimente excepţionale, care, prin definiţie, nu sunt socotite că se reproduc în timp. Analistul trebuie să nu aibă încredere totală în clasificarea care i se prezintă, deoarece întreprinderile pot avea tendinţa să considere orice profit ca fiind generat de activitatea curentă, şi orice pierdere, ca fiind excepţională. Altfel spus, ele pot să "netezească" rezultatul, profitând de jocul curent/excepţional.

Raffournier (lucrare anterior citată, pagina 103) oferă următorul **exemplu** (supus amenajării noastre):

În cursul exerciţiului N, o întreprindere a pierdut suma de 2.000.000 mii u.m., ca urmare a falimentului unuia dintre clienţii săi principali.

Considerând că pierderea este efectul activităţii curente, rezultatele exerciţiilor N-2, N-1 şi N se prezintă, după cum urmează:

în mii u.m.

Informaţii	N-2	N-1	N
Rezultatul curent	2.000.000	2.250.000	500.000
Rezultatul excepţional	-500.000	-500.000	-500.000
Rezultatul net	**1.500.000**	**1.750.000**	**0**

Dar dacă pierderea este considerată, printr-o manipulare, ca fiind de natură excepţională, situaţia de mai sus devine:

în mii u.m.

Informaţii	N-2	N-1	N
Rezultatul curent	2.000.000	2.250.000	2.500.000
Rezultatul excepţional	-500.000	-500.000	-2.500.000
Rezultatul net	**1.500.000**	**1.750.000**	**0**

În mod evident, rezultatul nu se schimbă, dar cum, în Europa, analiştii se interesează cel mai mult de rezultatul curent, rezultă cu claritate că acesta a fost "substanțial ameliorat".

Totuşi, distincția curent/excepțional începe din ce în ce mai mult să fie înlocuită prin opoziția ordinar/extraordinar, cunoscut fiind că elementele extraordinare sunt extrem de rare şi că ele se limitează la evenimente ce scapă din spectrul de control al conducerii întreprinderii. Cu toate acestea, determinarea rezultatului curent rămâne posibilă deoarece întreprinderea trebuie să semnaleze toate elementele semnificative utile aprecierii performanțelor sale. Şi cum distincția curent/excepțional a rămas practică pentru multe dintre întreprinderile europene, analistul trebuie să fie atent la delimitările între cele două clasificări.

- **În ceea ce priveşte corectarea erorilor contabile**

Norma IAS 8 prevede că numai corectările de erori judecate ca fiind **fundamentale** trebuie să facă obiectul unei contabilizări şi unei informări speciale, celelalte erori fiind pur şi simplu înregistrate la rezultatele exercițiului în curs. Zona de subiectivitate în aprecierea caracterului **fundamental** al unei erori creează terenul unor posibile manipulări contabile. Ca să nu mai vorbim de cazul în care unele întreprinderi comit, în mod voluntar, o serie de erori care, luate individual, nu pot fi considerate fundamentale, dar cumulate ele reprezintă o mărime semnificativă. Corectarea unor erori **la momentul oportun** este o practică de "netezire" a rezultatelor.

Bernard Raffournier (lucrarea anterior citată, pagina 104) dă **exemplul** unei întreprinderi care, timp de 5 ani, a supraevaluat, în mod voit, în fiecare an amortizările sale cu 50.000 mii u.m. Presupunem, de asemenea, că exercițiul N se soldează cu pierdere netă de 200.000 mii u.m. Cum întreprinderea **descoperă din întâmplare**, la momentul oportun, eroarea sa în exercițiul N, prin corectare ea va putea să "transforme" pierderea într-un beneficiu de 50.000 mii u.m. (adică, 50.000 mii u.m. x 5 ani – 200.000 mii u.m.).

Este evident că analistul extern este total dezarmat în fața unor atare manipulări. Nu îi rămâne decât riscul încrederii în calitatea auditului şi în sinceritatea auditorului.

- **În ceea ce priveşte distincția schimbării de estimare/schimbări de metode**

Nici această distincție nu pare să fie evidentă în toate cazurile. Un ajutor prețios în această distincție vine chiar din partea normelor. Astfel, norma IAS 16 prevede că schimbările de metode de amortizare nu constituie schimbări de metode, în sensul definit de norma IAS 8, ci schimbări de estimare.

Dat fiind faptul că schimbările de metode permit o corectare a capitalurilor proprii la deschiderea exercițiului, unele întreprinderi pot să fie tentate să procedeze la schimbări, în acest singur scop. Capitalizarea **retrospectivă** a cheltuielilor privind dobânzile permite, de exemplu, să se realizeze o creştere a activului net al întreprinderii, prin creşterea rezervelor. În schimb, se poate considera că o modificare ce are influență negativă asupra rezultatelor va fi "apreciată", mai degrabă, ca o schimbare de estimare decât ca o schimbare de metodă, pentru a se evita o diminuare a capitalurilor proprii la deschiderea exercițiului.

Într-o anumită măsură, analistul regretă distincția schimbări de estimare/schimbări de metode. Într-adevăr, comparabilitatea în timp a performanțelor este mai bine asigurată în cazul al doilea, deoarece numai aplicarea retroactivă a noii metode permite anularea efectelor schimbării.

- **În ceea ce priveşte prelucrarea efectelor schimbărilor de metode**

În cazul analizei efectelor schimbărilor de metode contabile asupra rezultatelor exercițiilor anterioare, preparatorul de conturi, am văzut anterior, dispune de două metode: fie să impute acestę schimbări asupra capitalurilor proprii la deschiderea exercițiului, fie să afecteze rezultatul exercițiului schimbării. Cum cea de a doua metodă solicită prezentarea unor informații proforma, alegerea făcută de cel ce întocmeşte conturile are o importanță mai mică pentru analist, cu condiția ca întreprinderea să aplice integral pachetul de dispoziții stipulate prin norma IAS 8.

6. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 30. INFORMAȚIILE DE FURNIZAT ÎN SITUAȚIILE FINANCIARE ALE BĂNCILOR ŞI INSTITUȚIILOR FINANCIARE ASIMILATE (DISCLOSURES IN THE FINANCIAL STATEMENTS OF BANKS AND SIMILAR FINANCIAL INSTITUTIONS)

6.1. Elemente introductive

Norma IAS 30 a fost aprobată inițial de consiliul IASC, în iunie 1990, după care a fost aplicată începând cu 1 ianuarie 1991. Actuala normă IAS 30 a suportat procesul de reformare în ianuarie 1995.

- **Câmpul de aplicare (Scope)**

În prezenta normă IAS 30, termenul "bancă" (bank) include toate instituțiile financiare (financial institutions) în care una dintre activitățile principale constă în a primi depozite (to take deposits) şi a împrumuta (to borrow), cu obiectivul de a acorda credite (lending) şi de a face plasamente (investing), activitățile fiind reglementate printr-o legislație bancară sau asimilată (banking or similar legislation). Prezenta normă se aplică unor astfel de întreprinderi, indiferent că termenul "bancă" figurează sau nu în denumirea lor.

Pe plan mondial, băncile reprezintă un sector de activitate important şi influent. Majoritatea persoanelor fizice şi juridice dezvoltă operații cu băncile, indiferent că ei îşi constituie depozite (depositors) sau sunt creditori (borrowers). De asemenea, băncile joacă un rol vital, întreținând o stare de încredere în sistemul monetar, ținând cont de relațiile lor strânse cu autoritățile de reglementare şi guvernamentale, cât şi de regulile la care supuse de aceleaşi autorități guvernamentale. De aici decurge interesul viu care se manifestă, în general, vizavi de **sănătatea financiară** a băncilor, mai ales în ceea ce priveşte solvabilitatea lor (their solvency), lichiditatea lor (their liquidity) şi gradul relativ de risc (the relative degree of risk) legat de diversele activități pe care ele le pot exersa. Activitățile băncilor şi, plecând de aici, obligațiile lor în materie de contabilitate şi de prezentare de informații, diferă față de cele ale altor întreprinderi comerciale. Prezenta normă ține cont de necesitățile lor particulare. Mai mult, ea încurajează publicarea de comentarii referitoare la situațiile financiare, care tratează probleme precum gestiunea şi controlul lichidităților şi riscurilor.

Prezenta normă vine să completeze alte norme contabile internaționale, care se aplică şi ele băncilor exceptând situația în care acestea (băncile) nu sunt în mod expres excluse din câmpul de aplicare al unei norme.

Norma IAS 30 se aplică atât conturilor anuale cât şi conturilor consolidate ale băncilor. Atunci când un grup întreprinde activități bancare, norma IAS 30 se aplică acestor activități, iar informațiile trebuie să fie furnizate pe o bază consolidată.

- **Contextul (Background)**

Utilizatorii situațiilor financiare ale unei bănci au nevoie de informații pertinente, fiabile şi comparabile, care să-i ajute în evaluarea situației financiare şi performanțelor băncii şi în luarea deciziilor de ordin economic. De asemenea, ei au nevoie de informații care să le permită sesizarea mai bună a caracteristicilor particulare al activităților băncii. Utilizatorii au nevoie de aceste informații, chiar dacă băncile sunt supuse la anumite controale şi sunt obligate să furnizeze autorităților de reglementare informații la care publicul nu are totdeauna acces. În consecință, informațiile prezentate în situațiile financiare ale băncilor trebuie să fie

suficient de detaliate pentru a răspunde nevoilor utilizatorilor, în limitele a ceea ce este rațional să se ceară conducerii instituțiilor în cauză.

Utilizatorii situațiilor financiare ale unei bănci se interesează atât de lichiditatea şi de solvabilitatea sa, cât şi de riscurile legate de diferitele elemente de activ şi de pasiv constatate în bilanț şi de elementele din afara bilanțului.

Prin **lichiditate** se înțelege acea stare a băncii, prin care aceasta dispune de fonduri suficiente în vederea acoperirii retragerilor de sume din depozite şi a achitării, la scadență, a altor angajamente financiare ale sale.

Solvabilitatea desemnează excedentul de active față de pasive şi, prin aceasta, echilibrarea capitalurilor băncii.

O bancă este expusă **riscului de lichiditate** şi **riscurilor** ce decurg din fluctuația devizelor, din evoluția ratei dobânzii şi din **dificultățile partenerilor.** Chiar dacă situațiile financiare de bază pot informa asupra acestor riscuri, utilizatorii beneficiază de o mai bună înțelegere a fenomenelor de risc, atunci când conducerea descrie, într-un comentariu la situațiile financiare, maniera în care ea gestionează riscurile legate de activitățile băncii.

- **Metodele contabile** (Accounting policies)

Băncile recurg la diferite metode, pentru **constatarea şi evaluarea** elementelor prezentate în situațiile lor financiare. Cu toate că este de dorit ca metodele contabile utilizate de bănci să fie armonizate, norma IAS 30 nu se ocupă de prezentarea şi analiza acestora. Pentru a se conforma cu norma IAS 1 şi ca atare, pentru a permite utilizatorilor de situații financiare să înțeleagă pe ce bază acestea sunt întocmite, banca poate să furnizeze informații despre metodele contabile adoptate, relative la următoarele elemente:

a) constatarea principalelor tipuri de venituri (the recognition of the principal types of income);
b) evaluarea titlurilor de plasament şi a titlurilor speculative (the valuation of investment and dealing securities);
c) distincția între, pe de o parte, operațiile şi alte evenimente care antrenează constatarea de elemente de activ sau de pasiv, în bilanț şi, pe de altă parte, operațiile şi alte evenimente ce nu generează decât eventualități şi angajamente;
d) metoda utilizată pentru determinarea pierderilor din împrumuturi acordate şi din avansuri, precum şi pentru suprimarea din bilanț a împrumuturilor acordate şi avansurilor ce nu pot fi recuperate (the basis for the determination of losses on loans and advances and for writing off uncollectable loans and advances);
e) metoda utilizată pentru determinarea valorilor de imputat, în numele riscurilor generale, şi prelucrarea contabilă a acestor mărimi (the basis for the determination of charges for general banking risks and the accounting treatment of such charges).

Unele dintre punctele prezentate mai sus fac obiectul unor norme contabile internaționale existente, în timp ce altele reprezintă probleme susceptibile să fie abordate ulterior.

6.2. Structura situațiilor financiare ale băncilor

6.2.1. Contul de profit şi pierdere

Contul de profit şi pierdere trebuie să releve principalele tipuri de venituri şi de cheltuieli clasificate după natura lor.

Principalele venituri ale activității bancare sunt dobânzile, onorariile, comisioanele şi rezultatele operațiilor comerciale.

În ceea ce priveşte cheltuielile, ele cuprind, în principal, dobânzile, comisioanele, pierderile din împrumuturi acordate şi din avansuri, cheltuielile cu provizioanele referitoare la plasamente şi cheltuielile generale de administrație.

Între venituri şi cheltuieli nu poate să fie operată nici o compensare, exceptând situațiile în care este vorba:

- despre operații de acoperirea riscurilor;
- sau despre venituri şi cheltuieli relative la elementele de activ şi de pasiv (de datorii) a căror compensare este permisă[36].

Totuşi, norma IAS 30 permite să nu se prezinte decât mărimea netă a câştigurilor sau a pierderilor ce rezultă din fiecare dintre următoarele categorii de operații:

- cesiunile de titluri speculative şi variațiile valorii contabile a acestor titluri (disposals and changes in the carrying amount of dealing securities);
- cesiunile de titluri de plasament (disposal of investment securities);
- operații privind devizele (dealings in foreign currencies).

Veniturile din dobânzi şi cheltuielile din dobânzi sunt prezentate şi comunicate separat, pentru a oferi o mai bună înțelegere a compoziției dobânzilor nete şi a cauzelor care explică evoluția acestora.

Contul de profit şi pierdere sau anexele referitoare la acesta trebuie să prezinte cel puțin următoarele elemente:

- dobânzile şi alte venituri asimilate (interests and similar income);
- dobânzile şi alte cheltuieli asimilate (interest expense and similar charges);
- dividendele (dividend income);
- taxe şi comisioane-cheltuieli (free and commission expense);
- câştigul net sau pierderea netă ce rezultă din operații privind titlurile speculative (gains less losses arising from dealing securities);
- câştigul net sau pierderea netă ce rezultă din operații privind titlurile de plasament (gains less losses arising from investment securities);
- câştigul net sau pierderea netă ce rezultă din operații cu devize (gains less losses arising from dealing in foreign currencies);
- alte venituri din exploatare (other operating income);
- pierderi din împrumuturi acordate şi din avansuri (losses on loans and advances);
- cheltuieli generale de administrație (general administrative expenses);
- alte cheltuieli din exploatare (other operating expenses).

[36] Income and expense items should not be offset except for those relating to **hedges** and to assets and liabilities which have been offset.

6.2.2. Bilanțul (Balance Sheet)

În bilanț, elementele de activ şi de pasiv trebuie să fie regrupate conform naturii lor şi prezentate într-o ordine corespunzătoare lichidității lor relative.

Norma IAS 30 precizează că **nu este necesar să se opereze cu distincția termen scurt/termen lung**, dat fiind că majoritatea elementelor bilanțiere pot să fie realizate sau decontate pe termen scurt.

În materie bilanțieră, de asemenea, este interzisă orice compensare, exceptând situația în care o dispoziție legală autorizează acest fapt şi dacă valoarea la care conduce compensarea corespunde valorii prevăzute referitoare la realizarea elementului de activ sau la decontarea elementului de pasiv.

Remarcă: Aceste dispoziții trebuie să fie completate prin cele de dată mai recentă, conținute în norma IAS 32, referitoare la prezentarea informațiilor privind instrumentele financiare.

Pentru a informa asupra relațiilor pe care o bancă le întreține cu omologii săi şi cu piața monetară, precum şi asupra dependenței sale față de aceştia, ea trebuie să menționeze în mod separat:

- soldurile operațiilor sale cu banca centrală (balances with the central bank);
- plasamentele sale în alte bănci (placements with other banks);
- alte plasamente ale băncii, pe piața monetară (other money market placements);
- depozitele altor bănci (deposits from other banks);
- depozitele altor sectoare ale pieței monetare (other money market deposits);
- alte depozite primite (other deposits).

Structura minimală a bilanțului contabil sau a anexelor referitoare la acesta se prezintă după cum urmează:

Activ (Assets):

Disponibilitățile şi soldurile operațiilor cu banca centrală (cash and balances with the central bank);

Bonurile de tezaur şi alte efecte ce pot să fie scontate prin banca centrală (Treasury bills and other bills eligible for rediscounting with the central bank);

Titlurile de stat şi alte titluri deținute în scopuri speculative (Government and other securities held for dealing purposes);

Plasamentele la alte bănci, împrumuturile acordate şi avansurile acordate altor bănci (Placements with, and loans and advances to, other banks);

Alte plasamente pe piața monetară (Other money market placements);

Împrumuturi şi avansuri acordate clienților (Loans and advances to costumers);

Titluri de plasament (Investment securities);

Datorii (Liabilities);

Depozite primite de la alte bănci (Deposits from other banks);

Depozite primite de la alte sectoare ale pieței monetare (Other money market deposits);

Datorii de la alte persoane ce îşi constituie depozite (Amounts owed to other depositors);

Certificate privind depozitele (Certificates of deposits);

Bilete la ordin şi alte datorii atestate prin documente (Promissory notes and other liabilities evidenced by paper);

În plus, banca trebuie să indice valoarea de piață a titlurilor speculative sau a titlurilor de plasament, atunci când o atare valoare diferă de evaluarea acestora în bilanț.

6.2.3. Eventualitățile şi angajamentele, inclusiv elementele în afara bilanțului (Contingencies and commitments including off balance sheet items)

Numeroase operații bancare nu solicită o constatare imediată a unui element de activ sau de pasiv, dar ele generează eventualități sau angajamente. Aceste elemente reprezintă, adesea, o parte importantă a activităților băncii şi pot să aibă o influență considerabilă asupra riscului la care aceasta se expune. Ca atare, utilizatorii situațiilor financiare trebuie să fie informați în această privință.

O bancă trebuie să comunice următoarele eventualități şi angajamente, cerute prin aplicarea normei IAS 10 "Eventualități şi evenimente ce au loc după data de închidere a exercițiului" (contingencies and events occurring after the balance sheet date):

- substitutele creditelor directe, ca garanții generale care acoperă datoriile, garanțiile de acceptare bancară şi scrisorile de credit "stand-by" ce servesc drept garanții financiare pentru împrumuturi acordate şi titluri (direct credit substitutes including general guarantees of indebtedness, bank acceptance guarantees and stand-by letters of credit serving as financial guarantees for loans and securities);
- unele eventualități legate de operații precum garanțiile, garanțiile de bună execuție, garanțiile de subordonare şi scrisorile de credit de susținere, legate de operații speciale (certain transaction – related contingencies including performance bonds, bid bonds warranties and standby letters of credit related to particular transactions);
- eventualitățile al căror deznodământ este pe termen scurt şi care sunt legate de operații comerciale referitoare la circulația mărfurilor, precum creditele documentare pentru care mărfurile expediate servesc drept garanție (short-term-self-liquidating trade-related contingencies arising from the movement of goods, such as documentary credits where the underlying shipment is used as security);
- contractele de vânzare şi de răscumpărare care nu sunt constatate în bilanț (those sale and repurchase agreements not recognised in the balance sheet);
- operațiile legate de ratele dobânzii şi de cursurile de schimb, inclusiv swaps, opțiunile şi contractele la termen (interest and foreign exchange rate related items including swaps, options and futures);
- celelalte angajamente, facilități de emisiune a efectelor şi facilități de subscriere reînnoibile (other commitments, note issuance facilities and revolving underwriting facilities).

Norma IAS 10 are ca obiectiv, după cum am văzut, contabilizarea, în termeni generali, a eventualităților şi a informațiilor de furnizat în legătură cu acestea. Această normă se dovedeşte foarte pertinentă în cazul băncilor, deoarece acestea sunt confruntate cu numeroase tipuri de eventualități şi de angajamente, unele revocabile, altele irevocabile, ale căror valori sunt adesea considerabile şi mult mai importante decât în cazul altor întreprinderi comerciale.

Elementele în afara bilanțului pot să contribuie la creşterea sau la reducerea şi a altor riscuri, de exemplu, servind drept 'garanție pentru elementele de activ sau de pasiv ce

figurează în bilanţ. Elementele în afara bilanţului băncii pot decurge din operaţii încheiate în numele terţilor sau din operaţii pe care aceasta le efectuează în nume propriu.

6.2.4. Scadenţa elementelor de activ şi de pasiv (Maturities of assets and liabilities)

Banca trebuie să prezinte o analiză a elementelor sale de activ şi de pasiv, prin clasificarea acestora, de o manieră semnificativă, după scadenţa lor, în funcţie de durata de angajare rămasă la data bilanţului până la data scadenţei contractuale.

Controlul corelării sau necorelării scadenţelor şi ratelor dobânzii elementelor de activ şi elementelor de pasiv este una dintre problemele esenţiale ale gestiunii unei bănci. Se întâmplă destul de rar ca băncile să se găsească într-o situaţie de corelare perfectă, deoarece operaţiile lor comportă adesea o scadenţă nedeterminată şi sunt de natură diversă. O situaţie de necorelare este susceptibilă să crească rentabilitatea, dar ea poate să conducă, de asemenea, la creşterea riscului de pierdere.

Scadenţele elementelor de activ şi ale elementelor de pasiv ale băncii şi capacitatea sa de a înlocui, la un cost acceptabil, datoriile sale purtătoare de dobânzi, atunci când ele ajung la scadenţă, constituie factori importanţi în aprecierea lichidităţii băncii şi a măsurii în care aceasta este expusă variaţiilor ratelor dobânzii şi cursurilor de schimb. Pentru a furniza o informare pertinentă, de natură să permită aprecierea lichidităţii sale, banca prezintă cel puţin o analiză a elementelor sale de activ şi de pasiv, prin clasificarea acestora după scadenţă.

Categoriile de elemente de activ şi de pasiv, rezultate în urma clasificării lor după scadenţă, variază de la bancă la bancă. Iată, pentru exemplificare, una dintre structurile posibile:

a) scadenţă de cel mult o lună (up to 1 month);
b) scadenţă mai mare de o lună şi de cel mult trei luni (from 1 month to 3 months);
c) scadenţă mai mare de trei luni şi de cel mult un an (from 3 months to 1 year);
d) scadenţă mai mare de un an şi de cel mult cinci ani (from 1 year to 5 years);
e) scadenţă mai mare de cinci ani (from 5 years and over).

Se întâmplă, adesea, să se regrupeze mai multe dintre aceste categorii ca, de exemplu, în cazul împrumuturilor acordate şi avansurilor, în care se disting împrumuturile acordate şi avansurile de cel mult un an şi cele pentru o scadenţă mai mare de un an. Atunci când rambursarea se eşalonează pe o anumită durată, fiecare vărsământ este contabilizat în perioada prevăzută în contract sau în perioada în cursul căreia acesta este socotit să fie efectuat sau primit.

Este esenţial ca în clasificarea după scadenţă, reţinută de bancă, să se ţină cont de structura aleasă, atât pentru elementele de activ, cât şi pentru cele de pasiv. Această regulă permite să se pună în evidenţă în ce măsură scadenţele concordă şi, în consecinţă, să se ilustreze dependenţa băncii faţă de alte tipuri de lichidităţi.

Scadenţele pot să fie exprimate în funcţie:

a) de durata rămasă până la scadenţă (the remaining period to the repayment date);
b) de durata iniţială (the original period to the repayment date);
c) de durata rămasă până la următoarea dată la care ratele dobânzii sunt susceptibile să se schimbe (the remaining period to the next date at which interest rates may be changed).

Pentru a permite aprecierea lichidității băncii, este preferabil să se analizeze elementele de activ şi elementele de pasiv, în funcție de durata rămasă până la scadență. De asemenea, banca poate să exprime scadențele de rambursare în funcție de durata inițială, pentru a informa utilizatorii asupra strategiei sale, în materie de finanțare şi de conduită a afacerilor. În sfârşit, banca poate să exprime scadențele de rambursare în funcție de durata rămasă până la următoarea dată la care ratele dobânzii sunt susceptibile să se schimbe, ceea ce permite să se stabilească în ce măsură ea este expusă riscului de rată a dobânzii. În plus, conducerea poate să adauge, în comentariile sale asupra situațiilor financiare, informații privind gradul de risc la care se expune banca, risc referitor la rata dobânzii, şi asupra modului în care aceasta gestionează fenomenele de risc.

În numeroase țări, retragerile de sume din depozitele bancare pot să se efectueze la cerere. De asemenea, avansurile consimțite de bancă pot să fie rambursate la cerere. Totuşi, în practică, se întâmplă adesea ca astfel de depozite şi avansuri să fie menținute pe perioade lungi, fără ca ele să facă obiectul unei retrageri sau unei rambursări de sume. În atare cazuri, data scadenței reale este posterioară datei scadenței contractuale. Totuşi, banca prezintă o analiză bazată pe scadențele contractuale, chiar dacă este frecvent ca scadențele contractuale să nu corespundă scadențelor reale, pentru că cele dintâi reflectă riscurile de lichiditate la care sunt supuse elementele de activ şi de pasiv ale băncii.

Unele elemente de activ ale băncii nu comportă dată privind scadența contractuală. În mod normal, se presupune atunci că scadența acestor active corespunde datei prevăzute pentru realizarea lor.

Atunci când utilizatorii evaluează lichiditatea băncii, plecând de la clasificarea după scadență, aceştia țin cont de practicile bancare în vigoare în țara respectivă, în special uşurința cu care băncile pot să-şi procure fondurile. În unele țări, fondurile pe termen scurt sunt disponibile, în cursul normal al afacerilor, pe piața monetară sau, în caz de urgență, prin apel la banca centrală. În alte țări, situația poate să fie diferită.

Pentru a permite utilizatorilor să înțeleagă mai bine clasificările după scadență, poate să fie necesar să se completeze informațiile furnizate în situațiile financiare cu informațiile privind probabilitățile de rambursare, în perioada rămasă. Pentru acest motiv, conducerea poate să furnizeze, în comentariile sale referitoare la situațiile financiare, informații privind scadențele reale şi asupra manierei în care ea administrează şi controlează riscurile legate de diversitatea scadențelor şi ratelor dobânzii.

6.2.5. Concentrările de elemente de activ şi de pasiv precum şi de elemente în afara bilanțului (Concentrations of assets, liabilities and off balance sheet items)

Banca trebuie să indice concentrările semnificative de elemente de activ, de elemente de pasiv şi de elemente în afara bilanțului. Aceste informații sunt prezentate pe sectoare geografice, pe grupe de clienți sau pe sectoare de activitate sau conform altor concentrări ale riscurilor. În plus, banca trebuie să indice valoarea riscurilor nete semnificative, ce decurg din operațiile cu devize.

Banca semnalează existența de concentrări semnificative în repartizarea elementelor sale de activ şi în proveniența elementelor sale de pasiv. Într-adevăr, pentru utilizatori, aceste semnalări constituie o informare utilă privind riscurile potențiale legate de realizarea activelor şi asupra fondurilor puse la dispoziția băncii.

Aceste informații sunt prezentate pe sectoare geografice, pe grupe de clienți sau pe sectoare de activități sau conform altor concentrări ale riscurilor considerate pertinente, în circumstanțele date.

În plus, este important ca banca să prezinte o analiză asemănătoare a elementelor sale în afara bilanțului.

Un sector geografic poate să corespundă unei țări, unui grup de țări sau unei regiuni în interiorul unei țări.

Pentru informațiile relative la clientelă, pot fi identificate sectoare precum administrațiile, puterea publică **şi întreprinderile comerciale.**

Informațiile astfel prezentate se adaugă oricărei informări sectoriale, solicitată prin aplicarea normei IAS 14.

Informațiile relative la riscurile nete semnificative, ce decurg din operațiile cu devize, constituie, de asemenea, o relevare a riscului de pierderi, ca urmare a variației cursurilor de schimb.

6.2.6. Pierderile referitoare la împrumuturile acordate şi avansuri (Losses on loans and advances)

Referitor la această problemă, banca trebuie să furnizeze următoarele informații:

a) metoda contabilă utilizată pentru constatarea şi înscrierea la cheltuieli a împrumuturilor acordate şi avansurile care nu pot fi acoperite;
b) detaliile referitoare la evoluția provizionului pentru pierderi din împrumuturile acordate şi avansuri, în cursul exercițiului; banca trebuie să indice, în mod separat, mărimea contabilizată la cheltuielile exercițiului, în numele pierderilor din împrumuturi acordate şi avansuri care nu pot fi acoperite, mărimea imputată exercițiului, în numele împrumuturilor acordate şi avansurilor trecute la pierderi, şi mărimea creditată aferentă exercițiului în cauză, în numele împrumuturilor acordate şi avansurilor anterior înscrise la pierderi, care au fost recuperate (recovered);
c) valoarea globală a provizionului pentru pierderi din împrumuturi acordate şi avansuri, la data bilanțului;
d) mărimea globală inclusă în bilanț, în numele împrumuturilor acordate şi avansurilor, pentru care nu sunt contabilizate dobânzile, şi metoda utilizată pentru determinarea valorii contabile a acestor împrumuturi acordate şi avansuri.

Sumele "puse în rezervă" sau "provizionate" (amounts set aside), în numele altor pierderi din împrumuturi acordate şi avansuri decât pierderile individual determinate şi pierderile potențiale, pentru care experiența permite să se presupună existența în portofoliu a împrumuturilor acordate şi avansurilor, **trebuie să fie contabilizate ca afectări ale rezultatului** (should be accounted for as appropriations of retained earnings). Orice credit ce conduce la reducerea acestor sume are ca efect creşterea rezervelor şi nu participă la calculul rezultatului net al exercițiului.

Este inevitabil ca, în cadrul normal al activității lor, băncile să suporte pierderi din împrumuturi acordate, avansuri sau alte facilități de credit care nu pot fi acoperite parțial sau integral. Mărimea pierderilor determinate în mod individual este înscrisă la cheltuieli şi dedusă din valoarea contabilă a categoriei vizate de împrumuturi acordate şi avansuri, sub

forma unui provizion pentru pierderi din împrumuturi acordate şi avansuri. Mărimea pierderilor potențiale, care nu au fost determinate în mod individual, pentru care experiența permite să se presupună existența în portofoliu a împrumuturilor acordate şi avansurilor, este înscrisă, şi ea, la cheltuieli şi dedusă din valoarea contabilă a totalității împrumuturilor acordate şi avansurilor, sub formă de provizion pentru pierderi din împrumuturi acordate şi avansuri. Evaluarea acestor pierderi ține de aprecierea conducerii; totuşi, este esențial ca aceasta să aplice aceleaşi criterii de evaluare, de la un exercițiu la altul.

Situația sau legislația țării poate să solicite sau să permită băncii să pună deoparte sume, în numele altor pierderi din împrumuturi acordate şi avansuri decât pierderile determinate în mod individual şi pierderile potențiale, pentru care experiența permite să se presupună existența în portofoliu a împrumuturilor acordate şi a avansurilor. Pentru calculul rezultatului net al exercițiului, aceste sume puse deoparte nu sunt contabilizate la cheltuieli, ci sub forma unei afectări a rezervelor. De asemenea, orice credit care rezultă din reducerea unor astfel de sume are ca efect creşterea rezervelor şi nu intră în calculul rezultatului net al exercițiului.

Utilizatorii situațiilor financiare ale băncii vor să cunoască influența pierderilor din împrumuturi acordate şi avansuri asupra poziției financiare şi rezultatelor ei; în acest mod, ei pot să aprecieze mai bine eficacitatea cu care banca a utilizat resursele sale. Este motivul pentru care banca publică valoarea globală a provizionului pentru pierderi din împrumuturi acordate şi avansuri, la data bilanțului, cât şi evoluția provizionului, în cursul exercițiului. Evoluția provizionului, inclusiv valorile anterior incluse în cheltuieli, care au fost recuperate în cursul exercițiului, sunt prezentate în mod separat.

Banca poate decide să nu contabilizeze dobânzile de primit referitoare la un împrumut acordat sau un avans ca de exemplu atunci când restanța dobânzilor datorate sau a capitalului nerambursat depăşeşte termenul determinat. Banca indică valoarea globală a împrumuturilor acordate şi avansurilor pentru care nu este contabilizată nici o dobândă, la data bilanțului, cât şi metoda utilizată pentru determinarea valorii contabile a acestor împrumuturi acordate şi avansuri. În plus, este de dorit ca banca să indice dacă ea constată sau nu veniturile din dobânzi privind aceste împrumuturi acordate şi avansuri şi ca ea să precizeze influența neconstatării acestora asupra rezultatului.

Atunci când împrumuturile acordate sau avansurile nu pot fi acoperite, ele sunt înscrise la pierderi şi imputate rezultatului prin provizionul pentru pierderi. În anumite cazuri, ele nu sunt înscrise la pierderi înainte ca toate procedurile juridice necesare să se fi încheiat şi ca mărimea definitivă a pierderii să fi fost determinată. În alte cazuri, ele sunt înscrise la pierderi, mai devreme, ca de exemplu atunci când persoana care s-a împrumutat nu a vărsat dobânzile sau nu a rambursat capitalul, exigibile la termenul cerut. Cum data înscrierii la cheltuieli a împrumuturilor acordate şi a avansurilor care nu pot fi acoperite nu este aceeaşi totdeauna, valoarea brută a împrumuturilor acordate şi avansurilor, precum şi cea a provizioanelor pentru pierderi pot să varieze în mod considerabil, deşi circumstanțele sunt asemănătoare. De aceea, banca ține să se cunoască toate convențiile pe care le aplică în materie de constatare la cheltuieli a împrumuturilor acordate şi avansurilor care nu pot fi acoperite.

6.2.7. Riscurile bancare generale (General banking risks)

Rezervele constituite în numele riscurilor bancare generale, ca de exemplu pierderile viitoare şi celelalte riscuri imprevizibile sau eventualități care se adaugă valorilor ce trebuie să fie contabilizate, conform normei IAS 10, trebuie să fie prezentate

în mod separat, ca afectări de rezultat. Orice credit care conduce la reducerea acestor valori are ca efect creşterea rezervelor şi nu afectează calculul rezultatului net al exerciţiului.

Situaţia sau legislaţia ţării poate să solicite sau să permită băncilor să pună deoparte, pe parcursul exerciţiului, sume în numele riscurilor generale, precum pierderile viitoare sau alte riscuri imprevizibile, ca o completare a valorilor înscrise la cheltuieli, în numele pierderilor din împrumuturi acordate şi din avansuri, determinate conform celor explicate în subparagraful precedent. De asemenea, este posibil ca băncile să pună deoparte (obligatoriu sau nu), în cursul exerciţiului, sume în numele eventualităţilor, completând astfel pe cele care trebuie să fie contabilizate prin aplicarea normei IAS 10. Imputarea acestor sume poate genera o supraevaluare a elementelor de pasiv, o subevaluare a elementelor de activ sau o lipsă în informarea privind valorile şi provizioanele contabilizate. În acest mod, se deschide calea către o distorsiune între rezultatul net şi capitalurile proprii.

Contul de profit şi pierdere nu poate să prezinte o informare pertinentă şi fiabilă, referitoare la rezultatele băncii, dacă rezultatul net al exerciţiului reflectă incidenţa sumelor puse deoparte, în numele riscurilor generale, a eventualităţilor complementare sau a creditelor ce generează diminuarea acestor valori, fără ca nici o informare să nu fi fost furnizată în legătură cu aceste valori şi credite. De asemenea, bilanţul nu poate să furnizeze o informare pertinentă şi fiabilă privind poziţia financiară a băncii, dacă el conţine elemente de pasiv supraevaluate sau elemente de activ subevaluate sau dacă lipsesc informaţii în legătură cu anumite valori contabilizate sau cu anumite provizioane.

6.2.8. Activele date drept garanţie (Assets pledged as security)

Banca trebuie să indice valoarea globală a elementelor de pasiv garantate, cât şi natura şi valoarea contabilă a elementelor de activ date drept garanţie.

În unele ţări, băncile sunt obligate, fie prin lege, fie prin cutume, să dea elemente de activ drept garanţie a unor depozite şi altor elemente de pasiv. Valorile în cauză sunt adesea considerabile, astfel încât ele sunt susceptibile să influenţeze semnificativ aprecierea poziţiei financiare a băncii.

6.2.9. Activităţi cu titlu fiduciar (Trust activities)

Băncile acţionează adesea cu titlu fiduciar sau cu alt titlu analog, ceea ce le determină să deţină elemente de activ sau să facă plasamente în numele persoanelor particulare, a societăţilor fiduciare, a caselor de pensii sau a altor instituţii. Atunci când funcţia fiduciară sau altă funcţie analoagă este prevăzută prin lege, activele în cauză nu aparţin băncii, şi, ca atare, nu figurează în bilanţul acesteia. Dacă banca exercită activităţi importante ca titlu fiduciar, ea trebuie să menţioneze acest fapt în situaţiile sale financiare, furnizând o informare asupra importanţei acestor activităţi, dat fiind că responsabilitatea sa ar putea să fie angajată, în cazul absenţei de la obligaţiile sale de fiduciar. În acest scop, activităţile exercitate cu titlu fiduciar nu cuprind depozitele în păstrare.

6.2.10. Operaţiile între părţile legate (Related party transactions)

Norma IAS 24 "Informarea ce vizează părţile legate" (Related party disclosures) se ocupă, la modul general, cu informaţiile de furnizat referitoare la părţile legate şi la operaţiile încheiate între întreprinderea care prezintă informarea financiară şi părţile legate. În unele ţări, legea sau organismele de reglementare interzic băncilor să încheie operaţii cu părţile legale

sau limitează exercitarea acestui drept; astfel de operaţii sunt permise, totuşi, în alte ţări. Norma IAS 24 furnizează informaţii foarte pertinente în privinţa prezentării situaţiilor financiare ale băncilor, în ţările în care astfel de operaţii sunt permise.

Unele operaţii între părţile legate sunt încheiate în condiţii care diferă de cele care prevalau, dacă părţile nu erau legate. De exemplu, se poate întâmpla ca o bancă să acorde un împrumut unei părţi legate, de o mărime mai mare, sau să-i consimtă rate ale dobânzii mai mici decât dacă, în circumstanţe identice, nu ar fi fost vorba de o parte legată; avansurile sau depozitele circulă mai repede între părţile legate şi de o manieră mai puţin formală decât dacă părţile în cauză nu ar fi legate. Chiar atunci când operaţiile între părţile legate sunt încheiate în cadrul normal al activităţilor băncii, informaţiile ce vizează aceste operaţii răspund necesităţilor utilizatorilor, iar menţionarea lor este cerută în virtutea aplicării normei IAS 24.

Atunci când o bancă a încheiat operaţii cu părţile legate, se convine să se indice natura relaţiei, tipurile de operaţii încheiate, cât şi caracteristicile operaţiilor necesare înţelegerii situaţiilor financiare ale băncii. Printre elementele care ar trebui, în mod normal, să fie indicate prin aplicarea normei IAS 24 figurează politica băncii, în privinţa împrumuturilor acordate părţilor legate, mărimea procentajului corespunzător operaţiilor cu părţile legate, în ceea ce priveşte:

a) împrumuturile acordate şi avansurile, depozitele şi acceptările, precum şi biletele la ordin; informarea furnizată poate să includă promisiunile de împrumuturi ce urmează a fi acordate, soldul lor la începutul şi la sfârşitul exerciţiului, cât şi avansurile, depozitele, rambursările şi alte schimbări care s-au produs în cursul exerciţiului;
b) principalele tipuri de venituri, de cheltuieli cu dobânzile şi de comisioane vărsate;
c) valoarea cheltuielii contabilizate în cadrul exerciţiului curent, referitoare la pierderile din împrumuturi acordate şi avansuri, şi mărimea provizionului la data situaţiilor financiare;
d) angajamentele şi eventualităţile irevocabile şi angajamentele în afara bilanţului.

Capitolul III:

PRELUCRĂRI ŞI INFORMAȚII DE FURNIZAT ÎN PERIMETRUL CONTABILITĂȚII DE INFLAȚIE

1. Litera şi spiritul normei IAS 15 "Informarea care reflectă efectele variațiilor de prețuri" (Information Reflecting the Effects of Changing Prices)

2. Litera şi spiritul normei IAS 29 "Prezentarea conturilor în economiile hiperinflaționiste" (Financial Reporting in Hiperinflationary Economies)

1. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 15 "INFORMAREA CARE REFLECTĂ EFECTELE VARIAȚIILOR DE PREȚURI" (INFORMATION REFLECTING THE EFFECTS OF CHANGING PRICES)

1.1. Elemente introductive

- **Declarația consiliului IASC, din octombrie 1989** (Board Statement October 1989)

Cu ocazia adunării din octombrie 1989, consiliul IASC a aprobat declarația următoare, care trebuie să fie inserată în norma IAS 15:

"Consensul internațional referitor la comunicarea de informații care să reflecte efectele variațiilor de prețuri și care era așteptat cu ocazia publicării normei IAS 15 nu a fost atins. În consecință, consiliul IASC a decis că nu este necesar ca întreprinderile să furnizeze informații solicitate prin norma IAS 15, pentru a-și prezenta situațiile financiare în conformitate cu normele contabile internaționale. Totuși, consiliul încurajează întreprinderile ca să-și prezinte o astfel de informare și le sprijină pe cele care deja o prezintă."

- **Câmpul de aplicare a normei** (Scope)

Norme IAS 15, supusă modificărilor în 1994, înlocuieşte norma pe care consiliul a aprobat-o la origine în iunie 1981. Ea este prezentată în formatul revizuit, care a fost adoptat pentru normele internaționale, începând cu 1991.

Norma IAS 15 trebuie să fie aplicată informațiilor ce reflectă efectele variațiilor de prețuri asupra măsurilor utilizate pentru determinarea rezultatelor și a situației financiare a întreprinderii.

Acest text se aplică întreprinderilor ale căror venituri, beneficii, active și efectiv de salariați sunt semnificative în raport cu mediul economic în care ele își exercită activitățile.

Atunci când se prezintă atât situațiile financiare ale societății-mamă cât și situațiile financiare consolidate, informarea solicitată prin acest text poate să nu fie prezentată decât pe o bază consolidată.

Atunci când societatea-mamă a unei filiale, ce operează în aceeași țară, prezintă deja informații consolidate conforme normei IAS 15, nu este necesar să se prezinte informarea solicitată de normă, pentru filiala în cauză. În privința filialelor care își dezvoltă activitățile în alte țări decât țara de rezidență a societății-mamă, acestea nu sunt obligate să prezinte o atare informare decât atunci când prezentarea informațiilor de acest gen face parte din practicile curente, pentru întreprinderile ce au o importanță economică semnificativă.

Prezentarea de informații ce reflectă efectele variațiilor de prețuri este dorită mult pentru toate celelalte întreprinderi, în vederea promovării unei prezentări de date financiare mai semnificative.

- **Expunere de motive** (Explanation)

Prețurile variază ca urmare a influenței diferiților factori economici și sociali, de natură specifică sau generală.

Factorii de natură specifică, precum variațiile ofertei și cererii sau schimbările tehnologice, pot să contribuie, în mod considerabil, la creșterea sau la diminuarea prețurilor,

independent unii de ceilalți. Factorii de natură generală pot să antreneze o variație a nivelului general al prețurilor și, în consecință, a puterii de cumpărare a monedei.

În majoritatea țărilor, situațiile financiare sunt întocmite pe baza regulilor contabilității în costuri istorice, neținându-se cont de evoluția nivelului general al prețurilor nici de variația prețurilor specifice ale bunurilor deținute de întreprindere, exceptând situația în care imobilizările corporale fac obiectul unei reevaluări sau atunci când activele pe termen scurt sunt aduse la nivelul valorii lor nete de realizare. Informarea solicitată de norma IAS 15 are ca scop satisfacerea cerințelor utilizatorilor de situații financiare referitoare la efectele variațiilor de prețuri asupra rezultatelor întreprinderii. Totodată, să remarcăm că indiferent dacă situațiile financiare sunt întocmite în costuri istorice sau pe baza unei metode ce reflectă variațiile de prețuri, ele nu au ca scop indicarea, în mod direct, a valorii de ansamblu a întreprinderii.

1.2. Contabilizarea variației de prețuri (Responding to Changing Prices)

Toate întreprinderile vizate de norma IAS 15 trebuie să prezinte elementele informaționale ce vor fi precizate în subparagraful 1.4. Prezentarea se face pe baza unei metode contabile care să reflecte efectele variațiilor de prețuri.

Există diverse moduri de a surprinde efectul variațiilor de prețuri în situațiile financiare. Una dintre ele constă în a exprima informațiile financiare în termeni de putere generală de cumpărare. O altă metodă constă în înlocuirea costului istoric prin costul actual, cost care integrează variațiile prețurilor specifice ale bunurilor întreprinderii. O a treia metodă constă în întocmirea de situații financiare prin combinarea caracteristicilor acestor două metode.

Aceste metode se bazează pe două concepții. Conform primei concepții, beneficiul se constată după corectările necesare menținerii puterii generale de cumpărare a capitalurilor proprii. Conform celei de-a doua concepții, beneficiul se constată după corectările necesare menținerii capacității de exploatare a întreprinderii, cu sau fără practicarea unei corectări relative la nivelul general al prețurilor.

- **Metoda indexării puterii generale de cumpărare** (General purchasing power approach)

Metoda indexării puterii generale de cumpărare constă în reevaluarea unei părți sau totalității posturilor situațiilor financiare, în funcție de variațiile nivelului general al prețurilor.

În acest sens, propunerile insistă asupra faptului că astfel de corectări în funcție de puterea generală de cumpărare modifică unitatea de cont (de măsură), dar nu schimbă principiile de măsurare presupuse.

Conform acestei metode, utilizarea unui indice adecvat permite, în mod normal, să se țină cont, în calculul beneficiului, de efectele variațiilor nivelului general al prețurilor asupra amortizării, costului vânzărilor și elementelor monetare nete; beneficiul nu este constatat decât după menținerea puterii generale de cumpărare a capitalurilor proprii.

Exemplul 1[1]

La închiderea exercițiului N-1 şi N, **bilanțul** unei întreprinderi se prezintă, după cum urmează:

în mii u.m.

Posturile bilanțiere	N-1		N	
Activ				
Lichidități		135.000		450.000
Creanțe		540.000		810.000
Stocuri		180.000		225.000
Imobilizări		1.215.000		1.125.000
Total activ		2.070.000		2.610.000
Pasiv				
Datorii		270.000		360.000
Rezerve	1.350.000		1.800.000	
Capital	450.000		450.000	
Total capitaluri proprii		1.800.000		2.250.000
Total pasiv		2.070.000		2.610.000

Remarcă: Modelul bilanțier se apropie de abordarea nord americană, care preferă forma listă şi clasificarea activelor şi pasivelor în ordinea descrescătoare a lichidității, respectiv exigibilității lor. Pe de altă parte, ecuația bilanțieră se fundamentează pe relația: Active – Datorii = Capitaluri proprii.

Structurile **contului de profit şi pierdere** (exercițiul N) se prezintă, după cum urmează:

în mii u.m.

Rubrici	Valoare
Vânzări	3.600.000
Costul mărfurilor vândute:	
Stocul inițial	180.000
+ Cumpărăturile exercițiului	2.520.000
- Stocul final	-225.000
Cheltuielile privind amortizările (activitatea de exploatare)	-2.475.000[2]
	-90.000
Alte cheltuieli de exploatare	-405.000
Cheltuielile privind impozitul pe profit	-180.000
Rezultatul net	**450.000**

[1] Prezentul exemplu, ca de altfel şi celelalte exemple privind susținerea spiritului normei IAS 15 sunt inspirate de lucrarea lui Bernard Raffournier, anterior citată, paginile 165-167; 168-169.

[2] Cheltuielile sunt prezentate cu semnul minus.

Pe de altă parte, stocurile ieşite (vândute; consumate) = Stocurile inițiale + Cumpărările exercițiului – Stocurile finale: în limbajul contabil, stocurile ieşite sunt echivalente costului bunurilor vândute.

Indicele general al preţurilor a fost:
- la crearea întreprinderii: 100
- la 31 decembrie/N-1:110
- la 31 decembrie/N: 120

Pentru simplificare, presupunem că toate imobilizările au fost achiziţionate la crearea întreprinderii şi că se utilizează un indice mediu de 115, pentru operaţiile realizate în cursul exerciţiului N.

Bilanţurile reevaluate, la sfârşitul exerciţiilor N-1 şi N, se prezintă astfel:

Bilanţul reevaluat la 31 decembrie/N-1

în mii u.m.

Posturile bilanţiere		Valoare
Activ		
Lichidităţi		135.000
Creanţe		540.000
Stocuri		180.000
Imobilizări: 1.215.000 x 110/100 =		1.336.500
Total activ		2.191.500
Pasiv:		
Datorii		270.000
Rezerve (prin diferenţă)	1.426.500	
Capital: 450.000 x 110/100 =	495.000	
Total capitaluri proprii		1.921.500
Total pasiv		2.191.500

Bilanţul reevaluat la 31 decembrie/N

în mii u.m.

Posturile bilanţiere		Valoare
Active:		
Lichidităţi		450.000
Creanţe		810.000
Stocuri		225.000
Imobilizări: 1.125.000 x 120/100 =		1.350.000
Total activ		2.835.000
Pasiv:		
Datorii		360.000
Rezerve (prin diferenţă)	1.935.000	
Capital: 450.000 x 120/100 =	540.000	
Total capitaluri proprii		2.475.000
Total pasiv		2.835.000

Rezultatul retratat al exercițiului (N) se obține, după cum urmează:

Capitalurile proprii la sfârşitul exercițiului N:	2.475.000
-Capitalurile proprii la sfârşitul exercițiului N-1 reevaluare la sfârşitul exercițiului N: 1.921.500 x 120/110 =	-2.096.181,82
= Rezultatul net retratat	378.818,18

Diferența între această mărime şi cea obținută prin reevaluarea veniturilor şi cheltuielilor exercițiului reprezintă pierderea puterii de cumpărare referitoare la poziția monetară netă a întreprinderii:

Contul de profit şi pierdere retratat al exercițiului N

în mii u.m

Rubrici	Valoare
Vânzări: 3.600.000 x 120/115 =	3.756.521,74
Costul mărfurilor vândute:	
Stocul inițial: 180.000 x 120/110 =	196.363,63
+ Cumpărările exercițiului: 2.520.000 x 120/115 =	2.629.565,22
- Stocul final	-225.000
	-2.600.928,85
Cheltuieli privind amortizările (activitatea de exploatare): 90.000 x 120/100 =	-108.000
Alte cheltuieli de exploatare: 405.000 x 120/115 =	-422.608,70
Cheltuieli privind impozitul pe profit: 180.000 x 120/115 =	-187.826,09
Rezultatul net înaintea pierderii referitoare la poziția monetară netă	**437.158,10**
Pierderea de putere de cumpărare referitoare la poziția monetară netă[1)]	-58.339,92
Rezultatul net retratat	**378.818,18**

[1)] 378.818,18 – 437.158,10, conform relației de calcul prezentată anterior.

Pierderea de putere de cumpărare poate să fie regăsită, prin calculul poziției monetare nete aferente începutului exercițiului, în putere de cumpărare constantă, la 31 decembrie/N, şi prin compararea acesteia cu poziția monetară netă, la închiderea exercițiului N:

în mii u.m.

Elemente informaționale	31/12/N-1	31/12/N
Lichidități	135.000	450.000
Creanțe	540.000	810.000
	675.000	1.260.000
Datorii	-270.000	-360.000
Poziția monetară netă	405.000	900.000

Poziţia monetară netă aferentă începutului exerciţiului, în putere de cumpărare constantă, la 31 decembrie/N, corespunde poziţiei monetare nete, la 31 decembrie/N-1, exprimată în u.m. aferente datei de 31 decembrie/N, şi majorată cu fluxul de trezorerie (cash flow) al exerciţiului N, exprimat, la rândul său, în u.m. aferente datei închiderii exerciţiului:

Poziţia monetară netă la 31 decembrie/N-1, exprimată în u.m. aferente datei de 31 decembrie/N:

	în mii u.m.
405.000 x 120/110 =	441.818,18
+ Fluxurile de trezorerie ale exerciţiului N, exprimate în u.m. aferente datei de 31 decembrie/N:	
Vânzări: 3.600.000 x 120/115 =	3.756.521,74
Cumpărări: 2.520.000 x 120/115 =	-2.629.565,22
Alte cheltuieli de exploatare: 405.000 x 120/115 =	-422.608,69
Cheltuielile privind impozitul pe profit: 180.000 x 120/115 =	-187.826,09
	516.521,74
= Poziţia monetară netă în putere de cumpărare constantă, la 31 decembrie/N	958.339,92

Comparând această mărime cu poziţia monetară netă reală la 31 decembrie/N, se constată că inflaţia a generat într-adevăr o pierdere de putere de cumpărare, în sumă de:

958.339,92 – 900.000 = 58.339,92 mii u.m.

- **Metodele bazate pe costurile actuale** (Current cost approach)

În general, metodele bazate pe costurile actuale utilizează costul de înlocuire (replacement cost) drept criteriu de măsurare. Dacă, totuşi, costul de înlocuire este mai mare decât valoarea realizabilă netă (net realisable value) şi decât valoarea bazată pe fluxurile de trezorerie (present value), de obicei se reţine cea mai mare valoare dintre ultimele două.

Costul de înlocuire al unui bun specific este determinat, în mod normal, plecând de la costul actual de achiziţie al unui bun asemănător, nou sau de ocazie, sau al unui bun cu o capacitate sau un potenţial de producţie sau de servire echivalent(ă). Valoarea netă de realizare a unui bun reprezintă, de obicei, preţul său de vânzare actual net. Valoarea actualizată (present value) a unui bun corespunde unei estimări, prin intermediul unei rate adecvate de actualizare, a încasărilor nete viitoare ce pot să fie generate de utilizarea acestui bun.

Adesea, se recurge la indici specifici de preţuri, pentru determinarea costului actual (current cost) al anumitor bunuri, în special al celor care nu au făcut obiectul unor tranzacţii recente, atunci când nu există listă de preţuri sau când astfel de liste nu sunt utilizabile în practică.

Metodele de contabilitate în costuri actuale solicită, în general, constatarea efectelor variaţiilor de preţuri specifice întreprinderii asupra amortizărilor şi costului vânzărilor. Majoritatea acestor metode comportă, de asemenea, aplicarea unei anumite corectări, destinată să ţină cont de interacţiunea între variaţia preţurilor şi finanţarea întreprinderii.

Există destule divergențe în privința formei pe care trebuie să o capete această ameliorare (corectare).

Unele metode de contabilitate în costuri actuale prevăd o corectare care să reflecte efectele variațiilor de prețuri asupra tuturor elementelor monetare nete, inclusiv asupra datoriilor pe termen lung, fapt ce conduce la o pierdere, dacă rezultă o deținere a unui activ monetar net, sau la un câştig, în cazurile unei situații monetare nete negative, în funcție de evoluția prețurilor: creştere sau micşorare. Alte metode de contabilitate în costuri actuale limitează astfel de corectări la elementele monetare cuprinse în fondul de rulment al întreprinderii.

Cele două tipuri de corectare reflectă faptul că nu numai activul net nemonetar, dar şi elementele monetare sunt factori importanți ai capacității de exploatare a întreprinderii.

În cazul aplicării metodelor bazate pe costurile actuale, în mod normal nu se constată un beneficiu decât după o corectare destinată menținerii capacității de exploatare a întreprinderii.

O altă teorie susține că, în contul de profit şi pierdere, nu este necesar să se prezinte costul suplimentar de înlocuire al bunurilor, în măsura în care acestea sunt finanțate prin recursul la împrumuturi. În cazul metodelor bazate pe această teorie, se consideră că beneficiul este ceea ce rămâne, după ce s-a asigurat menținerea părții capacității de exploatare a întreprinderii, finanțată de către acționari. Se poate ajunge aici, de exemplu, prin reducerea totalului corectărilor calculate în numele amortizărilor, costului vânzărilor şi, atunci când metoda le prevede, ale fondului de rulment monetar, în funcție de proporția dată de mărimea capitalurilor împrumutate, raportată la totalul capitalurilor împrumutate şi capitalurilor proprii.

Unele metode bazate pe costurile actuale solicită aplicarea unui indice general de prețuri la mărimea capitalurilor proprii. O atare prelucrare permite să se determine în ce măsură capitalurile proprii au fost menținute, în termeni de putere generală de cumpărare, atunci când creşterea costului de înlocuire al bunurilor, în cursul unei perioade, este mai mică decât pierderea puterii generale de cumpărare a capitalurilor proprii, în cursul aceleiaşi perioade. Uneori, acest calcul nu este prezentat decât pentru a permite comparația între activul net, exprimat în termeni de putere generală de cumpărare, şi activul net în costuri actuale. În contextul altor metode, prin care se constată beneficiul după menținerea puterii generale de cumpărare a averii acționarilor întreprinderii, diferența între cele două valori ale activului net se tratează ca un câştig sau ca o pierdere imputabilă capitalurilor proprii.

În rezumat, se poate afirma că metodele bazate pe costurile actuale constau în înlocuirea costului istoric, al tuturor sau al unei părți din elementele bilanțului, prin costul actual, adică, în majoritatea cazurilor, **prin costul de înlocuire al acestor elemente**.

Obiectivul este de a obține un rezultat care ține cont de corectările necesare menținerii capacității de exploatare a întreprinderii, având în vedere evoluția specifică prețurilor unor categorii de active.

După cum am relevat anterior, costul de înlocuire este determinat, în general, plecând de la prețul actual al unui bun asemănător, **dar la care se aplică o abatere pentru depreciere**.

Exemplul 2

Acum 5 ani, o întreprindere a cumpărat la un cost de achiziție de 1.800.000 mii u.m. o instalație a cărei durată de utilizare a fost fixată la 6 ani. Prețul actual al unei instalații noi asemănătoare este de 2.700.000 mii u.m.

Costul de înlocuire al instalației poate să fie evaluat la: 2.700.000 mii u.m. x 1[1)]/6 = 450.000 mii u.m.

[1)] 1 a rezultat din: 6 ani – 5 ani.

Pentru bunurile care nu au făcut obiectul unor tranzacții recente sau pentru care nu există tarife sau prețuri, costul de înlocuire poate să fie determinat prin aplicarea la valoarea netă contabilă a bunului a unui indice de prețuri specific acestei categorii de active.

Exemplul 3

O întreprindere posedă o clădire construită acum 25 de ani, la un cost de 4.500.000 mii u.m. De atunci, această clădire a fost amortizată linear, având în vedere o durată de 40 de ani. În cei 25 de ani, indicele prețurilor pentru clădirea în cauză a crescut de la 125 la 375.

Valoarea contabilă netă a clădirii este de:

4.500.000 mii u.m. x 15/40 = 1.687.500 mii u.m.

Costul de înlocuire al clădirii poate să fie evaluat, în consecință, la:

1.687.500 x 375/125 = 5.062.500 mii u.m.

Atunci când costul de înlocuire este mai mare decât valoarea realizabilă netă (a se revedea norma IAS 2), dacă este vorba despre un element de stoc, sau decât valoarea recuperabilă (a se analiza norma IAS 16), dacă este vorba despre o imobilizare, regula de prudență impune limitarea valorii la cea mai mică dintre cele două mărimi.

Metodele bazate pe costurile actuale conduc la constatarea a **două feluri de câștiguri din deținere:**

- **cîştigurile realizate**, care reprezintă "economia" făcută, prin evaluarea costului vânzărilor şi amortizările exercițiului, la costul istoric;
- **câştigurile nerealizate**, care reprezintă plusul de valoare potențial degajat de activele nemonetare ale întreprinderii.

Ansamblul acestor câştiguri reprezintă diferența din reevaluare ce provine din apelul la o contabilitate în costuri actuale.

Exemplul 1 (continuare)

Să reluăm datele precedente şi să adăugăm următoarele informații:

- costul de achiziție al imobilizărilor: 1.687.500 mii u.m.
- amortizările cumulate ale imobilizărilor, la 31 decembrie/N: 562.500 mii u.m.;
- prețul imobilizărilor (dacă ar fi în stare nouă), în condițiile actuale: 2.025.000 mii u.m.;
- costul de înlocuire al mărfurilor vândute, în exercițiul N: 2.700.000 mii u.m.
- costul de înlocuire al stocului final: 225.000 mii u.m.

Plecând de la aceste informații, se poate întocmi un cont de profit şi pierderi în costuri actuale, aferent exercițiului N:

Contul de profit şi pierdere al exerciţiului N

în mii u.m.

Rubrici	în costuri istorice	în costuri actuale
Vânzări	3.600.000	3.600.000
Costul mărfurilor vândute:		
Stocul iniţial	180.000	
+ Cumpărările exerciţiului	2.520.000	
- Stocul final	-225.000	
	-2.475.000	-2.700.000
Cheltuieli privind amortizările (activitatea de exploatare):		
90.000 x 2.025.000/1.687.500 =	-90.000	
Alte cheltuieli de exploatare		-108.000
Cheltuieli privind impozitul pe profit:	-405.000	-405.000
Rezultatul net	-180.000	-180.000
Rezultatul net înaintea câştigurilor din deţinere	450.000	
Câştigurile din deţinere realizate:		207.000
- din mărfuri vândute: 2.700.000 – 2.475.000 =		225.000
- din amortizări: 108.000 – 90.000 =		18.000
Rezultatul net realizat		450.000
Câştigurile din deţinere nerealizate:		
- din imobilizări: 1.350.000[1)] – 1.125.000		225.000
Rezultatul exprimat în costuri actuale		**675.000**

[1)] 1.125.000 x 2.025.000/1.687.500

Ansamblul câştigurilor din deţinere, realizate sau nu, reprezintă o creştere a valorii întreprinderii. Ele se regăsesc, în consecinţă, în capitalurile proprii.

Bilanţ la 31 decembrie/N

în mii u.m.

Posturi bilanţiere	în costuri istorice	în costuri actuale
Activ		
Lichidităţi	450.000	450.000
Creanţe	810.000	810.000
Stocuri	225.000	225.000
Imobilizări	1.687.500	2.025.000
- Amortizări cumulate	-562.500	-675.000[1)]
Total activ	**2.610.000**	**2.835.000**
Pasiv:		
Datorii	360.000	360.000
Capital	450.000	450.000
Rezerve (prin diferenţă)	1.800.000	2.025.000
Total pasiv	**2.610.000**	**2.835.000**

[1)] 562.500 x 2.025.000/1.687.500

1.3. Situația actuală (Current Status)

Cu toate că întreprinderile furnizează uneori, prin intermediul diverselor metode descrise mai sus, informații care să reflecte efectele variațiilor de prețuri, fie în situațiile financiare de bază, fie ca informații suplimentare, nu există încă un consens internațional asupra acestui subiect. Ca atare, IASC estimează că este necesar să se urmeze linia experienței, înainte de a cere întreprinderilor ca ele să întocmească situațiile financiare de bază, prin utilizarea unui sistem global şi uniform, destinat să informeze asupra evoluției, prețurilor. Totuşi, întreprinderile care întocmesc situațiile lor financiare principale pe baza metodei costului istoric ar contribui la complicarea problemei, dacă ele nu ar furniza, de asemenea, informații complementare care să reflecte efectele variațiilor prețurilor.

Propunerile care vizează elementele de inclus în informațiile suplimentare sunt diverse şi ele merg de la corectarea câtorva posturi ale contului de profit şi pierdere la retratarea întregului cont de profit şi pierdere şi întregului bilanț. Este de dorit ca, la nivel internațional, să existe un consens pentru fixarea unui minim de informații de furnizat.

1.4. Informațiile de furnizat (Disclosure)

- **Informații minimale** (Minimum Disclosure)

Norma IAS 15 prevede următoarele informații minimale de prezentat:

a) mărimea corectării sau mărimea elementelor corectate privind amortizarea imobilizărilor corporale (the amount of the adjustment to or the adjusted amount of depreciation of property, plant and equipment);
b) mărimea corectării sau mărimea corectată privind costul vânzărilor (the amount of the adjustment to or the adjusted amount of cost of sales);
c) corectările privind elementele monetare, incidența "intereselor" în capitalurile împrumutate sau în capitalurile proprii, atunci când se ține cont de aceste corectări în calculul beneficiului, conform metodei contabile adoptate (the adjustments relating to monetary items, the effect of borrowing, or equity interests when such adjustments have been taken into account in determining income under the accounting method adopted);
d) efectul de ansamblu al corectărilor descrise la alineatele a) şi b), eventual c), dacă este cazul, asupra rezultatelor şi al oricărui element ce reflectă influența variațiilor de prețuri şi care rezultă din metoda contabilă adoptată (the overall effect on results of the adjustments described in a) and b) and, where appropriate, c), as well as any other items reflecting the effects of changing prices that are reported under the accounting method adopted).

Atunci când întreprinderea adoptă o metodă de contabilitate bazată pe costurile actuale, ea trebuie să prezinte costurile actuale ale imobilizărilor corporale şi stocurilor.

Elementele de informare solicitate anterior trebuie să fie furnizate cu titlu de **informații suplimentare în anexă, exceptând situația în care ele nu sunt prezentate, deja, în situațiile financiare de bază.**

În majoritatea țărilor, aceste informații sunt prezentate, de obicei, cu titlu de informații suplimentare, şi nu sub formă de parte integrantă a situațiilor financiare de bază.

Norma IAS 15 nu vizează metodele de contabilizare şi de informare pe care întreprinderea trebuie să le aplice pentru elaborarea situaţiilor financiare de bază, exceptând situaţia în care situaţiile financiare au fost prezentate pe baza unei metode contabile care să ţină cont de efectele variaţiilor de preţuri.

- **Alte informaţii** (Other Disclosures)

Întreprinderile sunt încurajate să furnizeze informaţii suplimentare, în special indicaţii, asupra caracterului semnificativ al datelor, ţinând cont de contextul acestor entităţi. Prezentarea oricărei corectări a cheltuielilor privind impozitele şi soldurile conturilor care reflectă impozitele este considerată, în general, utilă.

1.5. Comparaţia cu alte texte şi practicile europene

În contabilitatea americană, este interzisă utilizarea valorilor reevaluate în sĩtuaţiile financiare. Dimpotrivă, norma FAS 89 încurajează întreprinderile să publice, pentru fiecare dintre ultimii cinci ani, o informare cât se poate de completă asupra efectelor inflaţiei, în special cifra de afaceri retratată, rezultatul ordinar calculat pe baza costurilor actuale, câştigul sau pierderea de putere de cumpărare, referitoare la poziţia monetară netă, variaţia costului actual al imobilizărilor corporale, activul net calculat pe baza costurilor actuale etc.

După cum se ştie, Directiva a IV-a europeană prevede că, în mod normal, costul istoric constituie baza de evaluare a elementelor ce compun conturile anuale (articolul 32). Totuşi ea lasă statelor membre posibilitatea să autorizeze utilizarea de metode care să permită obţinerea de situaţii financiare corectate prin constatarea efectelor inflaţiei (articolul 33). În acest sens, anexa trebuie să descrie metoda utilizată şi să indice posturile vizate. Diferenţa din reevaluare este înscrisă la capitaluri proprii, iar variaţia acesteia este supusă analizei. În schimb, întreprinderile care respectă principiul costurilor istorice nu trebuie să publice informaţii referitoare la efectele inflaţiei.[3]

În Franţa, imobilizările corporale şi financiare pot să fie reevaluate, în conformitate cu articolul 12 al Codului de comerţ. Anexa trebuie să indice, în acest caz, metoda utilizată, lista posturilor vizate şi mărimea lor, prelucrarea fiscală a diferenţei din reevaluare şi evoluţia posturilor de pasiv implicate. Dacă întreprinderile franceze îşi întocmesc situaţiile lor financiare în costuri istorice, ele nu au nici o obligaţie pe linie de informare asupra evaluărilor.

În general, se poate afirma că sunt rare întreprinderile din ţările Uniunii Europene şi, în general, cele din vestul Europei, care practică un sistem de informare privind analiza efectelor inflaţiei. Un exemplu, în acest sens, este întreprinderea suedeză Astra. Începând cu 1975, în fiecare an, ea prezintă o situaţie comparativă ce detaliază calculul rezultatului net, în conformitate cu valorile istorice şi cele actuale. De asemenea, ea furnizează o recapitulare a acestor date pe ultimii 10 ani.

---

[3] Se poate sesiza, cu uşurinţă, cazul unei ţări ca România, care o dată ce-şi va alinia complet normele la cerinţele directivelor, va trebui să ţină cont de starea economiei şi monedei sale (sperând, totuşi, că, în viitor, "va fi soare" şi pe străzile româneşti).

1.6. Consecinţele aplicării normei IAS 15 asupra interpretării situaţiilor financiare

Se cunoaşte că, în general, rezultatul calculat pe baza evaluărilor în costuri istorice este mai mare decât cel care ar fi fost obţinut, dacă se practica o contabilitate în putere de cumpărare constantă sau în valori actuale.

Recursul la analiza pe bază de rate amplifică şi mai mult fenomenul. Dacă luăm spre exemplificare rata rentabilităţii activelor (calculată ca raport între rezultatul net şi totalul bilanţului), se poate observa că inflaţia generează, concomitent, **o supraevaluare a numărătorului** (ca urmare a calculului amortizărilor pe baza costurilor istorice) şi **o subestimare a numitorului** (ca o consecinţă a neconstatării plusurilor de valori privind imobilizările). În acest mod, rentabilitatea activelor este majorată prin forţa ambelor influenţe. Constatarea este cu atât mai elocventă cu cât activele imobilizate sunt mai vechi.

Eforturile făcute de specialişti în anii inflaţionişti '70, pentru perfecţionarea unui sistem de contabilitate de inflaţie nu a condus la consecinţe de ordin practic. Explicaţia rezidă în faptul că Occidentul, de aproape două decenii, nu se mai confruntă cu fenomene inflaţioniste. Dar la această realitate mai trebuie să adăugăm:

- opoziţia ireductibilă între adepţii abordării bazate pe putere de cumpărare şi apărătorii valenţelor abordării fundamentate pe utilizarea costurilor actuale;
- teama multor întreprinderi de a nu ajunge la o diminuare a rentabilităţii lor aparente, prin recursul la corectarea costurilor istorice;
- o anumită reticenţă din partea utilizatorilor de situaţii financiare, atunci când s-ar afla în faţa unor valori a căror fiabilitate să fie pusă sub semnul întrebării.

Chiar şi atunci când informaţiile privind efectele inflaţiei sunt prezentate în anexă, ele nu întrunesc sufragiile diferiţilor actori ai jocului social al contabilităţii. De altfel, IASC a renunţat la obligativitatea aplicării normei IAS 15 (atunci când referenţialul său este ales de preparatorii de conturi). Lipsa de credibilitate a rezultatelor prelucrărilor, dată probabil şi de subiectivitatea evaluărilor, ca să nu mai vorbim de numărul destul de mare de variante, pentru cele două metode aplicabile, toate aceste fenomene au făcut ca o contabilitate de inflaţie să devină un subiect greu abordabil, atât teoretic cât mai ales practic. Nu acelaşi lucru se întâmplă şi în ţările în care nivelul ridicat al inflaţiei poate să conducă la consecinţe delicate, ca de exemplu decapitalizarea societăţilor comerciale. Fenomen cu care, din păcate, ţara noastră s-a confruntat în aceşti ani. Situaţia unei ţări aflate în stare de hiperinflaţie impune, totuşi, din punct de vedere contabil, recursul la aplicarea normei IAS 29 "Prezentarea conturilor în economiile hiperinflaţioniste."

2. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 29 "PREZENTAREA CONTURILOR ÎN ECONOMIILE HIPERINFLAŢIONISTE" (FINANCIAL REPORTING IN HYPERINFLATIONARY ECONOMIES)

2.1. Elemente introductive

- **Obiectivul normei**

În situaţia în care inflaţia atinge un nivel foarte ridicat, situaţiile financiare întocmite în moneda ţării a cărei economie este afectată de flagelul hiperinflaţiei nu pot să mai permită reflectarea performanţelor şi poziţiei financiare ale întreprinderilor.

Ca atare, IASC estimează că trebuie corectate aceste documente, ţinând cont de variaţiile puterii generale de cumpărare a monedei. De altfel, norma în cauză descrie corectările ce trebuie să fie aduse şi modul lor de contabilizare.

Norma IAS 29 a fost adoptată în 1989 şi supusă perfecţionărilor în 1994.

- **Câmpul de aplicare**

Norma IAS 29 trebuie să fie aplicată situaţiilor financiare, inclusiv celor consolidate, întocmite de orice întreprindere ce prezintă conturile sale în moneda unei economii hiperinflaţioniste.

Într-o economie hiperinflaţionistă, prezentarea în monedă locală, fără retratare, a rezultatelor şi a poziţiei financiare este fără utilitate. Moneda pierde din puterea sa de cumpărare, într-un astfel de ritm, încât compararea valorilor ce rezultă din tranzacţii şi alte evenimente intervenite în momente diferite, sau chiar în cursul aceleiaşi perioade, este înşelătoare.

Norma IAS 29 nu indică o rată absolută (an absolute rate) începând de la care nivelul creşterii preţurilor unei economii este socotit al unei economii hiperinflaţioniste. Numai judecata profesională permite să se determine când textul normei devine aplicabil.

Totuşi, norma furnizează o listă nelimitativă a trăsăturilor caracteristice unei economii hiperinflaţioniste:

- populaţia ţării în cauză preferă să-şi investească bogăţia în bunuri nemonetare sau într-o monedă străină relativ stabilă (to keep its wealth in non-monetary assets or in a relatively stable foreign currency); sumele deţinute în moneda locală sunt imediat investite pentru menţinerea puterii de cumpărare;
- populaţia ţării în cauză nu evaluează creanţele şi datoriile în moneda locală, ci într-o monedă străină, relativ stabilă, preţurile putând să fie exprimate în această monedă (prices may be quoted in a relatively stable foreign currency);
- vânzările şi cumpărările pe credit sunt realizate la preţuri care ţin cont de pierderea puterii de cumpărare pe parcursul duratei creditului, chiar dacă această perioadă este scurtă (sales and purchases on credit take place at prices that compensate for the expected loss of purchasing power during the credit period, even if the period is short);
- ratele dobânzii, salariile şi preţurile sunt indexate (interest rates, wages and prices are linked to a price index);
- rata cumulată a inflaţiei, pe trei ani, se apropie sau depăşeşte 100% (the cumulative inflation rate over three years is approaching, or exceeds, 100%).

Este preferabil ca toate întreprinderile ce prezintă conturile lor în moneda aceleiaşi economii hiperinflaţioniste să aplice norma IAS 29 începând cu aceeaşi dată. Cu toate acestea, norma se aplică situaţiilor financiare ale oricărei întreprinderi, de la începutul perioadei în care ea a identificat existenţa hiperinflaţiei în ţara în moneda căreia respectiva întreprindere îşi ţine conturile sale.

2.2. Retratarea situaţiilor financiare (The Restatement of Financial Statements)

2.2.1. Consideraţii generale

Preţurile evoluează în timp, sub influenţa unor factori specifici sau generali, de ordin politic, economic şi social. Factori specifici, precum modificarea ofertei şi cererii şi schimbările tehnologice, pot să provoace creşteri sau diminuări mari ale preţurilor individuale, independente unele de celelalte. Mai mult, factorii generali pot să antreneze modificări ale nivelului general al preţurilor şi, în consecinţă, ale puterii generale de cumpărare a monedei.

În majoritatea ţărilor, situaţiile financiare principale sunt întocmite pe baza **costului istoric**, fără să se ţină cont nici de evoluţia nivelului general al preţurilor, nici de creşterea preţurilor specifice ale activelor deţinute, exceptând situaţia în care imobilizările corporale şi valorile mobiliare sunt reevaluate. Totuşi, există întreprinderi care îşi prezintă situaţiile financiare principale pe baza convenţiei **costului actual**, care ţine cont de efectele schimbărilor preţurilor specifice ale activelor deţinute.

Într-o economie hiperinflaţionistă, situaţiile financiare, indiferent că sunt întocmite pe baza costului istoric sau pe baza costului actual, nu sunt utile decât **dacă ele sunt exprimate în unitatea de măsură în vigoare la data bilanţului.** Rezultă de aici că norma IAS 29 se aplică situaţiilor financiare principale, întocmite de întreprinderile care îşi prezintă conturile în moneda unei economii hiperinflaţioniste. Prezentarea de informaţii solicitate de prezenta normă, sub formă de supliment la situaţiile financiare neretratate nu este deci autorizată. Mai mult, trebuie evitată prezentarea separată a situaţiilor financiare înaintea retratării.

Situaţiile financiare ale unei întreprinderi ce îşi prezintă conturile în moneda unei economii hiperinflaţioniste, indiferent că aceste conturi sunt întocmite pe baza costului istoric sau a costului actual, trebuie să fie exprimate în unitatea de măsură în vigoare la data bilanţului. Valorile corespondente ale perioadei precedente, solicitate prin aplicarea normei IAS 1, cât şi orice informaţie relativă la perioadele anterioare, trebuie să fie exprimate, de asemenea, în unitatea de măsură în vigoare la data bilanţului.

Câştigul sau pierderea referitoare la situaţia monetară netă (the gain or loss on the net monetary position) face parte din rezultatul net şi trebuie să fie indicat/ă separat.

Retratarea situaţiilor financiare, prin aplicarea normei IAS 29, solicită atât aplicarea unor proceduri cât şi exercitarea forţei de judecată profesională a celor chemaţi să facă această prelucrare. Aplicarea în permanenţă a acestor proceduri şi a judecăţii profesionale, de la o perioadă la alta, asigură precizia necesară valorilor ce rezultă din retratarea conturilor.

2.2.2. Retratarea bilanțului

Așa cum am dedus din subparagraful anterior, obiectivul retratărilor este de a exprima toate posturile bilanțiere în unitatea de măsură în vigoare la data închiderii.

Elementele monetare (lichiditățile, creanțele și datoriile) nu sunt retratate, deoarece ele sunt deja exprimate în unitatea de măsură în vigoare la data bilanțului.

Elementele nemonetare evaluate la costul istoric figurează la costul lor de achiziție sau de producție, din care se deduc, dacă este cazul, amortizările practicate până la data bilanțului. Valoarea lor este exprimată în unitatea de măsură în vigoare, în momentul intrării lor în întreprindere. Ele trebuie să fie reevaluate prin aplicarea unui indice reprezentativ al creșterii prețurilor, după această dată.

Elementele nemonetare evaluate la valoarea lor justă cuprind:

- imobilizările ce au făcut obiectul unei reevaluări;
- imobilizările și stocurile evaluate la valoarea lor realizabilă netă sau la valoarea lor de piață.

Aceste elemente trebuie să fie corectate, prin aplicarea unui indice reprezentativ al creșterii prețurilor, de la data ultimei lor evaluări. Atunci când această dată coincide cu data bilanțului, nu mai este necesară nici o prelucrare.

Retratarea elementelor nemonetare nu trebuie să confere acestor posturi o valoare mai mare decât cea pe care întreprinderea o poate obține din utilizarea sau din cesiunea viitoare a bunurilor în cauză. Cu alte cuvinte, reevaluarea este plafonată la valoarea recuperabilă, în cazul unei imobilizări, și la valoarea realizabilă netă, în cazul stocurilor.

Indicele utilizabil trebuie să reflecte evoluția puterii generale de cumpărare. În principiu, este vorba despre același indice pentru toate posturile bilanțiere și ale contului de profit și pierdere.

2.2.3. Retratarea contului de profit și pierdere

Toate elementele contului de profit și pierdere trebuie să fie exprimate, de asemenea, în unitatea de măsură în vigoare la data închiderii. Ceea ce face necesară corectarea fiecărui post prin aplicarea unui indice, care să reflecte creșterea prețurilor, din momentul înregistrării cheltuielii sau venitului.

Cu toate că norma nu precizează acest indice, este evident că pot să fie utilizați indicii medii periodici (săptămânali, lunari, trimestriali etc.), pentru reevaluarea ansamblului operațiilor ce se referă la aceeași perioadă.

Analog soluțiilor utilizate pentru conversiunea situațiilor financiare în monede străine (a se vedea norma IAS 21), se pare, de asemenea, că amortizările și alte deprecieri de active trebuie să fie reevaluate în același mod ca și imobilizările corespondente.

2.2.4. Câștigul sau pierderea referitoare la situația monetară netă

Inflația generează un câștig sau o pierdere privind situația monetară netă a întreprinderii, altfel spus, asupra diferenței între activele sale monetare și datoriile sale.

Dacă această diferență este pozitivă (activele monetare sunt mai mari decât datoriile), creșterea prețurilor presupune o pierdere, deoarece scăderea puterii de cumpărare a activelor este mai mare decât diminuarea angajamentelor întreprinderii.

În situaţia inversă, dacă datoriile sunt mai mari decât activele monetare, rezultă **un câştig**, deoarece scăderea valorii activelor monetare este mai mult decât compensată de diminuarea "de facto" a datoriilor întreprinderii.

Diferenţa constatată în bilanţul de deschidere al primului exerciţiu de aplicare a acestor retratări este înscrisă în capitalurile proprii.

Dimpotrivă, câştigurile şi pierderile ulterioare constatate asupra situaţiei monetare nete sunt considerate ca venituri sau cheltuieli ale exerciţiului în cursul căruia acestea sunt identificate.

Metoda referitoare la determinarea câştigului sau pierderii privind situaţia monetară netă a făcut obiectul normei IAS 15 "Informarea ce, reflectă efectele variaţiilor de preţuri" (Information reflecting the effects of changing prices), la subparagraful "Metodele bazate pe puterea generală de cumpărare".

2.2.5. Alte implicaţii ale retratării situaţiilor financiare

- **Impozitele** (Taxes)

Retratarea situaţiilor financiare în conformitate cu norma IAS 29 poate să dea naştere la diferenţe între rezultatul impozabil şi rezultatul contabil. Aceste diferenţe sunt contabilizate în acord cu prevederile normei IAS 12 "Impozitul asupra beneficiului" (Income taxes).

- **Tabloul fluxurilor de trezorerie** (Cash flow statement)

Norma IAS 29 solicită ca toate elementele tabloului fluxurilor de trezorerie să fie exprimate în unitatea de măsură în vigoare la data bilanţului.

- **Valorile comparative** (Corresponding figures)

Valorile corespondente perioadei precedente, indiferent că ele au fost determinate pe baza convenţiei costului istoric sau pe baza costului actual, sunt retratate prin aplicarea unui indice general al preţurilor, astfel încât situaţiile financiare comparate să fie exprimate în unitatea de măsură în vigoare la sfârşitul perioadei pentru care se prezintă conturile. Informaţiile care sunt furnizate pentru perioadele precedente sunt exprimate, de asemenea, în unitatea de măsură în vigoare la sfârşitul perioadei pentru care se prezintă conturile.

- **Conturile consolidate** (Consolidated financial statements)

O societate-mamă care îşi prezintă conturile în moneda unei economii hiperinflaţioniste poate să aibă filiale care îşi prezintă de asemenea conturile în moneda unei economii hiperinflaţioniste. Situaţiile financiare ale acestor filiale trebuie să fie retratate prin aplicarea unui indice general al preţurilor ţării în moneda căreia conturile sale sunt prezentate, înainte de a fi încorporate în situaţiile financiare consolidate, întocmite de societatea lor mamă. Atunci când o astfel de filială este străină, situaţiile sale financiare retratate sunt convertite la cursul de închidere. Situaţiile financiare ale filialelor care nu prezintă conturile lor în moneda unei economii hiperinflaţioniste sunt tratate în conformitate cu norma IAS 21 "Efectele variaţiilor cursurilor monedelor străine" (The effects of changes in foreign exchange rates).

Dacă situaţiile financiare, ce au datele de închidere diferite, sunt consolidate prin integrare globală, toate elementele, monetare şi nemonetare, trebuie să fie retratate în unitatea de măsură în vigoare la data corespunzătoare conturilor consolidate.

- **Alegerea şi utilizarea unui indice general al preţurilor** (Selection and Use of the General Price Index)

Retratarea situaţiilor financiare în conformitate cu norma IAS 29 implică utilizarea unui indice general al preţurilor care reflectă evoluţia puterii generale de cumpărare. Este preferabil ca toate întreprinderile care prezintă conturi în moneda aceleiaşi economii să utilizeze acelaşi indice.

- **Economiile care încetează să mai fie hiperinflaţioniste** (Economies Ceasing to be Hyperinflationary)

Atunci când o economie încetează să mai fie hiperinflaţionistă şi când întreprinderea încetează să mai întocmească şi să-şi mai prezinte situaţiile financiare pe baza dispoziţiilor normei IAS 29, ea trebuie să trateze valorile exprimate în unitatea de măsură în vigoare la sfârşitul perioadei precedente ca bază a valorii contabile pentru necesităţile situaţiilor sale financiare ulterioare.

2.3. Exemplu privind retratarea situaţiilor financiare ale unei întreprinderi situate într-o ţară hiperinflaţionistă

Situaţiile financiare ale unei întreprinderi care operează într-o ţară hiperinflaţionistă se prezentau, după cum urmează, la închiderea exerciţiilor N-1 şi N:

Bilanţul (după afectarea rezultatului)

în milioane u.m.

Posturi bilanţiere	N-1		N	
Activ:				
Imobilizări reevaluate	4.500		4.500	
- Amortizări cumulate reevaluate	-2.700		-3.150	
		1.800		1.350
Imobilizări evaluate la costuri istorice	9.000		9.000	
- Amortizări cumulate	-3.600		-3.850	
		5.400		5.150
Stocuri evaluate la costuri istorice		2.700		3.150
Stocuri estimate la valoarea realizabilă netă		-		450
Creanţe		3.150		3.850
Lichidităţi		450		900
Total activ		13.500		14.850
Pasiv:				
Capital	900		900	
Rezerve	5.400		5.850	
Total capitaluri proprii		6.300		6.750
Datorii		7.200		8.100
Total pasiv		13.500		14.850

Contul de profit şi pierdere

în milioane u.m

Rubrici	N-1		N	
Venituri:				
Vânzări		15.750		22.500
Cheltuieli:				
Costul mărfurilor vândute:				
stoc inițial	1.350		2.700	
+ cumpărăturile exercițiului	10.350		14.400	
- stocul final	-2.700		-3.600	
		-9.000		-13.500[1)]
Cheltuieli privind amortizările:				
- imobilizărilor reevaluate		-450		-450
- imobilizărilor evaluate în costuri istorice		-450		-450
Alte cheltuieli		-4.950		-7.650
Rezultat		**900**		**450**

[1)] Stocul inițial + cumpărări – stocul final = stocuri ieşite (vândute), numite, în limbajul contabil, costul bunurilor vândute.

Capitalul a fost constituit la crearea întreprinderii (la 1 ianuarie/N-3).

Se consideră că imobilizările au fost achiziționate la aceeaşi dată, o dată cu crearea întreprinderii.

Reevaluarea imobilizărilor a fost realizată la închiderea exercițiului N-2.

Se presupune că toate stocurile prezentate în bilanț au fost achiziționate la sfârşitul exercițiului recent încheiat (N).

Pentru conversiunea ansamblului operațiilor exercițiului, se va utiliza **un indice mediu.**

Ținând cont de valoarea sa la închidere, evoluția indicelui prețurilor a fost următoarea:

N – 4	N – 3	N – 2	N – 1	N
100	110	170	200	230

Norma IAS 29 este aplicată pentru prima dată în exercițiul N, dată la care apare caracterul hiperinflaționist al economiei.

Mai întâi, se determină **activul net retratat** la începutul exercițiului N. Pentru aceasta, se procedează la reevaluarea bilanțului, la 1 ianuarie/N:

Bilanțul retratat la 1 ianuarie/N:

în milioane u.m.

Posturi bilanțiere	Valoare	
Activ:		
Imobilizări reevaluate: 4.500 x 200/170	5.294,12	
- Amortizări cumulate reevaluate: -2.700 x 200/170 =	-3.176,47	
		2.117,65
Imobilizări evaluate la costuri istorice:		
9.000 x 200/100 =	18.000	
- Amortizări cumulate: - 3.600 x 200/100 =	-7.200	
		10.800
Stocuri evaluate la costuri istorice:		2.700
Creanțe		3.150
Lichidități		450
Total activ		19.217,65
Pasiv:		
Capital: 900 x 200/100 =	1.800	
Rezerve (prin diferență)	10.217,65	
Total capitaluri proprii		12.017,65
Datorii		7.200
Total pasiv		19.217,65

Acelaşi tip de prelucrări este repetat la sfârşitul exercițiului N.

Rezultatul exercițiului se obține prin compararea activului net retratat, la această dată, cu mărimea obținută prin reevaluarea capitalurilor proprii, existente la începutul exercițiului.

Bilanțul retratat la 31 decembrie/N

în milioane u.m.

Posturi bilanțiere	Valoare	
Activ:		
Imobilizări reevaluate: 4.500 x 230/170 =	6.088,23	
- Amortizări cumulate reevaluate: -3.150 x 230/170 =	-4.261,76	
		1.826,47
Imobilizări evaluate la costuri istorice:		
9.000 x 230/100 =	20.700	
- Amortizări cumulate: -3.850 x 230/100 =	-8.855	
		11.845
Stocuri evaluate la costuri istorice		3.150
Stocuri estimate la valoarea realizabilă netă		450
Creanțe		3.850
Lichidități		900
Total activ		22.021,47

Pasiv:		
Capital: 900 x 230/100		2.070
Rezerve:		
10.217,65 x 230/200 =	11.750,30	
Rezultatul net al exercițiului (prin diferență)	101,17	
Total capitaluri proprii		13.921,47
Datorii		8.100
Total pasiv		22.021,47

Prin compararea rezultatului pus în evidență de bilanțul retratat cu cel obținut prin reevaluarea veniturilor şi cheltuielilor exercițiului, se obține câştigul referitor la situația monetară netă:

Contul de profit şi pierdere retratat al exercițiului N

Rubrici	Valori	
Venituri		
Vânzări: 22.500 x 230/215 =		24.069,77
Cheltuieli:		
Costul mărfurilor vândute:		
stocul inițial: 2.700 x 230/200 =	3.105	
+ cumpărările exercițiului: 14.400 x 230/215 =	15.404,65	
- stocul final	-3.600	
		-14.909,65[1)]
Cheltuieli privind amortizările:		
- imobilizărilor reevaluate:		
450 x 230/170 =		-608,82
- imobilizărilor evaluate la costuri istorice:		
450 x 230/100 =		-1.035
Alte cheltuieli:		
7.650 x 230/215		-8.183,72
Rezultatul înaintea câştigului referitor la situația monetară netă		**-667,42**
Câştigul referitor la situația monetară netă:		
101,17 – (-667,42) =		768,59
Rezultatul net		**101,17**

[1)]Stocul inițial + cumpărări – stocul final = stocuri ieşite (vândute) sau costul bunurilor vândute.

Remarcă: Presupunând că, pentru exercițiul N+1, întreprinderea ar înceta să aplice norma IAS 29, ca urmare a unei reduceri spectaculoase a inflației, valorile imobilizărilor ce apar în bilanțul retratat la 31 decembrie/N ar constitui bază de calcul al amortizărilor exercițiului N+1.

2.4. Informațiile de furnizat (Disclosure)

Prin aplicarea normei IAS 29, trebuie să se menționeze următoarele aspecte:

- situațiile financiare şi valorile corespondente perioadelor precedente au fost retratate pentru a reflecta evoluția puterii generale de cumpărare a monedei;
- convenția de bază utilizată pentru întocmirea conturilor (costul istoric sau costul actual);
- indicele prețurilor utilizat, valoarea sa la data bilanțului şi evoluția sa în cursul ultimei perioade şi al perioadei precedente.

Informațiile solicitate prin aplicarea prezentei normei sunt necesare pentru a descrie, în mod clar, pe ce bază este efectuată prelucrarea efectelor inflației în situațiile financiare. De asemenea, aceste informații au ca obiect să genereze alte informații necesare înțelegerii bazei de prelucrare şi valorile ce rezultă din aplicarea ei.

2.5. Comparația cu alte texte şi practicile europene

În Statele Unite, problemele puse de o monedă afectată de inflație nu sunt abordate decât în contextul conversiunii documentelor, întocmite pe baza unei astfel de monede. Norma FAS[4] 52 consideră că o monedă afectată de inflație nu poate să fie considerată ca o **deviză funcțională**. Ca atare, situațiile financiare întocmite în moneda unei economii hiperinflaționiste trebuie să fie convertite, mai întâi, în moneda funcțională prin utilizarea **metodei temporale**, după care moneda funcțională este convertită în moneda de consolidare, pe baza **metodei cursului de închidere**. Prin utilizarea acestui procedeu se ajunge, în fapt, la o reevaluare a situațiilor financiare în cauză.

Cât privește **directivele europene**, acestea **nu conțin nici o dispoziție** care să implice prelucrarea situațiilor financiare întocmite pe baza unei monede afectate de inflație.

În cazul Franței, Planul contabil general oferă **două posibilități**, pentru conversiunea situațiilor financiare ale întreprinderilor situate în țările cu o inflație mare:

- fie conversiunea directă a acestor conturi, pe baza **metodei temporale;**
- fie corectarea conturilor, mai întâi pe baza unui indice care să reflecte variațiile generale ale prețurilor, după care conversiunea acestora, pe baza cursului de închidere.

Conversiunea situațiilor financiare ale filialelor situate în țările hiperinflaționiste nu vizează toate întreprinderile. Ca atare, informarea furnizată variază în mod considerabil de la o societate la alta.

Prelucrarea cel mai des practicată este reevaluarea activelor nemonetare.

2.6. Consecințele aplicării normei IAS 29 asupra interpretării situațiilor financiare

Nu puțini sunt utilizatorii de situații financiare care pledează pentru adoptarea **unei contabilități în costuri de înlocuire sau bazate pe o putere constantă de cumpărare.** O

[4] Normele contabile americane sunt recunoscute sub inițialele FAS (a se revedea primul volum al prezentei lucrări).

atare prelucrare ar constitui calea pentru obținerea unui rezultat real, ținând cont de toate schimbările necesare menținerii capitalului economic.

Abandonarea principiului costurilor istorice nu este un fapt ușor de digerat. Este și motivul pentru care alți utilizatori se opun retratărilor evocate anterior, deoarece acestea conduc la o pierdere a credibilității informațiilor contabile. IASC nu este departe de acest al doilea punct de vedere, deoarece, după cum am văzut, constatarea efectelor inflației nu este solicitată decât atunci când aceasta a atins cote foarte ridicate. Deși, să nu uităm, cadrul conceptual internațional lasă posibilitatea de a se ține o contabilitate în valori actuale.

Cum noțiunea de hiperinflație nu este definită printr-o rată unică, ea făcând apel la o suită de factori caracteristici, rezultă că întreprinderile dispun de o marjă de manevră privind alegerea filialelor ale căror conturi vor fi retratate.

Este de la sine înțeles că întreprinderile vor avea tendința să reevalueze documentele financiare ale societăților a căror situație monetară netă este favorabilă, lăsând societățile pentru care reevaluarea ar conduce la constatarea unei pierderi a puterii de cumpărare să-și evalueze conturile în costuri istorice.

Oricum, recursul la retratarea conturilor în condiții hiperinflaționiste procură avantaje care depășesc, în principiu, inconvenientele generate, probabil, de costurile uneori mari ale prelucrărilor suplimentare.

Capitolul IV:

STOCURILE ŞI CONTRACTELE DE CONSTRUCȚIE

1. Litera şi spiritul normei IAS 2 “Stocurile” (Inventories)
2. Litera şi spiritul normei IAS 11 “Contractele de construcție” (Construction Contracts)

1. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 2 "STOCURILE" (INVENTORIES)

1.1. Elemente introductive

Norma actuală IAS 2 revizuită anulează şi înlocuieşte fosta normă IAS 2 "Evaluarea şi prezentarea stocurilor în contextul sistemului costului istoric", aprobată de "Consiliu" în octombrie 1975 şi aplicată începând cu 1 ianuarie 1976. Revizuirea normei a avut loc în 1993, noul " dispozitiv" intrând în vigoare pentru situaţiile financiare aferente exerciţiilor deschise începând cu 1 ianuarie 1995.

În majoritatea întreprinderilor, contabilitatea nu înregistrează zilnic mişcările stocurilor. 80

Valorile ce figurează în bilanţ sunt rezultatul unei duble operaţii: numărarea/cântărirea cantităţilor existente în stoc (inventarul fizic) şi o evaluare a cantităţilor.

Norma IAS 2 nu se ocupă decât cu această a doua etapă. Altfel spus, ea "îşi doreşte" să precizeze care sunt cheltuielile luate în cont pentru calculul costului stocurilor şi să fixeze regulile de evaluare, la închiderea exerciţiului.

Regulile de întocmire a inventarului fizic derivă din principiile de contabilizare a veniturilor şi cheltuielilor (a se studia, în acest sens, norma IAS 18).

Să mai precizăm că norma IAS 2 nu tratează problema evaluării lucrărilor în curs realizate în cadrul contractelor de construcţii, problema rezolvabilă prin aplicarea normei IAS 11.

- **Obiectivul normei** (Objective)

Obiectivul prezentei norme este să prescrie prelucrarea contabilă aplicabilă stocurilor în sistemul costului istoric. Una dintre problemele fundamentale ale contabilizării stocurilor este aceea a mărimii costurilor de contabilizat în activ şi de a "amâna" aceste costuri până la contabilizarea veniturilor corespondente (realizarea "conectării"). Norma oferă comentarii practice referitoare la determinarea costului şi la contabilizarea sa ulterioară la cheltuieli, inclusiv a oricărei deprecieri până la nivelul valorii nete de realizare (including any write-down to net realisable value). De asemenea, ea ne pune la dispoziţie comentarii privind metodele de determinare a costului care sunt utilizate pentru înregistrarea costurilor stocurilor.

- **Câmpul de aplicare** (Scope)

În câmpul de aplicare a normei sunt cuprinse alte stocuri decât:

a) lucrările în curs generate de contractele de construcţii, inclusiv contractele direct conexe de furnizare de servicii (a se vedea IAS 11);
b) instrumentele financiare;
c) şeptelul, stocurile de produse agricole şi forestiere şi de minereuri, la producători, în măsura în care, conform practicilor bine precizate în anumite sectoare, ele sunt evaluate la valoarea netă de realizare.

În anumite stadii ale producţiei, stocurile vizate mai sus sunt evaluate la valoarea netă de realizare. Este cazul, de exemplu, momentului recoltei produselor agricole sau extracţiei de minereuri, atunci când vânzarea este asigurată în virtutea unui contract la termen (under a forward contract) sau a unei garanţii de stat (a government guarantee) sau atunci când există o piaţă omogenă şi când riscul de nevânzare este neglijabil (there is a negligible risk of failure to sell). Aceste stocuri sunt excluse de sub incidenţa normei IAS 2.

- **Definiţii** (Definitions)

Stocurile (Investories) sunt active:

a) deţinute pentru a fi vândute în cursul normal al activităţii (held for sale in the ordinary course of business);
b) în curs de producţie pentru o astfel de vânzare;

c) sub formă de materii prime sau de furnituri ce trebuie să fie consumate în procesul de producţie sau de prestare de servicii.

Această calificare nu depinde de natura elementului considerat, ci de destinaţia sa, care este puternic influenţată de activitatea întreprinderii ce deţine bunurile. De exemplu, terenurile şi construcţiile constituie imobilizări în majoritatea întreprinderilor, dar ele sunt stocuri pentru un comerciant de bunuri imobiliare.

De asemenea, stocurile pot să aibă o natură necorporală (imaterială). Astfel, în întreprinderile prestatoare de servicii, lucrările realizate şi nefacturate, la închiderea exerciţiului, constituie stocuri.

De obicei, după natura lor, sunt delimitate patru categorii de stocuri:

- mărfurile, cumpărate şi revândute fără nici o transformare;
- materialele şi furniturile, care intră în producţia de bunuri fabricate (produse);
- produsele finite, obiecte fabricate de întreprindere;
- lucrări în curs de execuţie, produse sau servicii ce au atins un stadiu al fabricaţiei intermediare.

Valoarea netă de realizare (Net realisable value) este preţul de vânzare estimat în cursul normal al activităţii, din care sunt deduse costurile estimate pentru terminarea bunului în cauză şi costurile estimate necesare pentru a realiza vânzarea.

1.2. Evaluarea stocurilor (Measurement of Inventories)

Stocurile trebuie să fie evaluate la cea mai mică valoare dintre cost şi valoarea netă de realizare (the lower of cost and net realisable value).

1.2.1. Costul stocurilor (Cost of inventories)

Costul stocurilor trebuie să cuprindă toate costurile de achiziţie, costurile de transformare şi alte costuri angajate pentru a aduce bunurile în locul şi în starea în care ele se găsesc.

- **Costurile de achiziţie** (Costs of purchase)

Costul de cumpărare cuprinde:

- preţul de cumpărare (purchase price);
- taxele vamale şi alte taxe (altele decât taxele recuperabile ulterior de întreprindere de la administraţia fiscală) (import duties and other taxes…);
- cheltuielile de transport, de manipulare şi alte costuri direct imputabile achiziţiei de mărfuri, materiale şi servicii (transport, handling and other costs directly attributable to the acquisition of finished goods, materials and services).

Cum taxa pe valoarea adăugată este în mod normal recuperabilă, cea mai mare parte dintre stocuri sunt evaluate "în afara taxelor". Stocurile întreprinderii pentru care taxa nu este deductibilă sunt evaluate incluzând în cost TVA.

Reducerile comerciale, rabaturi comerciale, remize şi alte elemente similare (Trade discounts, rebates and other similar items) **sunt deduse din costul de achiziţie.** Pentru **reducerile financiare**, în general motivate de o plată anticipată (sconturile de decontare), soluţia reţinută trebuie să fie coerentă cu cea adoptată pentru contabilizarea cumpărărilor (a se vedea conţinutul normei IAS 18).

Costul de achiziție **poate** să includă **diferențe de curs** (foreign exchange differences) direct atribuibile achiziției stocurilor. Mărimea lor este limitată prin prevederile normei IAS 21. Este vorba de o achiziție recentă a stocurilor facturate într-o monedă străină, în circumstanțele rare permise de cealaltă metodă autorizată a normei IAS 21.

Aceste diferențe de schimb sunt limitate la cele ce provin dintr-o **devalorizare sau o depreciere puternică a unei monede** (a severe devaluation or depreciation of a currency), împotriva căreia nu există nici un mijloc practic de asigurare (hedging) şi care afectează datoriile care nu pot să fie decontate şi care survin cu ocazia achiziționării recente a stocurilor.

- **Costurile de transformare** (Costs of Convertion)

Costurile de transformare cuprind:

- cheltuielile direct legate de unitățile produse, precum manopera directă (direct labour);
- o cotă-parte din cheltuielile indirecte de producție, fixe şi variabile (a systematic allocation of fixed and variable production overheads), ocazionate de transformarea materiilor prime în produse finite.

IASC insistă asupra **distincției între cheltuielile fixe şi cheltuielile variabile**. **Primele** rămân relativ constante, indiferent care este volumul producției; este vorba, în mod esențial, de amortizări şi de cheltuieli de menținere (întreținere) a clădirilor şi instalațiilor de producție. **Celelalte** variază în funcție de volumul producției, ca de exemplu consumurile directe de materiale şi de manoperă.

Obligația de a include o cotă-parte din cheltuielile indirecte de producție interzice, în principiu, limitarea valorii stocurilor numai la costurile directe sau variabile. Ca atare, întreprinderile a căror contabilitate de gestiune se bazează pe calculul **costurilor parțiale nu pot**, în mod normal, **să utilizeze aceste costuri pentru evaluarea stocurilor în bilanț.**

Afectarea cheltuielilor generale fixe de producție costurilor de transformare este bazată pe **capacitatea normală a instalațiilor de producție** (the normal capacity of the production facilities). Capacitatea normală este **producția medie ce se aşteaptă să se realizeze pe un anumit număr de exerciții sau de sezoane, în circumstanțe normale, ținând cont de pierderea de capacitate ce rezultă din întreținerea planificată.** Este posibil să se rețină **nivelul real de producție** (the actual level of production), dacă acesta este mai apropiat de capacitatea normală de producție. Mărimea cheltuielilor generale fixe afectate fiecărei unități produse nu este majorată ca urmare a unei scăderi de producție sau a unui utilaj de producție neutilizat. Cheltuielile generale neafectate sunt contabilizate. **În perioade de producție anormal de ridicată**, mărimea **cheltuielilor generale fixe afectate fiecărei unități produse** este astfel diminuată încât stocurile să nu fie evaluate la o mărime superioară costului lor. **Cheltuielile generale variabile de producție** sunt afectate fiecărei unități produse, pe baza utilizării efective, a instalaţiilor de producție.

Exemplul 1[1]

O întreprindere fabrică un produs pentru care costul variabil unitar de producție este de 45.000 u.m. Cheltuielile fixe anuale de producție sunt de 450.000.000 u.m. Cantitățile fabricate au fost de 5.000 de unități în exercițiul N, 4.000 de unități în exercițiul N+1 şi 6.500 de unități în exercițiul N+2. La închiderea fiecărei perioade, întreprinderea posedă 500 de unități în stoc.

---

[1] Exemplele sunt inspirate din lucrarea lui Bernard Raffournier, anterior citată (paginile 39-40; 41;43-44).

Calculul costului de producţie unitar ne conduce la următoarea situaţie:

Informaţii	N	N+1	N+2
Cantităţile produse (q)	5.000	4.000	6.500
Cheltuielile variabile de producţie (45.000 x q) (în mii u.m.)	225.000	180.000	292.500
Cheltuielile fixe de producţie (în mii u.m.)	450.000	450.000	450.000
Costul tòtal de producţie (în mii u.m.)	675.000	630.000	742.500
Costul de producţie unitar (în mii u.m.)	**135**	**157,5**	**114,23**

Costul de producţie depinde de nivelul de activitate realizat. Cu cât acesta este mai ridicat, cu atât costurile fixe sunt repartizate la un număr mare de unităţi **şi cu atât costul unitar este mai scăzut**.

Cele 500 de unităţi de stoc sunt evaluate la:

500 x 135 mii u.m. = 67.500 mii u.m., în exerciţiul N;

500 x 157,5 mii u.m. = 78.750 mii u.m., în exerciţiul N+1;

500 x 114,23 mii u.m. = 57.115 mii u.m., în exerciţiul N+2.

Pentru a evita fluctuaţiile care nu reflectă valoarea reală a stocurilor, costurile fixe sunt încorporate pe baza unei **producţii considerate ca fiind normală**. Presupunem că această producţie este de **5.000 de unităţi.** În această situaţie, costul de producţie devine:

Informaţii	N	N+1	N+2
Cantităţile produse (q)	5.000	4.000	6.500
Cheltuieli variabile de producţie (45.000 x q) (în mii u.m.)	225.000	180.000	292.500
Cheltuielile fixe de producţie încorporate (în mii u.m.):			
450.000 x (5.000/5.000) =	450.000		
450.000 x (4.000/5.000) =		360.000	
450.000 x (6.500/5.000) =			585.000
Costul total de producţie	675.000	540.000	877.500
Costul de producţie unitar (în mii u.m)	**135**	**135**	**135**

Operaţia are ca efect să se obţină un cost de producţie unitar **independent de nivelul activităţii**.

Cum stocurile nu pot să fie evaluate la o mărime superioară costului lor, această metodă nu poate să fie aplicată în perioade de supraactivitate.

Exemplul 1 (continuare)

Stocul la închiderea perioadei N+2 va fi evaluat la costul său de producţie real, de unde vom obţine:

Stocul la sfârşitul exerciţiului N: 500 x 135 mii u.m. = 67.500 mii u.m.

Stocul la sfârşitul exerciţiului N+1: 500 x 135 mii u.m. = 67.500 mii u.m

Stocul la sfârşitul exerciţiului N+2: 500 x 114,23 mii u.m. = 57.115 mii u.m

- **Alte costuri** (Other costs)

Celelalte costuri nu sunt incluse în costul stocurilor decât în măsura în care ele sunt angajate pentru a aduce stocurile la locul şi în stare în care ele se găsesc. De exemplu, poate să fie adecvat să se includă în costul stocurilor alte cheltuieli generale decât cele de producţie (non-production overheads) sau costurile de concepţie aferente unor produse destinate unor clienţi speciali (the costs of designing products for specific customers).

În norma IAS 2 se regăsesc exemple de costuri excluse din costul stocurilor şi contabilizate la cheltuielile exerciţiului în cursul căruia acestea sunt angajate:

a) mărimile anormale de deşeuri de fabricaţie (wasted materials), de manoperă sau de alte costuri de producţie;
b) costurile de stocaj (storage costs), exceptând situaţia când aceste costuri sunt necesare procesului de producţie, în mod prealabil, la o nouă etapă a producţiei;
c) cheltuielile generale administrative (administrative overheads) care nu contribuie la aducerea stocurilor în locul şi în starea în care ele se găsesc;
d) cheltuielile de comercializare (selling costs).

În circumstanţe limitate, costurile împrumuturilor sunt incluse în costurile stocurilor. Aceste circumstanţe sunt identificate în cealaltă metodă autorizată a normei IAS 23.

- **Evaluarea produselor legate şi a subproduselor**

Unele procese de producţie conduc la fabricarea simultană a mai multor produse (produse legate) sau la un produs principal şi unul sau mai multe subproduse.

Atunci când aceste produse nu sunt identificabile separat, costurile de transformare trebuie să fie repartizate între aceste produse în funcţie de o regulă logică şi permanentă, bazată, de exemplu, pe valoarea comercială a fiecăruia dintre ele.

Exemplul 2

Exploatarea unui zăcământ de petrol a permis să se extragă, în cursul anului, petrol brut, în valoare de 300.000.000.000 u.m., şi gaz natural, în valoare de 60.000.000.000 lei. Costul de producţie total a fost de 270.000.000.000 u.m. Acest cost ar putea să fie repartizat după cum urmează:

- petrol brut: 270 x (300/360) = 225 miliarde u.m
- gaz natural: 270 x (60/360) = 45 miliarde u.m.

270 miliarde u.m.

Pentru subprodusele de mică valoare, este suficient să se deducă această valoare din costul produsului principal.

- **Costul stocurilor unui prestator de servicii** (Cost of inventories of a service provider)

Costul stocurilor unui prestator de servicii se compune, în principal, din manopera şi alte cheltuieli de personal, direct angajate pentru furnizarea serviciului, inclusiv personalul de supervizare (supervisory personnel) şi cheltuielile generale atribuibile. Manopera şi celelalte costuri, relative la vânzări şi la personalul administrativ general nu sunt incluse, dar sunt contabilizate la cheltuielile exerciţiului în cursul căruia ele au fost angajate.

- **Tehnicile de evaluare a costului** (Techniques for the measurement of cost)

Tehnicile de evaluare a costului stocurilor, precum **metoda costului standard** (the standard cost method) sau **metoda preţului de vânzare** (the retail method), pot să fie utilizate, din raţiuni practice, dacă aceste metode conduc la **rezultate apropiate de cost.** Costurile standard ţin cont de nivelurile normale de utilizare a materiilor prime şi furniturilor, a manoperei, de eficienţă (efficiency) şi de capacitate (capacity).

Ele sunt în mod regulat reexaminate şi, dacă este cazul, revizuite, ţinând cont de condiţiile actuale.

Metoda preţului de vânzare este utilizată, adesea, în activitatea de distribuţie cu amănuntul, pentru evaluarea stocurilor formate din cantităţi mari de articole cu o rotaţie rapidă, care au marje similare şi pentru care nu este posibil să se utilizeze alte metode privind evaluarea costurilor. Costul stocurilor este determinat prin deducerea din valoarea de vânzare a stocurilor a procentajului adecvat de marjă brută. Procentajul utilizat ţine cont de stocurile care au fost marcate (apreciate) sub preţul lor iniţial de vânzare. Adesea, este aplicat un procentaj mediu pentru fiecare raion (an average percentage for each retail department).

1.3. Metodele de determinare a costului (Cost Formulas)

1.3.1. Elemente identificabile şi elemente neidentificabile

Costul stocurilor de elemente care **nu sunt în mod obişnuit confundabile** (interchangeable) şi al bunurilor sau serviciilor produse şi **afectate proiectelor specifice** trebuie să fie determinat **printr-o identificare distinctă a costurilor lor individuale.**

Identificarea distinctă a costului presupune că astfel de costuri distincte sunt atribuite elementelor identificate ale stocurilor (identified items of inventory). Acesta este un tratament adecvat pentru elementele care sunt afectate unui proiect specific (a specific project), indiferent că ele au fost cumpărate sau produse. Totuşi, identificarea distinctă a costurilor nu este adecvată, atunci când există un număr mare de elemente ale stocurilor care sunt, în principiu, confundabile (fungibile). În astfel de circumstanţe, modul de selectare a elementelor care rămân în stocuri ar putea să fie utilizat pentru obţinerea unor **efecte predeterminate privind rezultatul net al exerciţiului.**

1.3.2. Prelucrarea de referinţă (Benchmark Treatment)

Costul altor stocuri decât cele care sunt identificabile trebuie să fie determinat prin utilizarea **metodei "primului intrat - primului ieşit" (the first-in, first-out cost: FIFO) sau a metodei "costului mediu ponderat: CMP" (weighted average cost)**

Metoda FIFO consideră că elementele ies din stoc în ordinea intrării lor. În consecinţă, stocul de la sfârşitul perioadei este constituit din elementele cele mai recente.

Metoda costului mediu ponderat ţine cont de toate intrările şi de toate ieşirile exerciţiului. El poate să fie calculat **periodic** sau **cu ocazia recepţiei fiecărei noi livrări**, în funcţie de situaţia particulară a întreprinderii.

1.3.3. Cealaltă prelucrare autorizată (Allowed Alternative Treatment)

Costul altor stocuri decât cele care sunt identificabile trebuie să fie determinat prin utilizarea **metodei "ultimului intrat-primului ieşit" (the last-in, first-out cost: LIFO).**

Metoda LIFO presupune că elementele stocului care au fost achiziţionate sau fabricate ultimele sunt vândute primele şi, ca atare, elementele ce rămân în stoc la sfârşitul exerciţiului sunt primele cumpărate sau primele fabricate.

În perioadele de creştere a preţurilor, metoda LIFO conduce la creşterea valorii consumurilor (ieşirilor) şi la micşorarea valorii stocului final. Este evident că metoda FIFO conduce la diminuarea valorii ieşirilor şi la creşterea valorii stocului final.

În caz de scădere a preţurilor, situaţia se inversează.

Istoria deciziilor de a considera metodele FIFO şi CMP ca prelucrare de referinţă merită să fie semnalată, deoarece ea este revelatoare în privinţa presiunilor ce pot să fie exercitate asupra organismelor de normalizare şi, în speţă, în privinţa influenţei americane asupra organismului internaţional (IASC). Vechea normă IAS 2, adoptată în 1975, nu stabilea o ierarhie între diferitele metode de identificare a ieşirilor din stocuri. În cadrul proiectului său de reducere a opţiunilor, motivat de voinţa de a creşte uniformizarea contabilă internaţională, organismul internaţional de normalizare (IASC) vizase să interzică metoda LIFO, pe motivul că acest procedeu nu este cu adevărat compatibil cu principiul costurilor istorice. Această metodă fiind admisă de administraţia fiscală a Statelor Unite, abandonul ei ar fi provocat o creştere a sarcinii fiscale a întreprinderilor americane. Ca atare, acestea s-au opus proiectului, astfel încât, în cele din urmă, IASC a renunţat la eliminarea metodei LIFO.

Exemplul 3: Aplicarea celor trei metode

Stocul mărfii "M", la 1 noiembrie, era evaluat la 80.000.000 u.m. (200 unităţi x 400.000 u.m./unitate). În luna noiembrie au avut loc următoarele operaţii care afectează stocul mărfii "M":

3 noiembrie: o ieşire de 80 unităţi;

9 noiembrie: o intrare de 100 unităţi, la un cost de 410.000 u.m./unitate;

16 noiembrie: o ieşire de 80 unităţi;

24 noiembrie: o intrare de 40 unităţi, la un cost de 414.000 u.m./unitate;

29 noiembrie: o ieşire de 160 unităţi.

Costul mediu ponderat:

- al perioadei precedente (ipoteză): 400.000 u.m./unitate;
- calculat la 9 noiembrie:

$$\frac{[(200-80)x400.000]+(100x410.000)}{(200-80)+100} = \frac{48.000.000+41.000.000}{220} = \frac{89.000.000}{220} =$$

404.545 u.m./ unitate

- calculat la 24 noiembrie:

$$\frac{[(200-80+100-80)x404.545]+(40x414.000)}{(200-80+100-80)+40} = \frac{56.636.300+16.560.000}{180} =$$

$\frac{73.196.300}{180}$ = 406,646 u.m./unitate.

Conform fiecăreia dintre cele trei convenţii, fişa stocului va fi următoarea:

Convenția	Data	Intrări			Ieșiri			Stoc		
		Q	Cost unitar	Cost total	Q	Cost unitar	Cost total	Q	Cost unitar	Cost total
CMP al perioadei precedente	1/11							200	400.000	80.000.000
	3/11				80	400.000	32.000.000	120	400.000	48.000.000
	9/11	100	410.000	41.000.000				220	400.000	88.000.000
	16/11				80	400.000	32.000.000	140	400.000	56.000.000
	24/11	40	414.000	16.560.000				180	400.000	72.000.000
	29/11				160	400.000	64.000.000	20	400.000	8.000.000
CMP calculat la fiecare intrare	1/11							200	400.000	80.000.000
	3/11				80	400.000	32.000.000	120	400.000	48.000.000
	9/11	100	410.000	41.000.000				220	404.545	88.999.900
	16/11				80	404.545	32.363.600	140	404.545	56.636.300
	24/11	40	414.000	16.560.000				180	406.646	73.196.280
	29/11				160	406.646	65.063.360	20	406.646	8.132.920
FIFO	1/11							200	400.000	80.000.000
	3/11				80	400.000	32.000.000	120	400.000	48.000.000
	9/11	100	410.000	41.000.000				120	400.000	48.000.000
								100	410.000	41.000.000
	16/11				80	400.000	32.000.000	40	400.000	16.000.000
								100	410.000	41.000.000
	24/11	40	414.000	16.560.000				40	400.000	16.000.000
								100	410.000	41.000.000
								40	414.000	16.560.000
	29/11				40	400.000	16.000.000			
					100	410.000	41.000.000			
					20	414.000	8.280.000	20	414.000	8.280.000
LIFO	1/11							200	400.000	80.000.000
	3/11				80	400.000	32.000.000	120	400.000	48.000.000
	9/11	100	410.000	41.000.000				120	400.000	48.000.000
								100	410.000	41.000.000
	16/11				80	410.000	32.800.000	120	400.000	48.000.000
								20	410.000	8.200.000
	24/11	40	414.000	16.560.000				120	400.000	48.000.000
								20	410.000	8.200.000
								40	414.000	16.560.000
	29/11				40	414.000	16.560.000			
					20	410.000	8.200.000			
					100	400.000	40.000.000	20	400.000	8.000.000

În funcţie de metoda utilizată, evaluarea stocului la sfârşitul perioadei variază de la 8.000.000 u.m. (metoda LIFO) la 8.280.000 u.m. (metoda FIFO).

1.4. Valoarea netă de realizare şi deprecirea stocurilor (Inventories are usually written down to net realisable value)

La închiderea exerciţiului, stocurile trebuie să fie evaluate la costul lor sau la valoarea lor realizabilă netă, dacă aceasta din urmă este mai mică.

Estimarea valorii realizabile nete trebuie să ţină cont de destinaţia elementului considerat. Astfel, elementele ce fac parte din clauzele unui contract de vânzare sau de prestare de servicii deja încheiat trebuie să fie evaluate în funcţie de preţul stipulat în contract.

Pe de altă parte, materialele sau furniturile nu trebuie să se deprecieze, atâta timp cât produsele pentru care ele vor fi utilizate vor putea să fie vândute la un preţ mai mare sau egal decât/cu costul lor. Totuşi, dacă o scădere a preţurilor arată că mărimea costului produselor finite va fi mai mare decât valoarea netă de realizare, materiile prime vor fi aduse la valoarea netă de realizare. Într-un astfel de caz, costul de înlocuire al materiilor prime poate să fie cea mai bună măsură disponibilă a valorii lor nete de realizare.

În mod normal, valoarea realizabilă netă trebuie să fie determinată separat, pentru fiecare articol. Totuşi, pot fi realizate regrupări de elemente asemănătoare sau care au o legătură între ele. Este cazul elementelor ce aparţin aceleiaşi linii de produse, ce au scopuri sau utilizări asemănătoare, fabricate şi comercializate în aceeaşi zonă geografică şi care nu pot să fie evaluate separat de celelalte elemente ale aceleiaşi linii de producţie.

Se întâlneşte situaţia în care costul stocurilor să nu fie acoperibil (recoverable), dacă aceste stocuri au fost deteriorate, dacă ele au devenit complet sau parţial demodate sau dacă preţul lor de vânzare a suportat o reducere. De asemenea, costul stocurilor se poate să nu fie acoperibil, în condiţiile în care costurile estimate necesare pentru a realiza vânzarea au crescut. Practica ce constă în deprecierea stocurilor sub nivelul costului, pentru a le aduce la valoarea lor netă de realizare, este coerentă cu principiul conform căruia activele nu trebuie să figureze la o valoare mai mare decât cea ce se aşteaptă să fie obţinută din vânzarea lor sau din utilizarea lor.

După cum am remarcat, deprecierea stocurilor, la valoarea netă de realizare, se efectuează, de obicei, pe o bază individuală.

Estimările valorii nete de realizare sunt bazate pe elementele probante cele mai fiabile, disponibile la data la care sunt făcute estimările valorii stocurilor ce se aşteaptă să fie realizate. Aceste estimări ţin cont de fluctuaţiile de preţuri sau de cost direct legate de evenimentele ce survin după închiderea exerciţiului, în măsura în care astfel de evenimente confirmă condiţiile existente la sfârşitul exerciţiului.

De asemenea, estimările valorii nete de realizare iau în considerare scopul pentru care stocurile sunt deţinute. De exemplu, valoarea netă de realizare a cantităţilor deţinute în stocuri, pentru realizarea contractelor ferme de vânzare sau de servicii, este bazată pe preţul specificat în contract. În situaţia în care cantităţile specificate în contract sunt mai mici decât cantităţile deţinute în stoc, valoarea netă de realizare a cantităţilor excedentare este bazată pe preţurile generale de vânzare. Pierderile eventuale din contracte de vânzare fermă care depăşesc cantităţile deţinute în stoc, cât şi pierderile eventuale din contracte de cumpărare fermă sunt tratate în conformitate cu norma IAS 10 "Eventualităţi şi evenimente ce survin

după închiderea exercițiului" (Contingencies and Events Occurring After Balance Sheet Date).

Cu ocazia fiecărui exercițiu următor, este efectuată o evaluare nouă a valorii nete de realizare. Atunci când circumstanțele care justifică evaluarea stocurilor sub nivelul costului nu mai există, valoarea deprecierii trebuie să fie reluată, astfel încât noua valoare contabilă să fie cea mai mică valoare dintre cost şi valoarea netă de realizare revizuită. Acesta este cazul atunci când un element al stocurilor care este contabilizat la valoarea netă de realizare, deoarece prețul său de vânzare a scăzut, este încă disponibil cu ocazia unui exercițiu ulterior şi prețul său de vânzare a crescut.

1.5. Contabilizarea la cheltuieli (Recognition as an Expense)

Atunci când stocurile sunt vândute, valoarea contabilă a acestor stocuri trebuie să fie contabilizată la cheltuielile exercițiului în cursul căruia sunt contabilizate veniturile corespondente. Valoarea oricărei deprecieri a stocurilor, pentru a le aduce la valoarea netă de realizare, şi toate pierderile de stocuri trebuie să fie contabilizate la cheltuielile exercițiului în cursul căruia se produce deprecierea sau pierderea. Valoarea oricărei reluări a unei deprecieri a stocurilor ce rezultă dintr-o creştere a valorii nete de realizare trebuie să fie contabilizată ca o reducere a mărimii stocurilor, contabilizată la cheltuieli, în exercițiul în cursul căruia intervine reluarea.

Procesul de contabilizare la cheltuieli a valorii contabile a stocurilor conduce la conectarea veniturilor şi cheltuielilor.

Unele elemente de stocuri pot să fie afectate altor conturi de activ. Este cazul stocurilor utilizate ca elemente ale imobilizărilor corporale produse de întreprindere pentru sine. Stocurile afectate altui element de activ, în conformitate cu această modalitate, sunt contabilizate la cheltuieli în cursul duratei de utilitate a acestui activ.

1.6. Informațiile de furnizat (Disclosure)

Situațiile financiare **trebuie să indice:**

a) metodele de evaluare a stocurilor, în special convenția utilizată pentru evaluarea ieşirilor;
b) valoarea contabilă totală a stocurilor şi structurarea ei pe categorii;
c) valoarea contabilă a stocurilor contabilizate la valoarea netă de realizare;
d) valoarea provizioanelor reintegrate în rezultatul exercițiului;
e) circumstanțele şi evenimentele care au condus la reintegrarea acestor provizioane;
f) valoarea contabilă a stocurilor considerate garanții pentru datorii.

Informațiile ce vizează valorile contabile ale diferitelor categorii de stocuri, cât şi mărimea variațiilor acestor active sunt utile destinatarilor situațiilor financiare. Clasificările obişnuite ale stocurilor sunt: mărfurile, furniturile de producție, materiile prime, lucrările în curs şi produsele finite. Stocurile unei prestări de servicii pot să fie desemnate, pur şi simplu, prin termenul lucrării în curs.

În cazul utilizării metodei LIFO, întreprinderea trebuie să indice şi diferența între valoarea stocurilor ce figurează în bilanț şi:

- fie valoarea ce rezultă din aplicarea valorii minimale, dintre costul mediu ponderat, metoda FIFO şi valoarea realizabilă netă;

- fie cea mai mică valoare dintre costul actual la data închiderii (current cost at the balance sheet date) şi valoarea netă de realizare.

În contul de profit şi pierdere trebuie să figureze:

- fie consumurile de stocuri ale perioadei;
- fie cheltuielile de exploatare aplicabile (în sensul de conectabile) veniturilor exercițiului, clasificate după natură.

Costul stocurilor contabilizat la cheltuielile exercițiului se compune din **costurile** anterior cuprinse în evaluarea elementelor de stocuri vândute şi a cheltuielilor generale de producție neafectate şi din **costurile** de producție ale stocurilor de o mărime anormală. Particularitățile fiecărei întreprinderi pot să justifice, de asemenea, includerea altor stocuri precum costurile de distribuire.

Unele întreprinderi adoptă un format diferit pentru contul de profit şi pierdere care conduce la prezentarea altor valori decât costul stocurilor contabilizat la cheltuieli în cursul exercițiului. În funcție de acest format diferit, o întreprindere menționează mărimea costurilor de exploatare, aplicabile (în sensul de conectabile) veniturilor exercițiului, clasificate după natură. În acest caz, întreprinderea menționează costurile contabilizate la cheltuieli, referitoare la materii prime şi materiale consumabile, manoperă şi alte costuri de exploatare cât şi mărimea variației nete a stocurilor, la nivelul exercițiului în cauză.

O depreciere a valorii nete de realizare poate să fie de o semnificație, de o incidență sau de o natură astfel încât aceasta să impună furnizarea de informații conform normei IAS 8.

1.7. Comparația cu alte texte şi practicile europene

Principiile americane (ARB 43) şi Planul contabil general francez nu diferă, în mod sensibil, de norma IAS 2, în ceea ce priveşte necesitatea încorporării unei cote-părți a cheltuielilor indirecte de fabricație în evaluarea stocurilor. În schimb, pentru Directiva a IV-a europeană această încorporare nu este decât opțională.

Principiile americane şi Directiva a IV-a admit metoda LIFO şi nu îşi exprimă nici o preferință în privința alegerii vreunei metode de evaluare a ieşirilor de stocuri. Să reamintim, totuşi, că sub o influență americană, în norma IAS 2 a fost reținută (ca o altă prelucrare autorizată) metoda LIFO.

În Franța, metoda LIFO nu poate să fie utilizată pentru întocmirea conturilor anuale individuale, dar utilizarea ei este permisă în cazul conturilor consolidate.

În ceea ce priveşte practicile europene, informarea ce vizează stocurile este, în cazuri rare, foarte bogată. În general, societățile se mulțumesc să informeze asupra principiilor generale de evaluare şi să indice metoda sau metodele utilizată/e pentru determinarea valorii ieşirilor. Unele întreprinderi oferă, totuşi, câteva detalii privind modul de calcul al costurilor. Soluțiile reținute pentru evaluarea ieşirilor sunt foarte diverse. Unele întreprinderi nu utilizează decât o metodă (în general, metoda FIFO **sau** metoda costului mediu ponderat); alte întreprinderi utilizează mai multe metode. Este de reținut faptul că metoda LIFO este destul de mult utilizată în practicile europene.

1.8. Consecinţele aplicării normei IAS 2 asupra interpretării situaţiilor financiare

În general, este extrem de dificil pentru analistul financiar să aprecieze realitatea valorii stocurilor ce figurează în bilanţ. Motivul poate să rezide în faptul că normele vizează numai evaluarea elementelor din stocuri, nu şi de determinarea lor cantitativă. Această determinare rezultă, în principiu, dintr-un inventar fizic realizat de întreprindere şi la care auditorii nu asistă totdeauna. Fiabilitatea depinde atunci de sinceritatea întreprinderii. Ca atare, **evaluarea** stocurilor lasă mari zone de **incertitudine**.

Prima zonă de "incertitudine" poate să apară în distincţia între cheltuielile directe şi cele indirecte, delimitare care depinde, în mare parte, de calitatea organizării contabilităţi întreprinderii. Într-adevăr, multe din cheltuielile considerate a fi cheltuieli generale ar putea să fie repartizate direct între produse, printr-o "amenajare" a procedurilor.

O a doua zonă de "incertitudine" este legată de distincţia între cheltuielile generale de producţie (încorporabile în costul stocurilor) şi cheltuielilor generale de administraţie (neîncorporabile în costul stocurilor). De exemplu, în ce categorie trebuie inclusă remunerarea unui director de **uzină** (componentă a întreprinderii), care execută, dincolo de funcţiile sale tehnice, o serie de sarcini administrative?

O a treia zonă de "incertitudine" apare în legătură cu încorporarea cheltuielilor fixe indirecte de producţie, în funcţie de activitatea normală a întreprinderii, problemă de apreciere în mod esenţial subiectivă.

O a patra zonă de "incertitudine" poate să fie definită în contextul utilizării costurilor standard. Întrebarea care se pune este dacă acestea exprimă, într-adevăr, realitatea?

O a cincea zonă de "incertitudine" este adusă de însăşi metoda de identificare a ieşirilor din stoc, care afectează mărimea acestora şi, implicit, rezultatul. Se cunoaşte că în perioadele de creştere a preţurilor, **metoda LIFO**, conduce la **subevaluarea** acestor indicatori, în timp ce **metoda FIFO** îi **supraevaluează.**

"Marja de manevră" a întreprinderii este limitată, totuşi, atunci când cantităţile stocate nu variază în proporţii considerabile de la un exerciţiu la altul şi prin corecta aplicare a principiului permanenţei, întreprinderea utilizează aceleaşi metode în fiecare an. O eventuală schimbare a modului de evaluare ar putea permite însă manipularea rezultatelor.

Raffournier ne oferă un astfel de exemplu, de posibilă cosmetizare a imaginii (lucrare anterior citată, paginile 49 şi 50) întreprinderii şi limitele ei. Cu amenajările de rigoare, problema se prezintă astfel:

O întreprindere a calculat valoarea stocurilor sale în două moduri: conform metodei M1, neadmisă de normele internaţionale, şi conform metodei M2, recomandată de IAS. Informaţiile aferente exerciţiilor N-1 şi N se prezintă după cum urmează.

în mii u.m.

Informaţii	N-2	N-1	N
Vânzări		3.500.000	4.200.000
Cumpărări		2.100.000	2.450.000
Stocurile la închiderea exerciţiului:			
- evaluate conform metodei M_1	315.000	350.000	385.000
- evaluate conform metodei M_2	472.000	525.000	577.500

Presupunând că nu există alte cheltuieli şi venituri, rezultatul exercițiului este dat de diferența între vânzări şi costul mărfurilor vândute (CMV).

CMV se obține prin adăugarea (algebrică) la cumpărările exercițiului a variației stocurilor între începutul şi sfârşitul perioadei.

În cazul utilizării **metodei M_1** se obține:

rezultatul exercițiului N-1: 3.500.000 – (2.100.000 + 315.000 – 350.000) = 1.435.000 mii u.m.

rezultatul exercițiului N: 4.200.000 – (2.450.000 + 350.000 – 385.000) = 1.785.000 mii u.m.

În cazul utilizării **metodei M_2** se obține:

rezultatul exercițiului N-1: 3.500.000 – (2.100.000 + 472.500 – 525.000) = 1.452.500 mii u.m.

rezultatul exercițiului N: 4.200.000 – (2.450.000 + 525.000 – 577.500) = 1.802.500 mii u.m.

Se constată că rezultatele sunt puțin sensibile la metoda de evaluare reținută, atâta timp cât aceasta a fost menținută de la un exercițiu la altul. De asemenea, se poate observa că **alegerea metodei** are o influență **mare** asupra valorii **stocurilor**, dar **extrem de mică**, asupra **rezultatului**.

Să presupunem că întreprinderea, care utilizase până acum metoda M_1, pentru prima dată, la închiderea exercițiului N, evaluează stocul său conform metodei M_2. Rezultatul exercițiului N va deveni:

4.200.000 – (2.450.000 + 350.000 – 577.500) = 1.977.500 mii u.m.

Comparând cu rezultatul obținut conform calculelor anterioare (1.785.000 mii u.m.), se poate constata că diferența este destul de evidentă: **schimbarea de metodă modifică, în mod semnificativ, rezultatul exercițiului.**

Se deduce că analistul trebuie să acorde mai multă atenție schimbărilor de metode decât metodelor de evaluare utilizate. În principiu, orice schimbare ce are o importanță relativă ar trebui, cel puțin în teorie, să fie menționată, iar efectele sale asupra diverselor rubrici ale situațiilor financiare să fie indicate în anexă (conform normei IAS 8).

La rândul lor, **deprecierile** oferă şi ele posibilități de **manipulare a rezultatelor**, poate chiar mai mult decât schimbările de metode, deoarece ele sunt mult mai puțin contestabile, având în vedere subiectivitatea inerentă aprecierii unui risc.

Pentru a reduce beneficiul, se pot majora provizioanele, prin "descoperirea", de exemplu, în stocuri a unor produse cu rotație lentă sau "exprimând temeri" asupra posibilităților de vânzare a unei părți din produse, la un preț mai mare decât costul. **Excesele** sunt dificil de probat, având în vedere acțiunea principiului prudenței, care guvernează contabilitatea. Dimpotrivă, dacă strategia întreprinderii este de maximizare a profitului, o atitudine de "optimism contabil" o face să limiteze provizioanele la minimul necesar.

Limitarea cea mai eficace a manipulărilor rezultatelor constă în faptul că orice profit sau pierdere, "ascuns/ă" într-un fel sau altul, va reapărea mai devreme sau mai târziu deoarece stocul final al unui exercițiu constituie stocul inițial al exercițiului următor. Altfel spus, o întreprindere nu poate, exceptând cazul unei "curse fără utilizarea frânelor", să ascundă la infinit rezultatele sale.

Exemplu:
Fie următoarele informaţii:

în mii u.m.

Informaţii	N-2	N-1	N	N+1 (previziuni)
Vânzări		2.500.000	3.000.000	3.750.000
Cumpărări		1.500.000	1.750.000	2.250.000
Stoc final (corect evaluat)	225.000	250.000	275.000	300.000

Presupunând că nu există alte venituri şi cheltuieli, **rezultatul fiecărui exerciţiu** ar fi, în mod normal:

i) **rezultatul exerciţiul N-1:** 2.500.000 – (1.500.000 + 225.000 – 250.000) = 1.025.000 mii u.m.

ii) **rezultatul exerciţiului N:** 3.000.000 – (1.750.000 + 250.000 – 275.000) = 1.275.000 mii u.m.

iii) **rezultatul exerciţiului N+1 (previziune)**: 3.750.000 – (2.250.000 + 275.000 – 300.000) = 1.525.000 mii u.m.

Presupunem că, pentru a plăti mai puţin impozit, întreprinderea decide să subevalueze stocul său cu 125.000 mii u.m., la sfârşitul exerciţiului N. Beneficiul exerciţiului N va deveni:

3.000.000 – (1.750.000 + 250.000 – 150.000) = 1.150.000 mii u.m.

În schimb, beneficiul exerciţiului N+1 ar ajunge la nivelul de:

3.750.000 – (2.250.000 + 150.000 – 300.000) = 1.650.000 mii u.m.

Beneficiul neconstatat în exerciţiul N ar fi reportat, ca atare, în exerciţiul N+1 (diferenţă în minus, respectiv în plus, de 125.000 mii u.m.).

Pentru a nu plăti mai mult impozit în N+1, întreprinderea ar trebui, din nou, să subevalueze stocul său final cu 125.000 mii u.m.

Dar cum zice un proverb, "ulciorul nu merge de multe ori la apă"!

2. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 11 "CONTRACTELE DE CONSTRUCȚIE" (CONSTRUCTION CONTRACTS)

2.1. Elemente introductive

Prezenta normă contabilă internațională anulează și înlocuiește norma IAS 11 "Contabilizarea contractelor de construcții" (Accounting for Construction Contracts), aprobată de Consiliul IASC, în martie 1979. Norma revizuită a intrat în vigoare pentru situațiile financiare ale exercițiilor deschise începând cu 1 ianuarie 1995.

- **Obiectivul normei** (Objective)

Obiectivul normei IAS 11 este de a prescrie o prelucrare contabilă a veniturilor şi costurilor referitoare la contractele de construcții. Ținând cont de natura activității întreprinderii în cadrul contractelor de construcții, data demarării operațiilor şi data terminării se situează, în general, în două exerciții contabile diferite. Ca atare, principala problemă ce vizează contabilizarea contractelor de construcții este afectarea veniturilor şi costurilor la exercițiile contabile în cursul cărora sunt executate lucrările de construcții. Această problemă are o importanță cu totul aparte în sectoarele de activitate al căror ciclu de producție este foarte lung (construcții, lucrări publice, echipamente grele, domeniul aeronautic şi aerospațial etc.), dar ea vizează, de asemenea, orice întreprindere angajată într-un contract neterminat la închiderea exercițiului. **Marea întrebare care se pune este: trebuie să se aştepte terminarea contractului pentru a contabiliza integral rezultatul operației sau trebuie repartizat rezultatul pe perioadele de producție, în funcție de avansarea lucrărilor?**

Norma IAS 11 utilizează criteriile de constatare reținute, de cadrul contabil conceptual pentru a determina când trebuie să fie considerate venituri şi cheltuieli, în contul de profit şi pierdere, veniturile şi costurile referitoare la contracte.

- **Câmpul de aplicare** (Scope)

Prezenta normă trebuie să se aplice pentru contabilizarea contractelor de construcție în situațiile financiare ale **antreprenorilor.**

- **Definiri şi delimitări**

Conform IASC, **contractul de construcție** (construction contract) este orice contract, în mod distinct negociat, referitor la fabricarea unui activ sau a unui ansamblu de active strâns legate sau interdependente din punct de vedere al concepției lor, al tehnologiei lor, al funcției lor sau al utilității lor finale.

Definiția de mai sus este independentă de durata construcției. Cu toate acestea, există obiceiul să se vorbească de "contracte pe termen lung", deoarece problema centrală este legată de repartizarea beneficiilor în contextul unor contracte ce se eşalonează pe mai mulți ani.

- **Gruparea şi divizarea contractelor de construcție** (Combining and segmenting construction contracts)

Dispozițiile normei IAS 11 sunt aplicate, în general, separat la fiecare contract de construcții. Totuşi, în anumite circumstanțe, este necesar ca norma să se aplice elementelor separate identificabile într-un contract unic sau un grup de contracte pentru a reflecta substanța unui contract sau a unui grup de contracte.

În mod concret, se întâmplă ca un contract să vizeze livrarea mai multor active (de exemplu: construirea unui baraj şi furnizarea echipamentului electric etc.). Într-un atare caz, astfel de active trebuie să fie considerate ca făcând obiectul unor contracte separate dacă:

a) furnizarea fiecăruia dintre ele a făcut obiectul unei propuneri individuale;
b) au fost negociate separat, cumpărătorul şi furnizorul având posibilitatea să accepte sau să respingă partea contractului referitoare la fiecare dintre active;
c) costurile şi veniturile fiecărui activ pot să fie identificate.

În mod invers, un ansamblu de contracte cu unul sau mai mulţi clienţi trebuie să fie tratat ca un contract unic dacă:

a) aceste contracte au fost negociate în bloc;
b) relaţiile lor sunt atât de strânse încât ele constituie în fapt un singur proiect, ce degajă o marjă globală;
c) ele sunt executate simultan sau succesiv, fără întrerupere.

Un contract poate să prevadă construirea unui activ suplimentar, la dorinţa clientului, sau poate să fie modificat pentru a include construirea unui activ suplimentar. Construirea unui activ suplimentar trebuie să fie tratată ca un contract de construcţie distinct, atunci când:

- fie activul prezintă o concepţie, o tehnologie sau o funcţie, în mod evident diferite faţă de activul sau activele vizat(e) în contractul iniţial;
- fie preţul activului este negociat independent de preţul fixat în contractul iniţial.

Modul de remunerare a furnizorului variază în mod considerabil de la un contract la altul. Totuşi, practica distinge două mari tipuri:

i) **contracte cu preţ fix** (a fixed price contracts) sunt contracte în care antreprenorul acceptă un preţ fix pentru contract, o cotă fixă pe unitatea de producţie, asortat(ă) în unele cazuri cu clauze de indexare;
ii) **contracte în regie** (a cost plus contracts), în care furnizorul este rambursat pentru cheltuielile sale acceptate sau conforme oricărei alte baze de determinare şi primeşte în plus o primă fixă egală cu un procentaj din aceste cheltuieli.

2.2. Veniturile şi cheltuielile relative la contracte

Veniturie relative la contractele de construcţii (Contract revenue) cuprind:

i) mărimea iniţială a veniturilor convenite în contract;
ii) schimbările în condiţiile de execuţie a lucrărilor, reclamaţiile şi primele incitative:
   - în măsura în care ele vor genera venituri;
   - dacă ele sunt evaluate în mod fiabil.

Din conţinutul prezentat anterior, rezultă că este frecvent ca venitul final al unui contract să difere de cel iniţial prevăzut. Diferenţa poate să rezulte:

- din modificările caietului de sarcini, aduse de client în timpul perioadei de construcţii;
- din indemnizaţiile ce compensează costurile suplimentare imputabile clientului (costuri ce rezultă din întârzieri sau din erori comise de client);
- din primele acordate în caz de depăşire a performanţelor prevăzute (de exemplu, livrarea activului mai devreme decât era stabilit).

Aceste suplimente în raport cu devizul inițial sunt înregistrate pe baza regulilor generale de contabilizare a veniturilor (a se vedea, în acest sens, referirile noastre la norma IAS 18 "Contabilitatea veniturilor activităților ordinare"). Ele pot să fie incluse în rezultat numai dacă sunt probabile şi măsurabile în mod fiabil.

În concluzie, veniturile relative la contracte sunt măsurate la valoarea justă a contrapartidelor primite sau de primit. Evaluarea veniturilor contractului face obiectul unei game largi de incertitudini, care depind de rezultatele evenimentelor viitoare.

Costurile relative la contract (Contract costs) trebuie să cuprindă:

i) costurile ce se conectează direct la un contract determinat;
ii) costurile imputabile activității legate de contracte, în general, şi care pot să fie afectate acestui contract determinat (costuri indirecte);
iii) toate celelalte costuri care pot să fie în mod distinct imputate clientului, în virtutea clauzelor contractuale.

Printre costurile direct conectabile unui contract determinat figurează:

- cheltuielile cu personalul aferent şantierului, inclusiv pentru supervizarea acestuia;
- costul materialelor utilizate în construcții;
- amortizarea maşinilor, utilajelor şi echipamentelor utilizate în construcții;
- costurile aducerii şi degajării mijloacelor fixe necesare şantierului;
- costul locației echipamentelor;
- costurile de concepere şi de asistență tehnică, direct conectabile contractului;
- costurile estimate de rectificare şi lucrări efectuate în numele garanției, inclusiv cheltuielile de prevăzut în numele clauzelor de garanție;
- recļamațiile ce provin de la terți.

Aceste costuri pot să fie diminuate cu valoarea veniturilor accesorii care nu sunt incluse în veniturile contractului ca, de exemplu, venitul ce provine din vânzarea materialelor excedentare şi din cesiunea echipamentelor, la sfârşitul contractului.

Printre costurile ce pot să fie conectate la activitatea vizată prin contracte, în general, şi susceptibile să fie afectate contractelor determinate figurează:

- cheltuielile de asigurare;
- costurile de concepere şi de asistență tehnică ce nu sunt direct conectate unui contract determinat;
- cheltuielile generale de fabricație;
- şi, în anumite condiții (a se vedea conținutul normei IAS 23), dobânzile privind împrumuturile.

Aceste cheltuieli trebuie să fie repartizate între diferitele contracte, în mod sistematic, conform unei metode raționale aplicate, de o manieră constantă, la toate costurile ce prezintă caracteristici comune. Ca şi în cazul evaluării stocurilor (a se vedea conținutul normei IAS 2), această repartizare trebuie să fie bazată pe capacitatea de activitate normală a întreprinderii.

Costurile, în mod distinct imputate clientului, în virtutea clauzelor contractuale, pot să includă unele cheltuieli administrative cu caracter general, cât şi cheltuieli de dezvoltare pentru care rambursarea este prevăzută în contract.

Costurile care nu pot să fie imputate activităţii relative la contracte sau care nu pot să fie afectate unui contract sunt excluse din costurile reţinute în numele contractului de construcţii. Printre aceste cheltuieli figurează:

- cheltuielile administrative, cu excepţia celor a căror rambursare este în mod expres stipulată în contract;
- cheltuielile de comercializare;
- cheltuielile de cercetare şi de dezvoltare pentru care rambursarea nu a fost specificată în contract;
- amortizarea construcţiilor şi echipamentelor neutilizate şi care nu sunt exploatate în cadrul unui contract determinat.

Perioada reţinută pentru calculul costului unui contract începe, în principiu, o dată cu semnarea acestuia şi se încheie la terminarea lucrărilor. Cheltuielile anterioare ocazionate de un contract, pentru care se poate spera în mod raţional semnarea, intră, de asemenea, în costul acestuia, cu condiţia ca ele să poată fi identificate şi măsurate în mod fiabil.

2.3. Metodele de contabilizare

Metodele de contabilizare a contractelor de construcţii diferă în funcţie de momentul în care se stabileşte rezultatul operaţiei.

Una dintre metode, numită **metoda procentajului de avansare,** contabilizează rezultatul pe măsura executării contractului, pe când cealaltă metodă, numită **metoda terminării lucrărilor**, presupune aşteptarea sfârşitului contractului, pentru a determina rezultatul.

Exemplul 1

O întreprindere de lucrări publice a obţinut în exerciţiul N-2 un contract referitor la construirea unei termocentrale. Devizul se ridică la suma de 10.000.000.000 lei. La semnarea contractului, costul lucrărilor era estimat la 8.000.000.000 lei. În exerciţiul N-1, clientul a acceptat o majorare a preţului cu 500.000.000 lei. Cheltuielile din deviz, aferente exerciţiilor N-2, N-1 şi N se prezintă astfel:

exerciţiul N-2: .....2.000.000.000 lei
exerciţiul N-1:.....5.000.000.000 lei
exerciţiul N:.....3.000.000.000 lei
Total..... 10.000.000.000 lei

Procentajul lucrărilor realizate a fost de 20%, la sfârşitul exerciţiului N-2, şi de 75%, la sfârşitul exerciţiului N-1. Lucrarea a fost terminată şi predată (livrată), în exerciţiul N.

	N-2 (estimări)	N-1 (estimări)	N
Venitul contractului	10.000.000.000	10.500.000.000	10.500.000.000
Costul contractului	8.000.000.000	8.800.000.000	9.500.000.000
Beneficiu	2.000.000.000	1.700.000.000	1.000.000.000

Metoda procentajului de avansare permite repartizarea veniturilor şi costurilor contractului, în funcţie de procentajul de lucrări realizat în cursul fiecărui exerciţiu, ceea ce are ca efect repartizarea în acelaşi mod a beneficiului prevăzut:

în milioane lei

	N-2	N-1	N	Total
Venituri				10.500
10.000 x 20% =	2.000			
(10.500 x 75%) – 2.000 =		5.875		
10.500 – (2.000 + 5.875) =			2.625	
Costuri				9.500
8.000 x 20% =	1.600			
(8.800 x 75%) – 1.600 =		5.000		
9.500 – (1.600 + 5.000) =			2.900	
Rezultat	400	875	-275	1.000

Metoda terminării lucrărilor limitează evaluarea lucrărilor realizate la nivelul valorii cheltuielilor suportate şi susceptibile ar fi recuperate de la client. Atâta timp cât contractul nu este finalizat, nu va fi contabilizat nici un profit. Beneficiul total va apărea în conturile exercițiului în care se finalizează lucrările.

în milioane lei

	N-2	N-1	N	Total
Venituri	1.600	5.000	3.900*)	10.500
Cheltuieli	1.600	5.000	2.900	9.500
Beneficiu	0	0	1.000	1.000

*) 3.900 = 10.500 – (1.600 + 5.000)

Să presupunem că întreprinderea a facturat clientului său 1.500.000.000 lei, în N-2, 4.000.000.000 lei, în N-1, şi restul[2] (5.500.000.000 lei), la încheierea lucrărilor.

La furnizor contabilizarea contractului va genera următoarele înregistrări (exprimate în milioane lei):

Metoda procentajului de avansare **În exercițiul N-2**				**Metoda terminării lucrărilor** **În exercițiul N-2**			
1) Înregistrarea lucrărilor în curs de execuție:				1) Înregistrarea lucrărilor în curs de execuție:			
Lucrări în curs de execuție	=	Conturi la bănci în lei	2.000	Lucrări în curs de execuție	=	Conturi la bănci în lei	2.000
2) Facturarea intermediară a lucrărilor:				2) Facturarea intermediară a lucrărilor:			
Clienți	=	Lucrări în curs de execuție	1.500	Clienți	=	Lucrări în curs de execuție	1.500
3) Înregistrarea veniturilor, costurilor şi a profitului încorporat în lucrări:				3) Înregistrarea veniturilor şi costurilor la nivelul procentajului de lucrări realizate:			
%	=	Venituri din lucrări	2.000	Costul lucrărilor	=	Venituri din lucrări	1.600
Costul lucrărilor			1.600				
Lucrări în curs de execuție			400				

[2] 10.500.000.000 + 500.000.000 (majorarea de preț acceptată) – (1.500.000.000 + 4.000.000.000)

În exercițiul N-1				În exercițiul N-1			
4) Înregistrarea lucrărilor în curs de execuție:				4) Înregistrarea lucrărilor în curs de execuție:			
Lucrări în curs de execuție	=	Conturi la bănci în lei	5.000	Lucrări în curs de execuție	=	Conturi la bănci în lei	5.000
5)Facturarea intermediară a lucrărilor:				5) Facturarea intermediară a lucrărilor:			
Clienți	=	Lucrări în curs de execuție	4.000	Clienți	=	Lucrări în curs de execuție	4.000
6) Înregistrarea veniturilor, costurilor și a profitului încorporat în lucrări:				6) Înregistrarea veniturilor și costurilor, la nivelul procentajului de lucrări realizate:			
%	=	Venituri din lucrări	5.875	Costul lucrărilor	=	Venituri din lucrări	5.000
Costul lucrărilor			5.000				
Lucrări în curs de execuție			875				
În exercițiul N				**În exercițiul N**			
7) Înregistrarea lucrărilor în curs de execuție:				7) Înregistrarea lucrărilor în curs de execuție:			
Lucrări în curs de execuție	=	Conturi la bănci în lei	3.000	Lucrări în curs de execuție	=	Conturi la bănci în lei	3.000
8) Facturarea soldului la sfârșitul lucrărilor:				8) Facturarea soldului la sfârșitul lucrărilor:			
Clienți	=	Lucrări în curs de execuție	5.500	Clienți	=	Lucrări în curs de execuție	5.500
9) Înregistrarea veniturilor, costurilor și a pierderilor încorporate în lucrări:				9) Înregistrarea veniturilor, costurilor și a pierderilor încorporate în lucrări:			
Costul lucrărilor	=	%	2.900	%	=	Venituri din lucrări	3.900
		Venituri din lucrări	2.625	Costul lucrărilor			2.900
		Lucrări în curs de execuție	275	Lucrări în curs de execuție			1.000

Remarcă: Se poate constata că bateriile de înregistrare prezentate anterior se bazează pe uzanțele anglo-saxone.

Procedând la compararea conturilor de venituri și de costuri, după uzanțele contabilității românești, se pot determina rezultatele, prin fiecare din cele două metode:

Metoda procentajului de avansare (în milioane lei):

Exercițiul N-2	Exercițiul N-1	Exercițiul N
400	875	-275

Total: 400 + 875 – 275 = 1.000

Metoda terminării lucrărilor (în milioane lei)

Exercițiul N-2	Exercițiul N-1	Exercițiul N
0	0	1.000

În timp ce metoda procentajului de avansare răspunde mai corect necesității de conectare a cheltuielilor cu veniturile, metoda terminării lucrărilor face probă de spirit conservator în contabilitate (principiul prudenței).

Metoda aleasă exercită o influență asupra evaluării lucrărilor în curs, la închiderea exercițiului. Prin metoda terminării lucrărilor, stocul de lucrări figurează la costul de producție al lucrărilor realizate, diminuat cu facturările intermediare, în timp ce, prin aplicarea procentajului de avansare, valoarea stocului încorporează o parte din beneficiu, proporțională cu lucrările realizate.

Exemplul 1 (continuare)

Comparație privind evaluarea lucrărilor în curs

în milioane lei

	Metoda procentajului de avansare	Metoda terminării lucrărilor
Lucrări în curs la sfârşitul exercițiului N-2:		
Cost de producție	2.000	2.000
Partea încorporată din profit	2.000x20% = 400	
	2.400	2.000
- Facturările intermediare	-1.500	-1.500
	900	500
Lucrări în curs la sfârşitul exercițiului N-1:		
Cost de producție	2.000+5.000 = 7.000	7.000
Partea încorporată din profit	1.700x75% = 1.275	
	8.275	7.000
- Facturările intermediare	-5.500	-5.500
	2.775	1.500

Gradul de avansare a unui contract poate să fie determinat în mai multe moduri. Indicatorul ales pentru determinarea gradului de avansare trebuie să permită o măsurare fiabilă a lucrărilor realizate. În funcție de natura contractului, se poate utiliza:

- procentajul cheltuielilor suportate raportat la costul total estimat; sau
- o măsurare fizică a lucrărilor efectuate în realitate.

2.4. Problema alegerii metodei de contabilizare a contractelor de construcții

Ori de câte ori rezultatul contractului poate să fie estimat în mod fiabil, metoda ce trebuie să fie utilizată este cea a procentajului de avansare.

În cazul unui **contract pe bază de prețuri fixe**, trebuie ca:

- venitul total al contractului să fie măsurat în mod fiabil;
- să existe o mare probabilitate de a apropria avantajele economice referitoare la contract;
- costurile necesare terminării contractului cât şi gradul de avansare a lucrărilor la terminarea exercițiului să poată fi măsurate cu precizie;
- costurile atribuibile contractului să fie în mod clar identificabile şi măsurabile pentru a permite comparațiile cu previziunile.

Condițiile necesare pentru un **contract în regie** se referă la:

- o mare probabilitate (pentru întreprindere) de a apropria avantajele economice legate de contract;
- posibilitatea de a identifica în mod clar şi de a măsura cu precizie toate cheltuielile, rambursabile sau nu, legate de contract.

Atunci când condițiile precedente **nu sunt reunite**, rezultatul contractului nu poate să fie estimat cu suficientă fiabilitate. Într-un atare caz, trebuie utilizată **metoda terminării lucrărilor.**

Imediat după semnarea unui contract, este adesea dificil să se prevadă rezultatul. Ca atare, trebuie aplicată metoda terminării lucrărilor. Dacă însă, ulterior, incertitudinile referitoare la contract s-au diminuat foarte mult, astfel încât rezultatul acestuia să poată fi estimat în mod fiabil, trebuie să se utilizeze **metoda bazată pe procentajul de avansare a lucrărilor.**

2.5. Cazul unei pierderi probabile

Indiferent care este metoda utilizată, din momentul în care se poate anticipa că un contract se va solda, probabil, cu pierdere, aceasta trebuie să fie contabilizată din spirit de prudență.

În vederea acoperirii în totalitate a pierderii probabile trebuie să se constituie un provizion. Mărimea provizionului este independentă:

- de demararea sau nu a lucrărilor;
- de starea de avansare a lucrărilor;
- de profiturile ce se aşteaptă de la alte contracte nelegate în vreun fel de cel în cauză.

Exemplul 1 (continuare)

Să presupunem că, la închiderea exercițiului N-1, costul total estimat al lucrărilor a fost de 11.000.000.000 lei. Pierderea totală previzibilă de 11.000.000.000-10.500.000.000 = 500.000.000 lei ar fi trebuit să fie contabilizată începând cu acest moment, fapt care generează următoarele înregistrări (în milioane lei):

Metoda procentajului de avansare Exercițiul N-1			**Metoda terminării lucrărilor Exercițiul N-1**		
1) Înregistrarea lucrărilor în curs de execuție:			1) înregistrarea lucrărilor în curs de execuție:		
Lucrări în curs de execuție	=	Conturi la bănci în lei 5.000	Lucrări în curs de execuție	=	Conturi la bănci în lei 5.000
2) Facturarea intermediară a lucrărilor:			2) Facturarea intermediară a lucrărilor:		
Clienți	=	Lucrări în curs de execuție 4.000	Clienți	=	Lucrări în curs de execuție 4.000
3) Înregistrarea veniturilor, costurilor şi a pierderii încorporată în lucrări:			3) Înregistrarea veniturilor şi costurilor:		
Costul lucrărilor	=	% 6.275*) Venituri din lucrări 5.875 Lucrări în curs de execuție 400	Costul lucrărilor	=	Venituri din lucrări 5.000
4) Constituirea provizionului:			4) Constituirea provizionului:		
Cheltuieli cu provizioanele	=	Provizioane 500	Cheltuieli cu provizioane	=	Provizioane 500

*) Determinarea costului lucrărilor (în milioane lei)

Valoarea realizabilă netă a lucrărilor la terminarea contractului.....10.500
Valoarea realizabilă netă a lucrărilor efectuate, la sfârşitul exercițiului N-1: 10.500 x 75%=....7.875
Costul lucrărilor contabilizate în N-2.....-1.600
Costul lucrărilor contabilizate în N-1.....6.275

2.6. Schimbările de estimări

Metoda procentajului de avansare este aplicată pe o bază cumulată, pentru fiecare exercițiu, în funcție de estimările actuale ale veniturilor contractului sau ale costurilor contractului. Ca atare, efectul unei schimbări în estimările veniturilor contractului sau ale costurilor contractului sau influența unei schimbări în estimările rezultatului unui contract este contabilizat(ă) ca o schimbare de estimare contabilă (a se vedea norma IAS 8). Estimările modificate sunt utilizate în determinarea mărimii veniturilor şi cheltuielilor, contabilizate (recunoscute) în contul de profit şi pierdere al exercițiului în cursul căruia este efectuată modificarea şi în cursul exercițiilor ulterioare.

2.7. Informaţiile de furnizat privind contractele de construcţie

O întreprindere care contabilizează contractele de construcţii în conformitate cu norma IAS 11 trebuie să menţioneze în situaţiile financiare:

a) veniturile exerciţiului ce provin din contracte de construcţii;
b) metodele utilizate pentru determinarea veniturilor contractului;
c) metodele utilizate pentru determinarea gradului de avansare a lucrărilor.

Pentru contractele în curs, la data închiderii exerciţiului, trebuie să fie menţionate:

a) mărimea totală a costurilor angajate şi a beneficiilor contabilizate (este vorba despre beneficiile nete, obţinute prin deducerea pierderilor constatate);
b) sumele primite sub formă de avansuri;
c) reţinerile practicate pentru contractele în curs.

Reţinerile corespund mărimii facturilor intermediare care nu sunt achitate înainte ca anumite condiţii specificate în contract să fi fost satisfăcute sau ca unele deficienţe să fi fost rectificate. Facturările intermediare sunt sumele facturate în numele lucrărilor executate relative la un contract, indiferent că ele au fost sau nu decontate de client.

În sfârşit, întreprinderea trebuie să menţioneze:

a) în activ, mărimea brută a sumelor de primit de la clienţi, în numele lucrărilor din contract;
b) în pasiv, mărimea brută a sumelor datorate clienţilor.

Mărimea brută datorată de clienţi, pentru lucrările contractului, este mărimea netă:

- a costurilor angajate, la care se adaugă profiturile contabilizate; minus
- suma pierderilor contabilizate şi a facturărilor intermediare, pentru toate contractele în curs, în cazul cărora costurile angajate plus profiturile contabilizate (minus pierderile contabilizate) sunt mai mari decât facturările intermediare.

Mărimea brută datorată clienţilor, pentru lucrările contractului, este mărimea netă:

- a costurilor angajate, la care se adaugă profiturile contabilizate; minus
- suma pierderilor contabilizate şi a facturărilor intermediare, pentru toate contractele în curs, în cazul cărora facturările intermediare sunt mai mari decât costurile angajate, la care se adaugă profiturile contabilizate (minus pierderile contabilizate).

O întreprindere furnizează o informare asupra tuturor profiturilor sau pierderilor eventuale, conform normei IAS 10 "Eventualităţi şi evenimente ce survin după închiderea exerciţiului". Profiturile eventuale şi pierderile eventuale pot să provină din elemente precum: costurile de garanţie, reclamaţiile, penalităţile şi pierderile posibile.

2.8. Comparaţia cu alte texte şi practicile europene

Spiritul **normei americane (ARB 45)** este identic cu cel al normei internaţionale. Ori de câte ori costul estimat privind terminarea contractului şi gradul de avansare a acestuia sunt determinabile cu fiabilitate, este preconizată **metoda procentajului de avansare.**

Directivele europene nu abordează această problemă.

În **Franţa**, Planul contabil general 1999[3] prevede următoarele aspecte:

---

[3] *Le nouveau droit comptabile*, Guide Juridique RF 1999, Groupe Revue Fiduciaire, pagina 73.

Contractul ce vizează realizarea unui bun, unui serviciu, sau a unui ansamblu de bunuri sau servicii, a căror execuţie se întinde pe mai multe exerciţii, numit pentru aplicarea prezentei reglementări **contracte pe termen lung** (contrat à long terme), este contabilizat în următoarele condiţii:

I. Un contract pe termen lung este contabilizat fie pe baza metodei **la terminare**, fie pe baza metodei **la avansare.**

II. Exceptând cazul adoptării generalizate a metodei la avansare, opţiunea reţinută pentru fiecare contract angajează entitatea până la realizarea completă a contractului.

III. **Metoda la terminare** (à l'achèvement) constă în contabilizarea rezultatului la terminarea operaţiei. Fiind în curs de realizare, indiferent că este vorba despre prestări de servicii sau de producţie de bunuri, lucrările în curs sunt evaluate la închiderea exerciţiului.

IV. **Metoda la avansare** constă în contabilizarea rezultatului pe măsura realizării operaţiei.

Pentru determinarea rezultatului la avansare, pot să fie aplicate două tehnici:

- **tehnica avansării**, în care cifra de afaceri şi rezultatul sunt determinate la avansare;
- **tehnica veniturilor nete parţiale**, în care rezultatul este determinat la avansare, dar cifra de afaceri, la terminare.

V. Beneficiul realizat privind o operaţie parţial executată nu poate să fie constatat (calculat) la data închiderii, după inventar, decât dacă sunt reunite următoarele condiţii:
   - operaţia este acceptată de beneficiar;
   - realizarea sa este sigură;
   - este posibil să se evalueze, cu o fiabilitate suficientă, beneficiul global al operaţiei.

VI. Indiferent că entitatea aplică o metodă bazată pe terminare sau o metodă bazată pe avansare, **pierderea globală probabilă este provizionată**, din momentul în care ea este cunoscută.

În ceea ce priveşte **practicile europene**, soluţiile reţinute în materie de contabilizare a contractelor de construcţie sunt destul de diverse. Totuşi, se pare că majoritatea întreprinderilor utilizează **metoda procentajului de avansare.**

Unele întreprinderi - problemă de importanţă a aplicării principiului prudenţei - preferă, totuşi, să nu contabilizeze profiturile decât la terminarea contractului (de exemplu, grupul suedezo-elveţian ASEA).

În sfârşit, alte întreprinderi aplică, în mod simultan, cele două metode.

2.9. Consecinţele aplicării normei IAS 11 asupra interpretării situaţiilor financiare

Cea mai bună metodă privind contabilizarea contractelor de construcţii este cea care asigură cel mai bine independenţa exerciţiilor.

Metoda terminării lucrărilor răspunde necorespunzător la acest obiectiv, deoarece, prin ea, rezultatul unui exerciţiu nu reflectă ponderea lucrărilor efectiv realizate în cursul acestei perioade.

Exemplul 2

Presupunem un contract pe termen lung ce a debutat la 1 aprilie/N-5 şi se termină la 31 martie/N. Devizul lucrărilor este de 20 de miliarde de lei. Costul lucrărilor este de 18 miliarde de lei. 96% din aceste cheltuieli au fost angajate înainte de 1 ianuarie/N.

Rezultatul exercițiului N va înregistra întregul beneficiu generat de lucrare (20 miliarde – 18 miliarde = 2 miliarde lei), în timp ce exercițiul N nu reprezintă decât 3 luni/60 luni = 1/20 din durata lucrărilor şi nu a suportat decât 100% - 96% = 4% din cheltuieli.

De asemenea, în caz de variații mari ale numărului de contracte terminate de la un an la altul, rezultatele diverşilor ani pot cunoaşte evoluții ce denotă fluctuații, fapt ce face dificilă comparația în timp.

Exemplul 3[4]

Fie o întreprindere ce realizează, în fiecare an, lucrări în contractele de construcții de 200 de miliarde de lei. Contractele degajă o marjă uniformă de 10%. Cum contractele au durate diferite, în fiecare an ajung la scadență (terminarea lucrărilor) un număr variabil de contracte. Datele ce vizează ultimele patru exerciții se prezintă după cum urmează (în miliarde lei):

Informații	N-3	N-2	N-1	N	Total
Costul lucrărilor realizate	200	200	200	200	800
Valoarea contractelor ajunse la scadență	220	0	440	220	880
Profiturile contabilizate	20	0	40	20	80

Se poate constata că, deşi activitatea este regulată, rezultatele exercițiilor succesive variază, în mod considerabil, în funcție de datele de terminare a contractelor.

Metoda procentajului de avansare evită aceste distorsiuni, prin stabilirea unei legături directe între rezultatul unui exercițiu şi lucrările efectuate în cursul perioadei. Comparațiile în timp sunt astfel uşurate, cu condiția ca metoda să fie aplicată, totuşi, cu sinceritate. Într-adevăr, este uşor să se amelioreze (sau, eventual, să se diminueze) artificial rentabilitatea, prin supraestimarea sau subestimarea stadiului de avansare a lucrărilor.

Dacă generalizarea metodei procentajului de avansare poate să fie considerată un lucru bun, mai ales datorită modului în care se răspunde la nevoile de separare corectă a exercițiilor, utilizatorul de conturi trebuie să fie totuşi conştient că o astfel de practică (metodă) uşurează tendințele întreprinderilor de a proceda la "netezirea" rezultatelor şi, deci, la cosmetizarea conturilor.

Unele întreprinderi pot să fie tentate să utilizeze metoda terminării lucrărilor, în perioade de creştere a rentabilității lor, pentru a nu comunica un rezultat dificil de menținut pe termen lung. Este suficient, în acest caz, să se "justifice" că unele dintre contractele încheiate în cursul exercițiului nu satisfac condițiile necesare utilizării metodei procentajului de avansare. După care, este uşor să se schimbe metoda prin invocarea unei schimbări de circumstanțe.

---

[4] Ca şi celelalte exemple ale prezentei norme, cazul de față este inspirat de lucrarea lui Raffournier, anterior citată. Exemplele se regăsesc la următoarele pagini: 128-132, 134.

Capitolul V:

IMOBILIZĂRILE CORPORALE, CONTRACTELE DE LOCAȚIE, SUBVENȚIILE ŞI CAZURILE DE CAPITALIZARE A DOBÂNZILOR

1. Litera şi spiritul normei IAS 16 "Imobilizările corporale" (Accounting for Property, Plant and Equipment)
2. Litera şi spiritul normei IAS 17 "Contractele de locație" (Leases)
3. Litera şi spiritul normei IAS 20 "Contabilizarea subvențiilor publice şi informațiile de furnizat privind ajutorul public" (Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance)
4. Litera şi spiritul normei IAS 23 "Costurile împrumuturilor" (Borrowing Costs)

1. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 16 "IMOBILIZĂRILE CORPORALE" (PROPERTY, PLANT AND EQUIPMENT)

1.1. Elemente introductive

- **Informaţii preliminare**

În martie 1982, Consiliul IASC a aprobat norma IAS 16 "Contabilizarea imobilizărilor corporale" (Accounting for Property, Plant and Equipment).

În decembrie 1993, norma IAS 16 a fost revizuită în cadrul proiectului "Comparabilitatea şi ameliorarea situaţiilor financiare". Astfel, ea a devenit norma IAS 16 "Imobilizările corporale" (revizuită în 1993).

În iulie 1997, o dată cu aprobarea normei IAS 1 "Prezentarea situaţiilor financiare" a fost amendat paragraful 66 (e) al normei IAS 16 (revizuită în 1993) (devenit, în prezenta normă, paragraful 60 (e)).

În aprilie şi iulie 1998, diferite paragrafe ale normei IAS 16 (revizuită în 1993) au fost revizuite pentru a fi în coerenţă cu normele IAS 22 (revizuită în 1998) "Grupările de întreprinderi", IAS 36 "Deprecierea activelor" şi IAS 37 "Provizioane, pasive eventuale şi active eventuale". Norma IAS 16 (revizuită în 1998) a intrat în vigoare pentru situaţiile financiare anuale ale exerciţiilor deschise începând cu 1 iulie 1999. O dată cu aceasta, întreprinderea trebuie să adopte normele IAS 22 (revizuită în 1998), IAS 36 şi IAS 37.

- **Obiectivul normei** (Objective)

Obiectivul normei IAS 16 (revizuită în 1998) este de a prescrie prelucrarea contabilă a imobilizărilor corporale. Problemele fundamentale ce vizează contabilizarea imobilizărilor corporale se referă la data de contabilizare a activelor, determinarea valorii contabile şi contabilizarea cheltuielilor corespunzătoare cu amortizările.

Prezenta normă impune contabilizarea unei imobilizări corporale la active, atunci când acest activ satisface criteriile de definire şi de contabilizare a unui activ, în conformitate cu cadrul conceptual de întocmire şi de prezentare a situaţiilor financiare.

- **Câmpul de aplicare** (Scope)

Prezenta normă trebuie să fie aplicată pentru contabilizarea imobilizărilor corporale, exceptând situaţia în care o altă normă contabilă internaţională impune sau autorizează o prelucrare contabilă diferită.

Norma nu se aplică elementelor următoare:

(i) pădurilor şi resurselor naturale ce se reînnoiesc prin ele însele;

(ii) resurselor ce nu se reînnoiesc: concesiuni miniere, prospecţiuni şi extracţii de minereuri, de petrol, de gaze naturale şi alte resurse similare.

În schimb, norma se aplică imobilizărilor corporale utilizate pentru dezvoltarea şi menţinerea activităţilor sau activelor vizate la (i) sau (ii) dar disociabile de astfel de activităţi şi active.

În anumite cazuri, normele contabile internaţionale autorizează ca valoarea contabilă a imobilizărilor corporale să fie iniţial constatată conform unei abordări diferite de cea care este prescrisă în norma 16. De exemplu, norma IAS 22 "Grupările de întreprinderi" (revizuită în 1998) prevede ca imobilizările corporale achiziţionate în cadrul unei grupări de întreprinderi să fie evaluate iniţial la valoarea justă, chiar şi atunci când aceasta este mai mare decât costul lor. Totuşi, într-un atare caz, toate celelalte aspecte ale prelucrării contabile a acestor imobilizări, inclusiv amortizarea, sunt determinate prin dispoziţiile normei 16.

Norma IAS 25 "Contabilizarea plasamentelor" autorizează o întreprindere să trateze imobilele de plasament ca imobilizări corporale, conform prezentei norme, sau ca plasamente pe termen lung, conform normei IAS 25.

Prezenta normă nu tratează aspecte legate de aplicarea unui sistem complet ce reflectă efectele variațiilor de prețuri (a se vedea norma IAS 15 "Informarea ce reflectă efectele variațiilor de prețuri" şi IAS 29 "Informarea financiară în economiile hiperinflaționiste"). Totuşi, întreprinderile ce aplică un astfel de sistem sunt obligate să se conformeze ansamblului aspectelor prezentei norme, cu excepția celor relative la evaluarea imobilizărilor corporale posterioare contabilizării lor inițiale.

- **Definiții şi delimitări**

Imobilizările corporale sunt active:

- destinate să fie utilizate în producția de bunuri, în prestația de servicii, să fie închiriate terților sau să fie folosite în scopuri administrative;
- socotite a fi utilizate pe o perioadă mai mare de un exercițiu contabil.

Se poate constata că majoritatea activelor necorporale satisfac, de asemenea, această definiție. Această problemă poate să apară în contabilitatea franceză (sau românească), deoarece, în engleză, titlul normei ("Property, plant and equipment") face imposibilă orice confuzie cu activele necorporale (intangibles).

Identificarea elementelor ce răspund definiției imobilizărilor corporale este uneori delicată, cu predilecție atunci când este vorba despre active complexe. IASC citează, în acest sens, avioanele, pentru care motoarele au, în general, o durată de utilizare mai scurtă decât carlinga. Într-un atare caz, fiecare element trebuie să fie contabilizat **în mod separat** şi amortizat pe durata sa de utilizare.

Într-un ansamblu imobiliar, clădirile şi terenurile trebuie să fie evaluate şi contabilizate separat, deoarece durata de utilizare a terenurilor este nelimitată şi, ca atare, numai clădirile trebuie să fie amortizate.

Piesele de schimb destinate reparării echipamentelor aflate în stare de utilizare reprezintă o problemă a dificultăților de clasificare. Deşi sunt considerate adesea furnituri în stoc, piesele de schimb constituie imobilizări, în situația în care durata prevăzută de amortizare a acestora depăşeşte un an. Aceeaşi identificare este conferită şi pieselor care nu pot să fie utilizate decât pentru un echipament special şi care, în această calitate, trebuie să fie amortizate în acelaşi ritm ca şi echipamentul.

Bunuri care nu sunt direct productive ca, de exemplu, echipamentele de securitate sau de protecție a mediului ridică o problemă de fond: pot ele să fie considerate active în măsura în care astfel de elemente nu sunt în mod direct o sursă de avantaje economice viitoare? Răspunsul este afirmativ, atâta timp cât aceste echipamente sunt necesare funcționării activelor de producție.

1.2. Costul imobilizărilor corporale

O imobilizare corporală, care este contabilizată printre active, trebuie inițial să fie evaluată la costul său de achiziție sau, dacă este fabricată de întreprinderea însăşi, la costul de producție.

Costul de achiziție cuprinde:

- prețul de cumpărare din care sunt deduse reducerile cu caracter comercial (rabaturi, remize, risturnuri),
- eventualele taxe vamale,
- taxele nerecuperabile,
- toate costurile directe necesare punerii bunului în stare de utilizare (cheltuieli de pregătire a zonei; cheltuieli de transport şi de manipulare; cheltuieli de instalare; onorarii cuvenite arhitecţilor şi inginerilor; costul estimat de lichidare (scoatere din funcţiune) şi transport al activului şi de reînnoire a zonei (the site), în măsura în care aceasta este contabilizată ca provizion, în conformitate cu norma IAS 37 "Provizioane, pasive eventuale şi active eventuale";

Cheltuielile administrative şi alte cheltuieli generale nu intră în structura costului activului, exceptând situația în care astfel de cheltuieli pot să fie direct legate de achiziția sau de punerea în stare de utilizare a bunului. Acelaşi tratament este suportat de cheltuielile de demarare şi cele preliminare producției. Cât priveşte pierderile inițiale de exploatare angajate înainte ca bunul să ajungă la performanța prevăzută, acestea sunt înscrise la cheltuieli.

Atunci când plata este decalată dincolo de condițiile obişnuite, activul este contabilizat la prețul său dat de plata imediată, iar diferența este considerată ca o cheltuială a perioadei de credit. De asemenea, sub anumite condiții, diferența poate să fie capitalizată (a se vedea norma IAS 23 "Costurile împrumuturilor").

Exemplu 1

O întreprindere cumpără o imobilizare corporală al cărei preț este de 60.000.000 de lei, decontarea făcându-se după 60 de zile. Se convine cu furnizorul posibilitatea plătirii la livrare a sumei de 25.000.000 de lei, iar diferența, 14 luni mai târziu. Factura va conține deci o sumă totală de 70.500.000 de lei.

Imobilizarea trebuie să fie contabilizată la nivelul sumei de 60.000.000 de lei, suplimentul de preț fiind considerat o cheltuială financiară.

În contabilitate, vor fi operate înregistrările:

- Achiziționarea mijlocului fix:

Mijloace fixe	=	%	60.000.000
		Conturi la bănci în lei	25.000.000
		Furnizori de imobilizări	35.000.000

- Plata furnizorului de imobilizări (rata dobânzi 30%), 14 luni mai târziu:

%	=	Conturi la bănci în lei	45.500.000
Furnizori de imobilizări			35.000.000
Cheltuieli privind dobânzile (35.000.000 x 30%)			10.500.000

Atunci când prețul dat de plata imediată nu este fixat, pentru că, de exemplu, acest mod de decontare este rar, costul imobilizării se obține prin actualizarea plăților pe baza ratei dobânzii unui împrumut echivalent.

Exemplul 1 (continuare)

Să presupunem că preţul dat de plata imediată nu este cunoscut. Se estimează că întreprinderea ar fi putut obţine un împrumut echivalent la o rată a dobânzii de 30%. Valoarea actuală a plăţilor la scadenţa normală (adică 60 de zile după livrare) este:

$$25.000.000 + \frac{70.500.000}{1,30} = 79.230.769 \text{ lei},$$

mărimea ce reprezintă costul imobilizării.

Evaluarea imobilizărilor fabricate de întreprindere pentru sine respectă aceleaşi principii. Dacă bunul în cauză este unul dintre cele pe care întreprinderea le fabrică şi pentru clienţii săi, costul său corespunde costului de producţie al produselor destinate vânzării (a se vedea litera şi spiritul normei IAS 2). În mod evident, acest cost exclude orice profit intern. Costul nu include nici cheltuielile ocazionate de utilizarea neoptimală a resurselor întreprinderii (risipă de materiale, ore de muncă neproductive etc.).

În conformitate cu IAS 23, în anumite condiţii, dobânzile împrumuturilor ce corespund perioadei de fabricaţie pot să fie incluse în costul activelor. Să remarcăm, de asemenea, că, în conformitate cu IAS 20 "Contabilizarea subvenţiilor publice şi informaţiile de furnizat privind ajutorul public", costul imobilizărilor ce beneficiază de subvenţii pentru echipamente poate să fie corectat cu valoarea acestor subvenţii.

În cazul imobilizărilor a căror intrare rezultă dintr-un schimb, totul depinde de activul oferit în contrapartidă. Dacă acest bun este de o natură sau de o valoare diferită de cea a imobilizării obţinute, aceasta din urmă va fi înregistrată la valoarea sa justă ce corespunde, în esenţă, cu valoarea de utilitate a activului cedat, la care se adaugă sau din care se scade o eventuală sultă sub formă bănească. În situaţia unei diferenţe faţă de valoarea netă contabilă a vechiului bun, operaţia va conduce la constatarea unui câştig sau a unei pierderi.

În cazul intrării unei imobilizări prin schimb, în contrapartida unui activ de aceeaşi natură şi de valoare echivalentă, imobilizarea primită este contabilizată la valoarea netă contabilă a activului cedat, astfel încât schimbul să nu aibă nici o influenţă asupra rezultatului perioadei. Totuşi, din motive de prudenţă, atunci când valoarea efectivă a activului intrat este inferioară valorii nete contabile a activului cedat, se reţine cea mai mică dintre cele două valori.

Exemplul 2

O întreprindere posedă un microbuz estimat la o valoare de 20.000.000 de lei. El fusese achiziţionat la un cost de 40.000.000 de lei şi amortizat pentru 25.000.000 de lei.

Cazul 1: Acest microbuz este schimbat contra unui alt microbuz, a cărui valoare de utilitate este cvasiidentică: operaţia nu va genera nici o înregistrare, deoarece este vorba despre active de aceeaşi natură şi de aceeaşi valoare.

Cazul 2: Microbuzul este schimbat contra unui alt microbuz estimat la o valoare de 28.000.000 de lei. Întreprinderea va vărsa suma de 8.000.000 de lei, pentru a compensa diferenţa. Operaţia va conduce la creşterea veniturilor exerciţiului, dată de diferenţa între valoarea justă a microbuzului achiziţionat (28.000.000) şi valoarea netă contabilă a imobilizării cedate (40.000.000 – 25.000.000), la care se adaugă o sultă de 8.000.000 de lei.

Amortizări cumulate referitoare la mijloacele de transport	=	%	
		Mijloace de transport	25.000.000
		(40.000.000 – 28.000.000)	12.000.000
		Conturi la bănci în lei	8.000.000
		Venituri din cedarea activelor [28.000.000 – (15.000.000 + 8.000.000)]	5.000.000

Cazul 3: Microbuzul este schimbat contra unui utilaj de producţie estimat, de asemenea, la o valoare de 20.000.000 de lei. Chiar dacă bunurile au aceeaşi valoare, operaţia va conduce la constatarea unui venit, deoarece este vorba despre active de naturi diferite:

Maşini, utilaje şi instalaţii de lucru			20.000.000
Amortizări cumulate referitoare la mijloacele de transport			25.000.000
		Mijloace de transport	40.000.000
		Venituri din cedarea activelor	5.000.000

1.3. Cheltuieli ulterioare

Cea mai mare parte a imobilizărilor corporale ocazionează cheltuieli în anii posteriori punerii în funcţiune. Problema care se pune este de a şti dacă unele dintre aceste cheltuieli pot să fie adăugate la valoarea imobilizărilor respective.

În conformitate cu IAS 16 (revizuită), cheltuielile posterioare relative la o imobilizare amortizabilă, deja înregistrate în contabilitate, trebuie să fie adăugate la valoarea contabilă a bunului, atunci când este probabil ca întreprinderea să beneficieze de avantaje viitoare mai mari decât nivelul de performanţă iniţial prevăzut. Toate celelalte cheltuieli ulterioare trebuie să fie înscrise în cheltuielile exerciţiului în cursul căruia ele sunt angajate.

Printre cheltuielile care ameliorează performanţele unei imobilizări în raport cu previziunile iniţiale pot să fie citate:

- modificările care conduc la creşterea duratei de viaţă sau capacităţii activului;
- modificările care ameliorează în mod substanţial calitatea produselor fabricate;
- adoptarea de noi procedee de producţie care să permită o reducere importantă a cheltuielilor de exploatare iniţial prevăzute.

Dimpotrivă, reparaţiile şi cheltuielile de întreţinere, care nu permit activului decât să atingă nivelul de performanţă aşteptat în momentul intrării sale în întreprindere, rămân în cheltuielile exerciţiului în care ele sunt angajate.

Unele active necesită înlocuirea periodică de piese. Este cazul avioanelor, pentru care locurile sunt schimbate de mai multe ori pe parcursul vieţii aparatului de zbor. În acest caz, pentru fiecare element de natură diferită ce face, în principiu, obiectul unei contabilizări şi unei amortizări separate, fiecare înlocuire dă naştere contabilizării unui nou activ.

1.4. Amortizarea (Depreciation) imobilizărilor corporale

Valoarea amortizabilă a unei imobilizări corporale trebuie să fie în mod sistematic repartizată pe durata ei de utilitate. "În mod sistematic" se "traduce" prin faptul că amortizarea trebuie să rezulte din aplicarea unei metode alese în momentul contabilizării activului. Metoda de amortizare trebuie să reflecte ritmul de consumare a avantajelor economice aşteptate ca urmare a utilizării activului. Există o diversitate de metode utilizabile: metoda lineară, metodele degresive etc.

Metoda aleasă trebuie să fie aplicată în mod constant pe durata de utilizare a activului. În mod particular, nu este permis să se accepte variația amortizării în funcție de performanțele întreprinderii.

Durata de utilitate (useful life) reprezintă:

- fie perioada în cursul căreia întreprinderea planifică să utilizeze bunul;
- fie numărul de unități de producție pe care ea speră să le obțină prin folosirea activului în cauză.

Amortizarea nu are la bază, în mod obligatoriu, anii de utilizare. Ea poate să fie bazată, de asemenea, pe date fizice (numărul de piese de produs; numărul de kilometri de parcurs etc.). Această din urmă posibilitate este indicată, în special, pentru activele care se depreciază mai mult prin utilizarea lor decât prin învechirea lor sau pentru care ritmul de utilizare este neregulat.

Exemplul 3

Pentru a realiza un contract ce vizează furnizarea a 180.000 de piese în 3 ani, o întreprindere a pus la punct o maşină specială al cărei cost de producție este de 90.000.000 de lei. În acord cu clientul, scadențarul livrărilor de piese a fost fixat după cum urmează:

- în primul an:	36.000 piese
- în al doilea an:	45.000 piese
- în al treilea an:	99.000 piese
	180.000 piese

Maşina este scoasă din funcțiune la sfârşitul perioadei de fabricație de 3 ani.

Dacă se aplică amortizarea lineară sau degresivă pe 3 ani, metodele în cauză nu conduc la un ritm real de depreciere. Ca atare, este preferabil ca amortizarea să se bazeze pe cantitățile produse, adică:

- în primul an:	90.000.000 x 36.000/180.000 =	18.000.000 lei
- în al doilea an:	90.000.000 x 45.000/180.000 =	22.500.000 lei
- în al treilea an:	90.000.000 x 99.000/180.000 =	49.500.000 lei
		90.000.000 lei

Determinarea duratei de utilizare este o problemă de judecată profesională. Ea presupune luarea în considerare a mai multor factori:

- capacitatea de fabricație a activului;
- uzura sa previzibilă, luând în considerare şi programul de întreținere a întreprinderii;
- uzura morală la care este supus activul;

- limitele sale legale de utilizare, în special durata de locaţie pentru bunurile ce fac obiectul contractelor de leasing financiar.

În principiu, amortizarea nu trebuie să fie bazată pe durata fizică de viaţă a activului, ci luând în calcul perioada în care întreprinderea proiectează să-l **utilizeze**. Ca atare, atunci când întreprinderea are obiceiul să reînnoiască frecvent imobilizările, durata de amortizare poate să fie net inferioară duratei fizice de viaţă a bunului.

Exemplul 4

O întreprindere al cărei obiect de activitate este închirierea de mijloace de transport, pune în practică o politică de conservare a vehiculelor timp de trei ani, după care le revinde la valoarea lor netă contabilă. Durata de utilizare a unui vehicul este, deci, de 3 ani. Dacă se estimează că, în primul an, un vehicul se depreciază pentru 25% din valoare, în al doilea an, pentru 20%, iar în al treilea an, pentru 15%, şi dacă vehiculul este achiziţionat la un cost de 50.000.000 de lei, amortizările celor trei ani vor releva următoarele valori:

- în primul an:	50.000.000 x 25% =	12.500.000 lei
- în al doilea an:	50.000.000 x 20% =	10.000.000 lei
- în al treilea an:	50.000.000 x 15% =	7.500.000 lei
		30.000.000 lei

Valoarea amortizabilă (Depreciable amount) a unui activ este dată de costul de achiziţie sau de producţie, diminuat cu valoarea sa reziduală.

Valoarea reziduală (Residual value) este suma pe care întreprinderea aşteaptă să o obţină prin revânzarea bunului la sfârşitul perioadei sale de utilizare, sumă diminuată cu valoarea cheltuielilor de cesiune.

Cu alte cuvinte, amortizarea nu ar trebui să fie calculată în funcţie de costul total al activului, decât dacă întreprinderea are intenţia să conserve bunul până la terminarea duratei sale economice de viaţă.

Deducerea valorii reziduale are ca efect diminuarea amortizărilor şi, deci, creşterea rezultatului. O atare regulă nu este cu adevărat respectată decât în ţările anglo-saxone, ţări în care beneficiul fiscal este determinat independent de metodele utilizate în contabilitate. În celelalte ţări, practica dominantă este aceea în care activele se amortizează pe baza costului lor total şi a duratei lor economice de viaţă.

Existenţa celor două practici atât de diferite conduce la diferenţe substanţiale între situaţiile întreprinderilor atunci când valoarea reziduală diferă mult de valoarea netă contabilă a bunului, în momentul cesiunii acestuia.

Exemplul 5

O întreprindere achiziţionează un mijloc fix la un cost de 42.000.000 lei. Durata economică de viaţă a mijlocului fix este de 6 ani, dar întreprinderea prevede vânzarea lui după 4 ani de utilizare.

Practica de nededucere a valorii reziduale va conduce la o amortizare anuală de 42.000.000/6 = 7.000.000 lei şi la o valoare netă contabilă de 42.000.000 – (7.000.000 x 4) = 14.000.000 lei, la data cesiunii.

Aceeaşi mărime a amortizării s-ar fi obţinut şi dacă s-ar fi aplicat cealaltă practică, iar valoarea reziduală ar fi fost de 14.000.000 de lei:

(42.000.000 – 14.000.000)/4 = 7.000.000 lei

În schimb, dacă valoarea reziduală ar fi fost estimată la 17.200.000 lei, teoretic, cheltuielile anuale cu amortizările ar fi fost de (42.000.000 – 17.200.000)/4 = 6.200.000 lei, ceea ce ar fi condus la o diferență de 7.000.000 – 6.200.000 = 800.000 lei față de cheltuiala contabilizată.

În conformitate cu norma 16, metoda şi durata de amortizare trebuie să fie periodic revizuite. Atunci când previziunile inițiale nu mai exprimă realitatea, cheltuielile cu amortizările exercițiului în curs, precum şi a celor referitoare la exercițiile următoare trebuie să fie ajustate.

Aceste modificări sunt considerate schimbări de estimări, şi nu schimbări de metode, în sensul normei contabile internaționale IAS 8. Se deduce că ele nu conduc la retratarea amortizărilor corespunzătoare exercițiilor anterioare.

Exemplul 6

Durata de utilizare a unei imobilizări cumpărate la începutul exercițiului N-1 şi amortizată linear a fost fixată inițial de 6 ani. Prin analiza stării mijlocului fix respectiv, la închiderea exercițiului N, se apreciază că durata sa de viață reziduală, la această dată, nu mai este decât de 2 ani.

Presupunând un cost de achiziție de 36.000.000 de lei, amortizarea exercițiului N-1 este de:

36.000.000 : 6 ani = 6.000.000 lei

Rezultă că valoarea netă contabilă, la sfârşitul exercițiului N-1, este de 36.000.000 – 6.000.000 = 30.000.000 lei.

Cheltuielile cu amortizarea anilor anteriori (în cazul nostru, N-1) nu sunt revizuite. În schimb, cheltuiala exercițiului curent (N) şi cheltuielile exercițiilor ulterioare sunt modificate astfel încât, la sfârşitul exercițiului N+2, bunul să fie integral amortizat, de unde:

- cheltuielile cu amortizarea fiecăruia dintre exercițiile N, N+1 şi N+2:
  30.000.000 : 3 ani = 10.000.000 lei.

1.5. Reevaluarea imobilizărilor corporale

Norma IAS 16 face din evaluarea la costuri istorice (costul de achiziție sau de producție diminuat cu amortizările cumulate) **prelucrarea sa de referință**. Totuşi, **reevaluarea** imobilizărilor corporale este **şi ea autorizată.**

Reevaluarea constă în înlocuirea valorii nete contabile a bunului cu **valoare sa justă**, altfel spus, cu valoarea sa reală.

Valoarea justă a terenurilor şi construcțiilor este în mod normal determinată de experți calificați.

Pentru activele strict specializate, care nu fac obiectul unor tranzacții regulate, valoarea justă se identifică cu costul de înlocuire.

În principiu, evaluarea se efectuează pe baza utilizării actuale a bunului. Totuşi, dacă se aşteaptă o schimbare, se va ține cont de noile condiții de utilizare.

Un activ nu poate să fie reevaluat în mod izolat. Reevaluarea trebuie să se aplice **la ansamblul bunurilor din aceeaşi categorie**, altfel spus, la toate activele de natură şi utilizare

identice. Terenurile, construcţiile, maşinile, navele, avioanele, vehiculele cu motor, mijloacele fixe de birou constituie tot atâtea categorii diferite de active care pot să fie reevaluate independent unele de celelalte.

În principiu, toate bunurile din aceeaşi categorie trebuie să fie reevaluate **simultan** pentru a se evita o eterogenitate prea mare în evaluarea aceleiaşi rubrici.

Nu este necesar să se procedeze la reevaluări în fiecare an. Totuşi, reevaluările trebuie să fie practicate **cu o regularitate suficient de mare**, astfel încât valoarea netă contabilă a activelor, la un moment dat, să nu se îndepărteze prea mult de la valoarea ce s-ar obţine prin reevaluare. IASC consideră că pentru imobilizările nesupuse unor fluctuaţii mari de valoare, o periodicitate de 3-5 ani poate să fie suficientă. În intervalul dintre două reevaluări, activul figurează în bilanţ la o valoare ce rezultă din ultima reevaluare, diminuată cu amortizările înregistrate începând cu această dată (ulterioare) şi cu **suma pierderilor de valoare ulterioare** (subsequent accumulated impairment losses).

Diferenţa din reevaluare (valoarea reevaluată – valoarea netă contabilă la costuri istorice, stabilită la data reevaluării) trebuie să fie înscrisă în capitalurile proprii la o rubrică distinctă, astfel încât operaţia să nu conducă la constatarea de profituri.

Dacă activul este amortizabil, este posibil:

- fie să se reevalueze simultan valoarea brută şi amortizările cumulate;
- fie să nu se reevalueze decât valoarea netă contabilă, stabilită prin deducerea amortizărilor din costul imobilizării.

Exemplul 7

Patrimoniul unei întreprinderi conţine, printre altele, construcţii achiziţionate la un cost de 200.000.000 de lei, valoarea amortizărilor acestor imobilizări fiind de 50.000.000 de lei. Întreprinderea decide să contabilizeze construcţiile la valoarea lor actuală (450.000.000 de lei).

Operaţia constă în creşterea valorii nete contabile şi a capitalurilor proprii cu 300.000.000 de lei.

Pe baza **primului procedeu**, costul imobilizării şi amortizările cumulate vor fi reevaluate prin aplicarea coeficientului 3, rezultat din raportul între valoarea reevaluată şi valoarea netă contabilă a construcţiilor (4.500.000/1.500.000).

În consecinţă, mărimile reevaluate vor fi:

Costul construcţiilor:	200.000.000 x 3 =	600.000.000 de lei
Amortizările cumulate:	50.000.000 x 3 =	150.000.000 de lei
Valoarea netă contabilă:		450.000.000 de lei

Operaţia de reevaluare va fi contabilizată astfel:

Construcţii (600.000.000 – 200.000.000)	=	%	400.000.000
		Amortizările cumulate referitoare la construcţii (150.000.000 – 50.000.000)	100.000.000
		Diferenţe din reevaluare	300.000.000

Pe baza celui de al doilea procedeu, amortizările cumulate vor fi mai întâi deduse din valoarea brută a construcțiilor, care vor fi apoi reevaluate:

- Deducerea amortizărilor cumulate din valoarea brută a construcțiilor:

Amortizări cumulate referitoare la construcții	=	Construcții	50.000.000

- Reevaluarea construcțiilor:

Construcții	=	Diferențe din reevaluare	300.000.000

Dacă, în mod excepțional, reevaluarea conduce la o diminuare a valorii activului, această diminuare este înregistrată în cheltuielile exercițiului în curs.

Exemplul 7 (continuare)

Să presupunem că reevaluarea construcțiilor ar fi condus la atribuirea unei valori actuale de 120.000.000 lei. În acest caz, ar trebui să se înregistreze o amortizare complementară de 150.000.000 – 120.000.000 = 30.000.000 lei:

Cheltuieli cu amortizările	=	Amortizări cumulate referitoare la construcții	30.000.000

Orice corectare în plus a valorii activelor conduce la o creştere a bazei amortizabile şi, deci, la o creştere a amortizărilor viitoare.

Pentru a se evita această incidență, unele întreprinderi impută excedentul de amortizare asupra diferenței din reevaluare, ceea ce limitează cheltuielile cu amortizările la nivelul valorii care ar fi fost contabilizată dacă imobilizarea ar fi fost menținută la costul istoric. În acest mod, diferența din reevaluare se diminuează progresiv, dispărând integral la sfârşitul duratei de utilizare a bunului. Această soluție, foarte contestată în țări ca Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord, a fost impusă de autoritățile franceze, în contextul reevaluării legale din 1976, pentru a se asigura neutralitatea fiscală a operației.

Exemplul 7 (continuare)

Să presupunem că durata reziduală de utilizare a construcțiilor este de 15 ani şi că, în absența operației de reevaluare, cheltuielile cu amortizările fiecăruia din aceste exerciții ar fi fost de 150.000.000/15 ani = 10.000.000 de lei.

În caz de reevaluare, amortizarea anuală va fi de: 450.000.000/15 = 30.000.000 de lei, ceea ce reprezintă o creştere de: 30.000.000 – 10.000.000 = 20.000.000 de lei.

Prima soluție: Cheltuielile cu amortizările sunt prelevate integral asupra rezultatelor corespunzătoare exercițiilor următoare, timp de 15 ani:

	anual		
Cheltuieli cu amortizările	=	Amortizări cumulate referitoare la construcții	30.000.000

A doua soluție: suplimentul de amortizare este prelevat asupra diferențelor din reevaluare:

%	=	Amortizările cumulate referitoare la construcții	30.000.000
Cheltuieli cu amortizările			10.000.000
Diferențe din reevalùare			20.000.000

Pe baza celei de a doua soluții, cheltuielile cu amortizările sunt menținute la nivelul sumei de 10.000.000 de lei, ca și când reevaluarea nu ar fi avut loc.

Este dificil să ne pronunțăm asupra validității celei de a doua soluții. De altfel, această problemă nu este abordată de norma IAS 16. **Singurul aspect relevat de normă este că valoarea cheltuielilor cu amortizările unui activ (reevaluat sau nu) trebuie să fie contabilizată la cheltuieli sau, eventual, încorporată în valoarea contabilă a unui alt bun.** Bernard Raffournier[1] se întreabă dacă această regulă interzice imputarea unei părți din amortizare asupra diferențelor din reevaluare? Și el afirmă că întrebarea rămâne numai pusă.

În schimb, norma IAS 16 permite ca o fracțiune din diferențele din reevaluare, egală cu suplimentul de amortizare ce rezultă din reevaluare, să fie virată, anual, la rezerve (fără să se facă precizarea dacă rezervele sunt distribuibile sau nu). Din punct de vedere financiar, această soluție este echivalentă cu procedeul precedent, deoarece ea permite distribuirea excedentului de amortizare generat de reevaluare.

Exemplul 7 (continuare)

În condițiile în care întreprinderea contabilizează amortizările integral la cheltuieli, ea poate să vireze, anual, la rezerve, 20.000.000 lei din valoarea diferențelor din reevaluare:

Diferențe din reevâluare	=	Rezerve	20.000.000

f) Evaluarea la valoarea recuperabilă

Periodic, valoarea netă contabilă trebuie să fie comparată cu valoarea recuperabilă (recoverable amount) a bunului. Atunci când această valoare este mai mică, imobilizarea trebuie să fie depreciată pentru diferență.

Valoarea recuperabilă a unei imobilizări corporale este dată de avantajele economice pe care întreprinderea speră să le obțină prin utilizarea viitoare a bunului, inclusiv de valoarea sa reziduală în momentul cesiunii.

În contextul prezentei norme, IASC nu face nici o precizare în legătură cu calculul valorii recuperabile[2]. În principiu, această valoare poate să fie obținută prin actualizarea previziunilor fluxurilor de trezorerie viitoare referitoare la imobilizarea în cauză, dar această metodă nu este obligatorie.

---

[1] Lucrare anterior citată, pagina 184 (de altfel, întreaga baterie de exemple propuse în analiza normei IAS 16 are la bază studiul realizat de Raffournier, în această lucrare: paginile 173 – 186).

[2] Totuși, norma IAS 16 (revizuită), în paragraful "Recuperarea valorii contabile – Pierderi de valoare (Recoverability of the carrying amount – impairment losses), face trimitere, pentru problema în cauză, la norma IAS 36 "Deprecierea activelor".

Deprecierea calculată constituie o **cheltuială** a exercițiului în curs, exceptând situația în care activul ar fi fost în prealabil reevaluat, caz în care ea este suportată, cu prioritate, din diferența reziduală din reevaluare.

Exemplul 8

Un teren cumpărat în exercițiul N-5 la un cost de 300.000.000 de lei a fost reevaluat, în exercițiul N-2, fiind estimat la 450.000.000 de lei. Între timp (perioada N-2 până în prezent), diferența din reevaluare contabilizată nu a suportat nici o modificare. La închiderea exercițiului N, valoarea reală a terenului, considerată egală cu valoarea recuperabilă, este de 250.000.000 de lei.

Scăderea valorii imobilizării pune în discuție reevaluarea anterioară, deprecierea imputându-se, prioritar, asupra diferenței din reevaluare:

%	=	Provizioane pentru deprecierea imobilizărilor corporale (450.000.000 – 250.000.000)	200.000.000
Diferențe din reevaluare (450.000.000 – 300.000.000)			150.000.000
Cheltuieli cu provizioanele (300.000.000 – 250.000.000)			50.000.000

Dacă, ulterior, valoarea imobilizării creşte, deprecierea anterioară trebuie să fie anulată (sau diminuată). În mod evident, operația generează un venit. Dacă este vorba despre un activ reevaluat în prealabil (situația exemplului nostru), se procedează, dacă este cazul, la reconstituirea diferenței din reevaluare.

Exemplul 8 (continuare)

Să presupunem că, în N+1, valoarea netă a terenului este de 320.000.000 de lei. Noua valoare obligă la diminuarea provizionului anterior şi reluarea sumei respective la venituri. Totodată, trebuie reconstituită o parte din diferența inițială din reevaluare:

- Reluarea unei părți din provizion (partea inclusă în cheltuieli) la venituri:

Provizioane pentru deprecierea imobilizărilor corporale	=	Venituri din provizioane pentru deprecierea imobilizărilor	50.000.000

- Reconstituirea unei părți din diferența inițială din reevaluare:

Terenuri (320.000.000 – 300.000.000)	=	Diferențe din reevaluare	20.000.000

Remarcă: Dacă terenul nu ar fi reevaluat, operația în cauză nu ar fi solicitat decât anularea provizionului inițial constituit:

Provizioane pentru deprecierea imobilizărilor corporale	=	Venituri din provizioane pentru deprecierea imobilizărilor	50.000.000

1.6. Cesiunile şi rebutarea imobilizărilor

Ieşirea imobilizărilor corporale din bilanţ se face în două situaţii:

- cu ocazia cesiunii lor;
- cu ocazia rebutării lor, cu condiţia ca o astfel de operaţie să fie definitivă şi ca nici un venit viitor să nu poată fi obţinut prin vânzarea lor.

Profitul sau pierderea realizat(ă) în aceste situaţii constituie un venit sau o cheltuială a exerciţiului în curs.

Dacă activul în cauză a fost reevaluat, diferenţa reziduală din reevaluare poate să fie virată la rezerve. Virarea se face direct, fără trecere prin contul de profit şi pierdere.

Să mai precizăm că imobilizările corporale care nu mai sunt utilizate sunt evaluate, în "aşteptarea" cesiunii lor, la cea mai mică dintre următoarele valori: valoarea netă contabilă şi valoarea realizabilă netă.

1.7. Comunicarea financiară (informaţiile de furnizat) generată de contabilitatea imobilizărilor corporale

În conformitate cu norma IAS 16 (revizuită), pentru fiecare categorie de imobilizări corporale, situaţiile financiare trebuie să indice:

(a) metodele de evaluare utilizate pentru determinarea valorii contabile brute; când sunt utilizate mai multe metode, valoarea brută corespunzătoare fiecărei metode şi pentru fiecare categorie trebuie să facă obiectul comunicării financiare;
(b) metodele de amortizare utilizate;
(c) duratele de utilizare şi normele de amortizare folosite;
(d) valoarea contabilă brută (valoarea iniţială), precum şi amortizările cumulate şi mărimea cumulată a pierderilor de valoare, la începutul şi la sfârşitul exerciţiului;
(e) un tablou al evoluţiei valorii nete contabile în cursul perioadei, tablou care să cuprindă:
  (i) achiziţiile,
  (ii) cesiunile,
  (iii) achiziţii rezultate prin grupări de întreprinderi,
  (iv) creşterile şi diminuările rezultate din reevaluări,
  (v) pierderile de valoare contabilizate la contul de profit şi pierdere, în cursul exerciţiului, conform normei IAS 36 (dacă au avut loc astfel de pierderi),
  (vi) reluările (şi diminuările) de pierderi de valoare, la contul de profit şi pierdere, în timpul exerciţiului, conform normei IAS 36 (dacă au avut loc astfel de reluări),
  (vii) amortizările,
  (viii) diferenţele nete de curs ce provin din conversiunea situaţiilor financiare ale filialelor străine; şi
  (ix) alte mişcări.

De asemenea, situaţiile financiare trebuie să indice:

- valoarea imobilizărilor corporale supuse restricţiilor de proprietate sau care fac obiectul ipotecilor;

- metoda contabilă reţinută pentru costurile estimate pentru repunerea în stare normală a zonelor (restoring the site) şi imobilizărilor corporale;
- mărimea cheltuielilor contabilizate, în numele imobilizărilor corporale în curs de producţie; şi
- angajamentele luate referitoare la achiziţionarea de imobilizări corporale etc.

Întreprinderea indică natura şi efectele schimbărilor de estimări contabile, care au o incidenţă semnificativă asupra exerciţiului în curs sau de la care se aşteaptă o incidenţă semnificativă, în cursul exerciţiilor ulterioare, în conformitate cu norma IAS 8. O astfel de schimbare poate să intervină în legătură cu estimările ce vizează:

- valorile reziduale;
- costurile estimate de lichidare, de transport al imobilizărilor corporale şi de repunere în stare normală a zonei;
- duratele de utilitate; şi
- modul de amortizare.

Pentru imobilizările **reevaluate** trebuie să se indice:

(a) metoda utilizată pentru reevaluare;
(b) data reevaluării;
(c) recursul sau nu la un expert independent;
(d) orice indiciu utilizat pentru determinarea costurilor de înlocuire;
(e) valoarea netă contabilă a fiecărei categorii de imobilizări, dacă acestea nu au fost reevaluate (altfel spus, dacă au fost contabilizate conform prelucrării de referinţă).
(f) diferenţele din reevaluare, variaţia lor în cursul exerciţiului, precum şi orice restricţie referitoare la distribuirea acestora în favoarea acţionarilor.

O întreprindere furnizează orice altă informaţie asupra imobilizărilor corporale, depreciate conform normei IAS 36 "Deprecierea activelor".

De asemenea, întreprinderile sunt încurajate să comunice:

- valoarea netă contabilă a activelor temporar neutilizate;
- valoarea contabilă brută (iniţială) a oricărei imobilizări corporale integral amortizate, dar care este încă în funcţiune;
- atunci când este utilizată prelucrarea de referinţă (evaluarea în costuri istorice), valoarea justă a imobilizărilor corporale, în cazul în care aceasta diferă de o manieră semnificativă faţă de valoarea netă contabilă.

1.8. Comparaţia cu alte texte şi practicile europene

O atare comparaţie vizează subiectul **posibilităţii sau nu** a reevaluării imobilizărilor corporale, în cadrul diverselor reglementări contabile.

În Statele Unite, reevaluarea este, în principiu, **interzisă**.

Directiva a IV-a, în urma a numeroase concertări între statele membre ale Uniunii Europene, este un text mai "liberal". Deşi articolul 32 aduce la rampă evaluarea în costuri istorice, "Directiva" permite statelor comunitare, în aşteptarea unei coordonări ulterioare, să autorizeze sau să impună **reevaluarea** imobilizărilor corporale (articolul 33). Aceste state trebuie să determine, în cazul opţiunii, limitele şi modalităţile de aplicare a reevaluării. În

orice caz, diferența constatată trebuie să fie înscrisă într-un cont de "rezerve din reevaluare", al cărui conținut nu poate să fie distribuit, dar care poate să fie încorporat în capital.

În Franța, Codul de comerț permite **reevaluarea** imoblizărilor corporale. În mod evident, modalitățile corespund prevederilor Directivei a IV-a (diferența din reevaluarea nedistribuibilă, dar încorporabilă în capital). Amortizările sau provizioanele ulterioare sunt calculate pe baza valorii reevaluate și integral contabilizate la cheltuieli. Altfel spus, nu este permis ca o parte din aceste amortizări sau provizioane să fie imputate asupra rezervei din reevaluare.

În practică, Administrația fiscală consideră diferența din reevaluare ca un venit impozabil. Ca atare, astfel de operații sunt extrem de rare în conturile individuale. Totuși, în conturile consolidate ele sunt mult mai frecvente, cunoscut fiind că aceste conturi nu admit "ingerițele" fiscale.

În ceea ce privește **practicile europene**, se poate constata că marea majoritate a întreprinderilor furnizează, sub formă de intervale, duratele de amortizare ale fiecărei categorii de imobilizări corporale.

De asemenea, majoritatea întreprinderilor nu practică decât amortizarea lineară, în conturile consolidate.

Unele grupuri conservă duratele și metodele de amortizare utilizate în conturile individuale. Este cazul, în special, al societăților germane, care se aliniază, în general, la duratele admise de Administrația fiscală.

Amortizarea pe baza unităților de producție pare să fie utilizată aproape numai în cazul societăților petroliere ("British Petroleum", în Marea Britanie; "Royal Dutch Shell", grup olandezo-britanic).

Majoritatea întreprinderilor din Uniunea Europeană evaluează imobilizările lor la costurile istorice. Totuși, un număr deloc neglijabil de societăți reevaluează unele imobilizări sau mențin, în conturile consolidate, reevaluările practicate în conturile individuale.

1.9. Consecințele aplicării normei IAS 16 (revizuită) asupra interpretării situațiilor financiare

Ponderea imobilizărilor corporale în activele întreprinderilor comerciale și industriale este mai mult decât semnificativă. Ca atare, utilizatorul de situații financiare trebuie să acorde toată atenția evaluării acestora.

Distincția între cheltuielile care trebuie să fie contabilizate la cheltuieli și cele care trebuie să fie capitalizate nu este o operație ușor de realizat. Astfel, schimbul standard al unui motor, pentru un autovehicul, încă neamortizat integral, constituie o cheltuială, în măsura în care plata corespunzătoare este necesară pentru a permite autovehiculului să atingă durata sa de utilizare prevăzută, dar și o cheltuială capitalizabilă (activabilă), dacă ea prelungește durata de utilizare.

În altă ordine de idei, este imposibil să se determine cu precizie valoarea recuperabilă a unei imobilizări, ținând cont de dificultatea evaluării avantajelor economice viitoare ale bunului. Ca atare, întreprinderile au posibilitatea ca, prin jocul deprecierii activelor, să influențeze mult performanțele lor. În acest sens, este suficient să se diminueze beneficiul, "apreciind" că o imobilizare are o valoare recuperabilă mai mică decât valoarea sa contabilă.

Sau, la polul opus, dacă se doreşte majorarea beneficiului, să se "susţină" că deprecierea iniţială nu ar fi trebuit să fie constatată.

Fenomenele de "depreciere subiectivă a activelor" sunt foarte frecvente după schimbarea conducătorilor. Adesea, ele sunt considerate "necesare", pentru motivul că echipa de conducere precedentă nu a constituit toate provizioanele care se impuneau. Considerent formulat cu intenţia de a crea o rezervă ocultă, de care noua echipă să dispună în exerciţiile următoare. Pentru aceasta, este suficient să se reintegreze provizioanele excedentare constituite cu ocazia preluării conducerii, în contul de profit şi pierdere.

Pentru un utilizator extern de conturi, este dificil să se constate subevaluarea unei imobilizări, deoarece el nu dispune de informaţii detaliate privind astfel de active şi nici nu are mijloacele necesare efectuării unei atare evaluări. Încrederea în faptul că o întreprindere preferă o atitudine de prudenţă nu este totdeauna suficientă.

Se deduce că majorarea şi reluarea provizioanelor constituie un instrument eficace pentru "netezirea" rezultatelor şi cosmetizarea conturilor. Un astfel de comportament poate să fie "descoperit" prin analiza evoluţiei în timp a provizioanelor pentru depreciere. Orice variaţie semnificativă a elementelor în cauză este suspectă, dacă ea nu este consecinţa unor fenomene excepţionale. Cel ce interpretează conturile trebuie să acorde o atenţie specială anulărilor de provizioane, care pot constitui semnul unor deprecieri anterioare excesiv de mari şi chiar nejustificate.

Practica reevaluărilor este o "ofertă" a posibilităţilor de manipulare. Soluţia reevaluării poate să fie ultimul recurs al întreprinderilor în dificultate, să-şi majoreze nejustificat capitalurile proprii şi să realizeze, astfel, o creştere falsă a capacităţii de îndatorare. Pârghia reevaluării este utilizată şi de către întreprinderile care se tem de posibilitatea de a face obiectul unei tentative de luare în control, sperând să facă oferta cumpărătorului mai puţin atractivă, prin fardarea conturilor ce ar pune în evidenţă plusuri de valoare potenţiale privind activele lor.

Alegerea activelor supuse reevaluării este şi ea o operaţie ce introduce în ecuaţie elemente subiective. Pentru că, în mod evident, întreprinderile au tendinţa de a nu reevalua decât activele care degajă plusuri de valoare şi de a "neglija" pe cele a căror valoare reală ar fi mai mică decât valoarea contabilă (de exemplu, instalaţiile strict specializate sau imobilele achiziţionate atunci când preţurile erau foarte mari). Deşi normele impun reevaluarea tuturor activelor din aceeaşi categorie, această noţiune (categorie de active) este suficient de imprecisă, pentru a lăsa locul interpretărilor.

Cât priveşte evaluarea realizată de întreprinderi, analiştii externi îşi exprimă, mai totdeauna, neîncrederea lor, preferând, în schimb, judecata experţilor independenţi. Numai evaluarea bunurilor ce fac obiectul unei pieţe regulate (în special, terenurile şi imobilele) oferă o anume garanţie asupra obiectivităţii operaţiei. Constatare destul de relativă şi ea, dacă se ţine cont de faptul că două terenuri sau două imobile nu sunt niciodată identice.

Să precizăm, încă o dată, că orice reevaluare de imobilizări amortizabile generează o creştere a amortizărilor viitoare şi, ca atare, o diminuare a beneficiilor.

Pentru a nu amputa rezultatele lor viitoare, întreprinderile pot să fie tentate să nu reevalueze decât activele neamortizabile, în principal terenurile. Normele sunt permisibile în acest sens deoarece "terenurile" constituie o categorie, în sensul definiţiilor lor (în speţă, norma IAS 16). Această practică poate fi pusă în conexiune cu atitudinea unor întreprinderi,

care, în favoarea unei luări de control, nu ezită să atribuie o valoare semnificativă mărcilor întreprinderii achiziționate (a se vedea, în acest sens, şi spiritul normei IAS 22 "Grupările de întreprinderi").

Diminuarea rezultatelor viitoare nu trebuie să fie privită, în mod absolut, ca o fatalitate. Am văzut anterior că există alternativa suportării excedentului de amortizare pe seama diferenței din reevaluare. Acest procedeu, deşi contestat de mulți specialişti, a fost impus întreprinderilor franceze, cu ocazia reevaluării legale din 1976. El a fost utilizat şi de unele societăți britanice. Cum normele nu condamnă acest procedeu, într-un mod foarte clar, utilizatorul de conturi va trebui să acorde atenție soluției de tratare a amortizărilor posterioare operației de reevaluare.

2. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 17 "CONTRACTELE DE LOCAȚIE" (LEASES)

2.1. Elemente introductive

- **Informații preliminare**

Prezenta normă anulează şi înlocuieşte norma IAS 17 "Contabilizarea contractelor de locație" (Accounting for Leases), aplicată începând cu 1 ianuarie 1984 şi aprobată de Consiliul IASC într-o versiune reformată, în anul 1994. În cursul anului 1998, norma IAS 17 a fost supusă revizuirii, astfel că prezenta normă revizuită a intrat în vigoare pentru situațiile financiare deschise începând cu 1 ianuarie 1999.

Principalele schimbări aduse față de norma IAS 17 (inițială) se referă la:

(a) Norma IAS 17 (inițială) definea contractul de locație ca un acord prin care **locatorul (lessor)** cedează locatarului (lessee) dreptul de utilizare a unui activ, ca urmare a vărsării unei chirii (a rent). Norma IAS 17 (revizuită) modifică această definiție, înlocuind termenul "chirie" prin expresia "o plată sau o serie de plăți" (a payment or series of payments).

(b) Stipulând că o clasificare a contractelor de locație trebuie să se facă pe baza gradului de transfer, la locator sau la locatar, al riscurilor şi avantajelor aferente proprietății activului închiriat şi justificând această decizie prin aplicarea principiului "priorității realității în fața formei" (substance over form), norma IAS 17 (inițială) furniza exemple de situații care arată că un contract de locație este un contract de locație-finanțare. Norma IAS 17 (revizuită) furnizează o listă de indicatori suplimentari, pentru a uşura procesul de clasificare.

(c) Norma IAS 17 (inițială) utiliza termenul "durată de utilitate" în scopul comparării cu durata contractului de locație, în procesul de clasificare. Norma IAS 17 (revizuită) utilizează termenul de "**durata de viață economică**" (economic life), ținând cont de faptul că un activ ar putea să fie utilizat de unul sau mai mulți utilizatori.

(d) Norma IAS 17 (inițială) impunea furnizarea de informații privind chiriile condiționale (contingent rents), dar nu preciza dacă aceste chirii condiționale trebuiau sau nu să fie incluse în calculul plăților minimale, în numele locației. Norma IAS 17 (revizuită) impune excluderea chiriilor condiționale din plățile minimale, în numele locației.

(e) Norma IAS 17 (inițială) nu aborda prelucrarea contabilă a costurilor directe inițiale, angajate de locatar, în numele negocierii şi finalizării acordurilor de locație. Norma IAS 17 realizează câteva comentarii privind acest punct, impunând includerea în mărimea (valoarea) activului închiriat a costurilor direct atribuibile activităților conduse de locatar, pentru a fixa termenii unui contract de locație-finanțare.

(f) Norma IAS 17 (inițială) lasă locatorului întreaga libertate în alegerea metodei de afectare a veniturilor financiare, pe care acesta putea să le contabilizeze, pe baza unei scheme ce reflectă **o rată de randament periodică constantă** (a constant periodic rate of return):

- a investiției nete în curs a locatorului, în numele contractului de locație-finanțare; sau
- a investiției monetare nete în curs a locatorului, în numele contractului de locație-finanțare.

Norma IAS 17 (revizuită) impune contabilizarea veniturilor financiare, pe o bază ce reflectă o rată de randament periodică constantă a investiției nete în curs a locatorului, în numele contractului de locație-finanțare.

(g) Norma IAS 17 (revizuită) face referire la norma internațională ce tratează deprecierile de active şi comentează necesitatea de a evalua posibilitatea unei deprecieri de active. Norma IAS 17 (inițială) nu trata această problemă.

(h) Norma IAS 17 (revizuită) impune ameliorarea prezentării informațiilor de furnizat de către locator şi locatar, referitoare la contractele de locație simplă şi la contractele de locație-finanțare. Sunt vizate, în acest sens, în special următoarele informații:

(i) o comparație între totalul plăților minimale, în numele locației, şi valoarea actualizată a datoriilor, în numele locației, pentru trei perioade: sub un an; mai mult de un an, dar mai puțin de cinci ani; mai mult de cinci ani (informații de furnizat de către locatar);

(ii) o comparație între investiția brută totală, în numele contractului de locație, şi valoarea actualizată a plăților minimale de primit, în numele locației, pentru trei perioade: sub un an; mai mult de un an, dar mai puțin de cinci ani; mai mult de cinci ani (informații de furnizat de către locator);

(iii) cheltuielile de finanțare relative la punctele (i) şi (ii);

(iv) plățile minimale viitoare ce se aşteaptă a fi primite, la data închiderii, în virtutea acordurilor de sublocație nereziliabile;

(v) corectarea valorii cumulate, constituite în numele plăților minimale de primit nerecuperabile, în numele locației; şi

(vi) chiriile condiționale contabilizate în rezultatul locatorului.

Se convine să se precizeze că dispozițiile relative la cesiunile de contracte (operații de leaseback); în special cele referitoare la cazurile în care relocația (leaseback) este un contract de locație simplă, conține reguli ce prescriu un evantai mare de circumstanțe, pe baza mărimilor relative la valoarea justă, la valoarea contabilă şi la prețul de vânzare.

- **Obiectivul normei** (Objectif)

Obiectivul prezentei norme este de a stabili pentru locatar şi locator principiile contabile adecvate şi informațiile de furnizat, în numele contractelor de locație-finanțare şi al contractelor de locație simplă.

- **Câmpul de aplicare** (Scop)

Prezenta normă trebuie să se aplice contabilizării altor contracte de locație decât:

(a) **contractele de locație ce vizează exploatarea sau utilizarea resurselor naturale, ca de exemplu petrolul, gazul, lemnul de construcție, metalele şi alte drepturi miniere; şi**

(b) **acordurile de licențe ce vizează filmele cinematografice, înregistrările video, piesele de teatru, manuscrisele, brevetele şi drepturile de autor.**

Prezenta normă se aplică acordurilor ce transferă dreptul de utilizare a activelor, chiar dacă ele impun locatorului prestații importante în cadrul exploatării sau menținerii respectivelor active. În schimb, ea nu este aplicabilă contractelor de servicii, care nu transferă dreptul de utilizare a activelor de la una dintre părțile contractante la cealaltă parte.

- **Definiții**

În cadrul normei IAS 17, următorii termeni au semnificațiile indicate în cele ce urmează:

Un contract de locație (a lease) este un acord prin care locatorul cedează locatarului, pentru o perioadă determinată, dreptul de utilizare a unui activ, în schimbul unei plăți sau unei serii de plăți.

Un contract de locație-finanțare (a finance lease) este un contract de locație ce are ca efect transferarea la locatar a cvasitotalității riscurilor şi avantajelor inerente proprietății unui activ. La finalul contractului, **poate** să intervină şi transferul proprietății.

Un contract de locație simplă (an operating lease) desemnează orice alt contract de locație, cu excepția contractului de locație-finanțare.

Un contract de locație nereziliabil (a non-cancellable lease) este un contract de locație ce poate să fie reziliat numai:

(a) dacă survine o eventualitate puțin probabilă;
(b) cu autorizarea locatorului;
(c) dacă locatarul încheie cu acelaşi locator un nou contract de locație, referitor la acelaşi activ sau la un activ echivalent; sau
(d) cu ocazia plății de către locatar a unei sume complementare, dacă există, încă de la începutul contractului, certitudinea rațională că respectivul contract de locație va fi continuat.

Începutul unui contract de locație (the inception of the lease) este data de semnătură a contractului de locație sau, dacă ea este anterioară, data de angajare reciprocă a părților asupra principalelor clauze ale contractului de locație.

Durata contractului de locație (the lease term) desemnează perioada nereziliabilă pentru care locatarul s-a angajat să închirieze activul, cât şi toate perioadele ulterioare pentru care acesta are opțiunea să obțină continuarea contractului său de locație, procedând sau nu la plata unei sume complementare, în măsura în care, de la începutul contractului de locație, poate exista certitudinea rațională că locatarul va exercita opțiunea sa.

Plățile minimale în numele locației (Minimum lease payments) sunt plăți pe care locatarul este obligat, sau poate să fie obligat, să le efectueze în timpul derulării contractului de locație, cu excepția chiriei condiționale, a costului serviciilor şi a taxelor de plătit sau de rambursat locatorului cât şi:

(a) pentru locatar, toate sumele garantate de acesta sau de o persoană care este legată de acesta; sau
(b) pentru locator, orice valoare reziduală a cărei plată îi este garantată:
- de către locatar;
- de către o persoană legată de locatar; sau
- de către un terț independent ce are capacitatea financiară de a onora această garanție.

Valoarea justă (fair value) este valoarea la care un activ ar putea să fie schimbat sau o datorie achitată, între părți bine informate, ce își dau consimțământul și acționează în condiții normale de concurență.

Durata de viață economică (economic life) desemnează fie:

(a) perioada așteptată de utilizare economică a unui activ de către unul sau mai mulți utilizatori; sau

(b) numărul de unități de producție sau de unități similare așteptate din utilizarea activului, de către unul sau mai mulți utilizatori.

Durata de utilitate (useful life) este durata rămasă de parcurs, de la începutul contractului de locație, în timpul căruia întreprinderea se așteaptă să consume avantajele economice legate de activ, fără să fie limitată de durata contractului de locație.

Valoarea reziduală garantată (guaranteed residual value) este:

(a) pentru locatar, partea din valoarea reziduală care este garantată de acesta sau de o persoană de care este legat (valoarea garanției fiind mărimea maximă care ar putea deveni exigibilă în orice circumstanță); și

(b) pentru locator, partea din valoarea reziduală care este garantată de către locatar sau de către o persoană nelegată de locator, care are capacitatea financiară să-și asume obligațiile de garanție.

Valoarea reziduală negarantată (unguaranteed residual value) este partea din valoarea reziduală a activului închiriat a cărei realizare de către locator nu este garantată sau care este garantată numai de către o parte legată de locator.

Investiția brută în contractul de locație (gross investment in the lease) este suma plăților minimale, în numele unui contract de locație-finanțare, din punct de vedere al locatorului, majorată cu orice valoare reziduală negarantată ce revine locatorului.

Veniturile financiare neachizionate (unearned finance income) reprezintă diferența între:

(a) suma plăților minimale, în numele locației-finanțare, din punct de vedere al locatorului cu valoarea reziduală negarantată, majorată cu orice valoare reziduală negarantată ce revine locatorului; și

(b) valoarea actualizată a valorii din (a), la rata dobânzii implicită a contractului de locație.

Investiția netă în contractul de locație (net investment in the lease) este investiția brută în respectivul contract, diminuată cu veniturile financiare neachiziționate.

Rata dobânzii implicită a contractului de locație (the interest rate implicit in the lease) este rata de actualizare care conduce la începutul contractului de locație, la o valoare actualizată cumulată:

(a) a plăților minimale, în numele locației; și

(b) a valorii reziduale negarantate egală cu valoarea justă a activului închiriat.

Rata marginală de îndatorare a locatarului (the lessee's incremental borrowing rate of interest) este rata dobânzii pe care locatarul ar avea-o de plătit, pentru un contract de locație similar sau, dacă aceasta nu poate să fie determinată, rata dobânzii pe care ar obține-o locatarul, la începutul contractului de locație, pentru a se împrumuta, pe o durată și cu o asigurare similare, cu fondurile necesare achiziționării activului.

Chiria condiţională (contingent rent) desemnează partea plăţilor în numele locaţiei, a căror mărime nu este fixată, care este stabilită pe baza unui alt factor decât scurgerea timpului (de exemplu, procentajul cifrei de afaceri, gradul de utilizare, indicii preţurilor, rata dobânzii la nivelul pieţei).

Definiţia unui contract de locaţie acoperă şi contractele de locaţie a unui activ, care conţin o dispoziţie ce dă locatarului posibilitatea de a achiziţiona proprietatea activului, sub rezerva îndeplinirii unor condiţii convenite. Aceste contracte sunt numite, uneori, **contracte de locaţie cu opţiune de cumpărare** (hire purchase contracts).

2.2. Clasificarea contractelor de locaţie

Cazul cel mai des evocat pentru exemplificarea aplicării (sau nu) a principiului priorităţii realităţii în faţa formei (substance over form) este cel al contractelor de locaţie-finanţare.

Poziţia economică cere înregistrarea bunului în contabilitatea locatarului (în numele dreptului său de utilizare). Se probează astfel esenţa principiului anterior evocat: în contabilizarea şi prezentarea operaţiilor şi altor evenimente ale vieţii întreprinderii să se ţină cont de natura lor şi realitatea financiară, şi **nu numai**, de aparenţa lor juridică. O atare rezolvare este specifică lumii anglo-saxone, dar ea este şi punctul de vedere al normei IAS 17.

Poziţia juridică este diferită: activul este gajul comun al creditorilor: cum întreprinderea locatară nu este proprietara unor astfel de bunuri, ele nu pot să figureze în activ.

Ca atare, se constată că, în măsura în care "grupul de societăţi" nu există în calitate de entitate juridică, nu este nici un inconvenient ca astfel de bunuri să figureze în activul bilanţurilor consolidate. De unde, dualitatea rezolvării cazului contabilizării contractelor de locaţie-finanţare în unele contabilităţi, precum cea franceză.

IAS 17 şi partizanii concepţiei economice reamintesc că, în virtutea principiului "priorităţii" fondului asupra formei, în cazul unui contract de locaţie-finanţare, locatarul beneficiază de avantajele economice ce provin din utilizarea bunului, în cea mai mare parte a duratei lui de viaţă, ca şi când el ar fi proprietar. Bunul închiriat trebuie să figureze, deci, în bilanţul locatarului. Acesta înregistrează, de asemenea, angajamentele de plată şi chiriile corespunzătoare.

Totodată, trebuie să remarcăm că necontabilizarea contractelor de locaţie-finanţare, în bilanţul locatarului, ar conduce la deformarea indicatorilor financiari, prin subevaluarea resurselor economice (active, în viziunea cadrului contabil conceptual IASC) şi a angajamentelor financiare.

Sintetizând definiţiile prezentate în subparagraful 1, un contract de locaţie este o convenţie prin care un proprietar (locator) cedează unui locatar dreptul de a utiliza un bun pe o perioadă determinată, ca urmare a vărsării unei chirii.

O locaţie-finanţare este o locaţie prin care avantajele şi riscurile inerente proprietăţii bunului sunt transferate locatarului, de manieră substanţială, indiferent că are loc sau nu transferul final de proprietate.

Orice contract de locaţie, care nu răspunde acestei definiţii, este un contract de locaţie-exploatare (sau locaţie simplă).

Norma internațională IAS 17 (revizuită) furnizează o serie de caracteristici ale unei locații finanțare:

- contractul prevede că proprietatea bunului va fi transferată la locatar, la terminarea contractului;
- proprietarul acordă locatarului opțiunea de cumpărare a bunului, la un preț suficient de avantajos (suficient de mic în raport cu valoarea sa justă), pentru a fi practic sigur că acesta din urmă va beneficia de opțiunea sa;
- contractul acoperă cea mai mare parte din durata de viață economică a activului, chiar dacă nu apare transferul de proprietate;
- valoarea actualizată a plăților minimale, la data intrării în vigoare a contractului, este egală cu sau mai mare decât cvasitotalitatea valorii juste a bunului, la această dată, din care sunt deduse subvențiile şi avantajele fiscale ce revin proprietarului; şi
- activele închiriate au o natură specifică, astfel încât numai locatarul poate să le utilizeze, fără să le aducă modificări importante.

Atunci când contractul comportă o opțiune de cumpărare, care va fi practic sigur exercitată, plățile minimale sunt limitate la chiriile exigibile pe durata contractului, la care se adaugă suma necesară pentru ridicarea (exercitarea) opțiunii de cumpărare.

2.3. Contractele de locație în situațiile financiare ale locatarului

2.3.1. Contabilizarea contractelor de locație-finanțare la locatar

La începutul contractului, drepturile şi obligațiile locatarului sunt contabilizate la cea mai mică valoare între:

- valoarea justă (fair value) a bunului închiriat, corectată cu eventualele subvenții şi avantaje fiscale de care trebuie să beneficieze proprietarul;
- valoarea actualizată a plăților minimale ale contractului.

Valoarea actualizată a plăților minimale se calculează prin utilizarea ratei dobânzii, implicite, aferente contractului sau, în lipsa acesteia, a ratei marginale de îndatorire a locatarului. Aşa după cum am precizat anterior, rata marginală este definită ca rată a dobânzii pe care locatarul ar plăti-o pentru un contract similar sau, în caz de nedeterminare a acestei rate, rata pe care locatarul ar suporta-o cu ocazia intrării în vigoare a contractului, dacă el ar împrumuta, pentru aceeaşi durată şi cu garanții echivalente, fondurile necesare achiziționării bunului.

Exemplul 1

O întreprindere a încheiat la 1 iulie/exercițiul N, cu o întreprindere specializată, un contract de locație-finanțare, referitor la un echipament a cărei valoare justă este de 20.000.000 de lei. Datele contractului sunt următoarele:

- vărsământul inițial: 4.000.000 de lei;
- durata contractului: 4 ani;
- chirie: 16 chirii trimestriale de 1.200.000 de lei fiecare, vărsate la scadență;
- opțiunea de cumpărare a bunului este prevăzută la sfârşitul celui de al 4-lea an, pentru suma de 600.000 de lei.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

Se estimează că valoarea reziduală a bunului, la sfârşitul perioadei de locaţie, va fi de 1.400.000 de lei.

Cum opţiunea de cumpărare este evident inferioară valorii reziduale a bunului, se consideră că ea va fi exercitată. Ca urmare, plăţile minimale vor fi de:

- vărsământul iniţial: 4.000.000 de lei;
- 16 chirii (vărsăminte) trimestriale, de 1.200.000 de lei fiecare;
- un vărsământ final de 600.000 de lei.

Valoarea reziduală negarantată: 1.400.000 – 600.000 = 800.000 de lei

Având în vedere aceste elemente, rata dobânzii implicită (trimestrială) a contractului este rata i, rezultată din relaţia:

$$20.000.000 = 4.000.000 + \sum_{t=1}^{16} \frac{1.200.000}{(1+i)^t} + \frac{600.000}{(1+i)^{16}} + \frac{800.000}{(1+i)^{16}}$$

Rezolvarea acestei ecuaţii conduce la un i = 3,272%, adică o rată anuală de $(1 + 0,032724)^4 - 1 = 13,744\%$.

Prin actualizarea plăţilor minimale la rata dobânzii implicită a contractului, se obţine o valoare de:

$$4.000.000 + \sum_{t=1}^{16} \frac{1.200.000}{(1,03272)^t} + \frac{600.000}{(1,03272)^{16}} = 19.123.057 \text{ lei}$$

Cum această valoare este mai mică decât valoarea justă a bunului (20.000.000 lei), ea va fi utilizată pentru contabilizarea echipamentului închiriat şi a angajamentelor corespunzătoare:

+A		+ P
Mijloace fixe	1/07/N =	Angajamente din contracte de locaţie-finanţare 19.123.057 lei

Chiriile plătite de locatar reprezintă:

- o rambursare a fondurilor investite de proprietar, în vederea achiziţionării bunului închiriat;
- o remunerare a acestor fonduri.

În timp ce primul element conduce la reducerea datoriei contabilizate la începutul contractului, cel de al doilea reprezintă o cheltuială.

Contabilizarea chiriilor solicită ca aceste două elemente să fie separate. În acest scop, se impune întocmirea următorului tablou al fluxurilor monetare implicate de contract:

Data	Fluxuri	Dobânzi (2) = (4) x 3,272%	Rambursări (3) = (1) – (2)	Capitalul datorat (4)
				19.123.057
1/07/N	4.000.000	-	4.000.000	15.123.057
1/10/N	1.200.000	494.826	705.174	14.417.883
1/01/N + 1	1.200.000	471.753	728.247	13.689.636

1/04/N + 1	1.200.000	447.925	752.075	12.937.561
1/07/N + 1	1.200.000	423.317	776.683	12.160.878
1/10/N + 1	1.200.000	397.904	802.096	11.358.782
1/01/N + 2	1.200.000	371.659	828.341	10.530.441
1/04/N + 2	1.200.000	344.556	855.444	9.674.997
1/07/N + 2	1.200.000	316.566	883.434	8.791.563
1/10/N + 2	1.200.000	287.660	912.340	7.879.223
1/01/N + 3	1.200.000	257.808	942.192	6.937.031
1/04/N + 3	1.200.000	226.980	973.020	5.964.011
1/07/N + 3	1.200.000	195.142	1.004.858	4.959.153
1/10/N + 3	1.200.000	162.264	1.037.736	3.921.417
1/01/N + 4	1.200.000	128.309	1.071.691	2.849.726
1/04/N + 4	1.200.000	93.243	1.106.757	1.742.969
1/07/N + 4	1.800.000	57.031	1.742.969	
Totaluri	23.800.000	4.676.942	19.123.057	-

Chiriile exercițiului N se vor descompune de maniera următoare:

- rambursări: 4.000.000 + 705.174 + 728.247 = 5.433.421
- dobânzi: 494.826 + 471.753 = 966.579,

ceea ce va genera înregistrarea contabilă:

- P; + cheltuieli		- A	
	Ex. N		
%	=	Conturi la bănci în lei	6.400.000
Angajamente din contracte de locație-finanțare			5.433.421
Cheltuieli privind dobânzile			966.579

Echipamentul închiriat este amortizat la fel ca şi activele de aceeaşi natură ce aparţin întreprinderii.

Dacă ar fi practic sigur că locatarul ar deveni proprietar la sfârşitul contractului, echipamentul s-ar amortiza pe durata sa de utilitate (considerată utilă).

În caz contrar, el se va amortiza pe durata contractului, dacă aceasta este inferioară duratei de utilitate.

Să presupunem că echipamentul închiriat are o durată de utilizare de 5 ani şi că locatarul utilizează amortizarea lineară pentru bunurile de aceeaşi natură. Să presupunem, de asemenea, că valoarea reziduală a bunului va fi egală cu zero, după 5 ani.

Atunci, amortizarea contabilizată în exercițiul N va fi de (19.123.057/5) · (6/12) = 1.912.306 lei. Ea va genera înregistrarea:

+ cheltuieli		+ (-A)	
Cheltuieli privind amortizarea imobilizărilor	=	Amortizări acumulate privind echipamentele	1.912.306 .

La începutul contractului, valoarea bunului închiriat şi angajamentele locatarului sunt identice. Egalitatea este apoi infirmată, deoarece amortizarea echipamentului este calculată independent de modalităţile de rambursare a datoriei.

Cum durata contractului este mai scurtă, în general, decât durata de viaţă economică a echipamentului, cu scopul de a face opţiunea de cumpărare mai avantajoasă, datoria se amortizează mai rapid decât bunul închiriat.

În cazul nostru, la închiderea exerciţiului N, valoarea contabilă a echipamentului este de:

19.123.057 – 1.912.306 = 17.210.751 lei,

iar angajamentele datorate, de:

19.123.057 – 5.433.421 = 13.689.636 lei.

Pentru a determina dacă un activ închiriat a fost depreciat, altfel spus dacă avantajele economice viitoare scontate, în privinţa acestui activ, sunt mai mici decât valoarea sa contabilă, întreprinderea aplică norma contabilă internaţională ce tratează deprecierea activelor (IAS 36). Această normă relevă modul în care o întreprindere trebuie să procedeze atunci când examinează valoarea contabilă a activelor sale, cum trebuie să determine valoarea recuperabilă a unui activ şi când trebuie să constate sau să reia (diminueze) o pierdere de valoare.

2.3.2. Contabilizarea contractelor de locaţie simplă la locatar

Pentru contractele de locaţie simplă, plăţile în numele locaţiei (din care este dedus costul serviciilor de tipul asigurărilor şi mentenanţei) sunt contabilizate la cheltuieli (în contul de profit şi pierdere), pe o bază lineară, exceptând situaţia în care o altă bază sistematică de contabilizare se dovedeşte mai bună pentru eşalonarea în timp a avantajelor pe care le obţine utilizatorul, chiar dacă plăţile nu sunt efectuate pe această bază.

Exemplul 2

O întreprindere ALFA este proprietara unei clădiri, pe care o închiriază, pe o durată de 5 ani, întreprinderii BETA. Contractul a fost semnat la 1 mai/exerciţiul N. Chiriile sunt de 12.000.000 lei/lună. Întreprinderea ALFA suportă cheltuieli de căutare a unui locatar (chiriaş), în sumă de 900.000 de lei. Ea decide să activeze aceste cheltuieli şi să le suporte pe întreaga durată a contractului. Costul de achiziţie al imobilului este de 3.000.000.000 de lei, iar durata sa de utilizare este de 50 de ani.

În ceea ce priveşte **locatarul** (întreprinderea BETA), el nu va înregistra decât chiriile. La nivelul exerciţiului N, acestea sunt de:

12.000.000 lei x 8 luni = 96.000.000 lei

Chiriile plătite de locatar vor genera următoarea înregistrare:

exerciţiul N

Cheltuieli cu redevenţele, locaţiile de gestiune şi chiriile	=	Conturi la bănci în lei	96.000.000

2.4. Contractele de locaţie în situaţiile financiare ale locatorului (proprietarului)

2.4.1. Contabilizarea contractelor de locaţie-finanţare la locator (proprietar)

Proprietarul nu beneficiază de aceleaşi avantaje privind bunul dat cu chirie. Dar el nici nu îşi asumă riscurile legate de deţinerea bunului. Acesta nu figurează în bilanţul său, chiar dacă este proprietar.

Sub aspect economic, proprietarul trebuie să fie considerat un investitor care acordă, cu titlu de împrumut, o sumă de bani, remunerată şi rambursată prin chiriile prevăzute în contract.

Plăţile minimale ale contractului, la care se adaugă valoarea reziduală negarantată a bunului, constituie investiţia brută a proprietarului.

Totuşi, atunci când este sigur că opţiunea de cumpărare va fi exercitată, valoarea reziduală negarantată a bunului nu va fi luată în cont, deoarece proprietarul nu îşi va mai exercita acest drept, la sfârşitul contractului. În schimb, în plăţile minimale este inclusă suma necesară pentru ridicarea (exercitarea) opţiunii.

Investiţia netă se obţine prin actualizarea acestei sume cu rata dobânzii implicită a contractului. Investiţia netă corespunde, **în mod normal**, valorii juste a bunului închiriat.

La semnarea contractului, proprietarul achiziţionează bunul care va face obiectul locaţiei. Investiţia netă realizată, care corespunde, în general, valorii juste a bunului cumpărat, este contabilizată la creanţe (şi nu la imobilizări corporale).

Cheltuielile direct generate de încheierea contractului sunt: (i) fie contabilizate imediat la cheltuieli; (ii) fie repartizate pe durata contractului, în acelaşi ritm cu veniturile contractului.

Exemplul 1 (continuare)

Presupunem că la 1 iulie/exerciţiul N proprietarul achiziţionează echipamentul, la o valoare justă de 20.000.000 de lei. Presupunem, de asemenea, că încheierea contractului a generat cheltuieli de 800.000 de lei, suportate de proprietar, şi că acesta decide să le repartizeze pe întreaga durată a contractului.

La intrarea în vigoare a contractului, proprietarul va proceda la înregistrarea:

+ A; +A		-A	
	1/07/N		
%	=	Conturi la bănci în lei	20.800.000
Investiţii nete privind contractele de locaţie-finanţare			20.000.000
Cheltuieli de repartizat asupra mai multor exerciţii[3]			800.000

[3] Sau, eventual, cheltuieli constatate în avans.

Ca şi în cazul locatarului, chiriile trebuie să fie descompuse în două elemente:

- remunerarea investiţiei nete, care reprezintă un venit financiar;
- rambursarea unei părţi din sumele angajate, care este dedusă din investiția netă inițială.

Metoda aleasă trebuie să conducă la o rată a dobânzii constantă, aplicată la investiția netă reziduală. Pentru aceasta, trebuie descompuse chiriile, prin utilizarea ratei de actualizare, care conduce la o valoare actualizată a plăților minimale egală cu investiția netă inițială.

În exemplul nostru, rata de actualizare de utilizat este rata i, astfel încât:

$$20.000.000 = 4.000.000 + \sum_{t=1}^{15} \frac{1.200.000}{(1+i)^t} + \frac{1.800.000}{(1+i)^{16}},$$

adică 2,55% (rata trimestrială).

Descompunerea dobânzilor, conform acestei rate, este redată în tabelul următor:

Data	Fluxuri (1)	Dobânzi (2) = (4) x 2,55%	Rambursări (3) = (1) – (2)	Investiția netă reziduală (4)
				20.000.000
1/07/N	4.000.000	-	4.000.000	16.000.000
1/10/N	1.200.000	408.000	792.000	15.208.000
1/01/N+1	1.200.000	387.804	812.196	14.395.804
1/04/N+1	1.200.000	367.093	832.907	13.562.897
1/07/N+1	1.200.000	345.854	854.146	12.708.751
1/10/N+1	1.200.000	324.073	875.527	11.832.824
1/01/N+2	1.200.000	301.737	898.263	10.934.561
1/04/N+2	1.200.000	278.831	921.169	10.013.392
1/07/N+2	1.200.000	255.342	944.658	9.068.734
1/10/N+2	1.200.000	231.253	968.747	8.099.987
1/01/N+3	1.200.000	206.550	993.450	7.106.537
1/04/N+3	1.200.000	181.217	1.018.783	6.087.754
1/07/N+3	1.200.000	155.238	1.044.762	5.042.992
1/10/N+3	1.200.000	128.597	1.071.403	3.971.589
1/01/N+4	1.200.000	101.276	1.098.724	2.872.865
1/04/N+4	1.200.000	73.258	1.126.742	1.746.123
1/07/N+4	1.800.000	53.877	1.746.123	0
Totaluri	23.800.000	3.800.000	20.000.000	-

Chiriile exercițiului N se descompun, după cum urmează:

- rambursări ale investiției nete:

4.000.000 + 792.000 + 812.196 = 5.604.196

- remunerarea investiției nete:

408.000 + 387.804 = 7 95.804

6.400.000

Contabilizarea acestora va genera înregistrările:

+A		-A; + venituri	
	Ex. N		
Conturi la bănci în lei	=	%	6.400.000
		Investiții nete privind contractele de locație-finanțare[4]	5.604.196
		Venituri financiare	795.804

Repartizarea cheltuielilor inițiale, în funcție de prorata veniturilor financiare obținute:

+ cheltuieli		-A	
	31/12/N		
Cheltuieli diverse	=	Cheltuieli de repartizat asupra mai multor exerciții	167.538*)

*) 800.000 x (795.804/3.800.000) = 167.538

După câte se poate constata, contabilizarea contractelor de locație-finanțare, sub imperiul respectului principiului primordialității realității economice asupra aparenței juridice, ar solicita câteva "amenajări" în planul nostru de conturi. Dincolo de acest aspect tehnic, problema cea mai delicată este cea a acceptării zdruncinării concepțiilor noastre juridico-patrimoniale.[5]

2.4.2. Consecințele utilizării normei IAS 17 (revizuită) asupra interpretării situațiilor financiare (în cazul contractelor de locație-finanțare şi al aplicării principiului "priorității" realității în fața formei)

Recursul sau nu la prelucrarea contractelor de locație-finanțare, pe baza principiului "priorității" realității în fața formei, are consecințe importante în planul analizei financiare.

Prin aplicarea acestui principiu, locația-finanțare nu este altceva decât o altă variantă a împrumutului. Locatarul se găseşte în aceeaşi situaţie în care el ar fi împrumutat suma necesară cumpărării bunului. Mai mult, el beneficiază de respectivul bun ca şi când ar fi proprietar. În contrapartidă, el plăteşte chirii care sunt similare cu anuităţile unui împrumut.

Ca atare, tratarea contabilă nu are cum să fie decât similară finanțării prin recursul la împrumut. Dacă angajamentele din locație nu ar fi oglindite de bilanțul locatarului, rata îndatoririi acestuia ar fi subevaluată.

Atunci când bunurile pe care o întreprindere le utilizează în virtutea unui contract de locație-finanțare nu sunt oglindite în bilanț, pentru a asigura relevanța comparațiilor între întreprinderi, analistul financiar trebuie să retrateze informațiile bilanțiere. În acest sens, el va trebui: (i) să adauge postului corespunzător din activ valoarea justă a bunurilor în cauză; (ii)

---

[4] Acest cont ar putea să fie inclus în cadrul "creanțelor imobilizate".

[5] Aspect extrem de delicat care presupune şi un revers al medaliei: punerea în discuție a bazelor patrimonialității în sistemul de drept din țara noastră.

să majoreze datoriile financiare cu valoarea actualizată a chiriilor ce au rămas de plătit[6]; (iii) să înscrie diferența la capitalurile proprii.

Retratarea este dificil de realizat, deoarece întreprinderile, de obicei, nu indică în anexă decât mărimea chiriilor ce au mai rămas de plătit. Ca atare, analistul financiar nu poate să adauge la imobilizări şi la datorii financiare decât valoarea actualizată a acestei sume. Pe de altă parte, deoarece rambursarea datoriei se face, în general, mai rapid decât înregistrarea deprecierii bunurilor, retratarea conturilor conduce la subevaluarea activului, fapt ce nu poate fi evitat, în lipsa unor informații complementare.

Presupunem, de exemplu, că o întreprindere prezintă următorul bilanț simplificat:

în u.m.

Activ		**Pasiv**	
Imobilizări	20.000.000	Capitaluri proprii	16.000.000
Activ circulant	20.000.000	Datorii financiare	12.000.000
		Datorii din exploatare	12.000.000
Total	40.000.000	Total	40.000.000

Întreprinderea în cauză nu contabilizează în bilanțul său bunurile care fac obiectul locației financiare (viziunea juridică), dar anexa specifică faptul că valoarea chiriilor care au rămas de plătit este de 1.600.000 u.m., cu o rată de 400.000 u.m. pe an, timp de 4 ani. Presupunând că ea ar fi putut să se împrumute, cu o rată a dobânzii de 20%, valoarea actuală a chiriilor de plătit va fi de:

$$400.000 \cdot [\frac{1-(1+0,2)^{-4}}{0,2}] = 1.035.494 \text{ u.m.}$$

În vederea retratării conturilor, această valoare trebuie adăugată la valoarea imobilizărilor şi la cea a datoriilor financiare. Ca atare, bilanțul retratat se prezintă astfel:

Activ		**Pasiv**	
Imobilizări	21.035.494	Capitaluri proprii	16.000.000
Activ circulant	20.000.000	Datorii financiare	13.035.494
		Datorii din exploatare	12.000.000
Total	41.035.494	Total	41.035.494

În urma retratării, rata îndatoririi "datorii financiare/capitaluri proprii" creşte de la 12.000.000/16.000.000 = 0,75, la 13.035.494/16.000.000 ≈ 0,81.

Pentru a evita o creştere a ratei îndatoririi, fapt ce ar conduce la o scădere a credibilității în fața creditorilor, unele întreprinderi sunt tentate să înscrie o parte din locațiile-finanțare, în categoria locațiilor-exploatare. Chiar dacă norma internațională IAS 17, ca de altfel şi alte norme pe aceeaşi temă, conțin criterii de distingere între cele două categorii de contracte, practicienii au "creat" în timp o serie de formule hibride, cu scopul de a "împodobi"

---

[6] Actualizarea este absolut necesară, deoarece o parte din aceste chirii reprezintă dobânzile referitoare la anii viitori.

imaginea întreprinderii. Analiştii financiari descoperă cu dificultate astfel de manevre. Cei chemaţi să controleze şi să identifice cazurile de nerespectare a normelor sunt auditorii.

Sensul acordat de francezi principiului anglo-saxon "substance over form", prin formulele "prioritatea substanţei în faţa formei" sau "primordialitatea realităţii economice asupra aparenţei juridice", poate conduce la unele concluzii eronate[7]. Pentru că astfel de formule presupun subordonarea în faţa unei realităţi care ar scăpa domeniului dreptului. Altfel spus, formulele franceze ale acestui principiu sugerează ideea că dreptul nu descrie ansamblul situaţiilor aferente realităţii economice sau, cel puţin, că el o face de o manieră înşelătoare. Aceasta ar însemna că "domnia dreptului ar fi opusă domniei realităţii" (adică a economiei). Or, se ştie, nerespectarea regulilor juridice, în întocmirea conturilor anuale, este un fapt constitutiv de infracţiuni penale.

Traducerea prepoziţiei "over" prin substantivul "primordialitate" este extrem de discutabilă, deoarece ea nu respectă spiritul celebrului principiu anglo-saxon.

Comparată cu textul normei contabile internaţionale IAS 1, "Tranzacţiile şi alte elemente ar trebui să fie contabilizate şi prezentate în raport cu substanţa lor şi realitatea financiară şi nu, în mod unic, cu forma lor legală"[8], formula franceză "Prééminence de la réalité économique sur l'apparence juridique" (primordialitatea realităţii economice asupra aparenţei juridice) subînţelege o prioritate, în timp ce modelul său englez, utilizând adverbul "merely" (doar; în mod unic), expune o idee de juxtapunere şi nu de preeminenţă, de ierarhie sau, şi mai puţin, de substituire.

Aparenţa juridică nu este nicidecum exclusă: este doar indicat că ea riscă să nu fie suficientă.

Ca atare, preparatorii de conturi sunt invitaţi să ţină cont de realitate şi de aparenţă, **nu numai** de prima în locul celei de-a doua.

Poate că "realitatea" şi "aparenţa" nu au o încărcătură filosofică prea mare, dar ele sunt mai subiective. Cuvintele cheie "substance" şi "form" exprimă, atât în engleză cât şi în franceză (de altfel, şi în română), concepte complementare: orice element al universului material este definit prin substanţa **şi** forma sa.

După cum se poate constata din derularea exemplului 1 (inclusiv continuarea sa), rezolvarea contabilă a contractelor de locaţie-finanţare pe baza acţiunii principiului "substance over form", aduce modificări şi în analizele financiare ale locatorului: ieşirea din bilanţ a activului dat în locaţie, apariţia unei "investiţii" (creanţe imobilizate), amortizarea în timp a acestei "investiţii" etc. Şi în cazul lui (locatorului), nedelimitarea clară între cele două categorii de contracte de locaţie poate conduce la fenomene nocive de "contabilitate creativă".

2.4.3. Contabilizarea contractelor de locaţie simplă la proprietar

Proprietarul contabilizează în continuare bunul dat cu chirie, în activul bilanţului său, şi îl amortizează, dacă este cazul, pe durata sa de utilizare. Chiriile sunt contabilizate la venituri, în mod regulat, pe durata contractului.

---

[7] François Pasqualini, *Le principe de l'image fidèle en droit comptable*, Editura Litec, 1992.

[8] "Transactions and other events should be accounted for and presented in accordance with their substance and financial reality and not merely with their legal form".

În privința eventualelor cheltuieli inițiale suportate de proprietar, la încheierea contractului, acestea sunt:

- fie imediat contabilizate la cheltuieli;
- fie activate (capitalizate) şi repartizate pe întreaga durată a contractului, proporțional cu veniturile contabilizate.

Exemplul 2 (continuare)

Proprietarul înregistrează în contabilitate, următoarele operații:

Activarea cheltuielilor de căutare a unui locatar:

+A

1/05/N

Cheltuieli de repartizat asupra mai multor exerciții[9]	=	Conturi la bănci în lei 900.000

- Încasarea chiriilor aferente exercițiului N:

exercițiul N

Conturi la bănci în lei	=	Venituri din redevențe, locații de gestiune și chirii 96.000.000

- Amortizarea aferentă imobilului dat cu chirie:

3.000.000.000 lei x 2%[10] x 8 luni/12 luni = 40.000.000 lei

31/12/N

Cheltuieli de exploatare privind amortizările	=	Amortizări privind imobilizările corporale 40.000.000

Repartizarea la cheltuieli a cotei aferente exercițiului N, din cheltuielile de căutare a unui locatar (activate anterior):

900.000 lei x 8 luni/60 luni = 120.000 lei

+ cheltuieli

-A

31/12/N

Cheltuielile cu redevențele, **locațiile de gestiune** şi chiriile	=	Cheltuieli de repartizat asupra mai multor exerciții 120.000

2.5. Tranzacțiile de cesiune a contractelor de locație (Sale and Leaseback Transactions)

Tranzacțiile de cesiune a contractului de locație reprezintă o operație prin care **proprietarul** unui bun îl **cedează** unui terț pentru a-l **relua**, apoi, printr-un contract de locație. Plata în numele locației şi prețul de vânzare sunt în general legate, deoarece ele sunt negociate împreună. Contabilizarea unei operații de cesiune a unui contract de locație depinde de categoria de contract de locație.

---

[9] Sau, eventual, cheltuieli constatate în avans.

[10] 100/50 de ani

Dacă o tranzacție de cesiune a unui contract de locație conduce la un contract de locație-finanțare, orice excedent al veniturilor din cesiune față de valoarea contabilă nu trebuie să fie imediat contabilizat la rezultate în situațiile financiare ale vânzătorului-locatar. Dimpotrivă, excedentul trebuie să vizeze mai multe exerciții (amânat) și să fie amortizat pe durata contractului de locație.

Dacă operația de cesiune a contractului de locație conduce la un contract de locație-finanțare, tranzacția este pentru locator un mijloc de a acorda o finanțare locatarului, activul ținând loc de garanție (security). Este motivul pentru care se convine ca excedentul veniturilor din cesiune, față de valoarea contabilă, să nu fie considerat un venit (profit). Un astfel de excedent va viza mai multe exerciții și va fi amortizat pe durata contractului de locație.

Dacă o tranzacție de cesiune a contractului de locație conduce la un contract de locație-simplă și dacă rezultă cu claritate că tranzacția este efectuată la valoarea justă, trebuie să fie contabilizat(ă) imediat orice profit sau pierdere. Dacă prețul de vânzare este mai mic decât valoarea justă, trebuie să fie contabilizat(ă) imediat orice profit sau pierdere; în schimb, dacă pierderea este compensată prin plăți viitoare mai mici decât prețul pieței, ea trebuie să vizeze mai multe exerciții (amânată) și să fie amortizată proporțional cu plățile, în numele locației privind perioada în timpul căreia este prevăzut ca activul să fie utilizat. Dacă prețul de vânzare este mai mare decât valoarea justă, diferența (excedentul) trebuie să vizeze mai multe perioade (amânată) și să fie amortizată pe durata de utilizare așteptată a activului.

Dacă cesiunea contractului de locație conduce la un contract de locație simplă și dacă plățile în numele locației și prețul de vânzare sunt stabilite la valoarea justă a activului, tranzacția de vânzare a fost normală și trebuie să fie contabilizat imediat orice profit sau pierdere.

Pentru contractele de locație-simplă, dacă valoarea justă presupusă de tranzacția de cesiune a contractului de locație este mai mică decât valoarea contabilă a activului, trebuie să fie contabilizată imediat o pierdere egală cu mărimea diferenței dintre valoarea contabilă și valoarea justă.

Pentru contractele de locație-finanțare, o astfel de ajustare este necesară, exceptând situația în care a avut loc o depreciere, caz în care valoarea contabilă este adusă la nivelul valorii recuperabile, în conformitate cu norma contabilă internațională ce tratează deprecierea activelor.

Informațiile de furnizat de către locatar și locator, ce vor fi tratate în pragraful următor, se aplică și operațiilor de cesiune a contractelor de locație. Furnizarea descrierii acordurilor de locație de o valoare semnificativă conduce la indicarea dispozițiilor unice sau excepționale ale acordului sau termenele operațiilor de cesiune a contractelor de locație.

Exemplul 1[11]: Cazul unei locații-finanțare

La 1 ianuarie/exercițiul N, o întreprindere a semnat un contract de cesiune a unui contract de locație, în următoarele condiții:

- prețul de cesiune: 300.000.000 de lei;
- locația: 16 chirii trimestriale a 22.980.000 de lei

La sfârșitul perioadei de locație, întreprinderea va deveni proprietara bunului.

---

[11] Exemplele 1 și 2 (ca de altfel și celelalte aplicații referitoare a norma IAS 17) sunt inspirate de lucrarea lui Bernard Raffournier, anterior citată, paginile 207-209.

Bunul reprezintă un echipament achiziționat la un cost de 360.000.000 de lei. Amortizările cumulate ale acestui echipament, la 1 ianuarie/N, reprezentau 120.000.000 de lei.

Plusul de valoare din cesiunea aparentă este de:

300.000.000 – (360.000.000 – 120.000.000) = 60.000.000 de lei.

Acest plus nu trebuie să fie contabilizat.

La semnarea contractului, este suficient să se înregistreze o datorie **egală cu valoarea fondurilor primite**:

	1 ianuarie/N		+P
Conturi la bănci în lei	=	Angajamente din contracte de locație-finanțare	300.000.000

Similar celorlalte contracte de locație-finanțare, valoarea chiriilor va fi descompusă în **dobânzi** şi **rambursări de datorii**, pe baza ratei dobânzii implicite privind contractul în cauză, dată de ecuația:

$$300.000.000 = \sum_{t=1}^{16} \frac{22.980.000}{(1+i)^t}$$

Exemplul 2: Cazul unei locații simple

O întreprindere cedează sediul ei social, la 1 ianuarie exercițiul N, unei instituții financiare. Contractul prevede că ea va putea să ia cu chirie această clădire, pentru următorii 5 ani. Imobilul în cauză fusese achiziționat la un cost de 18 miliarde de lei şi amortizat pentru 7,5 miliarde de lei.

Subcazul 1: Prețul de cesiune (27 miliarde de lei) şi chiria corespund prețurilor de piață.

Operația este echivalentă unei simple vânzări:

	1 ianuarie/N	
Conturi la bănci în lei		27.000.000.000
Amortizările imobilizărilor corporale		7.500.000.000
	Clădiri	18.000.000.000
	Profituri din cesiunea imobilizărilor	16.500.000.000

Subcazul 2: Prețul de cesiune este mai mic decât valoarea de piață:

(a) prețul de cesiune: 27.000.000.000 de lei
valoarea de piață: 30.000.000.000 de lei

Într-o atare situație, profitul din cesiune (16.500.000.000 de lei) este contabilizat imediat, ca şi în subcazul precedent.

(b) prețul de cesiune: 9.000.000.000 de lei
valoarea de piață: 12.000.000.000 de lei

Chiriile corespund prețurilor pieței.

Pierderea din cesiune: (9.000.000.000 + 7.500.000.000) – 18.000.000.000 = 1.500.000.000 de lei, va fi contabilizată imediat:

1 ianuarie/N

%	=	Clădiri	18.000.000.000
Conturi la bănci în lei			9.000.000.000
Amortizările imobilizărilor corporale			7.500.000.000
Pierderi din cesiunile de imobilizări			1.500.000.000

(c) prețul de cesiune: 9.000.000.000 de lei
valoarea de piață: 12.000.000.000 de lei
Chiriile sunt mai mici decât prețurile pieței.
Pierderea este repartizată pe perioada locației prevăzute (5 ani).
Înregistrarea vânzării (cesiunii) şi activarea pierderii:

1 ianuarie/N

%	=	Clădiri	18.000.000.000
Conturi la bănci în lei			9.000.000.000
Amortizările imobilizărilor corporale			7.500.000.000
Cheltuieli de repartizat asupra mai multor exerciții[12]			1.500.000.000

Înregistrarea la cheltuieli a cotei anuale privind pierderea suportată pe întreaga perioadă de locație:

1.500.000.000 de lei: 5 ani = 300.000.000 de lei

-A

Exercițiul N

Cheltuieli cu redevențele, locațiile de gestiune şi chiriile	=	Cheltuieli de repartizat asupra mai multor exerciții	300.000.000

Subcazul 3: Prețul de cesiune este mai mare decât valoarea de piață.
Prețul de cesiune: 27.000.000.000 de lei
Valoarea de piață: 24.000.000.000 de lei
Partea din rezultatul cesiunii, ce provine dintr-un preț de vânzare mai mare (27.000.000.000 de lei – 24.000.000.000 de lei = 3.000.000.000 de lei) este repartizată pe durata de locație prevăzută.

[12] Eventual, se poate debita contul "Cheltuieli constatate în avans".

Înregistrarea vânzării (cesiunii) şi înregistrarea **la venituri de repartizat** pe mai multe exerciţii a diferenţei de 3.000.000.000 de lei:

1 ianuarie/N

Conturi la bănci în lei		27.000.000.000
Amortizările imobilizărilor corporale		7.500.000.000
	Clădiri	18.000.000.000
	Profituri din cesiunea imobilizărilor	13.500.000.000
	Venituri de repartizat[13] pe mai multe exerciţii	3.000.000.000

Înregistrarea cotei anuale de venituri, din repartizarea diferenţei între preţul de cesiune şi valoarea de piaţă a clădirii:

3.000.000.000 de lei: 5 ani = 600.000.000 de lei

exerciţiul N

Venituri de repartizat pe mai multe exerciţii	=	Venituri din redevenţe, locaţii de gestiune şi chirii	600.000.000

2.6. Informaţiile de furnizat (Disclosure)

- **În situaţiile financiare ale locatarului**

Situaţiile financiare ale locatarului trebuie să indice valoarea contabilă a bunurilor ce fac obiectul contractelor de locaţie-finanţare, la data închiderii, şi mărimile datoriilor corespunzătoare.

Aceste datorii trebuie să fie distinse de celelalte datorii şi clasificate în partea pe termen scurt şi partea pe termen lung.

Pentru partea mai mare de un an, trebuie să se furnizeze un scadenţar sub o formă rezumativă.

De asemenea, utilizatorul de conturi trebuie să fie informat asupra:

- restricţiilor financiare importante, impuse prin contractul de locaţie, ca de exemplu un plafon de împrumut sau un plafon de locaţie;
- opţiunilor de reînnoire sau de cumpărare oferite de locatar;
- caracterului aleatoriu al chiriilor, atunci când acestea depind, de exemplu, de cifra de afaceri realizată, de un indice al preţurilor sau de o rată variabilă a dobânzii;
- oricărei eventualităţi ce decurge din contractele de locaţie.

- **În situaţiile financiare ale locatorului**

În contractele de locaţie-finanţare, locatorul trebuie să indice investiţia sa brută, precum şi mărimea venitului financiar nerealizat corespunzător şi valorile reziduale negarantate ale bunurilor închiriate.

[13] Eventual, se poate credita contul "Venituri constatate în avans".

De asemenea, trebuie să se indice metoda utilizată pentru repartizarea venitului între exerciții, cu precizarea dacă el (locatorul) a raționat în termeni de investiție netă sau de investiție monetară netă.

Atunci când ponderea contractelor de locație simplă, în activitățile locatorului, este mare, va fi necesar să se furnizeze, pe categorii mari, atât valoarea contabilă a bunurilor închiriate, cât şi amortizările cumulate corespunzătoare.

2.7. Comparația cu alte texte şi practicile europene

Normele contabile americane au inspirat, în bună măsură, normalizarea internațională, în materie de contracte de locație. Diferențele dintre norma IAS 17 şi norma americană echivalentă (FAS 13) sunt de ordin minor. Bineînțeles, cele două texte solicită ca bunurile ce fac obiectul unui contract de locație-finanțare să fie înscrise în bilanțul locatarului.

În ceea ce priveşte **Directiva a IV-a**, aflată sub cele două influențe opozabile (cea a țărilor anglo-saxone şi cea a țărilor latine şi germanice), nu a putut să ofere un "răspuns" de consens. Ca atare, ea nu abordează problema controversată a contabilizării contractelor de locație-finanțare, astfel încât cele două soluții (înscrierea bunurilor închiriate în bilanțul locatarului sau contabilizarea chiriilor la cheltuieli) sunt compatibile cu spiritul reglementar al Uniunii Europene.

În privința **Franței**, se cunoaşte poziția ei dual față de problema în cauză: în timp ce înscrierea bunurilor închiriate în bilanțul locatarului este interzisă în situațiile financiare individuale, o atare soluție este permisă în conturile consolidate.

Relativ la **practicile europene**, majoritatea **marilor** întreprinderi contabilizează, în bilanțul lor consolidat, bunurile de care dispune, ca urmare a unui contract de locație-finanțare. Există totuşi un număr limitat de întreprinderi mari (locatare) care persistă în necontabilizarea bunurilor în cauză, în bilanțul lor.

3. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 20 "CONTABILIZAREA SUBVENȚIILOR PUBLICE ŞI INFORMAȚIILE DE FURNIZAT PRIVIND AJUTORUL PUBLIC" (ACCOUNTING FOR GOVERNMENT GRANTS AND DISCLOSURE OF GOVERNMENT ASSISTANCE)

3.1. Elemente introductive

- **Informații cu caracter preliminar**

Prezenta normă contabilă internațională perfecționată anulează şi înlocuieşte norma pe care Consiliul IASC o aprobase inițial, în noiembrie 1982. Ea este prezentată într-un format revizuit, care a fost adoptat pentru normele contabile internaționale, începând cu 1991. Textului aprobat inițial nu i-a fost adusă nici o modificare esențială. Pentru a se realiza alinierea la practicile actuale ale IASC, au fost schimbați unii termeni. Deci, se poate spune că prezenta normă contabilă internațională a intrat şi este în vigoare pentru situațiile financiare ale exercițiilor deschise începând cu 1 ianuarie 1984.

- **Câmpul de aplicare** (Scope)

Prezenta normă trebuie să fie aplicată pentru contabilizarea şi pentru informațiile de furnizat privind subvențiile publice, cât şi pentru informațiile de furnizat referitoare la alte forme de ajutor public.

Ea nu tratează:

(a) problemele particulare ce survin cu ocazia contabilizării subvențiilor publice în situațiile financiare care reflectă efectele variațiilor de prețuri sau în orice informare suplimentară de o natură similară;

(b) ajutorul public acordat unei întreprinderi sub formă de avantaje, cu ocazia determinării rezultatului impozabil sau care sunt determinate sau limitate pe baza unui pasiv de impozit asupra rezultatului (ca, de exemplu, scutirile fiscale, creditele de impozit pentru investiții, amortizările accelerate şi cotele reduse de impozit asupra rezultatului); şi

(c) participația statului în proprietatea întreprinderii.

- **Definiții** (Definitions)

În cadrul normei IAS 20, următorii termeni au semnificația prezentată în cele ce urmează:

Statul (Government) desemnează statul, organismele publice (agențiile guvernamentale) şi orice alt organism public similar local, național sau internațional..

Ajutorul public (Government assistance) este o măsură luată de stat, destinată să furnizeze un avantaj economic specific unei întreprinderi sau unei categorii de întreprinderi, ce răspund(e) anumitor criterii. În cadrul prezentei norme, ajutorul public nu include avantajele acordate numai indirect, prin intermediul măsurilor ce afectează condițiile generale ale activității economice, ca de exemplu punerea la dispoziție de infrastructuri în zonele în dezvoltare sau impunerea de restricții comerciale concurenților.

Subvențiile publice (Government grants) sunt ajutoare publice, ce iau forma de transferuri de resurse în favoarea unei întreprinderi, în schimbul faptului că aceasta s-a conformat sau se va conforma anumitor condiții, legate de activitățile sale operaționale.

Subvenţiile publice exclud formele de ajutor public, a căror valoare nu poate să fie raţional determinată, şi tranzacţiile cu statul, care nu pot să fie delimitate de tranzacţiile comerciale obişnuite ale întreprinderii.

Subvenţiile referitoare la active (Grants related to assets) sunt subvenţiile publice a căror condiţie principală este că o întreprindere, ce răspunde condiţiilor de obţinere, trebuie să cumpere, să construiască sau să obţină, prin orice alt mijloc, active pe termen lung. De asemenea, pot să fie prevăzute condiţii accesorii, pentru a restrânge tipul sau instalarea geografică a activelor sau exerciţiile pe parcursul cărora aceste active trebuie să fie cumpărate sau deţinute.

Subvenţiile legate de rezultat (Grants related to income) sunt alte subvenţii publice decât cele referitoare la active.

Împrumuturi acordate nerambursabile în anumite condiţii (Forgivable loans) sunt împrumuturi acordate pentru care creditorul se angajează să renunţe la rambursare, în anumite condiţii.

Valoarea justă (Fair value) este valoarea (mărimea) pentru care un activ ar putea să fie schimbat, între un cumpărător şi un vânzător, bine informaţi, ce consimt şi acţionează în condiţii de concurenţă normală.

Ajutorul public ia forme diverse ce variază atât după natura ajutorului obţinut cât şi după condiţiile în care acesta este acordat. Scopul ajutorului poate să fie încurajarea unei întreprinderi să deruleze anumite acţiuni, pe care, în mod normal, nu le-ar fi întreprins, dacă acest ajutor nu ar fi fost furnizat.

Obţinerea unui ajutor public de către o întreprindere poate să fie importantă în procesul de întocmire a situaţiilor financiare, pentru **două motive**. **Mai întâi**, dacă resursele au fost transferate, trebuie să fie găsită o metodă adecvată de contabilizare a transferului. **În al doilea rând**, este de dorit să se furnizeze indicaţii privind dimensiunea ajutorului de care întreprinderea a beneficiat în cursul exerciţiului. Astfel, se asigură comparabilitatea situaţiilor financiare ale unei întreprinderi cu cele ale exerciţiilor precedente şi cu cele ale altor întreprinderi.

Subvenţiile publice sunt uneori cunoscute sub alte denumiri, ca de exemplu: alocaţii (subsides), suport sau prime (premiums).

3.2. Probleme privind contabilizarea subvenţiilor publice

Subvenţiile publice, inclusiv subvenţiile nemonetare evaluate la valoarea justă, nu trebuie să fie contabilizate atâta timp cât nu există o siguranţă rezonabilă că:

(a) **întreprinderea se va conforma condiţiilor implicate de subvenţii; şi**

(b) **subvenţiile vor fi primite.**

Primirea unui ajutor public (în cazul de faţă, a unei subvenţii publice) de către o întreprindere are o importanţă semnificativă pentru întocmirea situaţiilor sale financiare, aşa după cum am precizat anterior:

- mai întâi, pentru că trebuie să fie găsită o metodă adecvată de contabilizare a transferului de resurse;
- în al doilea rând, pentru că utilizatorii externi solicită informaţii referitoare la mărimea ajutorului de care a beneficiat întreprinderea în timpul exerciţiului.

Contabilizarea subvențiilor publice poate să se efectueze în conformitate cu două abordări diferite: **abordarea bilanțieră,** pe baza căreia subvenția este înscrisă direct la rezerve, şi **abordarea pe bază de rezultat**, prin care subvenția este înscrisă în contul de profit şi pierdere, într-un exercițiu sau mai multe exerciții.

- **Partizanii abordării bilanțiere** avansează următoarele argumente:
  - subvențiile publice reprezintă un mijloc de finanțare; ca atare, ele trebuie să fie înregistrate în bilanț la rezerve, deoarece ele nu sunt, în mod normal, rambursabile;
  - este incorect ca subvențiile să fie contabilizate în contul de profit şi pierdere, deoarece ele nu reprezintă un câştig al întreprinderii, ci o încurajare acordată de puterea publică, fără obligații financiare în contrapartidă.
- **În opoziție cu abordarea bilanțieră, argumentele adepților abordării pe bază de rezultat** se referă la:
  - subvențiile nu pot să fie înscrise la capitaluri proprii, deoarece ele nu provin de la asociați;
  - subvențiile publice sunt rareori gratuite, pentru că întreprinderea care beneficiază de ele se conformează anumitor condiții şi respectă obligațiile prevăzute; pentru acest motiv, ele trebuie să fie contabilizate la venituri şi să fie conectate costurilor pe care subvenția este socotită că le compensează;
  - cum impozitul şi taxele figurează în contul de profit şi pierdere, este logic ca şi subvențiile publice să facă obiectul aceluiaşi cont anual, deoarece ele nu sunt decât o extensiune a politicii fiscale.

Norma IAS 20 pledează pentru cea de a doua abordare, solicitând, deci, contabilizarea subvențiilor publice în contul de profit şi pierdere.

Regulile generale de contabilizare a subvențiilor publice

Contabilizarea subvențiilor publice se confruntă cu două mari probleme:

(i) **Momentul** începând cu care subvenția poate să fie contabilizată. Norma IAS 20 prevede că o subvenție nu poate să fie contabilizată decât dacă există o "asigurare rezonabilă" că:

- întreprinderea va putea să se conformeze condițiilor referitoare la subvenție;
- şi că aceasta va fi efectiv încasată.

(ii) **Numărul de exerciții** care sunt afectate de subvenție. Atunci când condițiile referitoare la subvenție sunt îndeplinite, aceasta afectează rezultatele exercițiului în curs sau ale exercițiilor următoare, conform unei metode care permite conectarea subvenției la costurile pe care ea este socotită că le compensează.

- **Contabilizarea subvențiilor referitoare la active**

Contabilizarea subvențiilor pentru echipamente poate să fie realizată prin două metode.

Prima metodă constă în a considera subvențiile ca fiind venituri decalate şi în a le raporta în mod sistematic şi rațional la durata de utilizare a activului subvenționat.

Atunci când activul subvenționat este amortizabil, reintegrarea subvenției la rezultate va depinde, în mod normal, de ritmul amortizărilor, pentru a conecta subvenția, în mod optim, la costurile corespunzătoare.

Exemplul 1

La 1/07/N, întreprinderea obține o subvenție de 80.000.000 de lei pentru a achiziționa un echipament al cărui cost este de 200.000.000 de lei şi care va fi amortizat conform metodei degresive, pe baza unei cote de 40% (durata de viață este de 5 ani).

Metoda amortizării degresive presupune şi înlocuirea anuității degresive, atunci când ea devine mai mică decât cea lineară, cu mărimea obținută prin divizarea valorii nete contabile la numărul de ani ce au rămas pentru amortizare.

Ca atare, cheltuielile cu amortizările şi subvențiile raportate în rezultat vor fi de:

Exercițiul	Calcul	Cheltuielile cu amortizările	Subvenția raportată	Incidența asupra rezultatului*)
N	200.000.000 x 40% x 6/12 =	-40.000.000		
	80.000.000 x 40% x 6/12 =		16.000.000	-24.000.000
N+1	(200.000.000 – 40.000.000) x 40% =	-64.000.000		
	(80.000.000 – 16.000.000) x 40% =		25.600.000	-38.400.000
N+2	(200.000.000 – 104.000.000) x 40% =	-38.400.000		
	(80.000.000 – 41.600.000) x 40% =		15.360.000	-23.040.000
N+3	(200.000.000 – 142.000.000)/2 =	-28.800.000		
	(80.000.000 – 56.960.000)/2 =		11.520.000	-17.280.000
N+4	(200.000.000 – 142.400.000)/2 =	-28.800.000		
	(80.000.000 – 56.960.000)/2 =		11.520.000	-17.280.000
	Total	-200.000.000	80.000.000	-120.000.000

*) Incidența asupra rezultatului = Cheltuielile cu amortizările – Subvenția raportată

La nivelul exercițiului N, exemplul de mai sus va genera următoarele înregistrări:

- Achiziționarea echipamentului şi decontarea imediată a costului său de achiziție:

1/07/N

Mijloace fixe	=	Conturi la bănci în lei	200.000.000

- Încasarea subvenției referitoare la echipament (la active):

iulie/N

Conturi la bănci în lei	=	Subvenții referitoare la active	80.000.000

- Înregistrarea cheltuielilor cu amortizările:

31/12/N

Cheltuieli cu amortizările	=	Amortizări cumulate referitoare la echipamente	40.000.000

- Virarea subvenției la venituri (subvenția raportată în rezultat):

31/12/N

Subvenții referitoare la active	=	Venituri din subvenții referitoare la active	16.000.000

Atunci când activul subvenționat nu este amortizabil, subvenția nu trebuie, în mod normal, să fie raportată în rezultate. Excepție face cazul în care aceasta implică îndeplinirea anumitor obligații şi, ca atare, ea trebuie să fie repartizată asupra exercițiilor ce suportă costul de execuție al acestor obligații.

Astfel, o subvenție pentru achiziționarea unui teren, care a fost acordată numai cu condiția construirii unui imobil pe acest teren, ar trebui să fie raportată asupra rezultatelor, pe durata de utilizare a imobilului.

· **A doua metodă** de contabilizare a subvențiilor pentru echipament constă în **deducerea acestora din costul activului** la a cărui finanțare ele îşi "dau concursul". Subvențiile ar fi raportate în rezultate prin intermediul unei reduceri a cheltuielilor cu amortizările.

Exemplul 1 (continuare)

Prin aplicarea celei de a doua metode, echipamentul ar fi contabilizat la o valoare de 200.000.000 – 80.000.000 = 120.000.000 de lei. Urmând aceeaşi metodă de amortizare, deprecierile anuale s-ar prezenta astfel:

- în exercițiul N: 120.000.000 x 40% x 6/12 = 24.000.000 de lei
- în exercițiul N+1: (120.000.000 – 24.000.000) x 40% = 38.400.000 de lei
- în exercițiul N+2: (120.000.000 – 62.400.000) x 40% = 23.040.000 de lei
- în exercițiul N+3: (120.000.000 – 85.440.000)/2 = 17.280.000 de lei
- în exercițiul N+4: (120.000.000 – 85.440.000)/2 = 17.280.000 de lei

120.000.000 de lei

Se poate constata că incidența asupra rezultatelor este similară cu cea relevată de aplicarea primei metode.

La nivelul exercițiului N, exemplul anterior va genera următoarele înregistrări:

- Achiziționarea echipamentului, cu plata imediată:

1/07/N

Mijloace fixe	=	Conturi la bănci în lei	200.000.000

- Reducerea costului echipamentului cu valoarea subvenției:

1/07/N

Conturi la bănci în lei	=	Mijloace fixe	80.000.000

- Înregistrarea cheltuielilor cu amortizările:

31/12/N

Cheltuieli cu amortizările	=	Amortizări cumulate referitoare la echipamente	24.000.000

- **Contabilizarea subvențiilor legate de rezultat**[14]

Ca şi în cazul subvențiilor pentru echipamente, subvențiile de exploatare trebuie să fie raportate în rezultatele exercițiilor în care ele compensează cheltuielile.

Din punct de vedere contabil, subvențiile de exploatare pot să fie (i) considerate venituri sau (ii) deduse din cheltuielile cu care ele sunt conectate.

[14] În unele lucrări, aceste subvenții mai sunt recunoscute sub denumirea de "subvenții de exploatare".

Exemplul 2

O întreprindere de transporturi a primit din partea statului, la 1/09/N, o subvenţie de 270.000.000 de lei destinată să acopere o parte din deficitul prevăzut pentru primii trei ani de funcţionare.

Presupunând că veniturile şi cheltuielile urmează o linie regulată, vom raporta subvenţia la rezultate în conformitate cu următorul scadenţar:

- în exerciţiul N: 270.000.000 x 4 luni/36 luni = 30.000.000 de lei
- în exerciţiul N+1: 270.000.000 x 12 luni/36 luni = 90.000.000 de lei
- în exerciţiul N+2: 270.000.000 x 12 luni/36 luni = 90.000.000 de lei
- în exerciţiul N+3: 270.000.000 x 8 luni/36 luni = 60.000.000 de lei

270.000.000 lei

La nivelul exerciţiului N, exemplul anterior va genera următoarele înregistrări:

- Încasarea subvenţiei:

			+ P	
Conturi la bănci în lei	1/09/N	=	Venituri amânate[15]	270.000.000

- Virarea cotei corespunzătoare din veniturile amânate la veniturile exerciţiului N:

	-P			
Venituri amânate[15)]	31/12/N	=	Venituri din subvenţii legate de rezultat	30.000.000

- **Rambursarea unei subvenţii**

Este posibil ca o întreprindere să fie nevoită să ramburseze o subvenţie ca urmare a nerespectării obligaţiilor ce însoţesc ajutorul public respectiv. Va fi vorba atunci despre o estimare contabilă, în sensul normei IAS 8, ceea ce semnifică faptul că trebuie modificate numai rezultatele exerciţiului în curs şi exerciţiile următoare.

Rambursarea unei subvenţii de exploatare este imputată, cu prioritate, asupra mărimii încă neraportate în rezultate, iar eventualul sold este contabilizat imediat la cheltuieli.

Exemplul 2 (continuare)

Ca urmare a nerespectării obligaţiilor sale, întreprinderea va trebui, la 1/06/N+1, să ramburseze 90% din subvenţia primită. Rambursarea va genera următoarele înregistrări:

- Virarea cotei corespunzătoare din veniturile amânate la veniturile exerciţiului N+1:

Venituri amânate[16] (90.000.000 x 5/12)	1/06/N+1	=	Venituri din subvenţii legate de rezultat	37.500.000

[15] Sau, eventual, Venituri constatate în avans.
[16] Sau, eventual, Venituri constatate în ayans.

- Rambursarea propriu-zisă a subvenției:

- P; + cheltuieli

	1/06/N+1	
%	=	Conturi la bănci în lei (270.000.000 x 90%) 243.000.000
Venituri amânate [(270.000.000 – (30.000.000 + 37.500.000)]		202.500.000
Cheltuieli privind subvențiile rambursate		40.500.000

Dacă este vorba despre o subvenție, referitoare la active, rambursarea este fie imputată asupra subvenției, încă neraportată în rezultate, fie adăugată valorii imobilizării.

Conform celei de a doua soluții, amortizările exercițiului în curs şi exercițiilor următoare trebuie să fie corectate în consecință.

Exemplul 1 (continuare)

Presupunem că, în ianuarie N+3, întreprinderea trebuie să ramburseze 40% din subvenția primită.

La această dată, din subvenția neraportată la beneficii rămân:

80.000.000 – (16.000.000 + 25.600.000 + 15.360.000) = 23.040.000 de lei.

Dacă subvenția nu a fost înregistrată ca diminuare a costului echipamentului (prima metodă), rambursarea va fi înregistrată astfel:

- P; + cheltuieli

	ianuarie/N+2	
%	=	Conturi la bănci în lei (80.000.000 x 40%) 32.000.000
Subvenții referitoare la active		23.040.000
Cheltuieli privind subvențiile rambursate		8.960.000

Dacă subvenția a fost dedusă inițial din costul echipamentului (a doua metodă), se va proceda la înregistrarea:

	ianuarie/N+2	
Mijloace fixe	=	Conturi la bănci în lei 32.000.000

Prin utilizarea celei de a doua metode, amortizările exercițiilor N+3, N+4 vor trebui să fie calculate pe baza noii valori contabile a echipamentului.

Aceste amortizări ar fi trebuit să fie de:

- în exercițiul N+3: (120.000.000 – 85.440.000)/2 = 17.280.000 de lei
- în exercițiul N+4: (120.000.000 – 85.440.000)/2 = 17.280.000 de lei

Ținând cont de creşterea valorii contabile a echipamentului, ele vor fi de:

- în exercițiul N+3: (120.000.000 + 32.000.000 – 85.440.000)/2 = 33.280.000 de lei
- în exercițiul N+4: (120.000.000 + 32.000.000 – 85.440.000)/2 = 33.280.000 de lei

- **Subvenţiile publice nemonetare** (Non-monetary government grants)

O subvenţie poate lua forma unui transfer de activ nemonetar, ca de exemplu un teren sau alte resurse, utilizabile de către întreprindere. În aceste cazuri, se obişnuieşte să se aprecieze valoarea justă a activului nemonetar şi să se contabilizeze subvenţia şi activul, la această valoare justă. O altă soluţie, care este uneori utilizată de întreprinderile în cauză, constă în înregistrarea activului şi subvenţiei la o valoare simbolică.

3.3. Contabilizarea altor forme de ajutor public

Celelalte forme de ajutor public nu sunt contabilizate decât atunci când pot să fie evaluate în mod rezonabil (consilierea tehnică sau comercială gratuită, garanţii acordate etc.) sau când rezultă din tranzacţii (comenzi publice) ce pot să fie distinse de operaţiile comerciale curente şi normale ale întreprinderii.

De asemenea, nu se procedează la contabilizarea avantajului procurat prin împrumuturi primite la o rată redusă sau nulă. De altfel, numai împrumuturile nerambursabile constituie o formă de ajutor contabilizabil. Ele sunt tratate similar cu subvenţiile, dacă există o "asigurare rezonabilă" că întreprinderea va îndeplini condiţiile relative la abandonul de creanţă.

3.4. Comunicarea financiară generată de contabilizarea subvenţiilor publice şi a altor forme de ajutor public

Întreprinderile care aplică norma IAS 20 trebuie să facă ecoul, prin publicare, a următoarelor categorii de informaţii:

- metodele contabile adoptate pentru înregistrarea subvenţiilor publice, inclusiv metodele de prezentare adoptate în situaţiile financiare;
- natura, mărimea şi consecinţele subvenţiilor publice prezentate în situaţiile financiare, precum şi o informare referitoare la celelalte forme de ajutor public de care întreprinderea a beneficiat în mod direct;
- condiţiile neîndeplinite şi orice altă eventualitate relativă la ajutoarele publice constatate.

3.5. Comparaţia cu alte texte şi practicile europene

În Statele Unite nu există un text general privind prelucrarea contabilă a subvenţiilor, poate şi pentru motivul că ajutorul public este mai puţin frecvent decât în Europa. Singura excepţie este dată de ajutorul fiscal pentru investiţii (investment tax credit), care permite întreprinderilor care realizează anumite investiţii să beneficieze de o reducere de impozit. Această formă de subvenţie referitoare la active poate să fie: (i) înscrisă integral la rezultatul exerciţiului în care a fost obţinută (flow-through method), (ii) sau repartizată pe durata de viaţă a bunului (deferral method).

Directiva a IV-a europeană nu abordează problema contabilizării subvenţiilor.

În Franţa, în conformitate cu noul drept contabil – Planul contabil general 1999 (în fapt, este vorba despre reguli preluate în versiunea 1982 a Pcg) – mărimea subvenţiilor pentru

investiții, atunci când ea este înscrisă la capitaluri proprii, este reluată în contul de profit şi pierdere, după cum urmează:

I Reluarea subvențiilor pentru investiții care finanțează o imobilizare amortizabilă se efectuează pe aceeaşi durată şi în acelaşi ritm cu amortizarea valorii imobilizării achiziționate sau create, prin intermediul subvenției.

II Reluarea subvenției pentru investiții care finanțează o imobilizare neamortizabilă este repartizată pe o durată de inalienabilitate sau, în lipsa acesteia, pe 10 ani.

Subvențiile de exploatare sunt înregistrate la veniturile exercițiului în care ele au fost obținute.

În ceea ce priveşte **practicile europene**, informațiile furnizate de întreprinderi pun în evidență mai ales existența **subvențiilor pentru echipamente** (deci, a subvențiilor referitoare la active). În majoritatea cazurilor, acestea sunt contabilizate **în pasivul bilanțier** şi reintegrate la rezultate, pe durata de utilizare a bunului corespondent. Totuşi, unele întreprinderi deduc subvențiile pentru echipament din costul activului subvenționat. În sfârşit, în unele cazuri, aceste ajutoare sunt înregistrate direct la capitaluri proprii, fără ca o astfel de soluție să împiedice, uneori, reintegrarea lor la rezultate.

3.6. Consecințele aplicării normei IAS 20 asupra interpretării situațiilor financiare

Este uşor, în general, ca, plecând de la examinarea condițiilor de acordare a unui ajutor public, să se determine dacă este vorba despre o subvenție de exploatare sau una pentru investiții (referitoare la active). Totuşi, întreprinderile pot să profite de unele ambiguități pentru a proceda la o clasificare a diferitelor spețe în funcție de interesele pe care le apără.

Astfel, întreprinderile cu performanțe modeste pot să fie tentate, în special, să considere unele subvenții pentru echipamente, mai ales cele care se referă la activele neamortizabile sau cu durată de viață lungă (construcțiile), ca fiind subvenții de exploatare, pentru a recurge anticipat la reintegrarea lor în rezultate. Semnalarea acestei practici nesincere cade în sarcina auditorilor.

Am văzut anterior că norma IAS 20 face apel la două metode pentru contabilizarea subvențiilor referitoare la investiții. Fiecare dintre metode are avantajele sale. Cea de doua metodă – deducerea subvenției din costul de achiziție al activului, permite contabilizarea acestuia la **costul său adevărat pentru întreprindere**. În schimb, înregistrarea ajutorului public la venituri amânate conduce la o evaluare a activului la **valoarea lui justă.** Apelul la metoda deducerii subvenției din costul activului influențează totalul bilanțului şi amortizările, în sensul, lesne de înțeles, al diminuării. De aici, o serie întreagă de rate vor avea altă valoare.

Contabilizarea subvențiilor la venituri amânate (venituri constatate în avans) pune şi problema încadrării acestui post de către analiştii financiari. Cum, prin definiție, subvențiile sunt nerambursabile, nu poate să fie vorba de clasificarea lor în categoria datoriilor. Dar nici în categoria capitalurilor proprii, pentru motivele expuse anterior. Se pare că soluția cea mai bună este deducerea mărimii subvenției din valoarea netă contabilă a imobilizărilor aşa cum o propune cealaltă metodă. Din acest punct de vedere, imputarea subvenției asupra costului de achiziție al activului este, în consecință, preferabilă.

4. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 23 "COSTURILE ÎMPRUMUTURILOR" (BORROWING COSTS)

4.1. Elemente introductive

- **Obiectivul normei** (Objective)

Obiectivul acestei norme este de a prescrie o prelucrare contabilă aplicabilă cheltuielilor privind împrumuturile. În general, norma IAS 23 solicită ca valoarea cheltuielilor privind împrumuturile să fie **imediat înscrisă la cheltuieli** (immediate expensing of borrowing costs). Totuşi, ea admite, în numele celeilalte metode autorizate, **capitalizarea cheltuielilor privind împrumuturile** (the capitalisation of borrowing costs) care sunt direct imputabile achiziționării, construirii sau producției unui bun ce poate genera o atare capitalizare.

Unele active au o durată de fabricație destul de lungă (în special, bunurile imobiliare). Pentru a finanța această perioadă întreprinderea poate să fie determinată să împrumute fonduri. Contabilul va trebui să ştie dacă dobânzile corespunzătoare trebuie să fie menținute în cheltuielile exercițiului în care ele se determină sau, dimpotrivă, să fie considerate un element al costului activului în cauză.

Adepții acestei din urmă soluții estimează că astfel de cheltuieli nu diferă în mod fundamental de cele care sunt componente ale costului (de revenire) al activului. Adversarii capitalizării susțin că o atare practică ar conduce la o evaluare diferită a unui bun, în funcție de modul de finanțare, după cum este vorba despre împrumut sau despre capitaluri proprii. Excepție ar fi situația în care s-ar admite încorporarea în costul bunului a unei remunerări a capitalurilor proprii, soluție la care nici un specialist nu cotizează.

În concluzie, norma IAS 23 "dă dreptate", mai degrabă, adversarilor capitalizării şi **face din înscrierea în cheltuieli a costurilor împrumuturilor prelucrarea sa de referință.**

- **Câmpul de aplicare** (Scope)

Norma IAS 23, în conținutul ei prezent (revizuit în 1993), anulează şi înlocuieşte fosta normă IAS 23 "Capitalizarea cheltuielilor privind împrumuturile" (Capitalisation of Borrowing Costs), aprobată în 1983.

Norma IAS 23 revizuită nu tratează problema costului real (actual cost) sau calculat (imputed cost) al capitalurilor proprii, inclusiv al capitalurilor privilegiate (preferred capital), care nu sunt clasificate în categoria datoriilor.

- **Definiții** (Definitions)

Costul împrumuturilor (borrowing costs) este reprezentat de dobânzi şi alte cheltuieli suportate de o întreprindere, în cadrul unui împrumut de fonduri.

Un bun ce poate da naştere la capitalizarea cheltuielilor privind împrumuturile (a qualifying asset) este un bun care solicită o perioadă lungă de pregătire, înainte de a putea să fie utilizat sau vândut.

Cheltuielile privind împrumuturile pot să includă:

a) dobânzile privind creditele curente şi împrumuturile pe termen scurt şi pe termen lung (interest on bank overdrafts and short-term and long-term borrowings);
b) amortizarea primelor de emisiune şi de rambursare relative la împrumuturi (amortisation of discounts or premiums relating to borrowings);

c) amortizarea costurilor accesorii antrenate de emisiunea împrumuturilor (amortisation of ancillary costs incurred in connection with the arrangement of borrowings);
d) o fracțiune a locațiilor financiare, asimilabilă dobânzilor, în cazul contractelor de locație-finanțare, contabilizate în conformitate cu norma IAS 17 (finance charges in respect of finance leases recognised in accordance with IAS 17);
e) diferențele de curs ce rezultă din împrumuturile în devize, în măsura în care ele pot să fie considerate un complement de dobânzi (exchange differences arising from foreign currency borrowing to the extent that they are regarded as an adjustment to interest costs).

Printre bunurile ce pot da naştere la capitalizarea cheltuielilor privind împrumuturile figurează stocurile care solicită o perioadă lungă de pregătire, înainte de a putea să fie utilizate sau vândute, instalațiile de fabricație, instalațiile de producere a energiei şi bunurile imobiliare. Celelalte investiții şi stocuri, care sunt fabricate, în mod obişnuit, sau, altfel spus, produse în mari cantități în mod repetitiv nu intră în categoria acestor bunuri. De asemenea, bunurile care sunt pregătite a fi utilizate sau cedate, în momentul achiziției lor nu presupun capitalizarea cheltuielilor privind împrumuturile.

La "definițiile prezentate mai sus şi care fac obiectul "literei" normei IAS 23, pot să fie adăugate alte câteva definiții implicate de gestiunea împrumuturilor:

(i) **valoarea nominală** (VN) reprezintă valoarea pe baza căreia sunt calculate dobânzile;
(ii) **prețul de emisiune** (PE) reprezintă suma vărsată pe baza căreia sunt calculate dobânzile;
(iii) **prețul de rambursare** (PR) reprezintă suma rambursată la scadență de către persoana care se împrumută.

În cele mai dese cazuri, cele trei valori coincid. Totuşi, în cazul împrumuturilor emise sub formă de obligațiuni, în cazuri destul de numeroase, cele trei valori nu sunt egale. În general, se verifică relația: $PE \leq VN \leq PR$. Nu este exclusă nici situația în care prețul de emisiune este mai mare decât valoarea nominală, situație care începe să se manifeste din ce în ce mai mult. În contextul celor trei valori, obişnuim să definim:

- **prima de emisiune** ca diferența între valoarea nominală şi prețul de emisiune;
- **prima de rambursare** ca diferență între prețul de rambursare şi valoarea nominală.

Aceste prime constituie cheltuieli complementare pentru persoana ce recurge la împrumut (care se împrumută). Din punct de vedere contabil, cel mai adesea, primele sunt repartizate pe durata împrumutului, sub forma unei amortizări care face parte din costurile împrumuturilor.

4.2. Probleme ale contabilizării cheltuielilor privind împrumuturile

Norma IAS 23 se pronunță cu claritate asupra **necapitalizării** costurilor împrumuturilor. Ea prevede că astfel de costuri trebuie să fie contabilizate în cheltuielile exercițiului în cursul căruia ele au fost angajate. Această soluție constituie **prelucrarea de referință.**

Totuşi, norma admite, în acelaşi timp, să se lase posibilitatea **includerii în costul anumitor active a cheltuielilor implicate de împrumuturi**, cheltuieli **direct atribuibile achiziționării, construirii sau producției lor**. Astfel de cheltuieli privind împrumuturile sunt capitalizate prin includerea lor în costul bunurilor, atunci când este probabil ca ele să genereze avantaje economice viitoare şi când costul împrumuturilor poate să fie evaluat în mod fiabil.

Cheltuielile referitoare la împrumuturi, care nu sunt direct atribuibile achiziționării, construirii sau producției de bunuri, sunt înscrise în cheltuielile exercițiului în cursul căruia ele au fost angajate.

Bunurile (activele) vizate sunt cele care solicită o **perioadă lungă de pregătire**, înainte de a putea să fie utilizate sau vândute. Această remarcă impune două judecăți de valoare:

(i) Activele în cauză pot să fie atât imobilizări cât şi stocuri a căror durată de fabricație sau de maturare este foarte lungă (lucrări imobiliare, produse ale industriei spirtoaselor etc.)

(ii) Fără prea multe precizări suplimentare, a aprecia cât de suficientă este durata de punere în stare de utilizare sau de vânzare este o problemă de resortul întreprinderii şi al auditorilor săi. Singurele indicații pe care norma 23 le oferă sunt:

- activele fabricate după procedeuri învechite sau produse în cantități mari, în mod repetitiv şi într-o perioadă scurtă, nu satisfac condițiile de capitalizare.
- de asemenea, nu intră sub incidența capitalizării costurile împrumuturilor pentru activele gata să fie utilizate sau vândute în momentul achiziționării lor, indiferent care a fost durata lor de fabricație la furnizor.

4.3. Determinarea cheltuielilor capitalizabile

Calculul cheltuielilor încorporabile în costul activelor presupune determinarea împrumuturilor în cauză şi delimitarea perioadei de calcul.

Prin definiție, cheltuielile capitalizabile referitoare la împrumuturi sunt cele care ar fi putut să fie evitate, dacă activul în cauză nu ar fi fost achiziționat (sau împrumutat, dacă este vorba despre o locație financiară). Identificarea acestor cheltuieli este mai uşor sau mai greu de realizat, în funcție de caracterul finanțării activului: printr-un împrumut special sau din capitalurile împrumutate la nivelul ansamblului întreprinderii.

În conformitate cu prima situație, pot să fie capitalizate cheltuielile reale relative la perioada de punere în stare de utilizare sau de vânzare a activului, din care sunt deduse eventualele venituri obținute din plasamentul temporar al fondurilor împrumutate.

Exemplul 1

O întreprindere a împrumutat suma de 30 de miliarde de lei pentru finanțarea construcției unei clădiri. În cursul exercițiului N, cheltuielile relative la acest împrumut sunt de 3 miliarde de lei. Suma împrumutată depăşeşte necesitățile imediate ale întreprinderii. Ca atare, o parte din sumă a fost "plasată" şi procură venituri financiare de 500 de milioane de lei.

Mărimea cheltuielilor capitalizabile în numele exercițiului N va fi de 3.000.000.000 – 500.000.000 = 2.500.000.000 de lei.

Atunci când finanțarea activului nu face obiectul unui împrumut special, mărimea cheltuielilor capitalizabile este determinată prin aplicarea la costul activului a unei rate relative la costul mediu al împrumuturilor întreprinderii, în cursul perioadei. Valoarea astfel calculată nu trebuie să depăşească cheltuielile cu împrumuturile efectiv suportate în cursul perioadei.

Cât priveşte costul mediu al activului în timpul perioadei (inclusiv cheltuielile cu împrumuturile anterior incluse), IASC precizează că acesta constituie o bună aproximare a bazei de calcul privind dobânzile capitalizabile.

Dacă operația face obiectul unor subvenții, acestea trebuie să fie deduse din costul activului.

Exemplul 2

O întreprindere a realizat construcția unei clădiri fără să facă apel la o finanțare specială. Împrumuturile şi lucrările în curs de execuție, la începutul şi la închiderea exercițiului N, se prezintă astfel:

în milioane lei

	1/01/N	31/12/N	Media
Împrumuturi:			
Împrumutul l_1 (dobândă 15%)	20.000	16.000	18.000
Împrumutul l_2 (dobândă 10%)	30.000	25.000	27.500
	50.000	41.000	45.500
Costul lucrărilor realizate	48.000	64.000	56.000

La nivelul exercițiului N, cheltuielile cu dobânzile sunt de 6 miliarde de lei.

Rata medie a dobânzii împrumuturilor, în cursul exercițiului N:

$$\left(15\% x \frac{18.000}{45.500}\right) + \left(10\% x \frac{27.500}{45.500}\right) = 5{,}93\% + 6{,}04\% = 11{,}97\%$$

Dobânzile capitalizabile în numele exercițiului N sunt de:

56.000 x 11,97% = 6.703,2 milioane de lei, sumă plafonată la **6.000 de milioane de lei** (cheltuieli cu dobânzile aferente exercițiului N).

În privința determinării perioadei de calcul, trebuie să precizăm că valoarea cheltuielilor cu împrumuturile poate să fie capitalizată din momentul:

- în care apar cheltuielile legate de activ cât şi cheltuielile cu împrumuturile;
- în care sunt întreprinse activități necesare pregătirii activului.

Activitățile în cauză depăşesc simpla construire fizică a activului. Ele se referă, de asemenea, la o serie de operații tehnice şi administrative prealabile ca, de exemplu, rezolvarea formalităților necesare obținerii permisului de construire.

În schimb, **nu sunt capitalizabile** cheltuielile cu împrumuturile referitoare la perioadele în cursul cărora dezvoltarea activului este suspendată. Astfel, dobânzile referitoare la întârzierile prelungite în realizarea construcției, datorate, spre exemplu, blocajelor administrative, nu pot să fie incluse, în principiu, în costul activului (construcției).

Perioada de capitalizare a costurilor împrumuturilor se încheie atunci când activul în cauză atinge stadiul care îi permite să fie utilizat sau vândut.

Atunci când activul este compus din mai multe unități ce pot să fie utilizate din momentul finalizării lor, în timp ce construirea altor unități continuă (de exemplu, un complex imobiliar compus din mai multe clădiri), perioada de capitalizare a costurilor împrumuturilor este determinată pe fiecare unitate în parte.

4.4. Comunicarea financiară generată de costurile împrumuturilor şi alte comentarii

În legătură cu costurile împrumuturilor, situațiile financiare trebuie să menționeze:

- metoda contabilă utilizată;
- mărimea cheltuielilor capitalizate în cursul exercițiului;
- rata de capitalizare utilizată pentru determinarea mărimii cheltuielilor cu împrumuturi ce pot să fie încorporate în costul activului.

Capitalizarea costurilor împrumuturilor ridică o serie de probleme utilizatorului de conturi.

Mai întâi, întreprinderile pot să utilizeze această metodă pentru a evita constatarea de cheltuieli de volum mare şi, deci, pentru majorarea rezultatului lor. Această manevră poate să fie uşor dejucată dacă întreprinderea respectă obligațiile pe linie de comunicare financiară. În acest sens, este suficient să se deducă dobânzile capitalizate ale perioadei din beneficiul net pentru a se determina, astfel, un rezultat mai conform cu regulile contabile.

În al doilea rând, să nu uităm că dobânzile incluse în costul unui activ urmează evoluția acestuia. Ca atare, ele vor ajunge totdeauna în cheltuieli, fie pentru că bunul a fost vândut, fie atunci când acesta este amortizat.

În sfârşit, să reținem că imobilizarea costurilor împrumuturilor trebuie să fie **suspendată** (suspension of capitalisation) în perioadele lungi de întrerupere a activității productive. Capitalizarea trebuie să **înceteze** (cessation of capitalisation) atunci când activitățile indispensabile pregătirii bunului, anterioare utilizării sau vânzării sale, sunt practic integral terminate.

4.5. Comparație cu alte texte şi practicile europene

În opoziție cu norma IAS 23, care preconizează, mai degrabă, necapitalizarea cheltuielilor privind împrumuturile, **norma americană FAS 34** solicită încorporarea dobânzilor în costul activelor a căror durată de construcție este lungă.

În ceea ce priveşte **Directiva a IV-a europeană**, acest dispozitiv introduce o distincţie, în funcţie de categoria de active vizată. Ea permite, dar nu solicită să se impună, capitalizarea dobânzilor legate de fabricarea imobilizărilor. În fapt, ea lasă statelor membre grija să autorizeze sau nu încorporarea cheltuielilor privind împrumuturile, în costul stocurilor.

În Franţa dobânzile sunt contabilizate, în general, în cheltuielile exerciţiului la care acestea sunt conectate. Încorporarea dobânzilor în costul imobilizărilor sau anumitor stocuri este permisă, totuşi, în condiţii asemănătoare celor stipulate de norma IAS 23.

În Europa, includerea de dobânzi, în costul imobilizărilor este destul de frecventă la întreprinderile care aparţin sectoarelor unde ponderea activelor de lungă durată este foarte mare. În schimb, capitalizarea dobânzilor în costul stocurilor este mai rară, chiar şi în cazul întreprinderilor ale căror produse necesită o lungă perioadă de stocaj.

4.6. Consecinţele aplicării normei IAS 23 asupra interpretării situaţiilor financiare

Cel ce este în postura de a interpreta situaţiile financiare[17], în privinţa capitalizării cheltuielilor cu împrumuturile, se poate confrunta cu două situaţii.

Prima dintre ele ne arată că întreprinderile pot să utilizeze metoda capitalizării pentru a evita includerea acestor costuri în cheltuieli, făcând să crească astfel rezultatul net. Dacă întreprinderea recurge la investiţii masive în cursul exerciţiului, influenţa costurilor împrumuturilor asupra rezultatului poate să fie de proporţii mari. Totuşi, dacă întreprinderea respectă obligaţiile de publicare impuse de normă, "jocul" pe pedala capitalizării poate să fie anulat, de către analistul financiar. El poate să scadă din beneficiul net dobânzile capitalizate în cursul perioadei, pentru a obţine un rezultat mai conform cu regulile contabile.

Mai mult decât atât, să nu uităm că dobânzile incluse în costul unui activ nu fac altceva decât să urmeze "soarta" acestuia: ele termină totdeauna prin a se regăsi în cheltuieli, indiferent că activul este vândut sau el este utilizat şi, în consecinţă, amortizat.

Exemplul 3

În cursul exerciţiului N, o întreprindere a procedat la capitalizarea unor cheltuieli privind împrumuturile, în sumă de 54.000.000 u.m., care vizează o imobilizare şi stocuri. Imobilizarea este rezultatul producţiei întreprinderii şi este finalizată la sfârşitul exerciţiului N. Amortizarea ei se face pe o durată de 5 ani. În ceea ce priveşte stocurile, acestea sunt vândute, în cursul exerciţiului N+1, la un preţ de 58.500.000 u.m.

În urma operaţiilor întreprinderii, rezultă că mărimea cheltuielilor de producţie este afectată după cum urmează:

- pentru imobilizarea în cauză: 135.000.000 u.m, din care 36.000.000 u.m. reprezintă cheltuieli financiare;

---

[17] Idei inspirate din lucrarea lui Raffournier, anterior citată.

- pentru stocuri: 54.000.000 u.m., din care 18.000.000 u.m. reprezintă cheltuielile financiare.

Pentru simplificarea cerută de analiza distinctă a problematicii costurilor împrumuturilor, vom presupune că nu există alte venituri şi alte cheltuieli.

Rezultatele exercițiilor perioadei (N) – (N+5) se vor prezenta astfel (în mii u.m.)

Informații	**N**	**N+1**	**N+2**	**N+3**	**N+4**	**N+5**	**Total**
Cheltuieli privind împrumuturile	0	0	0	0	0	0	0
Cheltuieli privind amortizarea imobilizării	0	-27.000[18]	-27.000	-27.000	-27.000	-27.000	-135.000
Profitul degajat din vânzarea stocurilor	0	4.500[19]	0	0	0	0	4.500
Rezultatul net	0	-22.500	-27.000	-27.000	-27.000	-27.000	-130.500

În situația în care întreprinderea nu ar fi capitalizat cheltuielile privind împrumuturile, rezultatele (în mii u.m.) ar fi fost de:

Informații	**N**	**N+1**	**N+2**	**N+3**	**N+4**	**N+5**	**Total**
Cheltuieli privind împrumuturile	-54.000	0	0	0	0	0	-54.000
Cheltuieli privind amortizarea imobilizării[20]	0	-19.800	-19.800	-19.800	-19.800	-19.800	-99.000
Profitul degajat din vânzarea stocurilor [21]	0	22.500	0	0	0	0	22.500
Rezultatul net	-54.000	2.700	-19.800	-19.800	-19.800	-19.800	-130.500

După cum se poate constata, metoda contabilă aplicată nu afectează rezultatul total la nivelul perioadei analizate, ci numai imaginea lui, la nivelul fiecărui exercițiu din intervalul în cauză. Ceea ce, evident, modifică datele analizei anuale a performanțelor întreprinderii.

Numai includerea dobânzilor în costul imobilizărilor neamortizabile (terenuri, în principal) ar fi de natură să amâne permanent constatarea acestor cheltuieli, cu condiția bineînțeles ca astfel de active să nu fie nici vândute, nici depreciate. Condițiile de capitalizare a costurilor împrumuturilor (este vorba despre împrumuturile referitoare la activele cu durată lungă de fabricație) se opun, din fericire, acestei eventualități.

---

[18] 135.000 : 5 ani = 27.000 mii u.m., începând cu exercițiul N+1.
[19] 58.500 – 54.000 = 4.500 mii u.m.
[20] (135.000 – 36.000) : 5 ani = 19.800 mii u.m.
[21] 58.500 – (54.000 – 18.000) = 22.500 mii u.m.

În contextul celei de a doua situații, capitalizarea are ca efect "dispariția" din contul de profit şi pierdere a unei părți importante a dobânzilor, analistul riscând, dacă nu este atent, să subestimeze ponderea datoriilor în studiul performanțelor întreprinderii. Pentru a evita această capcană, este suficient să se adauge la cheltuielile financiare, ce apar în contul de profit şi pierdere, mărimea dobânzilor capitalizate în timpul exercițiului, cu condiția ca o atare informație să fie furnizată.

Capitolul VI:

IMOBILIZĂRILE NECORPORALE ŞI DEPRECIEREA ACTIVELOR

1. Litera şi spiritul normei IAS 38 "Imobilizările necorporale" (Intangible Assets)

2. Litera şi spiritul normei IAS 36 "Deprecierea activelor" (Impairment of Assets)

1. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 38 "IMOBILIZĂRILE NECORPORALE" (INTANGIBLE ASSETS)

1.1. Elemente introductive

- **Informaţii preliminare**

Norma IAS 38 a fost aprobată de Consiliul IASC în iulie 1998 şi a intrat în vigoare pentru situaţiile financiare ale exerciţiilor deschise începând cu 1 iulie 1999. La baza elaborării normei IAS 38 a stat proiectul de normă (expozeu-sondaj E50), referitor la imobilizările necorporale, publicat de organismul internaţional de normalizare în 1995.[1]

Norma IAS 38 anulează şi înlocuieşte:

(a) norma IAS 4 "Contabilitatea amortizărilor" (Depreciation accounting), în ceea ce priveşte amortizarea imobilizărilor necorporale; şi

(b) norma IAS 9 "Cheltuielile de cercetare şi de dezvoltare" (Research and development costs).

Norma IAS 38 prescrie contabilizarea şi informaţiile de furnizat pentru imobilizările necorporale care nu sunt tratate, în mod particular, în alte norme contabile internaţionale. Ea nu se aplică activelor financiare, drepturilor miniere şi cheltuielilor de prospecţiune, de dezvoltare şi de extracţie de minereuri, de petrol, de gaze naturale şi de alte resurse regenerabile similare, şi nici imobilizărilor necorporale ce rezultă din contracte cu cei ce se asigură în întreprinderile de asigurări. Între alte lucruri, norma IAS 38 se aplică cheltuielilor legate de activităţile de publicitate, de formare, de demarare a unor activităţi, de cercetare şi de dezvoltare.

O imobilizare necorporală este un activ nemonetar, identificabil, fără substanţă fizică (an identifiable non-monetary asset without physical substance), deţinut în vederea unei utilizări pentru producţia sau furnizarea de bunuri sau de servicii, pentru locaţie la terţi sau pentru scopuri administrative.

Norma IAS 38 impune unei întreprinderi să contabilizeze o imobilizare necorporală (la costul său), dacă şi numai dacă:

- este probabil ca întreprinderea să beneficieze de avantaje economice viitoare, atribuibile activului în cauză; şi dacă
- mărimea costului respectivului activ poate să fie determinată în mod fiabil.

Această dispoziţie se aplică indiferent că imobilizarea necorporală este achiziţionată din afară sau că ea este generată în interiorul întreprinderii. Norma IAS 38 conţine criterii suplimentare de contabilizare, pentru imobilizările necorporale produse de întreprindere. Ea precizează că atunci când sunt generate de întreprindere, goodwill-ul, mărcile, titlurile ziarelor şi revistelor, listele de clienţi şi alte elemente similare din punct de vedere economic (ca fond) nu trebuie să fie contabilizate ca active.

Dacă un element necorporal nu răspunde concomitent definiţiei şi criteriilor de contabilizare a unei imobilizări necorporale, norma IAS 38 impune contabilizarea plăţilor în numele respectivului element la cheltuieli, atunci când acestea sunt angajate. Totuşi, dacă elementul este achiziţionat în cadrul unei grupări de întreprinderi, sub forma unei **achiziţii**,

---

[1] Coordonatele principale şi un rezumat al acestui proiect a făcut obiectul analizelor noastre în *Tratatul de contabilitate financiară* (Niculae Feleagă şi Ion Ionaşcu, volumul II, Editura Economică, 1998, paginile 287-291).

aceste cheltuieli (incluse în costul de achiziţie) trebuie să fie încorporate în valoarea atribuită goodwill-ului (goodwill-ului negativ), la data achiziţiei.

Norma IAS 38 impune contabilizarea tuturor cheltuielilor de cercetare, în categoria cheltuielilor (contul de profit şi pierdere), atunci când acestea sunt angajate. Ea oferă o serie de exemple de alte cheltuieli care nu vor genera o imobilizare necorporală ce poate să fie contabilizată în situaţiile financiare:

- cheltuielile implicate de demararea unei activităţi sau a unei întreprinderi (costurile de demarare);
- cheltuielile de formare;
- cheltuielile de publicitate şi/sau de promovare de bunuri (pe piaţă); şi
- cheltuieli de schimbarea locului sau de reorganizare, totală sau parţială, privind o întreprindere;

Cheltuielile în numele acestor elemente sunt contabilizate la cheltuieli (contul de profit şi pierdere), atunci când ele sunt angajate.

Norma IAS 38 impune contabilizarea la cheltuieli, atunci când ele sunt angajate, a cheltuielilor ulterioare relative la o imobilizare necorporală, după achiziţionarea sa sau după terminarea sa, exceptând situaţia în care:

- este probabil ca astfel de cheltuieli să permită imobilizării să genereze avantaje economice viitoare, dincolo de nivelul de performanţă definit iniţial; şi
- aceste cheltuieli pot să fie evaluate şi atribuite imobilizării, în mod fiabil.

Dacă aceste condiţii sunt îndeplinite, cheltuielile ulterioare trebuie să fie adăugate costului imobilizării necorporale.

Dacă o cheltuială relativă la un element necorporal a fost iniţial contabilizată la cheltuieli (contul de profit şi pierdere), de către întreprindere, în situaţiile sale financiare sau în rapoartele sale financiare intermediare anterioare, norma IAS 38 interzice întreprinderii să încorporeze această cheltuială în costul unei imobilizări necorporale, la o dată ulterioară.

După contabilizarea iniţială a unei imobilizări necorporale, norma impune evaluarea acesteia, conform uneia dintre următoarele două prelucrări:

(a) **Prelucrarea de referinţă**: costul diminuat cu suma (cumulul) amortizărilor şi suma (cumulul) pierderilor de valoare; sau

(b) **Cealaltă prelucrare autorizată**: mărimea reevaluată diminuată cu suma amortizărilor şi cu suma pierderilor de valoare ulterioare. Mărimea (valoarea) reevaluată trebuie să fie valoarea justă a activului. Totuşi, această prelucrare este autorizată dacă, şi numai dacă, valoarea justă poate să fie determinată prin referire la o piaţă activă, pentru imobilizarea necorporală. Mai mult, o dată ce întreprinderea a ales această prelucrare, norma IAS 38 impune efectuarea reevaluărilor cu o regularitate suficientă, pentru ca valoarea contabilă a imobilizării necorporale să nu difere, în mod semnificativ, de cea care ar fi fost determinată, prin utilizarea valorii juste la data închiderii. Norma IAS 38 precizează, de asemenea, maniera în care imobilizările necorporale trebuie să fie reevaluate şi dacă majorarea (diminuarea) legată de o reevaluare trebuie să fie contabilizată în contul de profit şi pierdere sau direct în capitalurile proprii.

Norma IAS 38 impune amortizarea de o manieră sistematică a unei imobilizări necorporale, pe durata sa de utilizare cu estimarea cea mai bună. Există o prezumţie, care

poate să fie respinsă, conform căreia durata de utilitate a unei imobilizări necorporale nu va depăşi douăzeci de ani, începând cu data la care aceasta va fi pregătită să intre în serviciu. Norma IAS 38 nu permite întreprinderilor să atribuie unei imobilizări necorporale o durată de viaţă infinită. Amortizarea trebuie să demareze, atunci când activul este gata să intre în serviciu.

În cazuri rare, pot exista elemente probante şi convingătoare care să indice că durata de utilitate a imobilizării corporale va avea o durată specifică mai mare de douăzeci de ani. În aceste cazuri, norma IAS 38 impune unei întreprinderi:

(a) să amortizeze imobilizarea necorporală pe durata sa de utilitate cu estimarea cea mai bună;
(b) să estimeze valoarea recuperabilă a imobilizării necorporale, cel puţin o dată pe an, pentru a se identifica orice pierdere de valoare;
(c) să indice motivele pentru care este respinsă prezumţia conform căreia durata de utilitate a unei imobilizări necorporale nu va depăşi douăzeci de ani, precum şi factorul (factorii) ce a/au jucat un rol important în determinarea duratei de utilitate a imobilizării necorporale.

Norma IAS 38 impune ca modul de amortizare utilizat să traducă ritmul în care întreprinderea consumă avantajele economice ale imobilizării. Atunci când ritmul nu poate să fie determinat în mod fiabil, trebuie să fie aplicată metoda lineară. Cheltuielile cu amortizările trebuie să fie contabilizate în contul de profit şi pierderi (cheltuieli), exceptând situaţia în care o altă normă contabilă internaţională ar permite sau ar impune includerea lor în valoarea contabilă a unei alte imobilizări necorporale.

Norma IAS 38 impune ca valoarea reziduală a unei imobilizări necorporale să fie considerată egală cu zero, exceptând situaţia în care:

- un terţ s-a angajat să răscumpere activul, la sfârşitul duratei sale de utilitate; sau
- dacă există o piaţă activă, pentru acest tip de activ, şi dacă este probabil ca o astfel de piaţă să existe la sfârşitul duratei de utilitate a activului.

Pentru a aprecia dacă o imobilizare necorporală a putut pierde din valoarea sa, întreprinderea aplică norma IAS 36 "Deprecierea activelor" (Impairment of assets). De asemenea, norma IAS 38 impune unei întreprinderi să estimeze, cel puţin o dată pe an, valoarea recuperabilă a unei imobilizări necorporale, care nu este încă gata de a intra în serviciu.

- **Obiectivul normei** (Objective)

Obiectivul prezentei norme este de a prescrie prelucrarea contabilă a imobilizărilor necorporale, care nu sunt în mod specific tratate de o altă normă contabilă internaţională. Norma IAS 38 impune întreprinderilor să contabilizeze o imobilizare necorporală dacă, şi numai dacă, anumite criterii sunt reunite. De asemenea, norma specifică modul în care se evaluează valoarea contabilă a imobilizărilor necorporale şi impune furnizarea unor informaţii referitoare la imobilizările necorporale.

- **Câmpul de aplicare** (Scope)

Norma IAS 38 trebuie să fie aplicată de către toate întreprinderile, în vederea contabilizării imobilizărilor necorporale, cu excepţia:

- **imobilizărilor necorporale abordate de o altă normă contabilă internaţională;**

- **activelor financiare precum cele definite în norma IAS 32 "Instrumentele financiare: informaţii de furnizat şi prezentare";**
- **drepturilor miniere şi cheltuielilor în numele prospecţiunii, dezvoltării şi extragerii de minereuri, de petrol, de gaze naturale şi de alte resurse neregenerabile similare; şi**
- **imobilizărilor necorporale ce rezultă din contracte cu persoanele asigurate, în întreprinderile de asigurări.**

Dacă o altă normă contabilă internaţională tratează problematica unui tip specific de imobilizări necorporale, întreprinderea aplică această normă, în locul normei IAS 38. De exemplu, norma IAS 38 nu se aplică:

- imobilizărilor necorporale deţinute de o întreprindere, în vederea vânzării lor, în cadrul activităţii normale (a se vedea normele IAS 2 "Stocurile" şi IAS 11 "Contractele de construcţie");
- activelor de impozit amânat (a se vedea norma IAS 12 "Impozitele asupra rezultatului");
- contractelor de locaţie ce intră în câmpul de aplicare al normei IAS 17 "Contractele de locaţie";
- activelor ce rezultă din avantajele personalului (a se vedea norma IAS 19 "Avantajele personalului");
- goodwill-ului ce rezultă dintr-o grupare de întreprinderi (a se vedea norma IAS 22 "Grupări de întreprinderi"); şi
- activelor financiare precum cele definite în norma IAS 32; contabilizarea şi evaluarea anumitor active financiare sunt abordate de normele IAS 27 "Situaţiile financiare consolidate şi contabilizarea participaţiilor în filiale", IAS 28 "Contabilizarea participaţiilor în întreprinderile asociate", IAS 31 "Informarea financiară relativă la participaţiile în întreprinderile de tip "joint ventures" şi IAS 39 "Instrumentele financiare: contabilizare şi evaluare"

Unele imobilizări necorporale pot să facă parte dintr-un suport fizic precum discul compact (în cazul unui produs program), o documentaţie juridică (în cazul unei licenţe sau al unui brevet) sau un film. Pentru a determina dacă o imobilizare, ce comportă, în acelaşi timp, elemente necorporale şi elemente corporale, trebuie să fie contabilizată conform normei IAS 16 "Imobilizările corporale" sau ca o imobilizare necorporală, în conformitate cu prezenta normă, prin judecată profesională, trebuie să se aprecieze care dintre elemente este cel mai important.

De exemplu, un produs program destinat unei maşini cu comandă numerică, ce nu poate funcţiona fără acest element de software, face parte integrantă din mijlocul fix respectiv şi este tratat ca imobilizare corporală. Atunci când produsul program nu face parte integrantă din mijlocul fix, el este tratat ca o imobilizare necorporală.

Norma IAS 38 se aplică, printre altele, cheltuielilor implicate de activităţile de publicitate, de formare, de demaraj al unei activităţi de cercetare şi de dezvoltare. Activităţile de cercetare şi de dezvoltare vizează dezvoltarea cunoştinţelor. Ca atare, chiar dacă aceste activităţi pot să conducă la realizarea unei imobilizări ce are o realitate fizică (de exemplu, un prototip), elementul fizic al activului este secundar în raport cu componenta sa necorporală, am numit cunoştinţele pe care ea le include.

În cazul unui contract de locaţie-finanţare, activul presupus de operaţie poate să fie o imobilizare corporală sau necorporală. După contabilizarea iniţială, locatarul tratează o imobilizare necorporală deţinută în virtutea unui contract de locaţie-finanţare, conform prezentei norme. Drepturile ce decurg din acordurile de licenţă, şi care se referă la elemente precum filmele cinematografice, înregistrările video, piesele de teatru, manuscrisele, brevetele şi drepturile de reproducere sunt excluse din câmpul de aplicare a normei IAS 17 şi intră în câmpul de aplicare a prezentei norme.

Excluderile din câmpul de aplicare a unei norme contabile internaţionale pot să survină dacă aceste activităţi sau tranzacţii sunt atât de specializate încât ele să genereze probleme contabile ce pot solicita un tratament diferit. Astfel de probleme se pun în cazul cheltuielilor de prospecţiune, de dezvoltare şi de extracţie de petrol, de gaze şi de minereuri, în industriile extractive, cât şi în cazul contractelor între întreprinderi de asigurări şi persoanele asigurate. Norma IAS 38 nu se aplică, deci, cheltuielilor efectuate în numele acestor activităţi. Totuşi, norma se aplică celorlalte imobilizări necorporale utilizate (precum produsele program) şi altor cheltuieli (ca de exemplu, costurile de demarare a unei activităţi) ale industriilor extractive şi societăţilor de asigurări.

- **Definiţii** (Definitions)

Norma IAS 38 utilizează următorii termeni, cu semnificaţiile prezentate în cele ce urmează:

O imobilizare necorporală (an intangible asset) este un activ nemonetar identificabil, fără substanţă fizică, deţinut în vederea utilizării sale pentru producerea sau furnizarea de bunuri sau de servicii, pentru o locaţie la terţi sau în alte scopuri administrative.

Activele monetare (monetary assets) desemnează lichidităţile deţinute şi activele de primit sub formă de lichidităţi, la nivelul unor mărimi fixe sau determinabile.

Cercetarea (research) este o investigaţie originală şi programată, întreprinsă în vederea achiziţionării unui procedeu de înţelegere şi a unor cunoştinţe ştiinţifice sau tehnice noi.

Dezvoltarea (development) este aplicarea rezultatelor cercetării sau altor cunoştinţe, pentru un plan sau un model, în vederea fabricării de materiale, dispozitive, produse, procedee, sisteme sau servicii noi sau substanţial ameliorate, înaintea începerii producţiei lor comerciale sau a utilizării lor.

Amortizarea (amortisation) este repartizarea sistematică a valorii amortizabile a unei imobilizări necorporale, pe durata sa de utilitate.

Valoarea amortizabilă (depreciable amount) este costul unui activ sau orice altă valoare substituită costului, în situaţiile financiare, diminuată cu valoarea sa reziduală.

Durata de utilitate (useful life) este:

- fie perioada în timpul căreia întreprinderea se aşteaptă să utilizeze activul;
- fie numărul de unităţi de producţie sau de unităţi similare pe care întreprinderea se aşteaptă să le obţină din utilizarea activului.

Costul (cost) este suma de bani sau de echivalente de trezorerie plătite sau valoarea justă a oricărei alte contrapartide date, pentru achiziţionarea unui activ, în momentul achiziţiei sale sau producţiei sale.

Valoarea justă (fair value) a unui activ este valoarea la care acest activ ar putea să fie schimbat, între părţi bine informate, ce cad de acord şi acţionează în condiţii de concurenţă normală.

O piaţă activă (an active market) este o piaţă pe care sunt reunite condiţiile următoare:

- elementele negociate pe această piaţă sunt omogene;
- în mod normal, se pot găsi, în orice moment, cumpărători şi vânzători care să cadă de acord; şi
- preţurile sunt puse la dispoziţia publicului.

O pierdere de valoare (an impairment loss) este excedentul valorii contabile a unui activ, faţă de valoarea sa recuperabilă.

Valoarea contabilă (carrying amount) este valoarea la care un activ este contabilizat în bilanţ, după deducerea sumei amortizărilor şi a sumei pierderilor de valoare relative la acest activ.

- **Imobilizările necorporale**

Este frecvent ca o întreprindere să cheltuiască resurse sau să-şi asume datorii pentru achiziţionarea, dezvoltarea, menţinerea sau ameliorarea resurselor necorporale precum cunoştinţele ştiinţifice sau tehnice, conceperea şi punerea în aplicare de noi procedee sau sisteme, licenţele, proprietatea intelectuală, cunoaşterea pieţei şi mărcile comerciale (inclusiv numele de mărci şi titluri de publicare). Exemple curente de elemente necorporale ce intră în aceste rubrici generale sunt produsele program, brevetele, drepturile de serviciu ale împrumuturilor ipotecare acordate, licenţele de pescuit, cotele de import, scutiri, relaţii cu clienţii sau furnizorii, fidelitatea clienţilor, părţile de piaţă şi drepturile de distribuire.

Nu toate elementele descrise anterior răspund definiţiei unei imobilizări necorporale, care presupune un caracter identificabil, controlul unei resurse şi existenţa avantajelor economice viitoare. Dacă un element implicat de prezenta normă nu satisface definiţia unei imobilizări necorporale, cheltuielile angajate pentru achiziţionarea sau producţia sa internă sunt contabilizate în contul de profit şi pierderi (la cheltuieli). Totuşi, dacă elementul este achiziţionat în cadrul unei grupări de întreprinderi ce constituie o achiziţie, el face parte dintr-un goodwill contabilizat la data achiziţiei.

Caracterul identificabil (identifiability)

Definiţia unei imobilizări necorporale impune ca această imobilizare să fie identificabilă, pentru a o distinge cu claritate de goodwill. Goodwill-ul ce rezultă dintr-o grupare de întreprinderi ce constituie o achiziţie reprezintă o plată efectuată de cumpărător, în aşteptarea avantajelor economice viitoare. Aceste avantaje economice viitoare pot să rezulte din sinergia între activele identificabile achiziţionate sau din activele care, luate izolat, nu îndeplinesc condiţiile cerute pentru o contabilizare în situaţiile financiare, dar pentru care cumpărătorul este dispus să efectueze o plată, cu ocazia achiziţiei.

O imobilizare necorporală poate să fie distinsă în mod clar de goodwill, dacă ea este separabilă. O imobilizare este separabilă, dacă întreprinderea poate să închirieze, să vândă, să schimbe sau să distribuie avantajele economice viitoare specifice, atribuibile activului, fără să se separe, de asemenea, de avantajele economice viitoare ce rezultă din alte active utilizate în aceeaşi activitate generatoare de venituri.

se separe, de asemenea, de avantajele economice viitoare ce rezultă din alte active utilizate în aceeaşi activitate generatoare de venituri.

Caracterul separabil nu este o condiţie necesară a caracterului identificabil, în măsura în care întreprinderea poate ea însăşi să identifice un activ, într-un alt mod. Dacă, de exemplu, o imobilizare necorporală este achiziţionată cu un grup de active, tranzacţia poate să implice transferul de drepturi ce permit unei întreprinderi să identifice imobilizarea necorporală. De asemenea, dacă un proiect intern vizează crearea de drepturi pentru întreprindere, natura acestor drepturi poate s-o ajute să identifice o imobilizare necorporală derivată de aici, generată în interiorul unităţii. În plus, chiar dacă un activ nu generează avantaje viitoare, decât dacă el este utilizat în mod conjunctiv cu alte active, acesta este identificabil în măsura în care întreprinderea poate să identifice avantajele economice viitoare ce decurg din activ.

Controlul (Control)

O întreprindere controlează un activ, dacă ea are puterea să obţină avantaje economice viitoare ce decurg din resursa implicată şi dacă ea poate, de asemenea, să restrângă accesul terţilor la aceste avantaje. Capacitatea unei întreprinderi de a controla avantajele economice viitoare ale unei imobilizări necorporale rezultă, în mod normal, din drepturile pe care întreprinderea poate să le obţină într-un tribunal. În absenţa drepturilor, demonstrarea controlului este mai dificilă. Totuşi, faptul de a obţine, din punct de vedere juridic, un drept nu constituie o condiţie necesară a controlului, în măsura în care o întreprindere poate să fie ea însăşi capabilă să controleze avantajele economice viitoare, într-un alt mod.

Cunoaşterea pieţei şi cunoştinţelor tehnice pot să genereze avantaje economice viitoare. O întreprindere controlează aceste avantaje dacă, de exemplu, cunoştinţele sale sunt din punct de vedere juridic protejate, de exemplu datorită drepturilor de autor, prin restricţii în acordurile comerciale (atunci când acest fapt este autorizat) sau printr-o obligaţie juridică a membrilor personalului de a menţine confidenţialitatea.

O întreprindere poate să aibă o echipă de persoane calificate şi să fie ea însăşi capabilă să identifice competenţe suplimentare ale acestui personal, care vor genera avantaje economice viitoare, ca urmare a formării. Întreprinderea poate să se aştepte, de asemenea, ca personalul său să continue punerea competenţelor sale în serviciul unităţii. Totuşi, ca regulă generală, controlul avantajelor economice viitoare aşteptate de la o echipă de persoane calificate şi dintr-un efort de formare nu este suficient pentru a considera că aceste elemente satisfac definiţia unei imobilizări necorporale. Pentru motive similare, este puţin probabil ca un talent special, în materie de conducere sau sub aspect tehnic, să satisfacă definiţia unei imobilizări necorporale, exceptând situaţia în care acest talent este protejat prin drepturi ce permit utilizarea sa şi obţinerea de avantaje economice viitoare aşteptate din acest talent şi cu condiţia ca el să satisfacă, de asemenea, şi celelalte dispoziţii ale definiţiei.

O întreprindere poate să aibă un portofoliu de clienţi sau să deţină o parte din piaţă. Ea se aşteaptă să-şi continue relaţiile comerciale cu clienţii, ca urmare a eforturilor pe care le consimte, în vederea creşterii devotamentului lor, prin menţinerea unor bune relaţii. Totuşi, în absenţa drepturilor care să-i permită să protejeze sau, în orice caz, să controleze, relaţiile sale cu clienţii sau fidelitatea acestora faţă de întreprindere, aceasta, de obicei, nu are un control suficient al avantajelor economice ce rezultă din atare comportamente ale sale, pentru a considera că un portofoliu de clienţi, părţile de piaţă, relaţiile cu clientela şi fidelitatea acesteia satisfac definiţia imobilizărilor necorporale.

Avantajele economice viitoare (Future Economic Benefits)

Avantajele economice viitoare, care rezultă dintr-o imobilizare necorporală, pot să includă venituri ce provin din vânzarea de bunuri sau de servicii, economiile de costuri sau alte avantaje rezultând din utilizarea activului de către întreprindere. De exemplu, utilizarea unei proprietăți intelectuale în cadrul unui proces de producție poate să reducă mai degrabă mărimea costurilor viitoare de producție decât să crească veniturile viitoare.

1.2. Contabilizarea şi evaluarea inițială a unei imobilizări necorporale (Recognition and Initial Measurement of an Intangible Asset)

Contabilizarea unui element sub formă de imobilizare necorporală impune ca o întreprindere să demonstreze că elementul satisface:

- definiția unei imobilizări necorporale (prezentată anterior);
- criteriile de contabilizare descrise în norma IAS 38.

O imobilizare necorporală trebuie să fie contabilizată dacă, şi numai dacă:

- **este probabil ca întreprinderea să obțină avantaje economice viitoare atribuibile activului; şi dacă**
- **mărimea costului acestui activ poate să fie evaluată în mod fiabil.**

O întreprindere trebuie să aprecieze probabilitatea avantajelor economice viitoare, prin utilizarea de ipoteze raționale şi documentate, care reprezintă cea mai bună estimare a conducerii asupra ansamblului condițiilor economice ce vor exista în timpul duratei de utilitate a activului.

Pentru a aprecia gradul de certitudine aferent fluxurilor de avantaje economice viitoare atribuibile utilizării activului, o întreprindere exercită judecata sa profesională, pe baza indicațiilor disponibile, cu ocazia contabilizării inițiale, acordând o pondere mai importantă indicațiilor externe.

Inițial, o imobilizare necorporală trebuie să fie evaluată la costul său.

(i) **Achiziționarea separată** (separate acquisition)

Dacă o imobilizare necorporală este achiziționată separat, costul acestei imobilizări necorporale poate să fie evaluat în general, în mod fiabil. Este cazul, mai ales, când contrapartida cumpărării este sub formă de trezorerie sau de alte active monetare.

Costul unei imobilizări necorporale cuprinde prețul său de cumpărare, inclusiv taxele de import şi taxele nerambursabile, cât şi orice cheltuială direct atribuibilă pregătirii acestui activ, în vederea utilizării vizate. Cheltuielile direct atribuibile includ, de exemplu, onorariile în numele serviciilor juridice. Din cost sunt deduse remizele şi rabaturile comerciale.

Dacă plata unei imobilizări necorporale este amânată dincolo de duratele normale de credit, costul său este echivalent prețului exprimat sub formă de disponibil (the cash price equivalent); diferența între această mărime şi totalul plăților este contabilizată la cheltuieli financiare, pe durata creditului, exceptând situația în care ea este inclusă în costul (de revenire) al activului, conform **celeilalte prelucrări autorizate** a normei IAS 23 "Costurile împrumuturilor".

Dacă o imobilizare necorporală este achiziționată în schimbul unor instrumente de capitaluri proprii ale întreprinderii ce prezintă situațiile financiare, costul activului este valoarea justă a instrumentelor de capitaluri proprii emise, egală cu valoarea justă a activului.

(ii) **Achiziția în cadrul unei grupări de întreprinderi** (acquisition as part of a business combination)

Conform normei IAS 22 (revizuită în 1998) "Grupările de întreprinderi", dacă o imobilizare necorporală este achiziționată în cadrul unei grupări de întreprinderi ce constituie o achiziție, costul acestei imobilizări necorporale este bazat pe valoarea sa justă, la data achiziției.

Este necesar să se facă probă de judecată profesională, pentru a determina dacă mărimea costului unei imobilizări necorporale achiziționate, în cadrul unei grupări de întreprinderi, poate să fie evaluată de o manieră suficient de fiabilă, pentru ca această imobilizare necorporală să poată fi contabilizată separat. Cursurile bursiere pe o piață activă furnizează evaluarea cea mai fiabilă a valorii juste. În general, cursul bursier adecvat este cursul cumpărător actual (current bid price). În măsura în care cursurile cumpărătoare actuale nu sunt disponibile, prețul celei mai recente tranzacții similare poate să furnizeze o bază de estimare a valorii juste, sub rezerva că nu au existat modificări importante ale circumstanțelor economice între data tranzacției şi data la care este estimată valoarea justă a activului.

În absența pieței active pentru activ, costul activului reflectă suma pe care întreprinderea ar fi plătit-o pentru acesta, la data achiziției, cu ocazia unei tranzacții între părți bine informate, ce se pun de acord şi acționează în condiții de concurență normală, bazându-se pe cele mai bune informații disponibile. Pentru determinarea acestei sume, întreprinderea ține seama, în contul de profit şi pierdere, de tranzacții recente pentru active similare.

Unele întreprinderi, care efectuează cu regularitate cumpărări şi vânzări de imobilizări necorporale unice, au pus la punct tehnici de estimare indirectă a valorii lor juste. Aceste tehnici pot să fie utilizate pentru evaluarea inițială a unei imobilizări necorporale, achiziționată în cadrul unei grupări de întreprinderi ce constituie o achiziție, dacă obiectivul lor este să se estimeze valoarea justă, aşa cum este ea definită de prezenta normă, şi dacă aceste tehnici reflectă practicile şi tranzacțiile actuale ale sectorului de care activul aparține. Aceste tehnici includ, dacă acest fapt este adecvat, aplicarea de multiplii ce reflectă tranzacțiile actuale ale pieței, la unii indicatori ai rentabilității activului (precum veniturile, părțile de piață, rezultatul operațional etc.), sau actualizarea fluxurilor de trezorerie viitoare estimate generate de acest activ.

Conform prezentei norme şi dispozițiilor normei IAS 22 (revizuită), pentru contabilizarea activelor şi pasivelor identificabile:

- un cumpărător contabilizează o imobilizare necorporală care satisface criteriile de contabilizare expuse anterior, chiar dacă această imobilizare necorporală nu ar fi fost contabilizată în situațiile financiare ale întreprinderii achiziționate; şi
- dacă mărimea costului unei imobilizări necorporale achiziționate, în cadrul unei grupări de întreprinderi, ce constituie o achiziție, nu poate să fie evaluată în mod fiabil, acest activ nu este contabilizat ca o imobilizare necorporală separată, dar este inclus în goodwill.

Exceptând situația în care există o piață activă pentru o imobilizare necorporală achiziționată, în cadrul unei grupări de întreprinderi, ce constituie o achiziție, norma IAS 22 (revizuită) limitează costul contabilizat inițial, pentru imobilizarea necorporală, la o mărime ce nu generează goodwill negativ, la data achiziției, sau nu îl majorează.

(iii) **Achiziţia prin intermediul unei subvenţii publice** (acquisition by way of a government grant)

În unele cazuri, o imobilizare necorporală poate să fie achiziţionată, fără să facă apel la cheltuieli sau pentru o contrapartidă simbolică, datorită acordării unei subvenţii publice. Acest caz poate să se producă atunci când puterea publică transferă sau alocă unei întreprinderi imobilizări necorporale precum drepturile de aterizare pe un aeroport, licenţe de exploatare a staţiilor de radio sau de televiziune, licenţele sau cotele de importuri sau drepturile de acces la alte resurse, a căror utilizare este supusă restricţiilor. Conform normei IAS 20 "Contabilitatea subvenţiilor publice şi informaţiile de furnizat privind ajutorul public", o întreprindere poate să aleagă contabilizarea iniţială a imobilizării necorporale şi subvenţiei, la valoarea lor justă. Dacă ea alege să nu contabilizeze iniţial activul la valoarea sa justă, întreprinderea îl contabilizează iniţial la o valoare simbolică (conform celeilalte prelucrări autorizate de norma IAS 20), majorată de orice cheltuială direct atribuibilă pregătirii aetivului, în vederea utilizării sale vizate.

(iv) **Schimburile de imobilizări** (exchanges of assets)

O imobilizare necorporală poate să fie achiziţionată în cadrul unui schimb sau al unui schimb parţial al unei imobilizări necorporale diferite sau al unui alt activ. Costul acestui element este evaluat la valoarea justă a activului primit, care este echivalentă valorii juste a activului schimbat, corectată cu orice sumă în disponibilităţi sau de echivalente de lichidităţi transferată.

O imobilizare necorporală poate să fie achiziţionată în cadrul unui schimb al unui activ similar, ce are o utilizare similară în aceeaşi activitate şi o valoare justă similară. O imobilizare necorporală poate să fie schimbată, de asemenea, contra unei participări la capital, într-un activ similar. În cele două cazuri, în măsura în care procesul de vânzare este incomplet, nu este contabilizat pentru tranzacţie nici un profit sau nici o pierdere. Dimpotrivă, costul noului activ este valoarea contabilă a activului schimbat. Totuşi, valoarea justă a activului primit poate să furnizeze o indicaţie asupra pierderii de valoare a activului schimbat. În aceste cazuri, pentru activul schimbat este contabilizată o pierdere de valoare, iar valoarea contabilă după depreciere este afectată noului activ.

(v) **Goodwill-ul generat intern** (internally generated goodwill)

Goodwill-ul generat intern nu trebuie să fie contabilizat ca activ.

În unele cazuri, o cheltuială este angajată pentru a genera avantaje economice viitoare, dar această cheltuială nu conduce la crearea unei imobilizări necorporale ce satisface criteriile de contabilizare ale normei IAS 38. Adesea, această cheltuială este descrisă ca aducând o contribuţie la goodwill-ul generat intern. Goodwill-ul generat intern nu este contabilizat ca activ, deoarece nu este vorba despre o resursă identificabilă, controlată de întreprindere, ce poate să fie evaluată la costul său, în mod fiabil.

Diferenţele între valoarea de piaţă a unei întreprinderi şi valoarea contabilă a activului său net identificabil, la un moment oarecare pot să ţină cont de o întreagă serie de factori ce afectează valoarea întreprinderii. Totuşi, astfel de diferenţe nu pot să fie considerate ca reprezentând costul imobilizărilor necorporale, controlate de întreprindere.

(vi) **Imobilizările necorporale generate intern** (internally generated intangible assets)

Uneori, este dificil să se aprecieze dacă o imobilizare necorporală generată intern îndeplineşte condiţiile pentru a fi contabilizată. Adesea, este dificil:

(a) să se identifice dacă şi începând de când există un activ identificabil care să genereze avantaje economice viitoare probabile; şi

(b) să se determine costul activului, în mod fiabil; în unele cazuri, costul pentru a genera intern o imobilizare necorporală nu poate să fie distins de costul pentru menţinerea sau creşterea goodwill-ului generat intern sau de costul pentru conducerea afacerilor curente.

În consecinţă, dincolo de a se conforma dispoziţiilor generale, în materie de contabilizare şi de evaluare iniţială a unei imobilizări necorporale, o întreprindere aplică tuturor imobilizărilor necorporale generate intern dispoziţii şi comentarii prezentate în cele ce urmează:

- Pentru a aprecia dacă o imobilizare necorporală generată intern satisface criteriile de contabilizare, o întreprindere clasifică procesul de creare a imobilizării în:
  - o fază de cercetare; şi
  - o fază de dezvoltare.

Cu toate că termenii de "cercetare" şi "dezvoltare" sunt deja definiţi, termenii de "fază de cercetare" (research phase) şi "fază de dezvoltare" (development phase) au o semnificaţie mai largă în prezenta normă.

- Dacă o întreprindere nu poate să distingă faza de cercetare de faza de dezvoltare a unui proiect intern ce vizează crearea unei imobilizări necorporale, ea tratează cheltuiala în numele proiectului, ca şi când ar fi fost angajată numai cu ocazia fazei de cercetare.

Faza de cercetare (research phase)

- **Nu trebuie să fie contabilizată nici o imobilizare necorporală ce rezultă din cercetare (sau din faza de cercetare a proiectului intern). Cheltuielile pentru cercetare (sau pentru faza de cercetare a unui proiect intern) trebuie să fie contabilizate la cheltuieli, atunci când ele sunt angajate.**
- Norma IAS 38 estimează că, în faza de cercetare a unui proiect, o întreprindere nu poate să demonstreze existenţa unei imobilizări necorporale care va genera avantaje economice viitoare probabile. Ca atare, aceste cheltuieli sunt totdeauna contabilizate în contul de profit şi pierdere (la cheltuieli), atunci când ele sunt angajate.
- Exemple de activităţi de cercetare:
  - activităţile ce vizează obţinerea de noi cunoştinţe;
  - căutarea de aplicaţii ale rezultatului cercetării sau a altor cunoştinţe, cât şi evaluarea lor şi alegerea reţinută;
  - căutarea altor materiale, dispozitive, produse, procedee, sisteme sau servicii;
  - formularea, conceperea, evaluarea şi alegerea finală reţinută privind alte posibilităţi de materiale, dispozitive, produse, procedee, sisteme sau servicii noi sau ameliorate.

Faza de dezvoltare (development phase)

- **O imobilizare necorporală ce rezultă din dezvoltare (sau din faza de dezvoltare a unui proiect intern) trebuie să fie contabilizată dacă, şi numai dacă, întreprinderea poate să demonstreze ceea ce urmează:**
  - **fezabilitatea tehnică necesară terminării producerii unei imobilizări necorporale, în vederea punerii sale în serviciu sau vânzării sale;**
  - **intenția sa de a finaliza producția imobilizării necorporale, precum şi de a utiliza sau de a vinde imobilizarea necorporală;**
  - **modul în care imobilizarea necorporală va genera avantaje economice viitoare probabile; întreprinderea trebuie să demonstreze, între altele, existența unei piețe pentru producția obținută din imobilizarea necorporală în cauză sau pentru însăşi imobilizarea necorporală în cauză sau dacă aceasta trebuie să fie utilizată intern, utilitatea sa;**
  - **disponibilitatea resurselor (tehnice, financiare şi altele) adecvate pentru terminarea dezvoltării şi pentru utilizarea sau vânzarea imobilizării necorporale; şi**
  - **capacitatea sa de a evalua în mod fiabil cheltuielile atribuibile imobilizării necorporale, în cursul dezvoltării sale.**
- Cu ocazia fazei de dezvoltare a unui proiect, o întreprindere poate, în unele cazuri, să identifice o imobilizare necorporală şi să demonstreze că acest activ va genera avantaje economice viitoare probabile. Aceasta se explică prin faptul că faza de dezvoltare a unui proiect se situează într-un stadiu mai avansat decât faza de cercetare.
- Exemple de activități de dezvoltare:
  - conceperea, construirea şi testele preliminare producției sau preliminare utilizării de modele şi prototipuri;
  - conceperea de instrumente, gabarite (jigs), forme şi matrițe (moulds) ce implică o tehnologie nouă;
  - conceperea, construirea şi exploatarea unei unități pilot, care nu este de o dimensiune ce să permită o producție comercială, în condiții economice; şi
  - conceperea, construirea şi testele pentru soluția aleasă, pentru alte materiale, dispozitive, produse, procedee, sisteme sau servicii noi sau ameliorate.
- Pentru a demonstra modul în care o imobilizare necorporală va genera avantaje economice viitoare probabile, întreprinderea apreciază avantajele economice viitoare, pe care ea le va obține din activ, prin utilizarea principiilor enunțate în norma IAS 36 "Deprecierea activelor". Dacă activul nu va genera avantaje economice decât conjunctiv cu alte active, întreprinderea va utiliza conceptul de unități generatoare de trezorerie (cash-generating units), enunțat în cadrul normei IAS 36.
- Disponibilitatea resurselor necesare terminării, utilizării şi obținerii de avantaje ale unei imobilizări necorporale poate să fie demonstrată, de exemplu, printr-un plan de activitate care să arate existența resurselor (tehnice, financiare şi altele) necesare şi capacitatea întreprinderii de a mobiliza aceste resurse. În unele cazuri,

o întreprindere demonstrează disponibilitatea finanțărilor externe, obținând de la un creditor promisiunea prin care el este dispus să finanțeze acest plan.

- Sistemele de determinare a costurilor într-o întreprindere permit, adesea, să se evalueze în mod fiabil costul pentru a genera intern o imobilizare necorporală, precum salariile şi alte cheltuieli angajate pentru a asigura drepturile de reproducere (copyrights) sau licențele sau pentru dezvoltarea de produse program.
- **Mărcile, titlurile de ziare şi de reviste, listele de clienți şi alte elemente similare, din punct de vedere economic, nu trebuie să fie contabilizate în categoria imobilizărilor necorporale.**
- Norma IAS 38 consideră că elementele de cheltuieli pentru a genera intern mărcile, titlurile de ziare şi de reviste, listele de clienți şi alte elemente similare, din punct de vedere economic, nu pot să fie distinse de costul dezvoltării activității în ansamblul său. În consecință, aceste elemente nu sunt contabilizate în categoria imobilizărilor necorporale.

Costul unei imobilizări necorporale generate intern (cost of an internally generated intangible asset)

- Să reținem că mărimea costului unei imobilizări necorporale generate intern este egală cu suma cheltuielilor angajate, începând cu data la care această imobilizare necorporală satisface, pentru prima dată, criteriile de contabilizare descrise anterior. Vom vedea ulterior că se interzice capitalizarea cheltuielilor contabilizate în contul anual de profit şi pierdere (la cheltuieli) sau în rapoartele financiare intermediare anterioare (la cheltuieli).
- Costul unei imobilizări necorporale generate intern conține toate cheltuielile ce pot să fie direct atribuite sau repartizate (afectate) pe o bază rațională, coerentă şi permanentă, creării, producției şi pregătirii activului, în vederea utilizării vizate. Acest cost include, dacă au fost angajate:
  - cheltuielile în numele materialelor şi serviciilor utilizate sau consumate pentru a genera imobilizarea necorporală;
  - salariile şi alte costuri legate de personalul direct angajate pentru a genera activul;
  - orice cheltuială direct atribuibilă pentru a genera activul, precum taxele de înregistrare relative la un drept şi amortizarea brevetelor şi licențelor utilizate pentru a genera activul; şi
  - cheltuielile generale necesare pentru a genera activul şi care pot să fie afectate acestui activ, în mod rațional, coerent şi permanent (de exemplu, o afectare a amortizării imobilizărilor corporale, a primelor de asigurare şi chiriilor); afectările de cheltuieli generale se fac pe baze similare stocurilor (a se vedea norma IAS 2 "Stocurile"); norma IAS 23 "Costurile împrumuturilor" stabileşte criteriile pentru contabilizarea dobânzilor în costul unei imobilizări necorporale generate intern.
- Nu constituie componente ale costului unei imobilizări necorporale generate intern:

- costurile de vânzare, costurile administrative şi alte cheltuieli generale, exceptând situaţia în care aceste cheltuieli pot să fie direct atribuite pregătirii activului, în vederea utilizării sale;
- ineficienţele în mod clar identificate şi pierderile operaţionale iniţiale angajate, înainte ca un activ să atingă nivelul de performanţă prevăzut; şi
- cheltuielile în numele formării personalului, pentru a utiliza activul.

Exemplul 1[2]

O întreprindere dezvoltă un nou procedeu de fabricaţie. În cursul exerciţiului N, cheltuielile angajate sunt de 1.000 u.m., dintre care 900 u.m. sunt angajate înainte de 1 decembrie/N, iar 100 u.m., între 1 decembrie şi 31 decembrie. Întreprinderea este în măsură să demonstreze că, la 1 decembrie/N, procedeul de fabricaţie satisface criteriile de contabilizare a unei imobilizări necorporale. Valoarea recuperabilă a unui "know-how" ce se integrează procedeului (inclusiv fluxurile de trezorerie viitoare pentru a cumpăra procedeul înainte ca el să fie gata să fie pus în serviciu) este estimată la 500 u.m.

La sfârşitul exerciţiului N, procedeul de fabricaţie este contabilizat în categoria imobilizărilor necorporale, la un cost de 100 u.m. (cheltuieli angajate începând cu data la care criteriile de contabilizare sunt satisfăcute, adică începând cu 1 decembrie/N). Cheltuiala de 900 u.m. angajată înainte de 1 decembrie/N este contabilizată în contul de profit şi pierdere (la cheltuieli), deoarece, înainte de 1 decembrie/N, criteriile de contabilizare nu erau satisfăcute. Această cheltuială nu va face niciodată parte din costul procedeului de fabricaţie contabilizat în bilanţ.

În cursul exerciţiului N+1, cheltuiala angajată este de 2.000 u.m. La sfârşitul exerciţiului N+1, valoarea recuperabilă a elementului "know-how" care se integrează în procedeu (inclusiv fluxurile de trezorerie viitoare, pentru a termina procedeul înainte de a fi gata pentru a fi pus în serviciu) este estimată la 1.900 u.m.

La sfârşitul exerciţiului N+1, costul procedeului de fabricaţie este de 2.100 u.m. (cheltuiala de 100 u.m., contabilizată la sfârşitul exerciţiului N, la care se adaugă o cheltuială de 2.000 u.m., contabilizată în cursul exerciţiului N+1). Întreprinderea contabilizează o pierdere de valoare de 200 u.m., pentru a ajusta valoarea contabilă a procedeului înainte de pierderea de valoare (2.100 u.m.), aducând-o la nivelul valorii de 1.900 u.m. (valoarea sa recuperabilă). Această pierdere de valoare va fi reluată cu ocazia unui exerciţiu ulterior, dacă dispoziţiile pentru o reluare de pierdere de valoare ale normei IAS 36 sunt satisfăcute.

1.3. Contabilizarea unei cheltuieli (Recognition of an Expense)

O cheltuială relativă la un element necorporal trebuie să fie contabilizată în contul de profit şi pierdere (la cheltuieli), dacă ea este angajată, exceptând:

- **situaţia în care ea face parte din costul unei imobilizări necorporale ce satisface criteriile de contabilizare, prezentate anterior;**

---

[2] Exemplul şi litera normei sunt rodul traducerii şi interpretării lucrării "International Accounting Standards 1999" (exerciţiul în cauză se regăseşte la pagina 995 a lucrării).

- costurile de vânzare, costurile administrative şi alte cheltuieli generale, exceptând situaţia în care aceste cheltuieli pot să fie direct atribuite pregătirii activului, în vederea utilizării sale;
- ineficienţele în mod clar identificate şi pierderile operaţionale iniţiale angajate, înainte ca un activ să atingă nivelul de performanţă prevăzut; şi
- cheltuielile în numele formării personalului, pentru a utiliza activul.

Exemplul 1[2]

O întreprindere dezvoltă un nou procedeu de fabricaţie. În cursul exerciţiului N, cheltuielile angajate sunt de 1.000 u.m., dintre care 900 u.m. sunt angajate înainte de 1 decembrie/N, iar 100 u.m., între 1 decembrie şi 31 decembrie. Întreprinderea este în măsură să demonstreze că, la 1 decembrie/N, procedeul de fabricaţie satisface criteriile de contabilizare a unei imobilizări necorporale. Valoarea recuperabilă a unui "know-how" ce se integrează procedeului (inclusiv fluxurile de trezorerie viitoare pentru a cumpăra procedeul înainte ca el să fie gata să fie pus în serviciu) este estimată la 500 u.m.

La sfârşitul exerciţiului N, procedeul de fabricaţie este contabilizat în categoria imobilizărilor necorporale, la un cost de 100 u.m. (cheltuieli angajate începând cu data la care criteriile de contabilizare sunt satisfăcute, adică începând cu 1 decembrie/N). Cheltuiala de 900 u.m. angajată înainte de 1 decembrie/N este contabilizată în contul de profit şi pierdere (la cheltuieli), deoarece, înainte de 1 decembrie/N, criteriile de contabilizare nu erau satisfăcute. Această cheltuială nu va face niciodată parte din costul procedeului de fabricaţie contabilizat în bilanţ.

În cursul exerciţiului N+1, cheltuiala angajată este de 2.000 u.m. La sfârşitul exerciţiului N+1, valoarea recuperabilă a elementului "know-how" care se integrează în procedeu (inclusiv fluxurile de trezorerie viitoare, pentru a termina procedeul înainte de a fi gata pentru a fi pus în serviciu) este estimată la 1.900 u.m.

La sfârşitul exerciţiului N+1, costul procedeului de fabricaţie este de 2.100 u.m. (cheltuiala de 100 u.m., contabilizată la sfârşitul exerciţiului N, la care se adaugă o cheltuială de 2.000 u.m., contabilizată în cursul exerciţiului N+1). Întreprinderea contabilizează o pierdere de valoare de 200 u.m., pentru a ajusta valoarea contabilă a procedeului înainte de pierderea de valoare (2.100 u.m.), aducând-o la nivelul valorii de 1.900 u.m. (valoarea sa recuperabilă). Această pierdere de valoare va fi reluată cu ocazia unui exerciţiu ulterior, dacă dispoziţiile pentru o reluare de pierdere de valoare ale normei IAS 36 sunt satisfăcute.

1.3. Contabilizarea unei cheltuieli (Recognition of an Expense)

O cheltuială relativă la un element necorporal trebuie să fie contabilizată în contul de profit şi pierdere (la cheltuieli), dacă ea este angajată, exceptând:

- **situaţia în care ea face parte din costul unei imobilizări necorporale ce satisface criteriile de contabilizare, prezentate anterior;**

---

[2] Exemplul şi litera normei sunt rodul traducerii şi interpretării lucrării "International Accounting Standards 1999" (exerciţiul în cauză se regăseşte la pagina 995 a lucrării).

- **situaţia în care un element este achiziţionat în cadrul unei grupări de întreprinderi ce constituie o achiziţie şi el nu poate să fie contabilizat ca o imobilizare necorporală; într-un astfel de caz, această cheltuială (inclusă în costul de achiziţie) trebuie să fie inclusă în valoarea atribuită goodwill-ului (goodwill-ului negativ), la data achiziţiei (a se vedea norma IAS 22 (revizuită)).**

În unele cazuri, o cheltuială este generată pentru a asigura unei întreprinderi avantaje economice viitoare, dar nici o imobilizare necorporală şi nici un alt activ, ce pot să fie contabilizate, nu se achiziţionează sau creează. În aceste cazuri, cheltuiala este contabilizată la cheltuieli, atunci când ea este angajată. De exemplu, cheltuielile de cercetare sunt totdeauna contabilizate la cheltuieli, atunci când ele sunt angajate. Exemplele altor cheltuieli contabilizate în contul de profit şi pierdere (la cheltuieli), atunci când ele sunt angajate, includ:

- cheltuielile în numele activităţilor de demarare (costurile de demarare), exceptând situaţia în care aceste cheltuieli sunt incluse în costul unei imobilizări corporale, în conformitate cu norma IAS 16; costurile de demaraj pot să reprezinte cheltuielile de constituire, cheltuielile în numele deschiderii unei noi instalaţii sau unei noi activităţi (costurile preliminare deschiderii) sau cheltuielile angajate pentru a întreprinde noi operaţii sau pentru a lansa noi produse sau procedee (costurile preoperaţionale);
- cheltuielile de formare;
- cheltuielile de publicitate şi de promovare (de noi produse);
- cheltuielile de schimbare a amplasării sau de reorganizare, totală sau parţială, a unei întreprinderi.

Nu este exclus să se contabilizeze în categoria activelor o plată în avans, atunci când o plată, în numele livrării de bunuri sau de servicii, a fost efectuată înaintea livrării bunurilor sau prestării serviciilor.

Interdicţia de a înscrie în activ (de a capitaliza) cheltuieli anterior contabilizate (past expenses not to be recognised as an asset)

Cheltuielile relative la un element necorporal, care au fost iniţial contabilizate de către întreprindere, în contul de profit şi pierdere anual (la cheltuieli), trebuie să fie încorporate în costul unei imobilizări necorporale, la o dată ulterioară.

1.4. Cheltuielile ulterioare (Subsequent Expenditure)

Cheltuielile ulterioare în numele unei imobilizări necorporale, după achiziţionarea sa sau după terminarea producţiei sale, trebuie să fie contabilizate la cheltuieli (contul de profit şi pierdere), atunci când ele sunt angajate, exceptând:

- **situaţia în care este probabil ca astfel de cheltuieli să permită activului să genereze avantaje economice viitoare, dincolo de nivelul de performanţă definit iniţial; şi**
- **situaţia în care aceste cheltuieli pot să fie evaluate şi atribuite activului, în mod fiabil.**

Dacă aceste condiții sunt satisfăcute, cheltuielile ulterioare trebuie să fie adăugate la costul imobilizării necorporale.

Cheltuielile ulterioare relative la o imobilizare necorporală, înscrisă în bilanț, sunt contabilizate la cheltuieli (contul de profit şi pierdere), dacă ele sunt necesare menținerii activului la nivelul său de performanță, definit inițial. Natura imobilizărilor necorporale face ca, într-un mare număr de cazuri, să nu fie posibil să se determine dacă este probabil ca o cheltuială ulterioară să crească sau să mențină nivelul avantajelor economice pe care întreprinderea le-ar obține de la aceste active. În plus, adesea, este dificil să se atribuie în mod direct aceste cheltuieli la o imobilizare necorporală particulară, ci numai la ansamblul activității. În consecință, cheltuielile generate după contabilizarea inițială a unei imobilizări necorporale achiziționate sau după terminarea (producției) unei imobilizări necorporale generate intern nu sunt decât rareori adăugate costului imobilizării necorporale.

În acord cu cele prezentate anterior, cheltuielile ulterioare în numele mărcilor, titlurilor de ziare şi de reviste, listelor de clienți şi altor elemente similare din punct de vedere economic (indiferent că acestea sunt achiziționate în afara întreprinderii sau generate intern) sunt totdeauna contabilizate la cheltuieli, pentru a se evita contabilizarea goodwill-ului generat intern.

1.5. Evaluarea posterioară contabilizării inițiale (Measurement Subsequent to Initial Recognition)

<u>Prelucrarea de referință</u>

După contabilizarea sa inițială, o imobilizare necorporală trebuie să fie contabilizată la costul său, diminuat cu suma amortizărilor şi suma pierderilor de valoare.

<u>Cealaltă prelucrare autorizată</u>

După contabilizarea sa inițială, o imobilizare necorporală trebuie să fie contabilizată la nivelul mărimii sale reevaluate, corespunzătoare valorii sale juste la data reevaluării, diminuată cu suma amortizărilor ulterioare şi suma pierderilor de valoare ulterioare. Pentru reevaluările efectuate în conformitate cu norma IAS 38, valoarea justă trebuie să fie determinată prin referire la o piață activă. Reevaluările trebuie să fie efectuate cu o regularitate suficientă, pentru ca valoarea contabilă să nu difere de o manieră semnificativă de cea care ar fi fost determinată, prin utilizarea valorii juste la data închiderii.

Cealaltă prelucrare autorizată nu permite:

- reevaluarea imobilizărilor corporale ce nu au fost în prealabil contabilizate în categoria activelor;
- contabilizarea inițială a imobilizărilor necorporale pentru alte valori decât costul lor.

Cealaltă prelucrare autorizată este aplicată după ce un activ a fost inițial contabilizat la costul său. Totuşi, dacă numai o parte a costului unei imobilizări necorporale este contabilizată în activ, pentru că ea nu a satisfăcut criteriile de contabilizare decât începând cu un moment dat al procesului, cealaltă prelucrare autorizată poate să fie aplicată la totalitatea

activului. De asemenea, cealaltă prelucrare autorizată poate să fie aplicată la o imobilizare necorporală, primită ca urmare a unei subvenții publice şi contabilizată la o valoare simbolică.

Se întâmplă foarte rar ca, pentru o imobilizare necorporală, să existe caracteristicile descrise anterior, dar această situație poate să apară. De exemplu, în unele jurisdicții, o piață activă poate să existe pentru licențe de taxiuri, licențe de pescuit sau cote de producție, ce se întrerup în mod liber. Totuşi, nu există o piață activă pentru mărci, titluri de ziare, drepturi de ediție muzicală şi cinematografică, brevete sau mărci comerciale, pentru că fiecare dintre aceste active este unic. De asemenea, cu toate că imobilizările necorporale se cumpără şi se vând, contractele se negociază între cumpărători şi vânzători individuali, iar tranzacțiile sunt relativ puțin frecvente. Pentru toate aceste motive, prețul plătit pentru un activ poate să nu furnizeze o indicație suficientă a valorii juste a unui alt activ. În sfârşit, adesea, prețurile acestor active, nu sunt puse la dispoziția publicului.

Frecvența reevaluărilor depinde de valabilitatea valorii juste a imobilizărilor necorporale, care sunt reevaluate. Dacă valoarea justă a unui activ reevaluat diferă în mod semnificativ de valoarea sa contabilă, este necesară o reevaluare ulterioară. Unele imobilizări necorporale pot să cunoască variații importante şi volatile ale valorii lor juste, ceea ce face necesară o reevaluare anuală. Pentru imobilizările necorporale a căror valoare justă nu cunoaşte decât variații puțin importante, este necesar să se procedeze la reevaluări la fel de frecvente.

Dacă o imobilizare necorporală este reevaluată, suma amortizărilor la data reevaluării este:

- fie retratată în funcție de prorata evoluției valorii brute contabile a activului, astfel încât valoarea contabilă a activului, după reevaluare, să fie egală cu mărimea sa reevaluată;
- fie dedusă din valoarea brută contabilă a activului, iar valoarea netă este retratată pentru a obține mărimea reevaluată a activului.

Dacă o imobilizare necorporală este reevaluată, toate celelalte active ale categoriei sale trebuie, de asemenea, să fie reevaluate, cu condiția să existe o piață activă, pentru aceste active.

O categorie de imobilizări necorporale este un ansamblu de active de natură şi de utilizare similare, în cadrul activității unei întreprinderi. Diferitele elemente ale unei categorii de imobilizări necorporale sunt reevaluate simultan, pentru a se evita o reevaluare selectivă a activelor şi publicarea în situațiile financiare a valorilor corespunzătoare unui amestec de costuri şi de valori, la date diferite.

Dacă o imobilizare necorporală ce aparține unei categorii de imobilizări necorporale reevaluate nu poate să fie reevaluată, deoarece nu există o piață activă pentru acest activ, imobilizarea trebuie să fie contabilizată la costul său, diminuat cu suma amortizărilor şi suma pierderilor de valoare.

Dacă valoarea justă a unei imobilizări necorporale reevaluate nu mai poate să fie determinată prin referire la o piață activă, valoarea contabilă a acestui activ trebuie să fie mărimea sa reevaluată, la data ultimei reevaluări făcute prin referire la o piață activă, diminuată cu suma amortizărilor şi suma pierderilor de valoare ulterioare.

Faptul că nu mai există piaţă activă pentru o imobilizare necorporală reevaluată poate să indice că activul a putut pierde din valoare şi că este necesar să fie testat, conform regulilor normei IAS 36 "Deprecierea activelor".

Dacă valoarea justă a activului poate să fie determinată prin referire la o piaţă activă, la o dată ulterioară de evaluare, este aplicată cealaltă prelucrare autorizată, începând cu această dată.

Atunci când valoarea contabilă a unei imobilizări necorporale este majorată ca urmare a unei reevaluări, creşterea trebuie să fie creditată direct în capitaluri proprii, la rubrica diferenţe din reevaluare.

Totuşi, o reevaluare pozitivă trebuie să fie contabilizată la venituri, în măsura în care ea compensează o reevaluare negativă a aceluiaşi activ, anterior contabilizată la cheltuieli.

Atunci când, ca urmare a unei reevaluări, valoarea contabilă a unui activ scade, această diminuare trebuie să fie contabilizată la cheltuieli. Totodată, o reevaluare negativă trebuie să fie direct imputată asupra diferenţei din reevaluare corespondente, în măsura în care diminuarea nu depăşeşte mărimea contabilizată la diferenţe din reevaluare, în numele aceluiaşi activ.

Mărimea cumulată a diferenţelor din reevaluare, incluse în capitalurile proprii, poate să fie transferată direct la rezultate nedistribuite, atunci când diferenţa este realizată. Diferenţa poate să fie realizată integral, cu ocazia scoaterii din funcţiune sau ieşirii activului. Totuşi, o parte din această diferenţă poate să fie realizată pe măsura utilizării activului de către întreprindere; în acest caz, mărimea diferenţei realizate este egală cu diferenţa între amortizarea pe baza valorii contabile reevaluate a activului şi amortizarea care ar fi fost contabilizată pe baza costului istoric al activului. Transferarea la rezultate nedistribuite a diferenţei din reevaluare nu tranzitează prin contul de profit şi pierdere.

1.6. **Amortizarea** (Amortisation)

(i) **Durata de amortizare** (amortisation period)

Valoarèa amortizabilă a unei imobilizări necorporale trebuie să fie repartizată, în mod sistematic, ţinând cont de cea mai bună estimare a duratei sale de utilitate. Există o prezumţie ce poate fi combătută, conform căreia durata de utilitate a unei imobilizări necorporale să nu depăşească douăzeci de ani, începând cu data la care activul va fi gata să fie pus în serviciu. Amortizarea trebuie să demareze atunci când activul este gata să fie pus în serviciu.

Deoarece avantajele economice viitoare ale unei imobilizări necorporale sunt consumate pe parcursul anilor, valoarea contabilă a activului este diminuată, pentru a reflecta acest consum. Pentru aceasta, costul sau mărimea reevaluată a activului, din care s-a scăzut valoarea reziduală, se repartizează la cheltuieli în mod sistematic, pe toată durata de utilitate a activului. Indiferent că a avut sau nu loc o creştere, amortizarea este contabilizată la valoarea justă sau la valoarea recuperabilă a activului. Pentru a determina durata de utilitate a unei imobilizări necorporale, trebuie să se ia în consideraţie mai mulţi factori, şi în special:

- utilizarea aşteptată a activului, de către întreprindere, şi faptul ca acest activ să poată sau nu să fie gestionat, în mod eficace, de o echipă de conducere;

- ciclurile de viaţă caracteristice activului şi informaţiile publice ce vizează estimarea duratelor de utilitate ale tipurilor similare de active, ce sunt utilizate în mod similar;
- uzura morală tehnică, tehnologică etc.;
- stabilitatea sectorului de activitate în care activul este utilizat şi evoluţia cererii pentru produsele sau serviciile generate de activ;
- acţiunile aşteptate ale concurenţilor sau ale concurenţilor potenţiali;
- nivelul cheltuielilor de menţinere ce urmează a fi efectuate, pentru obţinerea avantajelor economice aşteptate ale activului şi capacitatea şi intenţia întreprinderii de a atinge un astfel de nivel;
- durata controlului privind activul şi limitările juridice, pentru utilizarea sa, precum datele de expirare a contractelor de locaţie implicate; şi
- faptul ca durata de utilitate a activului să depindă sau nu de durata de utilitate a altor active ale întreprinderii.

Ţinând cont de rapiditatea evoluţiei tehnologice constatate, produsele program şi un număr mare de alte imobilizări necorporale sunt subiecte ale uzurii morale tehnologice. Ca atare, este probabil ca durata de utilitate să fie scurtă.

Ca regulă generală, cu cât durata de utilitate a unei imobilizări necorporale creşte, cu atât estimările duratei de utilitate a unei imobilizări necorporale sunt mai puţin fiabile. Norma IAS 38 adoptă o prezumţie care poate să fie respinsă (combătută), conform căreia este puţin probabil ca durata de utilitate a imobilizărilor necorporale să depăşească douăzeci de ani.

În cazuri rare, pot să existe elemente probante şi convingătoare care să indice că durata de utilitate a unei imobilizări necorporale va fi mai mare de 20 de ani. În aceste cazuri, prezumţia conform căreia durata de utilitate nu depăşeşte, în general, douăzeci de ani este respinsă şi întreprinderea:

- amortizează imobilizarea necorporală pe durata de utilitate cu cea mai bună estimare;
- estimează valoarea recuperabilă a imobilizării necorporale cel puţin o dată pe an, pentru a se identifica orice pierdere de valoare; şi
- indică motivele pentru care prezumţia este respinsă, cât şi factorul/factorii ce a(au) jucat un rol important în determinarea duratei de utilitate a activului.

Exemplul 2[3]

O întreprindere a cumpărat un drept exclusiv de producţie de energie hidraulică, pentru o durată de 60 de ani. Costul de producţie al energiei hidraulice este net inferior costului de producţie de energie, ce pleacă de la sursele de înlocuire. Se aşteaptă ca regiunea geografică situată în apropierea centralei să solicite o cantitate importantă de energie, timp de minimum 60 de ani.

Întreprinderea amortizează dreptul său de producţie de energie electrică pe 60 de ani, exceptând situaţia în care există elemente probante ce indică faptul că durata de utilitate va fi mai scurtă.

---

[3] Exemple prezentate de IASC în lucrarea "International Accounting Standards 1999", pagina 1002.

Exemplul 3[3]

O întreprindere a cumpărat un drept exclusiv de exploatare a unei autostrăzi pe care circulația se face contra plată, timp de 30 de ani. În regiunea deservită de autorută, nu este prevăzut să se construiască itinerarii de înlocuire. Se așteaptă ca durata de utilizare a autostrăzii să fie de minimum 30 de ani.

Întreprinderea amortizează dreptul său de exploatare a autostrăzii pe 30 de ani, exceptând situația în care există elemente probante care indică faptul că durata de utilitate va fi mai scurtă.

Durata de utilitate a unei imobilizări necorporale poate să fie foarte lungă, dar ea este totdeauna limitată. Incertitudinea justifică atitudinea de prudență în estimarea duratei de utilitate a unei imobilizări necorporale, dar ea nu justifică alegerea unei durate de utilitate a cărei scurtime nu este realistă.

În măsura în care controlul avantajelor economice viitoare ale unei imobilizări necorporale este exercitat grație drepturilor acordate pentru o perioadă determinată, durata de utilitate a imobilizării necorporale nu trebuie să depășească durata drepturilor, exceptând:

- **situația în care aceste drepturi sunt reînnoibile; și**
- **situația în care reînnoirea lor este aproape sigură.**

Factori conjunctiv economici și juridici pot să influențeze durata de utilitate a unei imobilizări necorporale: factorii economici determină perioada în cursul căruia avantajele economice viitoare vor fi obținute; factorii juridici pot să restrângă perioada pentru care întreprinderea controlează accesul la aceste avantaje. Durata de utilitate este cea mai scurtă dintre perioadele determinate de aceşti factori.

Între alții, următorii factori arată că reînnoirea unui drept este aproape sigură:

(a) valoarea justă a imobilizării necorporale nu se diminuează în timp decât dacă data expirării inițiale se apropie sau ea nu se diminuează în proporții superioare costului de reînnoire a dreptului implicat;

(b) există elemente probante (care pot să fie bazate pe experiența trecută) ce arată că drepturile vor fi reînnoite; și

(c) există elemente probante ce indică faptul că vor fi satisfăcute condițiile cerute pentru obținerea reînnoirii dreptului.

(ii) Modul (metoda) de amortizare (amortisation method)

Modul de amortizare utilizat trebuie să traducă ritmul de consumare de către întreprindere a avantajelor economice ale activului. Dacă acest ritm nu poate să fie determinat în mod fiabil, trebuie să fie aplicată metoda lineară. Cheltuielile privind amortizările trebuie să fie contabilizate în contul de profit și pierdere (la cheltuieli), exceptând situația în care o altă normă contabilă internațională permite sau impune încorporarea lor în valoarea contabilă a unui alt activ.

Pentru repartizarea de o manieră sistematică a mărimii amortizabile a unui activ pe durata sa de utilitate, pot să fie utilizate diferite moduri. Aceste moduri includ metoda lineară, metoda degresivă și metoda unităților de producție. Metoda de amortizare utilizată este aleasă pe baza ritmului așteptat de consumare a avantajelor economice ale activului; ea este aplicată în mod coerent și permanent, de la un exercițiu la altul, exceptând situația în care ritmul așteptat de consumare a avantajelor economice de obținut din activ se schimbă. Nu ar exista

decât rar, eventual niciodată, elemente probante care să justifice o metodă de amortizare a imobilizărilor necorporale ce ar conduce la o sumă a amortizărilor mai mică decât cea care ar fi obținută prin metoda liniară.

În general, amortizarea este contabilizată la cheltuieli. Totuşi, avantajele economice generate de un activ sunt uneori integrate de către întreprindere în producţia altor active, în loc să constituie o cheltuială. În aceste cazuri, cheltuielile privind amortizările fac parte integrantă din costul celuilalt activ şi ele sunt încorporate în valoarea sa contabilă. De exemplu, amortizarea imobilizărilor necorporale utilizate într-un procedeu de producţie este încorporat în valoarea contabilă a stocurilor (a se vedea norma IAS 2 "Stocurile").

(iii) Valoarea reziduală (Residual Value)

Valoarea reziduală a unei imobilizări necorporale trebuie să fie socotită nulă, exceptând:

(a) situaţia în care un terţ s-a angajat să răscumpere activul, la sfârşitul duratei sale de utilitate; sau

(b) situaţia în care există o piaţă activă pentru acest activ şi:

- **valoarea reziduală poate să fie determinată prin referire la această piaţă; şi**
- **dacă este probabil ca o astfel de piaţă să existe la sfârşitul duratei de utilitate a activului.**

Valoarea amortizabilă a unui activ este determinată după deducerea valorii sale reziduale. O valoare reziduală diferită de zero implică faptul ca întreprinderea să conteze asupra cedării imobilizării necorporale, înainte de sfârşitul duratei sale de viaţă economică.

Dacă se adoptă prelucrarea de referinţă, valoarea reziduală este estimată cu ajutorul preţului ce prevalează la data achiziţiei activului, pentru vânzarea unui activ similar care a ajuns la sfârşitul duratei sale de utilitate estimată şi care a fost exploatat în condiţii similare celor în care activul va fi utilizat. Valoarea reziduală nu este majorată ulterior de variaţiile preţurilor sau ale valorii. Dacă se adoptă cealaltă prelucrare autorizată, se procedează la o nouă estimare a valorii reziduale, la data fiecărei reevaluări a activului, utilizând preţurile ce prevalează la această dată.

(iv) Reexaminarea duratei de amortizare şi a modului de amortizare (review of amortisation period and amortisation method)

Durata de amortizare şi modul de amortizare trebuie să fie reexaminate cel puţin la închiderea fiecărui exerciţiu. Dacă durata de utilitate aşteptată a activului este sensibil diferită de estimările anterioare, durata de amortizare trebuie să fie modificată în consecinţă. Dacă ritmul aşteptat al avantajelor economice ale activului a cunoscut o schimbare semnificativă, modul (metoda) de amortizare trebuie să fie modificat/ă pentru a reflecta noul ritm. Aceste schimbări trebuie să fie contabilizate ca schimbări de estimare contabilă, conform normei IAS 8, prin ajustarea cheltuielilor privind amortizările exerciţiului curent şi ale exerciţiilor viitoare.

În cursul duratei de viaţă a unei imobilizări necorporale, se poate constata că estimarea duratei sale de utilitate este inadecvată. Durata de utilitate poate să fie prelungită, de exemplu, printr-o cheltuială ulterioară care ameliorează nivelul de performanţă a activului dincolo de nivelul de performanţă definit iniţial. De asemenea, contabilizarea unei pierderi de valoare poate să indice că durata de amortizare trebuie să fie modificată.

Pe parcursul timpului, ritmul avantajelor economice viitoare, pe care întreprinderea se aşteaptă să le obţină, de la o imobilizare necorporală, poate să se schimbe. Poate să se constate, de exemplu, că modul (metoda) de amortizare degresiv(ă) este mai adecvat(ă) decât cel(cea) linear(ă). De asemenea, este posibil ca utilizarea drepturilor reprezentate de o licenţă să fie diferită, în aşteptarea unei decizii care să vizeze alte componente ale planului de activitate. În acest caz, avantajele economice ce decurg din activ pot să nu fie obţinute decât în cursul exerciţiilor ulterioare.

1.7. Recuperarea valorii contabile – Pierderile de valoare (Recoverability of the Carrying Amount – Impairment Losses)

Pentru a determina dacă o imobilizare necorporală a pierdut din valoarea sa, o întreprindere aplică norma IAS 36 "Deprecierea activelor". Această normă explică în ce mod o întreprindere examinează valoarea contabilă a activelor sale, în ce mod ea determină valoarea recuperabilă a unui activ şi în ce cazuri contabilizează sau reia (diminuează) o pierdere de valoare.

Conform normei IAS 22 (revizuită) "Grupările de întreprinderi", dacă o pierdere de valoare survine înaintea închiderii primului exerciţiu contabil ce începe după achiziţionarea unei imobilizări necorporale, în cadrul unei grupări de întreprinderi prin achiziţie, pierderea de valoare este contabilizată ca o ajustare a valorilor atribuite imobilizării necorporale şi goodwill-ului (goodwill-ului negativ) contabilizate la data achiziţiei.

Dincolo de dispoziţiile normei IAS 36 "Deprecierea activelor", o întreprindere trebuie să estimeze, cel puţin la închiderea fiecărui exerciţiu, valoarea recuperabilă a următoarelor imobilizări necorporale, chiar dacă nu există nici un indiciu că activul a pierdut din valoare:

(a) imobilizările necorporale care nu sunt încă gata să intre în serviciu (adică, imobilizările necorporale în curs); şi

(b) imobilizările necorporale amortizate pe o durată mai mare de 20 de ani, începând cu data la care activele sunt puse în serviciu.

Valoarea recuperabilă trebuie să fie determinată în conformitate cu norma IAS 36, iar pierderile de valoare trebuie să fie contabilizate în consecinţă.

Capacitatea unei imobilizări necorporale de a genera avantaje economice viitoare, suficiente pentru a recupera costul său, este în general foarte nesigură, până în momentul în care activul este gata să fie pus în serviciu. Ca atare, prezenta normă impune întreprinderii să se efectueze cel puţin o dată pe an teste de depreciere a valorii contabile a unei imobilizări necorporale, care nu este încă gata să fie pusă în serviciu.

Este uneori dificil să se identifice dacă o imobilizare necorporală a pierdut din valoare, deoarece, printre alte motive, nu există în mod obligatoriu indicaţii evidente privind existenţa uzurii morale. Această dificultate apare, în special, când activul are o durată lungă de utilitate. În consecinţă, norma prezentă impune minimum calculul, o dată pe an, al valorii recuperabile a unei imobilizări necorporale, dacă durata sa de utilitate este mai mare de douăzeci de ani, începând cu data la care acest activ este pus în serviciu.

Cum dispoziţia impune să se procedeze la un test anual de depreciere a unei imobilizări necorporale, ea se aplică de fiecare dată când durata actuală totală de utilitate estimată a activului este mai mare de 20 de ani, începând cu data la care acest activ a fost pus

în serviciu. În consecinţă, dacă durata de utilitate a unei imobilizări necorporale a fost estimată mai mică de douăzeci de ani, cu ocazia contabilizării sale iniţiale, dar această durată (de utilitate) a fost prelungită prin cheltuieli ulterioare şi, ca atare, depăşeşte douăzeci de ani începând cu data la care imobilizarea a fost pusă în serviciu, întreprinderea efectuează testul de depreciere şi furnizează informaţiile cerute în acest sens.

1.8. Scoaterile din funcţiune şi cesiunile (Retirements and Disposals)

O imobilizare necorporală trebuie să fie eliminată din bilanţ (derecognised), atunci când ea iese din activul întreprinderii sau când nu se mai aşteaptă nici un avantaj economic viitor, nici din utilizarea sa, nici din ieşirea sa ulterioară.

Profiturile sau pierderile ce rezultă din scoaterea din funcţiune sau din ieşirea unei imobilizări necorporale trebuie să fie determinate ca diferenţă între veniturile nete de ieşire şi valoarea contabilă a activului şi trebuie să fie contabilizate la venituri sau la cheltuieli, în contul de profit şi pierdere.

Dacă o imobilizare necorporală se schimbă contra unui activ similar, în circumstanţe descrise anterior, costul activului achiziţionat este egal cu valoarea contabilă a activului ieşit şi, ca atare, nu rezultă nici profit, nici pierdere.

O imobilizare necorporală care este scoasă din funcţiune şi este deţinută în vederea ieşirii sale este contabilizată la valoarea sa contabilă, la data la care este scoasă din funcţiune. Întreprinderea procedează la teste de depreciere a activului, în conformitate cu norma IAS 36, cel puţin la închiderea fiecărui exerciţiu, şi contabilizează, în consecinţă, orice pierdere de valoare.

1.9. Informaţiile de furnizat (Disclosure)

- **Dispoziţii generale**

Pentru fiecare categorie de imobilizări necorporale, situaţiile financiare trebuie să furnizeze următoarele informaţii, prin efectuarea unei distincţii între imobilizările necorporale generate intern şi celelalte imobilizări necorporale:

(a) duratele de utilitate sau normele de amortizare utilizate;
(b) modurile de amortizare utilizate;
(c) valoarea brută contabilă şi suma amortizărilor (grupată cu suma pierderilor de valoare), la deschiderea şi la închiderea exerciţiului;
(d) postul (posturile) contului de profit şi pierdere în care sunt incluse cheltuielile privind amortizările imobilizărilor necorporale;
(e) o comparaţie între valorile contabile la deschiderea şi la închiderea exerciţiului, în care să apară:

- **intrările de imobilizări necorporale, prin indicarea separată a celor generate intern şi a celor ce rezultă din grupările de întreprinderi;**
- **scoaterile din funcţiune şi celelalte ieşiri;**

- **creşterile sau diminuările în cursul exercițiului ce rezultă din reevaluări şi pierderi de valoare contabilizate sau reluate direct, la capitalurile proprii, conform normei IAS 36 "Deprecierea activelor";**
- **pierderile de valoare contabilizate în contul de profit şi pierdere (creşteri de pierderi), în cursul exercițiului, conform normei IAS 36;**
- **pierderile de valoare reluate în contul de profit şi pierdere (diminuare de pierdere), în cursul exercițiului, conform normei IAS 36;**
- **amortizările contabilizate în cursul exercițiului;**
- **diferențele de curs nete, ce rezultă din conversiunea situațiilor financiare unei unități străine; şi**
- **celelalte variații ale valorii contabile, în cursul exercițiului.**

Informațiile comparative nu sunt impuse.

O categorie de imobilizări necorporale este o grupă de active de natură şi de utilizare similare în cadrul activității unei întreprinderi. Exemple de categorii de imobilizări necorporale:

(a) mărcile;
(b) titlurile de ziare şi de reviste;
(c) produsele program;
(d) licențele;
(e) drepturile de reproducere (copyrights), brevete şi alte drepturi de proprietate industriale, drepturi de serviciu şi de exploatare;
(f) rețete, formule, modele, schițe şi prototipuri; şi
(g) imobilizările necorporale în curs de dezvoltare.

Categoriile menționate mai sus sunt grupate în categorii mai fine (mai largi), şi aceasta permite să se furnizeze utilizatorilor situațiilor financiare o informare mai pertinentă.

O întreprindere furnizează, în conformitate cu norma IAS 36, informații privind imobilizărilor necorporale ce s-au depreciat.

O întreprindere indică natura şi incidența unei schimbări de estimare contabilă ce are un impact semnificativ asupra exercițiului sau de la care se aşteaptă să aibă un impact semnificativ asupra exercițiilor ulterioare, în conformitate cu norma IAS 8. Această informare trebuie să fie furnizată ca urmare a schimbării:

- duratei de amortizare;
- modului de amortizare;
- valorilor reziduale.

De asemenea, situațiile financiare trebuie să indice:

(a) dacă o imobilizare necorporală este amortizată, dincolo de douăzeci de ani, motivele pentru care este respinsă prezumția conform căreia durata de utilitate a unei imobilizări necorporale nu depăşeşte douăzeci de ani, începând de la data la care activul este pus în serviciu; prin indicarea acestor motive, întreprinderea trebuie să descrie factorul (factorii) ce a(au) jucat un rol important în determinarea duratei de utilitate a activului;

(b) o descriere a oricărei imobilizări necorporale semnificative pentru situațiile financiare ale întreprinderii, luate în ansamblul lor, cât și valoarea sa contabilă și durata sa rămasă de amortizare;

(c) pentru imobilizările necorporale achiziționate ca urmare a unei subvenții publice și contabilizate inițial la valoarea lor justă:

- **valoarea justă contabilizată inițial pentru aceste active;**
- **valoarea lor contabilă; și**
- **dacă ele sunt contabilizate, pentru evaluarea lor posterioară, conform prelucrării de referință sau conform celeilalte prelucrări autorizate;**

(d) existența și valorile contabile ale imobilizărilor necorporale a căror proprietate este supusă restricțiilor și valorile contabile ale imobilizărilor necorporale, date drept garanție pentru datorii; și

(e) mărimea angajamentelor pentru achiziționarea de imobilizări necorporale.

Atunci când o întreprindere descrie factorul (factorii) ce a(au) jucat un rol importat în determinarea duratei de utilitate a unei imobilizări necorporale amortizate pe mai mult de douăzeci de ani, ea ține cont de lista factorilor indicați în paragraful legat de "amortizare".

- **Imobilizările necorporale contabilizate conform celeilalte prelucrări autorizate** (intangible assets carrried under the allowed alternative treatment)

Dacă imobilizările necorporale sunt contabilizate la nivelul mărimii lor reevaluate, următoarele informații trebuie să fie furnizate:

(a) pe categorii de imobilizări necorporale;

- **data la care a fost efectuată reevaluarea;**
- **valoarea contabilă a imobilizărilor necorporale reevaluate; și**
- **valoarea contabilă care ar fi fost înscrisă în situațiile financiare, dacă imobilizările necorporale reevaluate ar fi fost contabilizate conform prelucrării de referință expuse în paragraful "Evaluarea posterioară contabilizării inițiale"; și**

(b) mărimea diferenței din reevaluare ce se raportează la imobilizările necorporale la deschiderea și la închiderea exercițiului, prin indicarea schimbărilor survenite în cursul exercițiului și orice restricție relativă la distribuirea acestui sold acționarilor.

În cadrul informațiilor de furnizat, poate să fie necesar să se regrupeze categoriile de active reevaluate în categorii mai largi. Totuși, această grupare nu este efectuată, dacă se ajunge la o grupare într-o categorie de imobilizări necorporale, pentru evaluările posterioare, atât pentru mărimile evaluate conform prelucrării de referință cât și pentru mărimile evaluate conform celeilalte prelucrări autorizate.

- **Cheltuielile de cercetare și de dezvoltare** (research and development expenditures)

Situațiile financiare trebuie să indice mărimea globală a cheltuielilor de cercetare și de dezvoltare, contabilizate la cheltuielile exercițiului.

Cheltuielile de cercetare și de dezvoltare cuprind toate cheltuielile direct atribuibile activităților de cercetare sau de dezvoltare sau care pot să fie afectate acestor activități, pe o bază rațională, coerentă și permanentă.

- **Alte informaţii** (other information)

O întreprindere este încurajată, dar nu obligată, să furnizeze următoarele informaţii:

(a) o descriere a oricărei imobilizări necorporale integral amortizate, care mai este utilizată; şi

(b) o descriere sccintă a imobilizărilor necorporale importante, controlate de întreprindere, dar necontabilizate ca active, deoarece ele nu răspund criteriilor de contabilizare ale normei IAS 38 sau pentru că ele au fost deja achiziţionate sau generate, înaintea intrării în vigoare a prezentei norme.

1.10. Dispoziţii tranzitorii (Transitional Provisions)

În toate cazurile în care norma IAS 38 nu este aplicată la data intrării în vigoare sau la data adoptării sale, dacă această adoptare este anterioară, **ea trebuie să fie aplicată de o manieră retrospectivă** (retrospectively), exceptând situaţia în care acest lucru nu este posibil.

Norma propune o serie de tabele care impun o aplicare retrospectivă de fiecare dată când este necesar să se elimine un element ce nu mai răspunde criteriilor de contabilizare conform prezentei norme sau când evaluarea anterioară a unei imobilizări necorporale merge împotriva principiilor enunţate de această normă (de exemplu, imobilizările necorporale ce nu au fost niciodată amortizate sau care au fost reevaluate altfel decât prin referinţă la o piaţă activă). În celelalte cazuri este impusă sau uneori autorizată aplicarea prospectivă a dispoziţiilor de contabilizare şi de amortizare.

Efectul adoptării prezentei norme la data sa de intrare în vigoare (sau la o dată anterioară) trebuie să fie contabilizat, în conformitate cu norma IAS 8 "Rezultatul net al exerciţiului, erorile fundamentale şi schimbările de metode contabile"[4], adică ajustarea fie a soldului de deschidere (iniţial) al rezultatelor nedistribuite ale primului exerciţiu prezentat (IAS 8, prelucrarea de referinţă), fie a rezultatului net al exerciţiului (IAS 8, cealaltă prelucrare autorizată).

În primele situaţii financiare anuale publicate, în conformitate cu prezenta normă, o întreprindere trebuie să indice dispoziţiile tranzitorii aplicate, atunci când acestea autorizează o alegere pe baza normei IAS 38.

---

[4] În prezentarea normei IAS 8, noi am utilizat şi denumirea "Beneficiul sau pierderea net/ă al/a perioadei...", care corespunde mai bine formulării din limba engleză; în versiunea franceză apare, în schimb, "rezultatul net al exerciţiului..."

Dispoziții tranzitorii – Contabilizare	
Circumstanțe	Dispoziții
1. Un element necorporal a fost contabilizat ca un activ distinct – prezentat (sau nu) ca o imobilizare necorporală – şi, la data intrării în vigoare a prezentei norme (sau la data adoptării sale, dacă ea este anterioară), acest element nu satisface definiția sau criteriile de contabilizare a unei imobilizări necorporale	
(a) Elementul a fost achiziționat în cadrul unei grupări de întreprinderi, care constituia o achiziție	(i) reafectarea elementului la goodwill (goodwill negativ) ce rezultă din această achiziție; şi (ii) se ajustează de o manieră retrospectivă, goodwill-ul (goodwill-ul negativ) contabilizat la data achiziției ca şi când elementul ar fi fost inclus totdeauna în goodwill-ul (goodwill-ul negativ) contabilizat la data achiziției. De exemplu, dacă goodwill-ul a fost contabilizat ca activ şi amortizat, se estimează suma amortizărilor care ar fi fost contabilizată la data achiziției, şi, în consecință, se ajustează valoarea contabilă a goodwill-ului.
(b) Elementul nu a fost achiziționat în cadrul unei grupări de întreprinderi, care ar fi constituit o achiziție (de exemplu, el a fost achiziționat separat sau generat intern)	Elementul este eliminat din bilanț
2 Un element necorporal a fost contabilizat ca un activ distinct – prezentat (sau nu) ca o imobilizare necorporală – şi, la data intrării în vigoare a prezentei norme (sau la data adoptării sale, dacă ea este anterioară), acest element satisface definiția şi criteriile de contabilizare a imobilizărilor necorporale	
(a) Activul a fost contabilizat inițial la costul său	Activul este clasificat ca imobilizare necorporală. Costul contabilizat inițial pentru acest activ este socotit că a fost determinat corect. A se vedea dispozițiile tranzitorii pentru evaluarea ulterioară şi amortizarea în circumstanțele enunțate, ulterior, la punctele 4, 5 şi 6.
(b) Activul a fost contabilizat inițial pentru o mărime diferită de costul său	(i) Se clasifică activul ca imobilizare necorporală; şi (ii) se reestimează valoarea contabilă a activului la costul său (sau la o mărime reevaluată, după contabilizarea inițială la costul său), diminuat cu suma amortizărilor determinată conform prezentei norme. Dacă nu se poate determina costul imobilizării necorporale, se elimină activul respectiv din bilanț.

Dispoziţii tranzitorii – Contabilizare	
Circumstanţe	Dispoziţii
3. La data intrării în vigoare a normei IAS 38 (sau la data adoptării sale, dacă ea este anterioară), un element satisface definiţia şi criteriile de contabilizare a unei imobilizări necorporale, dar nu a fost (mai) înainte contabilizată ca activ	
(a) Imobilizarea necorporală a fost achiziţionată în cadrul unei grupări de întreprinderi, care constituia o achiziţie şi a făcut parte din goodwill-ul contabilizat	Contabilizarea imobilizării necorporale este încurajată, dar ea nu este impusă. Dacă imobilizarea necorporală este contabilizată: (i) se evaluează valoarea contabilă a activului la costul său (sau la mărimea sa reevaluată), diminuat cu suma amortizărilor determinată conform normei prezente; şi (ii) se ajustează, de o manieră retrospectivă, goodwill-ul contabilizat la data achiziţiei, ca şi când imobilizarea necorporală nu ar fi fost niciodată inclusă în goodwill-ul contabilizat la data achiziţiei; de exemplu, dacă goodwill-ul a fost contabilizat ca activ şi amortizat, se estimează efectul sumei amortizărilor goodwill-ului, ca urmare a contabilizării separate a imobilizării necorporale şi se ajustează, ca atare, valoarea contabilă a goodwill-ului.
Dispoziţii tranzitorii- Amortizarea unei imobilizări necorporale contabilizate conform prelucrării de referinţă	
Circumstanţe	Dispoziţii
(b) Imobilizarea necorporală nu a fost achiziţionată în cadrul unei grupări de întreprinderi, care ar fi constituit o achiziţie (de exemplu, ea a fost achiziţionată separat sau generată intern)	Imobilizarea necorporală nu trebuie să fie contabilizată
4. Activul nu a fost niciodată, până acum, amortizat, sau cheltuielile privind amortizările au fost considerate nule	Se retratează valoarea contabilă a activului ca şi când suma amortizărilor ar fi fost totdeauna determinată, conform normei IAS 38
5. Activul a fost amortizat anterior. Suma amortizărilor determinată conform prezentei norme este diferită de cea determinată anterior (deoarece durata de amortizare şi/sau modul de amortizare sunt/este diferit(e)):	Nu se retratează valoarea contabilă a imobilizărilor necorporale pentru a înregistra o diferenţă între suma amortizărilor exerciţiilor anterioare şi suma amortizărilor calculată conform prezentei norme. Se amortizează valoarea contabilă a activului pe durata sa rămasă de utilitate, determinată conform prezentei norme (orice schimbare este tratată ca o schimbare de estimare contabilă).
Dispoziţii tranzitorii – Imobilizările necorporale reevaluate	
Circumstanţe	Dispoziţii
6. O imobilizare necorporală a fost contabilizată, pentru o mărime reevaluată ce n-a fost determinată prin referire la o piaţă activă.	
(a) Există o piaţă activă pentru acest bun	Activul trebuie să fie reevaluat, prin referire la această piaţă activă, la data intrării în vigoare a normei IAS 38 (sau la data adoptării sale, dacă ea este anterioară)
(b) Nu există o piaţă activă pentru acest bun	(i) Se elimină efectul oricărei reevaluări; şi (ii) se evaluează valoarea contabilă a activului, la costul său diminuat cu suma amortizărilor, determinată conform normei IAS 38.

2 LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 36 "DEPRECIEREA ACTIVELOR" (IMPAIRMENT OF ASSETS)

2.1. Elemente introductive

- **Informaţii preliminare**

Norma IAS 36 a fost aprobată de Consiliul IASC în aprilie 1998 şi a intrat în vigoare pentru situaţiile financiare ale exerciţiilor descrise începând cu 1 iulie 1999.

Norma IAS 36 prescrie contabilizarea şi informaţiile de furnizat pentru deprecierea tuturor activelor. Ea înlocuieşte dispoziţiile privind aprecierea modului de recuperare a unui activ şi pentru contabilizarea pierderilor de valoare care erau cuprinse în:

(a) norma IAS 16 (revizuită în 1993) "Imobilizările corporale" (a se vedea norma IAS 16 (revizuită în 1998));
(b) norma IAS 22 (revizuită în 1993) "Grupările de întreprinderi" (a se vedea norma IAS 22 (revizuită în 1998) ;
(c) norma IAS 28 (reformată în 1994) "Contabilizarea participaţiilor în întreprinderile asociate" (a se vedea norma IAS 28 (revizuită în 1998)); şi
(d) norma IAS 31 (reformată în 1994) "Informarea financiară relativă la participaţiile în întreprinderile de tip joint ventures" (a se vedea norma IAS 31 (revizuită în 1998)).

Principalele schimbări în raport cu dispoziţiile anterioare şi explicaţiile principiilor normei IAS 36 sunt enunţate într-o "bază de concluzii" separată.

Norma IAS 36 nu acoperă nici deprecierea stocurilor, de active de impozit amânat, de active ce rezultă din contracte de construcţie, de active ce rezultă din avantajele personalului, nici deprecierea majorităţii activelor financiare.

Norma IAS 36 impune estimarea valorii recuperabile a unui activ, de fiecare dată când există un indiciu că elementul în cauză a putut să piardă din valoare. În cazuri specifice, o normă contabilă internaţională aplicabilă unui activ poate să includă dispoziţii pentru efectuarea de examinări suplimentare. De exemplu, normele IAS 38 "Imobilizările necorporale" şi IAS 22 impun ca valoarea recuperabilă a imobilizărilor necorporale şi a "goodwill-urilor amortizate pe o durată mai mare de 20 de ani să fie reapreciată în fiecare an".

Norma IAS 36 impune să se contabilizeze o pierdere de valoare (un activ s-a depreciat) atunci când **valoarea contabilă a unui activ este mai mare decât valoarea sa recuperabilă** (the carrying amount of an asset exceeds its recoverable amount).

O pierdere de valoare trebuie contabilizată în contul de profit şi pierdere, pentru activele contabilizate la nivelul costului, şi tratată **ca o reevaluare negativă** (as a revaluation decrease), pentru activele contabilizate la mărimea lor reevaluată.

Norma IAS 36 impune să se aprecieze valoarea recuperabilă ca **valoarea cea mai mare dintre preţul de vânzare net al unui activ şi valoarea sa de utilitate** (the higher of net selling price and value in use):

(a) preţul de vânzare net este mărimea ce poate să fie obţinută din vânzarea unui activ, cu ocazia unei tranzacţii în condiţii de concurenţă normală, între părţi bine informate şi care îşi dau acordul, după deducerea tuturor costurilor marginale directe de ieşire;

(b) valoarea de utilitate este valoarea actualizată în urma aprecierii fluxurilor viitoare de trezorerie aşteptate din utilizarea continuă a unui activ şi din ieşirea sa, la sfârşitul duratei sale de utilitate (at the end of its useful life).

Pentru a determina valoarea de utilitate a unui activ, norma IAS 36 impune ca o întreprindere să utilizeze, între altele:

(a) proiectarea fluxurilor de trezorerie construite pe ipoteze raționale şi documentare care:

- reflectă activul în situația sa actuală; şi
- reprezintă cea mai bună apreciere realizată de conducerea întreprinderii asupra condițiilor economice care vor exista în timpul duratei rămase de utilitate a activului; şi

(b) o rată de actualizare înaintea impozitării (pre-taxdiscount rate) ce reflectă aprecierile actuale ale pieței valorii în timp a banilor (the time value of money) şi riscurile specifice activului; rata de actualizare nu trebuie să reflecte riscurile pentru care au fost ajustate fluxurile de trezorerie viitoare.

Valoarea recuperabilă trebuie să fie apreciată pentru fiecare activ luat izolat. Dacă acest lucru nu este posibil, norma IAS 36 impune unei întreprinderi să determine valoarea recuperabilă a unei unități generatoare de trezorerie, la care aparține activul. O unitate generatoare de trezorerie este cel mai mic grup identificabil de active a căror utilizare continuă generează intrări de trezorerie, care sunt foarte independente de intrările de trezorerie generate de alte active sau grupe de active. Totuşi, dacă producția ce rezultă dintr-un activ sau dintr-un grup de active este negociată pe o piață activă, acest activ sau acest grup de active trebuie să fie identificat ca o unitate distinctă generatoare de trezorerie, chiar dacă, total sau parțial, producția acestui activ sau acestui grup de active este utilizată intern.

Pentru a testa deprecierea unei unități generatoare de trezorerie, norma IAS 36 impune să se țină cont de goodwill şi de activele de suport (precum activele sediului social) ce sunt legate de unitatea generatoare de trezorerie. Norma IAS 36 specifică modul în care acest lucru trebuie să fie făcut.

Principiile de contabilizare şi de evaluare a pierderilor de valoare ale unei unități generatoare de trezorerie sunt aceleaşi ca şi cele utilizate pentru un activ izolat. Norma IAS 36 precizează cum se determină valoarea contabilă a unei unități generatoare de trezorerie şi cum se repartizează o pierdere de valoare, între diferitele active ale acestei unități.

Norma IAS 36 impune reluarea unei pierderi de valoare contabilizată în cursul exercițiilor anterioare, dacă, şi numai dacă, a avut loc o schimbare în aprecierile utilizate pentru determinarea valorii recuperabile, de la ultima contabilizare a unei pierderi de valoare. Totuşi, această pierdere de valoare nu este reluată decât în măsura în care această reluare nu conduce la constatarea unei valori contabile, a unui activ, mai mare decât cea care ar fi fost determinată pentru acest activ (diminuată cu amortizarea), dacă nici o pierdere de valoare nu ar fi fost contabilizată, în cursul exercițiilor anterioare. Reluarea (diminuarea) unei pierderi de valoare trebuie să fie contabilizată în contul de profit şi pierdere, pentru activele contabilizate la cost, şi tratate ca o reevaluare pozitivă, pentru activele contabilizate la mărimea lor reevaluată.

Norma IAS 36 interzice reluarea unei pierderi de valoare contabilizată pentru un goodwill, dacă:

(a) pierderea de valoare nu ar fi fost provocată de un eveniment extern specific, de natură excepțională, și care ar trebui să se reproducă;
(b) evenimente externe nu ar fi anulat efectul acestui eveniment.

Atunci când pierderile de valoare sunt contabilizate (reluate), norma IAS 36 impune furnizarea unor informații:

- pe categorii de active; și
- pe sectoare de prezentat de la primul nivel de informare sectorială al întreprinderii (informare impusă numai dacă întreprinderea aplică norma IAS 14 "Informarea sectorială").

Norma IAS 36 impune furnizarea de informații complementare dacă majorările de pierderi de valoare (sau reluările) contabilizate în cursul exercițiului sunt de o mărime semnificativă, pentru situațiile financiare ale întreprinderii, prezentate în ansamblul lor.

Cu ocazia primei aplicări, norma IAS 36 nu trebuie să fie aplicată decât de o manieră prospectivă. Pierderile de valoare contabilizate (majorări și reluări(reduceri)) trebuie să fie tratate în conformitate cu IAS 36 și nu pe baza prelucrării de referință sau celeilalte prelucrări autorizate, pentru celelalte schimbări de metode contabile, conform normei IAS 8.

- **Obiectivul normei** (Objective)

Obiectivul prezentei norme este de a prescrie procedeele pe care o întreprindere le aplică pentru a se asigura că activele sale sunt contabilizate la o valoare care nu depășește valoarea lor recuperabilă. Un activ este contabilizat la o valoare ce nu depășește suma care va fi recuperată, prin utilizarea sa ori vânzarea sa. Dacă acest caz se probează, activul este descris ca fiind depreciat, iar norma IAS 36 impune ca întreprinderea să contabilizeze o pierdere de valoare. De asemenea, norma specifică în care cazuri o întreprindere trebuie să reia (să diminueze) o pierdere de valoare și impune furnizarea unor informații privind activele ce s-au depreciat.

- **Câmpul de aplicare** (Scope)

Norma IAS 36 trebuie să se aplice contabilizării deprecierii altor active decât:
(a) stocurile (a se vedea norma IAS 2 "Stocurile");
(b) stocurile ce rezultă din contractele de construcție (a se vedea norma IAS 11 "Contractele de construcție");
(c) activele de impozit amânat (a se vedea norma IAS 12 "Impozitele asupra rezultatului);
(d) activele ce rezultă din avantajele personalului (a se vedea norma IAS 19 "Avantajele personalului");
(e) activele financiare cuprinse în câmpul de aplicare a normei IAS 32 "Instrumentele financiare: informațiile de furnizat și prezentare".

Prezenta normă nu se aplică nici stocurilor, nici activelor ce rezultă din contractele de construcții, nici activelor de impozit amânat, nici activelor ce rezultă din avantajele personalului, căci normele contabile internaționale existente, aplicabile acestor active, conțin deja dispoziții speciale ce vizează contabilizarea și evaluarea activelor în cauză.

Pentru activele financiare cuprinse în câmpul de aplicare al normei IAS 32, dispozițiile în materie de contabilizare a pierderilor de valoare vor depinde de concluziile proiectului IASC relativ la contabilizarea instrumentelor financiare. Participațiile în:

- filiale, aşa cum sunt definite în norma IAS 27 "Situaţiile financiare consolidate şi contabilizarea participaţiilor în filiale";
- întreprinderile asociate, aşa cum sunt ele definite în norma IAS 28 "Contabilizarea participaţiilor în întreprinderile asociate"; şi
- întreprinderile de tip "joint-ventures", aşa cum sunt ele definite în norma IAS 31 "Informarea financiară relativă la participaţiile în întreprinderile de tip joint-ventures"

sunt active financiare, dar ele sunt excluse din câmpul de aplicare al normei IAS 32. Norma prezentă se aplică, deci, acestor participaţii.

Norma IAS 36 se aplică activelor contabilizate la mărimea lor reevaluată (valoarea justă), conform altor norme contabile internaţionale ca, de exemplu, în cadrul celeilalte prelucrări autorizate prin norma IAS 16 "Imobilizările corporale". Totuşi, identificarea faptului că un activ reevaluat a putut pierde din valoare depinde de baza utilizată pentru determinarea valorii sale juste:

(a) Dacă valoarea justă a activului este valoarea sa de piaţă, singura diferenţă între valoarea justă a activului şi preţul său net de vânzare corespunde costurilor marginale directe de ieşire a activului:
  (i) Dacă mărimile costurilor de ieşire sunt neglijabile, valoarea recuperabilă a activului reevaluat este în mod necesar vecină cu mărimea sa reevaluată (valoarea justă), eventual mai mare. În acest caz, după aplicarea dispoziţiilor relative la reevaluare, este improbabil ca activul reevaluat să poată pierde din valoare şi ca valoarea sa recuperabilă să aibă nevoie să fie apreciată din nou; şi
  (ii) Dacă mărimile costurilor de ieşire nu sunt neglijabile, preţul net de vânzare al activului reevaluat este în mod necesar mai mic decât valoarea sa justă. Ca atare, activul reevaluat s-a depreciat, dacă valoarea sa de utilitate este mai mică decât mărimea sa reevaluată (valoarea justă). În acest caz, după aplicarea dispoziţiilor relative la reevaluare, întreprinderea aplică prezenta normă, pentru a determina dacă activul a putut pierde din valoare; şi

(b) Dacă valoarea justă a activului este determinată pe o altă bază decât valoarea sa de piaţă, mărimea sa reevaluată (valoarea justă) poate să fie mai mare sau mai mică decât valoarea sa recuperabilă. Ca atare, după aplicarea dispoziţiilor relative la reevaluare, întreprinderea aplică norma IAS 36, pentru a determina dacă activul a putut pierde din valoare.

- **Definiţii** (Definitions)

În cadrul normei, următorii termeni au semnificaţia redată în cele ce urmează:

Valoarea recuperabilă (recoverable amount) este valoarea cea mai mare între preţul net de vânzare şi valoarea sa de utilitate.

Valoarea de utilitate (value in use) este valoarea actualizată, obţinută pe bază de apreciere, a fluxurilor de trezorerie viitoare aşteptate din utilizarea continuă a unui activ şi din ieşirea sa la sfârşitul duratei sale de utilitate.

Preţul net de vânzare (net selling price) este mărimea care poate să fie obţinută din vânzarea unui activ, cu ocazia unei tranzacţii, în condiţii de concurenţă normală, între părţi bine informate şi care îşi dau acordul, mărime din care sunt deduse costurile de ieşire.

Costurile de ieşire (costs of disposal) sunt costurile marginale direct atribuibile ieşirii unui activ, din care s-au exclus cheltuielile financiare şi cheltuiala privind impozitul pe rezultat.

O pierdere de valoare (an impairment loss) este mărimea excedentului valorii contabile a unui activ, faţă de valoarea sa recuperabilă.

Valoarea contabilă (carrying amount) este mărimea la care un activ este contabilizat în bilanţ după deducerea sumei amortizărilor şi sumei pierderilor de valoare, relative la acest activ.

Amortizarea (depreciation (amortisation))[5] este repartizarea sistematică a mărimii amortizabile a unui activ asupra duratei sale de utilitate.

Mărimea amortizabilă (depreciable amount) este costul unui activ sau orice altă mărime substituită costului, în situaţiile financiare, diminuată cu valoarea sa reziduală.

Durata de utilitate (useful life) este:

(a) fie perioada în timpul căreia întreprinderea aşteaptă să utilizeze activul;

(b) fie numărul de unităţi de producţie sau de unităţi similare pe care întreprinderea se aşteaptă să le obţină de la activ.

O unitate generatoare de trezorerie (a cash-generating unit) este cel mai mic grup identificabil de active, a căror utilizare continuă generează intrări de trezorerie, care sunt independente de intrările de trezorerie generate de alte active sau grupe de active.

Activele de suport (corporate assets) sunt alte active decât goodwill-ul, care contribuie la fluxurile de trezorerie viitoare, atât ale unităţii generatoare de trezorerie examinată cât şi ale altor unităţi generatoare de trezorerie.

O piaţă activă (an active market) este piaţa în care sunt reunite condiţiile următoare:

- elementele negociate pe această piaţă sunt omogene;
- se pot găsi, în mod normal, în orice moment, cumpărători şi vânzători ce pot ajunge la un acord; şi
- preţurile sunt puse la dispoziţia publicului.

2.2. Identificarea unui activ ce a putut pierde din valoare (identifying an asset that may be impaired)

Consideraţiile următoare precizează când valoarea recuperabilă trebuie să fie determinată. Aceste dispoziţii utilizează expresia "un activ", dar se aplică în egală măsură, unui activ luat singular (izolat) şi unei unităţi generatoare de trezorerie.

Un activ s-a depreciat atunci când valoarea sa contabilă este mai mare decât valoarea sa recuperabilă. În cele ce urmează, norma descrie câteva indicii că ar putea să fi intervenit o pierdere de valoare: dacă unul dintre aceste indicii există, o întreprindere trebuie să efectueze o apreciere formalizată a valorii recuperabile. Dacă nu există nici un indiciu al unei pierderi de valoare potenţială, norma IAS 36 nu impune unei întreprinderi să efectueze o apreciere formalizată a valorii recuperabile.

---

[5] Termenii englezi "amortisation" şi "depreciation" au fost ambii traduşi prin "amortizare", deoarece termenul "amortisation" semnifică "amortizarea goodwill-ului şi a imobilizărilor necorporale", iar termenul "depreciation", "amortizarea imobilizărilor corporale".

O întreprindere trebuie să aprecieze, la fiecare dată de închidere, dacă există un indiciu oarecare ce arată că un activ a putut pierde din valoare. Dacă există un astfel de indiciu, întreprinderea trebuie să estimeze valoarea recuperabilă a activului.

Pentru a aprecia dacă există un indiciu oarecare că un activ a putut pierde din valoare, o întreprindere trebuie cel puțin să ia în considerare următoarele indicii:

Sursele externe de informații (External sources of information):

(a) în cursul exercițiului, valoarea de piață a unui activ s-a diminuat mai mult decât ca urmare a singurului efect aşteptat prin trecerea timpului sau din utilizarea normală a activului;

(b) schimbări importante, ce au un efect negativ asupra întreprinderii, au survenit în cursul exercițiului sau vor surveni într-un viitor apropiat, în mediul tehnologic, economic sau juridic sau al pieței în care întreprinderea operează sau într-o piață căreia activul îi este dedicat;

(c) ratele dobânzii pieței sau alte rate de randament ale pieței au crescut în cursul exercițiului şi este probabil ca astfel de creşteri să afecteze rata de actualizare utilizată în calculul valorii de utilitate a unui activ şi să diminueze în mod semnificativ valoarea recuperabilă a activului;

(d) valoarea contabilă a activului net al întreprinderii ce prezintă situațiile financiare este mai mare decât capitalizarea sa bursieră;

Sursele interne de informații (Internal sources of information):

(a) există un indiciu privind uzura morală sau degradarea fizică a unui activ;

(b) schimbări importante, ce au un efect negativ asupra întreprinderii, au survenit în cursul exercițiului sau sunt susceptibile de a surveni într-un viitor apropiat, în privința gradului sau modului de utilizare a unui activ, aşa cum este el utilizat sau se aşteaptă să fie utilizat; aceste schimbări includ planuri de abandonare sau de restructurare a sectorului de activitate căruia un activ îi aparține sau planuri de ieşire a unui activ înaintea datei prevăzute în mod prealabil; şi

(c) indicațiile ce provin din sistemul intern de informare ce arată că performanța economică a unui activ este sau va fi mai puțin bună decât cea aşteptată.

Lista enunțată mai sus nu este exhaustivă. O întreprindere poate să sesizeze şi alte aspecte care fac ca un activ să fi putut pierde din valoare. Aceste indicii ar propune întreprinderii, de asemenea, să determine valoarea recuperabilă a activului.

Elementele sistemului intern de informare ce arată că un activ a putut pierde din valoare includ existența:

- fluxurilor de trezorerie pentru achiziționarea activului sau a necesităților ulterioare de trezorerie, pentru a asigura funcționarea sa ori conservarea (menținerea) sa, în mod evident mai importante decât cele bugetate inițial;
- fluxurilor nete de trezorerie sau a unui rezultat (pozitiv sau negativ) operațional, generate de activ, în mod evident mai puțin semnificative decât cele bugetate;
- unei diminuări importante a fluxurilor de trezorerie nete bugetate sau a rezultatului operațional bugetat, generate de activ sau de o creştere importantă a pierderii bugetate, generată de activ; sau
- pierderilor operaționale sau a ieşirilor nete de trezorerie pentru activ, atunci când se cumulează valorile exercițiului la cele bugetate pentru viitor.

Conceptul de importanţă relativă se aplică pentru a determina dacă se convine sau nu să se estimeze valoarea recuperabilă a unui activ. De exemplu, în măsura în care calculele anterioare arată că valoarea recuperabilă a unui activ este în mod evident mai mare decât valoarea sa contabilă, întreprinderea nu trebuie să reaprecieze această valoare recuperabilă, dacă nu s-a produs nici un eveniment de natură să elimine această diferenţă. De asemenea, o analiză anterioară poate să arate că valoarea recuperabilă a unui activ nu a fost sensibilă la unul (sau la mai multe) indicii enumerate anterior.

Cu titlu exemplificativ, dacă ratele dobânzii pieţei sau alte rate de randament ale pieţei au crescut în cursul exerciţiului, o întreprindere nu este obligată să procedeze la o apreciere formalizată a valorii recuperabile a unui activ, în următoarele cazuri:

(a) este improbabil ca rata de actualizare utilizată pentru a calcula valoarea de utilitate a activului să fie afectată prin creşterea acestor rate ale pieţei; de exemplu, creşterile ratelor dobânzii pe termen scurt pot să nu aibă un efect semnificativ asupra ratei de actualizare utilizate pentru un activ ce are o durată rămasă de utilitate lungă; sau

(b) dacă este probabil ca rata de actualizare utilizată pentru calculul valorii de utilitate a activului să fie afectată prin creşterea acestor rate ale pieţei, dar numai dacă o analiză anterioară de sensibilitate a valorii recuperabile arată că:

- este improbabil ca valoarea recuperabilă să se fi diminuat, în mod semnificativ, deoarece este probabil ca fluxurile de trezorerie viitoare să fi crescut, în aceeaşi măsură; în unele cazuri, de exemplu, o întreprindere poate să fie în măsură să demonstreze că ea ajustează veniturile sale pentru a compensa orice creştere a ratelor pieţei; sau
- este puţin probabil ca diminuarea valorii recuperabile să conducă la o pierdere de valoare semnificativă.

Dacă există un indiciu ce arată că un activ a putut pierde din valoare, acesta poate să arate că durata de utilitate rămasă a activului, modul său de amortizare sau valoarea sa reziduală trebuie să fie revizuite şi ajustate, conform normei contabile internaţionale aplicabile activului, chiar dacă o pierdere de valoare nu este contabilizată în numele acestui activ.

2.3. Măsurarea valorii recuperabile (Measurement of Recoverable Amount)

Norma IAS 36 defineşte valoarea recuperabilă ca fiind valoarea cea mai mare dintre preţul net de vânzare al activului şi valoarea sa de utilitate.

Nu este necesar totdeauna să se determine atât preţul net de vânzare al unui activ cât şi valoarea sa de utilitate. Dacă, de exemplu, unul sau celălalt din aceste valori este mai mare decât valoarea contabilă a activului, activul nu s-a depreciat şi nu este necesar să se estimeze cealaltă mărime.

Preţul net de vânzare poate să fie determinat chiar dacă un activ nu este negociat pe o piaţă activă. Totuşi, uneori, nu este posibil să se determine un preţ net de vânzare, pentru că nu există nici o bază care să permită o apreciere fiabilă a mărimii ce s-ar putea obţine din vânzarea activului, cu ocazia unei tranzacţii, în condiţii de concurenţă normală, între părţi

bine informate şi care să fie de acord. În acest caz, se poate considera că valoarea recuperabilă a activului este egală cu valoarea sa de utilitate.

Dacă nu există nici un motiv să se considere că valoarea de utilitate a unui activ este mai mare decât preţul său net de vânzare în mod semnificativ, se poate aprecia că valoarea sa recuperabilă este egală cu preţul său net de vânzare. Este adesea cazul atunci când un activ este deţinut în vederea ieşirii sale. Aceasta se explică prin faptul că valoarea de utilitate a unui activ, deţinut în vederea ieşirii sale, este constituit, în principal, din venituri nete de ieşire, în măsura în care este probabil ca fluxurile de trezorerie viitoare generate prin utilizarea continuă a activului, până la ieşirea sa, să fie neglijabile.

Valoarea recuperabilă este determinată pentru un activ izolat, cu condiţia ca utilizarea continuă a activului să nu genereze intrări de trezorerie foarte independente de intrările de trezorerie generate de alte active sau grupe de active. În acest caz, valoarea recuperabilă este determinată pentru unitatea generatoare de trezorerie de care aparţine activul, cu condiţia ca:

- preţul net de vânzare a activului să fie mai mare decât valoarea sa contabilă; sau
- valoarea de utilitate a activului să poată fi apreciată ca fiind apropiată de preţul său net de vânzare şi ca acest preţ să poată fi determinat.

În unele cazuri, aprecierile, mediile şi calculele simplificate pot să furnizeze o aproximare raţională a calculelor detaliate prezentate în norma IAS 36, pentru determinarea preţului net de vânzare sau a valorii de utilitate a unui activ.

Preţul net de vânzare (net selling price)

Cea mai bună indicaţie a preţului net de vânzare a unui activ este un preţ ce figurează într-un acord de vânzare irevocabil semnat cu ocazia unei tranzacţii, în condiţii de concurenţă normală, ajustat pentru a lua în consideraţie costurile marginale direct atribuibile ieşirii activului.

Dacă nu există un acord de vânzare irevocabil, dar activul este negociat pe o piaţă activă, preţul net de vânzare este preţul de piaţă al activului din care sunt scăzute costurile de ieşire. Preţul de piaţă adecvat este, în general, cursul cumpărător al zilei. Atunci când cursurile cumpărătoare ale zilei nu sunt disponibile, preţul celei mai recente tranzacţii poate să furnizeze o bază de la care se apreciază preţul net de vânzare, sub rezerva ca, fără dubii, circumstanţele economice să nu se fi schimbat în mod substanţial, între data tranzacţiei şi data la care este efectuată estimarea.

Dacă nu există nici acord de vânzare irevocabil, nici piaţă activă pentru un activ, preţul net de vânzare este apreciat plecând de la cea mai bună informare disponibilă care să reflecte suma (diminuată cu mărimea costurilor de ieşire) pe care o întreprindere ar putea să o obţină la data închiderii, pentru ieşirea activului, cu ocazia unei tranzacţii, în condiţii de concurenţă normală, între părţi bine informate şi care cad de acord. Pentru a determina această mărime, întreprinderea ia în considerare rezultatul tranzacţiilor recente, realizate asupra activelor similare, în acelaşi sector de activitate. Preţul net de vânzare nu reflectă o vânzare forţată, exceptând situaţia în care conducerea ar fi obligată să vândă imediat.

În vederea determinării preţului net de vânzare, sunt deduse celelalte costuri de ieşire (exceptând pe cele deja contabilizate sub formă de pasive). În categoria costurilor de ieşire sunt incluse: cheltuielile pentru acte, taxe de timbre şi taxe similare legate de tranzacţie, costurile de ridicare (degajare) a activului şi costurile marginale directe, angajate pentru a pune activul în stare de vânzare. Totuşi, indemnizaţiile la terminarea contractului de muncă

(altele decât cele definite de norma IAS 19 "Avantajele personalului") şi costurile asociate diminuării sau reorganizării unei activităţi, ca urmare a ieşirii unui activ, nu sunt costuri marginale directe de ieşire a activului.

Valoarea de utilitate (value in use)

Aprecierea valorii de utilitate a unui activ include următoarele etape:

(a) aprecierea intrărilor şi ieşirilor de trezorerie viitoare, generate de utilizarea continuă a activului şi de ieşirea sa finală; şi

(b) aplicarea ratei adecvate de actualizare acestor fluxuri de trezorerie viitoare.

- **Baza de apreciere a fluxurilor de trezorerie viitoare** (basis for estimates of future cash flows)

Pentru a măsura valoarea de utilitate:

(a) proiectările de fluxuri de trezorerie trebuie să fie bazate pe ipoteze raționale şi documentate ce reprezintă cea mai bună apreciere a conducerii, privind ansamblul condițiilor economice care vor exista în timpul duratei rămase de utilitate a activului; o pondere mai importantă trebuie să fie acordată indiciilor externe;

(b) proiectările de fluxuri de trezorerie trebuie să fie bazate pe bugetele/previziunile financiare cel mai recent aprobate de conducere; proiectările stabilite pe baza acestor bugete/previziuni trebuie să acopere o perioadă a unei durate maxime de cinci ani, exceptând situația în care poate să fie justificată o perioadă mai lungă; şi

(c) proiectările de fluxuri de trezorerie dincolo de perioada acoperită de cele mai recente bugete/previziuni, trebuie să fie apreciate prin extrapolarea proiectărilor ce provin din bugete/previziuni, aplicându-le o rată de creştere stabilă sau descrescătoare, pentru anii viitori, exceptând situația în care poate să fie justificată o rată crescătoare; o rată de creştere nu trebuie să depăşească rata medie de creştere pe termen lung, pentru produse, sectoare de activitate sau țara (țările) în care operează întreprinderea sau pentru piața în care este utilizat activul, exceptând situația în care poate să fie justificată o rată de creştere mai mare.

Bugete/previziuni financiare (de fluxuri de trezorerie) detaliate, explicite şi fiabile nu există, în general, dincolo de perioada de cinci ani. De aceea, aprecierile conducerii privind fluxurile de trezorerie sunt bazate pe cele mai recente bugete/previziuni, pentru o perioadă de maximum cinci ani. Conducerea poate să utilizeze proiectările de fluxuri de trezorerie bazate pe bugete/previziuni pe o perioadă mai mare de cinci ani, dacă ea are încredere în fiabilitatea acestor proiectări şi dacă ea poate, pe baza experienței sale trecute, să demonstreze capacitatea sa de a prevedea cu precizie fluxurile de trezorerie, pe această perioadă mai lungă.

Proiectările de fluxuri de trezorerie până la sfârşitul duratei de utilitate a unui activ sunt apreciate prin extrapolarea proiectărilor de fluxuri de trezorerie bazate pe bugete/previziuni financiare, aplicându-le o rată de creştere pentru anii următori. Această rată este stabilă sau descrescătoare, exceptând situația în care o creştere a ratei corespunde cu o informare obiectivă în privința evoluțiilor ciclului de viață al unui produs sau unui sector de activitate.

Atunci când condițiile sunt foarte favorabile, este probabil ca unii concurenți să pătrundă pe piață şi să frâneze creşterea. Ca atare, întreprinderile vor avea dificultăți în depăşirea ratei de creştere istorice medii (the average historical growth rate) pe termen lung

(să considerăm pe 20 de ani) pentru produse, sectoare de activitate sau țara (țările) în care ele operează sau pentru piața în numele căreia activul este utilizat.

Atunci când ele utilizează informații bazate pe bugete/previziuni financiare, întreprinderea examinează dacă aceste informații reflectă ipoteze raționale și documentate ce reprezintă cea mai bună apreciere de către conducere a ansamblului condițiilor economice ce vor exista în timpul duratei de utilitate rămase a activului.

- **Structura estimărilor fluxurilor de trezorerie viitoare** (composition of estimates of future cash flows)

Estimările fluxurilor de trezorerie viitoare trebuie să includă:

(a) **proiectările intrărilor de trezorerie viitoare, relative la utilizarea continuă a activului;**

(b) **proiectările ieșirilor de trezorerie în mod inevitabil angajate pentru a genera intrări de trezorerie relative la utilizarea continuă a activului (inclusiv ieșirile de trezorerie pentru a pregăti activul în vederea utilizării sale);**

(c) **fluxurile de trezorerie nete care vor fi încasate (sau plătite), dacă este cazul, cu ocazia ieșirii activului, la sfârșitul duratei sale de utilitate.**

Aprecierile fluxurilor de trezorerie viitoare și rata de actualizare reflectă ipoteze coerente, în privința creșterilor de prețuri cauzate din inflație. În consecință, dacă rata de actualizare cuprinde efectul creșterilor de prețuri cauzate de inflația generală, fluxurile de trezorerie viitoare sunt măsurate în prețuri constante. Dacă rata de actualizare exclude efectul creșterilor de prețuri cauzate de inflația generală, fluxurile de trezorerie viitoare sunt apreciate în prețuri constante (dar conțin creșteri sau diminuări de prețuri specifice viitoare).

Proiectările ieșirilor de trezorerie cuprind cheltuielile generale viitoare ce pot să fie direct atribuite sau afectate utilizării activului, pe o bază rațională, coerentă și permanentă.

Atunci când valoarea contabilă a unui activ nu cuprinde încă toate ieșirile de trezorerie de angajat, înainte ca el să fie gata de utilizat sau vândut, aprecierea ieșirilor de trezorerie viitoare cuprinde o măsurare a ieșirilor de trezorerie ulterioare care se așteaptă să fie angajate, înainte ca activul să fie gata de utilizat sau vândut. Este cazul, de exemplu, pentru un imobil în construcție sau pentru un proiect de dezvoltare încă neterminat.

Pentru a se evita luarea lor în cont de două ori, aprecierile fluxurilor de trezorerie exclud:

(a) intrările de trezorerie din active care generează, prin utilizarea lor continuă, intrările de trezorerie foarte independente față de cele ale activului examinat (de exemplu, activele financiare de tipul creanțelor); și

(b) ieșirile de trezorerie legate de obligații, care au fost deja contabilizate ca pasive (de exemplu, furnizorii, obligațiile în numele pensiilor sau provizioanele).

Fluxurile de trezorerie viitoare trebuie să fie măsurate pentru un activ, în starea lui actuală. Aprecierile fluxurilor de trezorerie viitoare nu trebuie să includă intrările sau ieșirile de trezorerie viitoare, apreciate că vor rezulta:

(a) dintr-o restructurare viitoare în care întreprinderea nu este încă angajată; sau

(b) cheltuielile de investiții viitoare care vor ameliora sau vor crește nivelul de performanță a unui activ, dincolo de nivelul său de performanță definit inițial.

Datorită faptului că fluxurile de trezorerie viitoare sunt apreciate pentru activ, în starea lui actuală, valoarea de utilitate nu reflectă:

(a) nici ieşirile de trezorerie viitoare, nici economiile legate de cost (de exemplu, reducerile costurilor de personal), nici avantajele aşteptate relative la o restructurare viitoare, în care întreprinderea nu este încă angajată;
(b) nici cheltuielile viitoare de investiţii care vor ameliora sau vor majora nivelul de performanţă a activului dincolo de nivelul său de performanţă definit iniţial, nici avantajele viitoare legate de aceste cheltuieli de investiţii viitoare.

O restructurare este un program planificat şi controlat de conducere, care modifică în mod semnificativ fie câmpul de activitate al unei întreprinderi, fie maniera în care această activitate este administrată. Norma IAS 37 "Provizioane, pasive eventuale şi active eventuale" oferă comentarii care pot să clarifice mărimea începând de la care o întreprindere este angajată într-o restructurare.

Atunci când o întreprindere se angajează într-o restructurare, este probabil ca unele active să fie afectate prin această restructurare. Din momentul în care întreprinderea s-a angajat într-o restructurare:

(a) aprecierile intrărilor şi ieşirilor viitoare de trezorerie, cu ocazia determinării valorii de utilitate, reflectă economiile de costuri şi alte avantaje ce rezultă din restructurare (pe baza celor mai recente bugete/previziuni financiare ce au fost aprobate de conducere); şi
(b) aprecierile ieşirilor de trezorerie viitoare legate de restructurare sunt tratate în cadrul unui provizion pentru restructurare, conform normei IAS 37.

Atâta timp cât o întreprindere nu angajează cheltuieli de investiţii care să amelioreze sau să crească nivelul de performanţă a unui activ, dincolo de nivelul de performanţă definit iniţial, aprecierile de fluxuri de trezorerie viitoare nu includ estimări ale intrărilor de trezorerie viitoare, aşteptate din aceste cheltuieli de investiţii.

Aprecierile fluxurilor de trezorerie viitoare includ cheltuieli de investiţii viitoare necesare menţinerii sau susţinerii unui activ la nivelul său de performanţă definit iniţial.

Aprecierile fluxurilor de trezorerie viitoare nu trebuie să includă:

(a) intrările sau ieşirile de trezorerie ce provin din activităţi de finanţare; sau
(b) intrări sau ieşiri de trezorerie, legate de impozitul asupra rezultatului.

Fluxurile de trezorerie viitoare estimate reflectă ipoteze care sunt coerente cu modul de determinare a ratei de actualizare. Altfel spus, efectul anumitor ipoteze va fi luat în calcul de două ori sau ignorat. Valoarea timpului, a banilor, fiind luată în cont, în actualizarea fluxurilor de trezorerie viitoare estimate, aceste fluxuri de trezorerie exclud intrările sau ieşirile de trezorerie ce provin din activităţile de finanţare. De asemenea, deoarece rata de actualizare este determinată înaintea impozitării, fluxurile de trezorerie sunt estimate şi ele pe o bază înainte de impozitare.

Aprecierea fluxurilor de trezorerie nete de încasat (sau de plătit), cu ocazia ieşirii unui activ la sfârşitul duratei sale de utilitate, trebuie să fie suma pe care o întreprindere se aşteaptă să o obţină din ieşirea activului, cu ocazia unei tranzacţii, în condiţii de concurenţă normală, între părţi bine informate şi care cad de acord, după deducerea costurilor de ieşire estimate.

Aprecierea fluxurilor de trezorerie nete de încasat (sau de plătit), cu ocazia ieşirii unui activ, la sfârşitul duratei de utilitate, este determinată de o manieră similară celei privind preţul de vânzare al unui activ, numai că pentru a aprecia aceste fluxuri de trezorerie nete:

- întreprinderea utilizează preţurile ce prevalează la data estimării pentru active similare ajunse la sfârşitul duratei lor de utilitate şi exploatate în condiţii similare cu cele în care activul va fi utilizat; şi
- preţurile sunt ajustate, pentru a ţine cont atât de efectul creşterilor preţurilor viitoare cauzate de inflaţie cât şi al creşterii (diminuării) preţurilor specifice viitoare. Totuşi, dacă estimările fluxurilor de trezorerie viitoare, ce provin din utilizarea continuă a activului şi rata de actualizare, nu ţin cont de efectul inflaţiei, acest efect este exclus, de asemenea, din estimarea fluxurilor de trezorerie nete implicate de ieşire.

- **Fluxurile de trezorerie viitoare în monedă străină** (foreign currency future cash flows)

Fluxurile de trezorerie viitoare sunt estimate în moneda în care ele vor fi generate; apoi ele sunt actualizate prin aplicarea ratei de actualizare adecvate acestei monede. O întreprindere converteşte valoarea actualizată obţinută, prin utilizarea cursului de schimb (spot exchange rate) la data închiderii (descris în norma IAS 21 "Efectele variaţiilor cursurilor monedelor străine", ca fiind cursul de închidere).

- **Rata de actualizare** (Discount rate)

Rata (sau ratele) de actualizare trebuie să fie rata sau ratele înaintea impozitării ce reflectă aprecierile actuale ale pieţei valorii timp a banilor şi a riscurilor specifice activului. Rata (ratele) de actualizare nu trebuie să reflecte riscurile pentru care estimările fluxurilor de trezorerie viitoare au fost ajustate.

O rată ce reflectă aprecierile actuale ale pieţei valorii timp a banilor şi riscurilor specifice activului este rata de randament pe care investitorii ar cere-o dacă ei ar avea de ales un plasament care ar genera fluxuri de trezorerie a căror mărime, scadenţă şi profil de riscuri ar fi echivalente cu cele pe care întreprinderea se aşteaptă să le obţină din activ. Această rată este estimată plecând de la rata implicită în tranzacţiile actuale ale pieţei pentru activele similare sau plecând de la costul mediu ponderat al capitalului unei întreprinderi cotate, care deţine un activ unic (sau un portofoliu de active) similar(e) în termeni de potenţial de serviciu şi de riscuri, cu cel(cele) al(ale) activului examinat.

Atunci când o întreprindere nu poate să obţină direct de pe piaţă o rată specifică unui activ, ea utilizează expresii de înlocuire, pentru a estima rata de actualizare. Obiectivul este de a estima, în măsura posibilului, o apreciere a pieţei:

(a) valorii timp a banilor, pentru duratele care merg până la sfârşitul duratei de utilitate a activului; şi

(b) riscurile ca valorile sau scadenţarul fluxurilor de trezorerie viitoare să fie diferite de cele estimate.

Ca punct de plecare, întreprinderea poate să ia în cont următoarele rate:

- costul mediu ponderat al capitalului întreprinderii, determinat cu ajutorul diverselor tehnici precum "Capital Asset Pricing Model: CAPM";

- rata de împrumut marginală a întreprinderii (incremental borrowing rate); şi
- alte rate de împrumut definite de piaţă.

Aceste rate sunt ajustate:

- pentru a reflecta modul în care piaţa ar aprecia riscurile specifice asociate fluxurilor de trezorerie proiectate; şi
- pentru a exclude riscurile care nu sunt pertinente pentru fluxurile de trezorerie proiectate.

Sunt luate în considerare riscul de ţară, riscul de curs, riscul de preţ şi riscul de fluxuri de trezorerie.

Pentru a se evita luarea în cont de două ori, rata de actualizare nu reflectă riscurile pentru care au fost ajustate fluxurile de trezorerie viitoare estimate.

Rata de actualizare este independentă de structura financiară a întreprinderii şi de maniera în care ea a finanţat cumpărarea activului, deoarece fluxurile de trezorerie viitoare aşteptate ale unui activ nu depind de modul în care întreprinderea a finanţat cumpărarea acestui activ.

Atunci când baza de determinare a ratei este o bază după impozitare, ea este ajustată pentru a reflecta o rată înaintea impozitării.

În mod normal, o întreprindere utilizează o rată unică de actualizare pentru a estima valoarea de utilitate a unui activ. Totuşi, atunci când valoarea de utilitate este sensibilă la o variaţie a riscurilor pentru diferite perioade sau la o variaţie a structurii ratelor dobânzii, o întreprindere utilizează rate de actualizare distincte pentru diferitele perioade.

2.4. Contabilizarea şi evaluarea unei pierderi de valoare (Recognition and Measurement of an Impairment Loss)

În cele ce urmează, în conformitate cu norma IAS 36, sunt expuse dispoziţiile relative la contabilizarea şi la evaluarea pierderilor de valoare ale unui activ izolat. Contabilizarea şi evaluarea pierderilor de valoare a unei unităţi generatoare de trezorerie vor fi tratate ulterior.

Valoarea contabilă a unui activ trebuie să fie adusă la valoarea sa recuperabilă, dacă, şi numai dacă, valoarea recuperabilă a acestui activ este mai mică decât valoarea sa contabilă. Această reducere este o pierdere de valoare.

O pierdere de valoare trebuie să fie imediat înscrisă în contul de profit şi pierdere (la cheltuieli), exceptând situaţia în care activul este contabilizat la mărimea sa reevaluată, în conformitate cu o altă normă contabilă internaţională (de exemplu, conform celeilalte prelucrări autorizate a normei IAS 16). Conform acestei alte norme contabile, internaţionale, orice pierdere de valoare a unui activ reevaluat trebuie să fie tratată ca o reevaluare negativă (revaluation decrease).

O pierdere de valoare a unui activ reevaluat este contabilizată la cheltuieli în contul de profit şi pierderi. Totuşi, o pierdere de valoare a unui activ reevaluat este contabilizată direct prin deducere din diferenţa din reevaluare corespunzătoare acestui activ, în măsura în care pierderea de valoare nu depăşeşte mărimea diferenţei din reevaluare relativă la acest activ.

Atunci când mărimea estimată a pierderii de valoare este mai mare decât valoarea contabilă a activului vizat, o întreprindere trebuie să contabilizeze o datorie dacă, şi numai dacă, alte norme contabile internaţionale impun această soluţie.

După contabilizarea unei pierderi de valoare, cheltuielile cu amortizările activului trebuie să fie ajustate pentru exercițiile viitoare, pentru ca valoarea contabilă revizuită a activului, din care s-a scăzut valoarea sa reziduală (dacă există o astfel de valoare), să poată fi repartizată în mod sistematic, pe durata sa rămasă de utilitate.

Dacă este constatată o pierdere de valoare, toate activele sau pasivele de impozit amânat implicate sunt determinate în conformitate cu norma IAS 12 "Impozitele asupra rezultatului", prin compararea valorii contabile revizuite a activului cu baza sa fiscală.

2.5. Unitățile generatoare de trezorerie (Cash-Generating Units)

În cele ce urmează sunt expuse dispozițiile relative la identificarea unității generatoare de trezorerie de care aparține un activ, la determinarea valorii contabile și la contabilizarea pierderilor de valoare ale unităților generatoare de trezorerie.

2.5.1. Identificarea unității generatoare de trezorerie la care aparține un activ (Identification of the Cash-Generating Unit to which an Asset Belongs)

Dacă există un indiciu că un activ a putut pierde din valoare, trebuie să fie estimată valoarea recuperabilă a activului. Dacă nu este posibil să se estimeze valoarea recuperabilă a activului izolat, o întreprindere trebuie să determine valoarea recuperabilă a unității generatoare de trezorerie la care aparține activul (unitatea generatoare de trezorerie a activului).

Valoarea recuperabilă a unui activ izolat nu poate să fie determinată:

(a) dacă valoarea de utilitate a activului nu poate să fie estimată ca fiind apropiată de prețul său net de vânzare (de exemplu, atunci când fluxurile de trezorerie viitoare generate de utilizarea continuă a activului nu pot să fie estimate ca neglijabile); și

(b) dacă activul nu generează intrări de trezorerie, prin utilizarea sa continuă, care să fie foarte independente de intrările de trezorerie ale altor active; în aceste cazuri, valoarea de utilitate și, ca atare, valoarea recuperabilă nu pot să fie estimate decât pentru unitatea generatoare de trezorerie a activului.

Exemplul 1[6]

O întreprindere minieră posedă o linie ferată proprie, pentru activitățile sale de exploatare minieră. Această cale ferată nu ar putea fi vândută decât la valoarea sa reziduală (scrap value); ea nu generează intrări de trezorerie, prin utilizarea sa continuă, decât dacă acestea sunt foarte independente de intrările de trezorerie generate de celelalte active ale minei.

Nu este posibil să se estimeze valoarea recuperabilă a liniei feroviare (ce aparține întreprinderii), deoarece valoarea ei de utilitate nu poate să fie determinată și este probabil diferită de valoarea sa reziduală. Ca atare, întreprinderea estimează valoarea recuperabilă a unității generatoare de trezorerie de care aparține linia ferată, adică mina în ansamblul său.

---

[6] Alături de litera normei (tradusă de noi), exemplele referitoare la această normă sunt preluate din lucrarea *International Accounting Standards 1999*, paginile 870, 871,874,879.

Identificarea unității generatoare de trezorerie a unui activ implică o parte de judecată profesională. Dacă valoarea recuperabilă nu poate să fie determinată pentru un activ izolat, o întreprindere identifică cea mai mică grupare de active care, prin utilizarea lor continuă, generează intrări de trezorerie foarte independente.

Exemplul 2

O societate de transporturi auto îşi desfăşoară activitatea pe baza unui contract cu o municipalitate care impune un serviciu minimal pentru fiecare dintre cele cinci itinerarii diferite. Activele cuvenite fiecărui itinerariu şi fluxurile de trezorerie generate de fiecare itinerar pot să fie identificate separat. Unul dintre aceste itinerarii degajă o pierdere importantă.

Cum întreprinderea nu are posibilitatea să reducă activitatea sa pentru nici unul dintre itinerarii, cel mai mic nivel al intrărilor de trezorerie identificabile generate de utilizarea continuă, care să fie foarte independente de intrările de trezorerie generate de alte active sau grupuri de active, este reprezentat de intrările de trezorerie generate de ansamblul celor cinci itinerarii. Unitatea generatoare de trezorerie pentru fiecare itinerar este societatea de transporturi în ansamblul ei.

Intrările de trezorerie generate de utilizarea continuă sunt intrările de trezorerie şi echivalente de trezorerie primite (încasate) de la terți exteriori întreprinderii ce prezintă situațiile financiare. Pentru a identifica dacă intrările de trezorerie ale unui activ (sau ale unui grup de active) sunt foarte independente de intrările de trezorerie ale altor active (sau grupuri de active), o întreprindere ia în considerare diferiții factori, inclusiv maniera în care conducerea administrează activitățile întreprinderii (ca de exemplu, pe structuri de linii de produse, sectoare de activitate, instalare individuală, districte, regiuni, sau oricare altă structură) sau modul în care ea decide în privința urmăririi sau ieşirii activelor şi operațiilor întreprinderii.

Dacă există o piață activă pentru producția ce rezultă dintr-un activ sau dintr-un grup de active, acest activ sau acest grup de active trebuie să fie identificat ca o unitate generatoare de trezorerie, chiar dacă, total sau parțial, producția este utilizată intern. În acest caz, cea mai bună estimare efectuată de conducere asupra prețurilor viitoare de piață pentru producția în cauză trebuie să fie utilizată:

- pentru determinarea valorii de utilitate a acestei unități generatoare de trezorerie, cu ocazia estimării intrărilor de trezorerie viitoare legate de utilizarea internă a producției; şi
- pentru determinarea valorii de utilitate a altor unități generatoare de trezorerie ale întreprinderii ce prezintă situațiile financiare, cu ocazia estimării ieşirilor de trezorerie viitoare legate de utilizarea la intern a producției.

Chiar dacă, total sau parțial, producția ce rezultă dintr-un activ sau dintr-un grup de active este utilizată de alte unități ale întreprinderii ce prezintă situații financiare (de exemplu, produsele la un stadiu intermediar în cadrul unui proces de producție) acest activ sau acest grup de active constituie o unitate distinctă generatoare de trezorerie, dacă întreprinderea poate să vândă această producție pe o piață activă. Aceasta se explică prin faptul că activul sau grupul de active ar putea, prin utilizarea sa continuă, să genereze intrările de trezorerie care ar fi foarte independente față de intrările de trezorerie generate de alte active sau grupe

de active. Atunci când o întreprindere utilizează informaţiile, bazate pe bugete/previziuni financiare, relative la o astfel de unitate generatoare de trezorerie, o întreprindere ajustează aceste informaţii, dacă preţurile de transfer intern nu reflectă cea mai bună estimare realizată de conducere asupra preţurilor de piaţă viitoare ale producţiei unităţii generatoare de trezorerie.

Unităţile generatoare de trezorerie ale unui activ sau aceloraşi tipuri de active trebuie să fie identificate în mod coerent şi permanent de la un exerciţiu la altul, exceptând situaţia în care se justifică o schimbare.

Dacă o întreprindere determină că un activ aparţine unei unităţi generatoare de trezorerie diferită de cea de care el aparţinea în exerciţiile anterioare sau că tipurile de active grupate pentru a constitui unitatea generatoare de trezorerie s-au schimbat, se impune furnizarea unor informaţii privind unitatea generatoare de trezorerie, dacă este constatată o pierdere de valoare sau aceasta este reluată (diminuată), pentru unitatea generatoare de trezorerie în cauză şi dacă pierderea de valoare este semnificativă pentru situaţiile financiare ale întreprinderii prezentate în ansamblul lor.

2.5.2. Valoarea recuperabilă şi valoarea contabilă a unei unităţi generatoare de trezorerie (Recoverable Amount and Carrying Amount of a Cash Generating Unit)

Valoarea recuperabilă a unei unităţi generatoare de trezorerie este valoarea cea mai mare dintre preţul net de vânzare şi valoarea de utilitate a unităţii generatoare de trezorerie.

Valoarea contabilă a unei unităţi generatoare de trezorerie trebuie să fie determinată în mod coerent cu maniera în care este determinată valoarea sa recuperabilă.

Valoarea contabilă a unei unităţi generatoare de trezorerie:

(a) include valoarea contabilă numai a activelor ce pot să fie direct atribuite sau afectate pe o bază raţională, coerentă şi permanentă la unitatea generatoare de trezorerie, şi care vor genera intrările viitoare de trezorerie, estimate cu ocazia determinării valorii de utilitate a unităţii generatoare de trezorerie; şi

(b) nu include valoarea contabilă a oricărei datorii contabilizate, exceptând situaţia în care valoarea recuperabilă a unităţii generatoare de trezorerie nu poate să fie determinată fără a lua în considerare această datorie.

Aceasta se explică prin faptul că preţul net de vânzare şi valoarea de utilitate ale unei unităţi generatoare de trezorerie sunt determinate fără a ţine cont de fluxurile de trezorerie legate de activele ce nu fac parte din unitatea generatoare de trezorerie şi de pasivele ce au fost contabilizate, deja, în situaţiile financiare.

Atunci când activele sunt grupate pentru a aprecia dacă ele sunt recuperabile este important ca, în unitatea generatoare de trezorerie, să se includă toate activele care generează, prin utilizarea lor continuă, curentul pertinent de fluxuri de trezorerie de intrare. Altfel spus, unitatea generatoare de trezorerie ar putea să fie integral recuperabilă, cu toate că, în fapt, s-a produs o pierdere de valoare. În unele cazuri, cu toate că unele active contribuie la fluxurile de trezorerie viitoare estimate ale unităţii generatoare de trezorerie, ele nu pot să fie afectate acestei unităţi pe o bază raţională, coerentă şi permanentă. Este cazul, de exemplu, al goodwill-ului sau activelor de suport (administrative) precum activele sediului social.

Pentru determinarea valorii recuperabile a unei unităţi generatoare de trezorerie poate să fie necesar să se ia în considerare unele datorii contabilizate. Acest fapt poate să se producă dacă cesiunea unei unităţi generatoare de trezorerie ar impune cumpărătorului reluarea (diminuarea) datoriei. În acest caz, preţul net de vânzare (sau fluxul de trezorerie estimat pentru ieşirea finală (cesiune)) al unităţii generatoare de trezorerie este preţul de vânzare estimat al ansamblului activelor ale unităţii generatoare de trezorerie împreună cu datoriile, din care sunt deduse costurile de ieşire. Pentru a efectua o comparaţie, care să aibă un sens, între valoarea contabilă a unităţii generatoare de trezorerie şi valoarea sa recuperabilă, este dedusă valoarea contabilă a datoriilor, determinându-se atât valoarea de utilitate a unităţii generatoare de trezorerie, cât şi valoarea sa contabilă.

Exemplul 3

O societate exploatează o mină, într-o ţară a cărei legislaţie impune proprietarului să pună la punct locul respectiv, la terminarea activităţilor sale de exploatare minieră. Costul de punere la punct include înlocuirea terenului care acoperă mina, teren ce fusese degajat înaintea începerii activităţilor de exploatare minieră. Cu ocazia degajării terenului ce acoperă mina s-a contabilizat un provizion pentru costul de înlocuire al acestui teren. Mărimea provizionată a fost contabilizată ca un element al costului minei şi este amortizată asupra duratei de utilitate a minei. Valoarea contabilă a provizionului pentru înlocuirea terenului ce acoperă mina la începutul exploatării este de 500 u.m.; ea este egală cu valoarea actualizată a costurilor punerii la punct a locului unde este amplasată mina.

Întreprinderea testează deprecierea minei. Unitatea generatoare de trezorerie a minei este mina luată în ansamblul său. Întreprinderea a primit diferite oferte de răscumpărare a minei pentru un preţ de aproximativ 800 u.m.; acest preţ ţine cont de faptul că persoana cumpărătoare va lua în sarcina sa obligaţia de punere la punct a terenului care acoperă mina. Costurile de ieşire privind mina sunt neglijabile. Valoarea de utilitate a minei este aproximativ de 1200 u.m., fără a lua în calcul costurile de punere la punct a locului respectiv. Valoarea contabilă a minei este de 1000 u.m.

Preţul net de vânzare al unităţii generatoare de trezorerie este de 800 u.m. Acest preţ ţine cont de costurile de punere la punct a terenului, care au fost deja provizionate. Ca atare, valoarea de utilitate a unităţii generatoare de trezorerie este determinată după luarea în cont a costurilor de punere la punct a terenului şi este estimată la 700 u.m. (1.200 u.m. – 500 u.m.). Valoarea contabilă a unităţii generatoare de trezorerie este de 500 u.m., ceea ce corespunde valorii contabile a minei (1.000), diminuată cu valoarea contabilă a provizionului privind costurile de punere la punct a terenului (500 u.m.).

Pentru motive practice, valoarea recuperabilă a unităţii generatoare de trezorerie este uneori determinată după luarea în cont a activelor care nu fac parte din unitatea generatoare de trezorerie (de exemplu, creanţele sau alte active financiare) sau a datoriilor care au fost deja contabilizate în situaţiile financiare (de exemplu, furnizorii, obligaţiile în numele pensiilor sau alte provizioane). În aceste cazuri, valoarea contabilă a unităţii generatoare de trezorerie este majorată cu valoarea contabilă a acestor active şi diminuată cu valoarea contabilă a acestor datorii.

Goodwill-ul

Goodwill-ul ce rezultă dintr-o achiziţie reprezintă o plată efectuată de un cumpărător care anticipează să obţină avantaje economice viitoare.

Aceste avantaje economice viitoare pot să rezulte dintr-o sinergie între activele identificabile achiziţionate sau din active care, luate individual, nu îndeplinesc condiţiile pentru a fi contabilizate în situaţiile financiare. Goodwill-ul nu generează fluxuri de trezorerie de o manieră independentă de celelalte active sau grupuri de active şi, deci, valoarea recuperabilă a goodwill-ului, ca activ izolat, nu poate să fie determinată. Ca atare, dacă există un indiciu că goodwill-ul a putut pierde din valoare, pentru unitatea generatoare de trezorerie de care aparţine goodwill-ul este determinată o valoare recuperabilă. Apoi, această mărime este comparată cu valoarea contabilă a acestei unităţi generatoare de trezorerie, urmând ca să fie contabilizată orice pierdere de valoare.

Pentru a testa deprecierea unei unităţi generatoare de trezorerie, o întreprindere trebuie să identifice dacă un goodwill legat de această unitate generatoare de trezorerie este înscris în situaţiile financiare. Într-un astfel de caz, o întreprindere trebuie:

(a) să efectueze un test "ascendent"(a "bottom-up" test), ceea ce presupune ca întreprinderea:

- **să identifice dacă valoarea contabilă a goodwill-ului poate să fie afectată, pe o bază raţională, coerentă şi permanentă, unităţii generatoare de trezorerie examinată; şi**
- **să compare, apoi, valoarea recuperabilă a unităţii generatoare de trezorerie examinată cu valoarea sa contabilă (inclusiv, dacă este cazul, valoarea contabilă a goodwill-ului afectat) şi să se contabilizeze orice pierdere de valoare.**

Întreprinderea trebuie să efectueze a doua etapă a testului "ascendent", chiar dacă nici o parte din valoarea contabilă a goodwill-ului nu poate să fie afectată, pe o bază raţională, coerentă şi permanentă, la unitatea generatoare de trezorerie examinată; şi

(b) Dacă, prin efectuarea testului "ascendent", întreprinderea nu a putut să afecteze pe o bază raţională, coerentă şi permanentă, valoarea contabilă a goodwill-ului la unitatea generatoare de trezorerie examinată, atunci ea trebuie să efectueze un test "descendent" (a "top-down" test), adică ea trebuie:

- **să identifice cea mai mică unitate generatoare de trezorerie ce cuprinde unitatea generatoare de trezorerie examinată şi căreia ea poate să-i afecteze, pe o bază raţională, coerentă şi permanentă, valoarea contabilă a goodwill-ului (unitatea de trezorerie "mai mare") şi**
- **să compare, apoi, valoarea recuperabilă a unităţii generatoare de trezorerie mai mare decât valoarea sa contabilă (inclusiv valoarea contabilă a goodwill-ului afectat).**

Cu ocazia oricărui test de depreciere a unei unităţi generatoare de trezorerie, o întreprindere ţine cont de orice goodwill asociat fluxurilor de trezorerie viitoare, ce trebuie să fie produse de unitatea generatoare de trezorerie. Dacă goodwill-ul poate să fie afectat pe o bază raţională, coerentă şi permanentă, o întreprindere efectuează numai testul "ascendent".

Dacă nu este posibil să afecteze goodwill-ul pe o bază raţională, coerentă şi permanentă, o întreprindere efectuează atât testul "ascendent", cât şi testul "descendent".

Testul "ascendent" permite să se asigure că o întreprindere contabilizează orice pierdere de valoare a unei unităţi generatoare de trezorerie, inclusiv pentru goodwill-ul ce poate să fie afectat pe o bază raţională, coerentă şi permanentă. Dacă goodwill-ul nu poate să fie afectat pe o astfel de bază, în cadrul testului "ascendent", combinarea testului "ascendent" şi a testului "descendent" permite să se asigure că o întreprindere contabilizează:

(a) mai întâi, orice pierdere de valoare care există pentru unitatea generatoare de trezorerie, fără a ţine cont de goodwill;

(b) apoi, orice pierdere de valoare pentru goodwill; datorită faptului că o întreprindere aplică mai întâi testul "ascendent" la toate activele ce au putut pierde din valoare, orice pierdere de valoare identificată pentru unitatea generatoare de trezorerie mai mare, în testul "descendent", vizează numai goodwill-ul afectat unităţii mai mari.

Dacă este efectuat testul "descendent", o întreprindere determină, într-un mod formalizat, valoarea recuperabilă a unităţii generatoare de trezorerie mai mare, exceptând situaţia în care un element probant şi convingător arată că nu apare riscul ca unitatea generatoare de trezorerie mai mare să fie depreciată.

Activele de suport (corporate assets)

Activele de suport includ activele grupului sau activele compartimentelor precum imobilul social al întreprinderii sau al unui compartiment, echipamentele informatice sau centrul de cercetare. Structura unei întreprinderi determină dacă un activ, pentru o unitate specială generatoare de trezorerie, satisface definiţia activelor de suport propusă de norma IAS 36. Caracteristicile esenţiale ale activelor de suport sunt: ele nu generează intrări de trezorerie în mod independent faţă de alte active sau grupe de active; valoarea lor contabilă nu poate să fie atribuită, în totalitate, unităţii generatoare de trezorerie examinată.

Datorită faptului că activele de suport nu generează intrări distincte de trezorerie, nu poate să fie determinată valoarea recuperabilă a unui activ de suport izolat, exceptând situaţia în care conducerea ar fi decis să cesioneze activul (sau, în general, activul să iasă din patrimoniu). În consecinţă, dacă există un indiciu că un activ de suport a putut pierde din valoare, pentru unitatea generatoare de trezorerie de care aparţine activul de suport este determinată valoarea recuperabilă, comparată cu valoarea contabilă a acestei unităţi, înregistrându-se, în această situaţie, orice pierdere de valoare.

Pentru a testa deprecierea unei unităţi generatoare de trezorerie, o întreprindere trebuie să identifice toate activele de suport legate de unitatea de trezorerie examinată. Pentru fiecare activ de suport identificat, trebuie să se aplice, apoi, următoarele procedee:

(a) dacă valoarea contabilă a activului de suport poate să fie afectată pe o bază raţională, coerentă şi permanentă unităţii generatoare de trezorerie examinate, întreprinderea trebuie să efectueze numai testul "ascendent"; şi

(b) dacă valoarea contabilă a activului de suport nu poate să fie afectată pe o bază raţională, coerentă şi permanentă unităţii de trezorerie examinate, întreprinderea trebuie să efectueze atât testul "ascendent" cât şi pe cel "descendent".

2.5.3. Pierderea de valoare a unei unități generatoare de trezorerie (impairment loss for a cash-generating unit)

O pierdere de valoare trebuie să fie contabilizată pentru o unitate generatoare de trezorerie dacă, şi numai dacă, valoarea sa recuperabilă este mai mică decât valoarea sa contabilă. Pierderea de valoare trebuie să fie repartizată, pentru a reduce valoarea contabilă a activelor unității, în următoarea ordine:

(a) mai întâi, goodwill-ului afectat unității generatoare de trezorerie (dacă este cazul);

(b) apoi, celorlalte active ale unității, în funcție de prorata valorii contabile a fiecăruia dintre activele unității.

Aceste reduceri ale valorilor contabile trebuie să fie tratate ca pierderi de valori ale activelor izolate.

Cu ocazia repartizării unei pierderi de valoare, valoarea contabilă a unui activ nu trebuie să fie adusă sub cea mai mare valoare dintre:

(a) prețul său net de vânzare (dacă poate să fie determinat);

(b) valoarea sa de utilitate (dacă poate să fie determinată); şi

(c) zero.

Mărimea pierderii de valoare, care altfel ar fi fost afectată activului, trebuie să fie repartizată, pe bază de proratā, între celelalte active ale unității.

Din cauza naturii sale, goodwill-ul afectat unei unități generatoare de trezorerie este diminuat, înainte ca valoarea contabilă a celorlalte active ale unității să fie diminuată.

Dacă nu există o modalitate practică de estimare a valorii recuperabile a fiecăruia dintre activele izolate ale unei unități generatoare de trezorerie, norma IAS 36 impune afectarea, în mod arbitrar, a pierderii de valoare între diferitele active ale unității – altele decât goodwill-ul, deoarece toate activele care o compun funcționează împreună.

Dacă valoarea recuperabilă a unui activ izolat nu poate să fie determinată:

(a) pentru acest bun, este contabilizată o pierdere de valoare, dacă valoarea sa contabilă este mai mare decât valoarea cea mai mare dintre prețul său net de vânzare şi cea rezultată din procedeele de afectare descrise anterior; şi

(b) pentru acest bun, nu este contabilizată nici o pierdere de valoare, dacă unitatea generatoare de trezorerie corespondentă nu este depreciată; acest principiu este operațional chiar şi în situația în care prețul net de vânzare al activului este mai mic decât valoarea sa contabilă.

Exemplul 4

O maşină este deteriorată, dar continuă să funcționeze, în mod evident, mai puțin bine decât înainte. Prețul net de vânzare al maşinii este mai mic decât valoarea sa contabilă. Maşina nu generează intrări de trezorerie independente, prin utilizarea sa continuă. **Cel mai mic grup** de active identificabile care include maşina şi care generează, prin utilizarea sa continuă, intrări de trezorerie foarte independente față de intrările de trezorerie ale altor active este banda de producție (the production line) de care aparține maşina. Valoarea recuperabilă a benzii de producție arată că banda, luată în ansamblul său, nu este depreciată.

Ipoteza 1: bugetele/previziunile aprobate de către conducerea întreprinderii nu reflectă angajamentul acesteia de a înlocui maşina.

Valoarea recuperabilă a maşinii, luată în mod individual, nu poate să fie estimată, deoarece valoarea ei de utilitate:

(a) poate să fie diferită de preţul său net de vânzare; şi

(b) poate să fie determinată numai pentru unitatea generatoare de trezorerie de care aparţine maşina (banda de producţie).

Banda de producţie nu s-a depreciat şi, ca atare, pentru maşină nu s-a contabilizat nici o pierdere de valoare. Cu toate acestea, este posibil ca întreprinderea să fie nevoită să reaprecieze durata de amortizare sau modul de amortizare a maşinii. Pentru a reflecta durata de utilitate rămasă (aşteptată) referitoare la maşină sau ritmul de consumare de către întreprindere a avantajelor economice, este necesară, poate, o durată de amortizare mai scurtă sau un mod de amortizare mai rapid.

Ipoteza 2: bugetele previziunilor aprobate de către conducere reflectă angajamentul acesteia de a înlocui maşina şi de a o vinde, într-un viitor apropiat; fluxurile de trezorerie generate de utilizarea continuă a maşinii, până la ieşirea sa, sunt considerate a fi neglijabile.

Valoarea de utilitate a maşinii poate să fie estimată ca apropiată de preţul său net de vânzare. În consecinţă, valoarea recuperabilă a maşinii poate să fie determinată fără să se ţină cont de unitatea generatoare de trezorerie de care aparţine maşina (banda de producţie). Cum preţul net de vânzare al maşinii este mai mic decât valoarea sa contabilă, pentru această imobilizare este contabilizată o pierdere de valoare.

După aplicarea dispoziţiilor prezentate de la începutul acestui subparagraf, o datorie trebuie să fie contabilizată, pentru orice mărime nerepartizată a unei pierderi de valoarea referitoare la o unitate generatoare de trezorerie, dacă, şi numai dacă, această regulă este impusă prin alte norme contabile internaţionale.

2.6. Reluarea (diminuarea) unei pierderi de valoare (Reversal of an Impairment Loss)

În cele ce vor fi prezentate mai jos sunt expuse dispoziţiile relative la reluarea (diminuarea) unei pierderi de valoare, contabilizată pentru un activ sau o unitate generatoare de trezorerie, în cursul exerciţiilor anterioare. Aceste dispoziţii utilizează termenul "un activ", dar ele se aplică atât la un activ izolat cât şi la unitatea generatoare de trezorerie.

La fiecare închidere de exerciţiu, o întreprindere trebuie să aprecieze dacă există un indiciu care să arate că o pierdere de valoare contabilizată pentru un activ, în cursul exerciţiilor anterioare, poate nu mai există sau s-a diminuat. Dacă exista un astfel de indiciu, întreprinderea trebuie să estimeze valoarea recuperabilă a acestui activ.

Pentru a aprecia dacă se identifică informaţii care să arate că poate nu mai există sau s-a diminuat o pierdere de valoare contabilizată pentru un activ, în cursul exerciţiilor anterioare, o întreprindere trebuie să considere, cel puţin, următoarele indicii:

Surse externe de informaţii:

(a) în cursul exerciţiului, valoarea de piaţă a unui activ a crescut în mod semnificativ;

(b) schimbări semnificative, ce au un efect favorabil asupra întreprinderii, au survenit în cursul exerciţiului sau vor surveni într-un viitor apropiat, în mediul tehnologic, economic sau juridic sau al pieţei în care aceasta operează sau pe piaţa în care se vinde/cumpără activul în cauză;

(c) ratele dobânzii pe piață sau alte rate de randament ale pieței s-au diminuat în cursul exercițiului și este probabil ca aceste diminuări să afecteze rata de actualizare utilizată în calculul valorii de utilitate a activului și să majoreze, în mod semnificativ, valoarea recuperabilă a activului;

Surse interne de informații:

(d) schimbări importante, ce au un efect favorabil asupra întreprinderii, au survenit în cursul exercițiului sau sunt susceptibile să survină, într-un viitor apropiat, în gradul sau modul de utilizare a unui activ, așa cum este el utilizat sau cum se așteaptă să fie utilizat; schimbările includ investițiile angajate în cursul exercițiului, pentru a ameliora un activ sau a ameliora nivelul său de performanță, dincolo de nivelul de performanță definit inițial, sau un angajament de a abandona sau de a restructura activitatea de care aparține activul; și

(e) indicii provenind din sistemul intern de informare arată că performanța economică a activului este sau va fi mai bună decât cea așteptată.

Pentru determinarea faptului dacă o pierdere de valoare, contabilizată pentru un activ, în cursul exercițiilor anterioare, este necesar să fie reluată (diminuată) și dacă trebuie să fie determinată valoarea recuperabilă a activului, se aplică principiul (conceptul) de importanță relativă.

Dacă există un indiciu care să arate că o pierdere de valoare contabilizată pentru un activ poate să nu mai existe sau poate să se fi diminuat, un astfel de fapt poate să indice că ar trebui să se examineze și să se ajusteze durata rămasă de utilitate, modul de amortizare sau valoarea reziduală, conform normei contabile internaționale aplicabile activului, chiar dacă nu este reluată (diminuată) nici o pierdere de valoare pentru activul în cauză.

O pierdere de valoare contabilizată pentru un activ, în cursul exercițiilor anterioare, trebuie să fie reluată (diminuată) dacă, și numai dacă, a avut loc o schimbare în estimările utilizate pentru determinarea valorii recuperabile a activului, de la ultima contabilizare a unei pierderi de valoare. Într-un astfel de caz, valoarea contabilă a activului trebuie să fie majorată la nivelul valorii sale recuperabile. Această creștere este o reluare (diminuare) a pierderii de valoare.

O reluare (diminuare) a unei pierderi de valoare reflectă o creștere a potențialului de serviciu estimat al unui activ, ce rezultă fie din utilizarea sa, fie din vânzarea sa, de la data la care o întreprindere a contabilizat, ultima oară, o pierdere de valoare pentru acest activ. Unei întreprinderi i se cere să identifice schimbarea de estimare care conduce la creșterea potențialului de serviciu estimat. Norma IAS 36 cuprinde câteva exemple de schimbări de estimare:

- o schimbare în baza utilizată pentru determinarea valorii recuperabile (de exemplu, dacă valoarea recuperabilă este bazată pe prețul net de vânzare sau pe valoarea de utilitate);
- dacă valoarea recuperabilă ar fi bazată pe valoarea de utilitate: o schimbare a mărimii sau scadențarului fluxurilor de trezorerie viitoare estimate sau a ratei de actualizare; sau
- dacă valoarea recuperabilă ar fi bazată pe prețul net de vânzare: o schimbare de estimare a componentelor prețului net de vânzare.

Valoarea de utilitate a unui activ poate să devină mai mare decât valoarea contabilă a activului pur şi simplu pentru că valoarea actualizată a intrărilor de trezorerie viitoare creşte pe măsură ce aceste două valori se apropie. Totodată, potenţialul de serviciu al activului nu a crescut. În consecinţă, o pierdere de valoare nu este reluată (diminuată) din simplul fapt al trecerii timpului (adesea numit "derulare a actualizării" (unwinding of the discount)) chiar dacă valoarea recuperabilă a activului devine mai mare decât valoarea sa contabilă.

- **Reluarea unei pierderi de valoare, în cazul unui activ izolat** (reversal of an impairment loss for an individual asset)

Valoarea contabilă a unui activ, majorată ca urmare a reluării (diminuării) unei pierderi de valoare, nu trebuie să fie mai mare decât valoarea contabilă care ar fi fost determinată (din care se deduc amortizările), dacă, în cursul exerciţiilor anterioare, nici o pierdere de valoare nu ar fi fost contabilizată pentru acest activ.

Orice creştere a valorii contabile a unui activ dincolo de valoarea contabilă care ar fi fost determinată (din care se deduc amortizările), dacă nici o pierdere de valoare nu ar fi fost contabilizată pentru activul în cauză, în cursul exerciţiilor anterioare, **este o reevaluare .**

Reluarea (diminuarea) unei pierderi de valoare a unui activ trebuie să fie contabilizată imediat la venituri, în contul de profit şi pierdere, exceptând situaţia în care activul ar fi fost contabilizat la o mărime reevaluată, conform unei alte norme contabile internaţionale (de exemplu, în conformitate cu cealaltă prelucrare autorizată a normei IAS 16). Orice reluare (diminuare) a unei pierderi de valoare a unui activ reevaluat trebuie să fie tratată ca o reevaluare pozitivă, conform acestei alte norme contabile internaţionale.

O reluare (diminuare) a unei pierderi de valoare a unui activ reevaluat este creditată în capitalurile proprii, la rubrica diferenţe din reevaluare. Totuşi, în măsura în care o pierdere de valoare relativă la acest activ reevaluat a fost anterior contabilizată la cheltuieli, în contul de profit şi pierdere, o reluare (diminuare) a acestei pierderi de valoare, este contabilizată la venituri, în contul de profit şi pierdere.

După contabilizarea unei reluări (diminuări) de pierdere de valoare, cheltuielile privind amortizările activului trebuie să fie ajustate pentru exerciţiile viitoare, pentru ca valoarea contabilă revizuită a activului, diminuată cu valoarea sa reziduală (dacă este cazul), să fie repartizată, în mod sistematic, pe durata de utilitate rămasă.

- **Reluarea unei pierderi de valoare, în cazul unei unităţi generatoare de trezorerie** (reversal of an impairment loss for a cash-generating unit)

Reluarea (diminuarea) unei pierderi de valoare pentru o unitate generatoare de trezorerie trebuie să fie repartizată, pentru a majora valoarea contabilă a activelor unităţii, în următoarea ordine:

(a) mai întâi, altor active decât goodwill-ul, la nivelul proratei valorii contabile a fiecăruia dintre activele unităţii;

(b) apoi, goodwill-ului afectat unităţii generatoare de trezorerie (dacă este cazul), dacă dispoziţiile referitoare la goodwill, prezentate mai jos, sunt satisfăcute.

Aceste creşteri ale valorii contabile trebuie să fie tratate ca reluări (diminuări) ale pierderilor de valoare privind activele izolate.

Cu ocazia repartizării unei reluări (diminuări) de pierdere de valoare a unei unități generatoare de trezorerie, conform celor prezentate anterior, valoarea contabilă a unui activ nu trebuie să fie majorată, dincolo de cea mică dintre:

- **valoarea sa recuperabilă (dacă poate să fie determinată); şi**
- **valoarea contabilă care ar fi fost determinată (din care s-au dedus amortizările), dacă nici o pierdere de valoare nu ar fi fost contabilizată pentru activul în cauză, în cursul exercițiilor anterioare.**

Valoarea reluării (diminuării) pierderii de valoare care, altfel, ar fi fost afectată activului trebuie să fie repartizată pe bază de prorată, între celelalte active ale unității.

- **Reluarea unei pierderi de valoare a goodwill-ului** (reversal of an impairment loss for goodwill)

O pierdere de valoare contabilizată pentru un goodwill nu trebuie să fie reluată, în cursul unui exercițiu ulterior, exceptând situația în care:

(a) pierderea de valoare a fost provocată de un eveniment extern specific, de natură excepțională, şi care nu ar trebui să se reproducă; şi

(b) evenimente externe ulterioare au intervenit pentru a anula efectul acestui eveniment.

Norma IAS 38 "Imobilizări necorporale" interzice contabilizarea unui goodwill generat intern. Este probabil ca orice creştere ulterioară a valorii recuperabile a goodwill-ului să fie constituită din goodwill-ul generat intern, cu excepția situației în care creşterea este în mod clar legată de anularea efectului unui eveniment extern specific, de natură excepțională.

Norma IAS 36 nu permite reluarea (diminuarea) unei pierderi de valoarea contabilizate pentru un goodwill, ca urmare a unei schimbări de estimare (de exemplu, o schimbare a ratei de actualizare sau a mărimii şi scadențarului fluxurilor de trezorerie viitoare ale unității generatoare de trezorerie, de care se leagă goodwill-ul).

Un eveniment extern specific este un eveniment care nu cade sub incidența controlului întreprinderii. Unele evenimente externe de natură excepțională includ adoptarea de noi reglementări ce reduc în mod semnificativ activitățile sau diminuează rentabilitatea activității de care se leagă goodwill-ul.

2.7. Informațiile de furnizat (Disclosure)

Pentru fiecare categorie de active, situațiile financiare trebuie să indice:

(a) mărimea pierderilor de valoare contabilizate în contul de profit şi pierdere, în cursul exercițiului, şi postul (posturile) contului de profit şi pierdere în care sunt incluse aceste pierderi;

(b) mărimea reluărilor pierderilor de valoare contabilizate, în contul de profit şi pierdere, în cursul exercițiului, şi postul (posturile) contului de profit şi pierdere în care sunt reluate (diminuate) aceste pierderi de valoare;

(c) mărimea pierderilor de valoare contabilizate direct în capitalurile proprii, în cursul exercițiului; şi

(d) mărimea reluărilor (diminuărilor) de pierderi de valoare contabilizate direct la capitalurile proprii, în cursul exercițiului.

O categorie de active este o grupare de active de natură şi de utilizare similare, în cadrul activităţilor unei întreprinderi.

Informaţiile impuse prin cele expuse anterior pot să fie prezentate cu celelalte informaţii furnizate pe categorii de active. De exemplu, aceste informaţii pot să fie incluse într-o comparaţie a valorilor contabile ale imobilizărilor corporale la deschiderea şi la închiderea exerciţiului, aşa cum impune norma IAS 16.

O întreprindere care aplică norma IAS 14 "Informarea sectorială" trebuie să indice, pentru fiecare sector de prezentat al primului nivel de informare sectorială a întreprinderii (aşa cum este definit în normă), următoarele informaţii:

(a) mărimea pierderilor de valoare contabilizate, în cursul exerciţiului, în contul de profit şi pierdere şi direct în capitalurile proprii; şi

(b) mărimea reluărilor (diminuărilor) de pierderi de valoare contabilizate, în cursul exerciţiului, în contul de profit şi pierdere şi direct la capitalurile proprii.

Dacă o pierdere de valoare este contabilizată (constatată) sau reluată (diminată), în cursul exerciţiului, pentru un activ izolat sau o unitate generatoare de trezorerie şi dacă mărimea sa este semnificativă pentru situaţiile financiare ale întreprinderii, prezentate în ansamblul lor, întreprinderea trebuie să indice:

(a) evenimentele şi circumstanţele care au condus la contabilizarea (constatarea) sau la reluarea (diminuarea) pierderii de valoare;

(b) mărimea pierderii de valoare constatată sau reluată;

(c) pentru un activ izolat:

- **natura activului; şi**
- **sectorul de prezentat primului nivel de informare sectorială de care aparţine activul (în conformitate cu norma IAS 14, dacă întreprinderea o aplică);**

(d) pentru o unitate generatoare de trezorerie:

- **o descriere a unităţii generatoare de trezorerie (de exemplu, dacă este vorba de o linie de produse, de o uzină, de o activitate, de o zonă geografică, de un sector de prezentat, aşa cum este el definit prin norma IAS 14 etc.);**
- **mărimea pierderii de valoare constatate sau reluate (diminuate), pe categorii de active şi pe sectoare de prezentat, ale primului nivel de informare sectorială a întreprinderii (aşa cum se prevede în norma IAS 14, dacă întreprinderea aplică această normă); şi**
- **dacă gruparea de active ce compun unitatea generatoare de trezorerie s-a schimbat de la estimarea anterioară (dacă această estimare a avut loc) a valorii recuperabile a unităţii generatoare de trezorerie, întreprinderea trebuie să descrie modul actual de grupare a activelor şi modul anterior, precum şi motivele ce au condus la schimbarea modului de identificare a unităţii generatoare de trezorerie;**

(e) dacă valoarea recuperabilă a activului (a unităţii generatoare de trezorerie) este preţul său net de vânzare sau valoarea sa de utilitate;

(f) dacă valoarea recuperabilă este preţul net de vânzare, baza utilizată pentru determinarea acestui preţ (prin referire la o piaţă activă sau în oricare alt mod); şi

(g) dacă valoarea recuperabilă este valoarea de utilitate, rata (ratele) de actualizare utilizată/e în estimarea actuală şi în estimarea anterioară (dacă o astfel de estimare a avut loc) a valorii de utilitate.

Dacă pierderile de valoare constatate (contabilizate) şi/sau reluate (diminuate), în cursul exercițiului, sunt, în mod global, de o mărime semnificativă, pentru situațiile financiare ale întreprinderii prezentate în ansamblul lor, întreprinderea trebuie să furnizeze o scurtă descriere:

- **a principalelor categorii de active afectate prin pierderile de valoare (reluările de pierderi de valoare), pentru care nu este furnizată nici o informație; şi**
- **principalele evenimente şi circumstanțe ce au condus la contabilizarea (reluarea) acestor pierderi de valoare, pentru care nu este furnizată nici o informație.**

O întreprindere este încurajată să furnizeze principalele ipoteze utilizate pentru determinarea valorii recuperabile a activelor (a unităților generatoare de trezorerie) în cursul exercițiului.

Dispoziții tranzitorii

Reluând această problemă, prezentată de noi în paragraful "Elemente introductive", să accentuăm ideea că norma IAS 36 trebuie să fie aplicată numai în mod **prospectiv**. Pierderile de valoare (sau reluările acestora), ce rezultă din aplicarea prezentei norme, trebuie să fie contabilizate în conformitate cu aceasta (de exemplu, în contul de profit şi pierdere, exceptând situația în care un activ este contabilizat la o mărime reevaluată. O pierdere de valoare contabilizată (reluată) pentru un activ reevaluat trebuie să fie contabilizată ca o reevaluare negativă (pozitivă).

Capitolul VII:

PLASAMENTELE ŞI INSTRUMENTELE FINANCIARE (INFORMARE ŞI PREZENTARE)

1. Litera şi spiritul normei IAS 25 "Contabilizarea plasamentelor" (Accounting for Investments)
2. Litera şi spiritul normei IAS 32 "Instrumentele financiare: informare şi prezentare" (Financial Instruments: Disclosure and Presentation)

1. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 25 "CONTABILIZAREA PLASAMENTELOR" (ACCOUNTING FOR INVESTMENTS)

1.1. Elemente introductive

- **Informații cu caracter preliminar**

Prezenta normă contabilă internațională perfecționată anulează și înlocuiește norma aprobată inițial, în octombrie 1985, de către Consiliul IASC. Ea este prezentată într-un format revizuit, care a fost adoptat pentru normele contabile internaționale, începând cu 1991. Textului aprobat inițial nu i-a fost adusă nici o modificare substanțială. Unii termeni au fost schimbați, pentru a se face alinierea la practicile actuale ale IASC.

Norma IAS 39 "Instrumentele financiare: contabilizare și evaluare" anulează și înlocuiește părțile din norma IAS 25 care tratează contabilizarea plasamentelor sub forma titlurilor privind împrumuturile sau capitalurile proprii și alte instrumente financiare. Norma IAS 25 rămâne în vigoare **pentru imobilele de plasament și alte plasamente nefinanciare,** care sunt excluse din câmpul de aplicare al normei IAS 39. Norma IAS 39 intră în vigoare pentru situațiile financiare ale exercițiilor deschise începând cu 1 ianuarie 2001.

Consiliul IASC a proiectat aprobarea unui expozeu-sondaj privind imobilele de plasament, în cursul anului 1999.

- **Câmpul de aplicare** (Scope)

Prezenta normă trebuie să fie aplicată contabilizării plasamentelor și informațiilor de furnizat.

Întreprinderile trebuie să contabilizeze plasamentele, conform textelor următoare, exceptând situația în care ele sunt întreprinderi specializate în plasamente, caz în care acestea din urmă sunt regizate de un text distinct, prezentat de noi în partea finală a prezentului paragraf.

Textele normei IAS 25 nu tratează:

(a) contabilizarea dobânzilor, redevențelor, dividendelor și chiriilor ce provin din plasamente (a se vedea normele IAS 18 "Veniturile activităților ordinare" și IAS 17 "Contractele de locație");
(b) participațiile în filiale (a se vedea norma IAS 27 "Situațiile financiare consolidate și contabilizarea participațiilor în filiale");
(c) participațiile în întreprinderile asociate (a se vedea norma IAS 28 "Contabilizarea participațiilor în întreprinderile asociate");
(d) participațiile în întreprinderile de tip joint-ventures (a se vedea norma IAS 31 "Informarea financiară relativă la participațiile în întreprinderile de tip joint-ventures");
(e) "goodwill"-urile, brevetele, mărcile și activele similare;
(f) contractele de locație-finanțare, așa cum sunt ele definite în norma IAS 17 "Contractele de locație";
(g) plasamentele regimurilor de pensionare și ale întreprinderilor de asigurări pe viață; și
(h) plasamentele în instrumente financiare, pentru care se aplică norma IAS 39.

- **Definiții** (Definitions)

În prezenta normă, următorii termeni au semnificația indicată în cele ce urmează:

Un plasament (an investment) este un activ deţinut de o întreprindere pentru a realiza creşterea bogăţiei sale, prin distribuiri (ca de exemplu, dobânzile, redevenţele, dividendele şi chiriile), pentru a realiza profituri în capital, sau pentru alte avantaje în favoarea întreprinderii care investeşte, asemănătoare celor obţinute prin relaţii comerciale. Stocurile, aşa cum sunt ele definite în norma IAS 2, nu sunt plasamente. De asemenea, imobilizările corporale, aşa cum sunt ele definite în norma IAS 16 (altele decât imobilele de plasament), nu sunt plasamente.

Un plasament curent (a current investment) este un plasament care, prin natura sa, este imediat realizabil şi care nu este destinat să fie deţinut mai mult de un an.

Un plasament pe termen lung (a long-term investment) este un alt plasament decât cel curent.

Un imobil de plasament (an investment property) este un plasament sub formă de terenuri sau construcţii, care nu sunt utilizate, în general, în sau pentru activităţile întreprinderii care investeşte, sau ale unei alte întreprinderi aparţinând aceluiaşi grup.

Valoarea justă (fair value) este mărimea pentru care un activ ar putea să fie schimbat între un cumpărător bine informat şi care este de acord şi un vânzător bine informat şi care este de acord, ambii acţionând în condiţii de concurenţă normală.

Valoarea de piaţă (market value) este mărimea care poate să fie obţinută din vânzarea unui plasament, pe o piaţă activă.

Negociabil pe o piaţă (marketable) presupune că există o piaţă activă, plecând de la care o valoare de piaţă (sau un indicator care permite să se calculeze o valoare de piaţă) este disponibil(ă).

1.2. Formele plasamentelor (Forms of Investments)

Întreprinderile deţin plasamente pentru diferite motive. Pentru unele întreprinderi, activitatea de plasament este un element important al activităţilor[1] şi aprecierea performanţei întreprinderii poate să depindă mult, sau integral, de rezultatele prezentate pentru această activitate. Unele deţin plasamente ca utilizări ale trezoreriei excedentare, altele efectuează plasamente excedentare, pentru a consolida o relaţie comercială sau pentru a stabili un avantaj comercial.

Unele plasamente sunt reprezentate de titluri sau documente similare, altele nu sunt reprezentate de astfel de elemente. După natură, un plasament poate să fie o creanţă, alta decât o creanţă comercială pe termen scurt sau pe termen lung, ce reprezintă o sumă monetară datorată purtătorului şi care este, de obicei, purtătoare de interes (dobândă); de asemenea, el poate să reprezinte un interes în rezultatele unei întreprinderi, ca de exemplu o acţiune. Majoritatea plasamentelor sunt reprezentate de drepturi financiare, dar unele sunt elemente corporale, ca de exemplu unele plasamente în terenuri sau în imobile şi plasamente direct în aur, diamante sau alte mărfuri negociabile pe o piaţă.

Pentru unele plasamente, există o piaţă activă pe care poate să fie stabilită o valoare de piaţă. Pentru aceste plasamente, valoarea de piaţă este un indicator al valorii juste. Pentru alte

---

[1] Întreprinderile pentru care activitatea de plasament este un element important al activităţilor, precum societăţile de asigurare şi unele bănci, fac adesea obiectul unor controale reglementare.

plasamente, nu există o piață activă și pentru determinarea valorii juste, sunt utilizate alte mijloace.

1.3. Clasificarea plasamentelor (Classification of Investments)

O întreprindere care face distincția între activele curente și activele pe termen lung, în situațiile sale financiare, trebuie să prezinte plasamentele curente, în categoria activelor curente, și plasamentele pe termen lung, în categoria activelor pe termen lung.

Întreprinderile care nu fac distincția, în bilanțul lor, între plasamentele curente și plasamentele pe termen lung, trebuie, totuși, să facă o distincție în scopuri de evaluare și determinare a valorii contabile ale plasamentului (a se vedea, ulterior, paragraful 5).

Plasamentele deținute, în principal, pentru protejarea, facilitarea sau dezvoltarea relațiilor de afaceri sau comerciale, calificate adesea ca fiind plasamente comerciale, nu sunt efectuate cu intenția de a le face disponibile, ca o resursă de trezorerie suplimentară, și, ca atare, sunt clasificate alături de plasamentele pe termen lung. Alte plasamente, precum imobilele de plasament, sunt deținute timp de mai mulți ani, cu intenția de a obține venituri și plusuri de valoare. Ele sunt clasificate alături de activele pe termen lung, chiar dacă sunt negociabile pe o piață.

Unele întreprinderi preferă să nu facă distincție între activele curente și cele pe termen lung, iar altele pot să fie obligate, din punct de vedere legal, să adopte o prezentare a bilanțului care nu face această distincție. O bună parte din aceste întreprinderi operează în domeniul financiar, ca de exemplu, băncile și întreprinderile de asigurări. Cu toate că aceste întreprinderi nu au intenția să-și vândă activele în cadrul activităților lor curente, ele consideră, în general, majoritatea plasamentelor lor ca fiind disponibile pentru necesitățile activităților lor curente.

Totuși, aceste întreprinderi pot să dețină plasamente considerate, în mod curent, ca fiind active pe termen lung, de exemplu, o bancă poate să posede acțiuni într-o societate de locație.

Un număr important de întreprinderi analizează, în consecință, plasamentele lor și le atribuie o valoare contabilă, după cum acestea prezintă caracteristici de plasamente curente sau de plasamente pe termen lung.

1.4. Costul plasamentelor (Cost of Investments)

Costul unui plasament include costurile de achiziție: comisioanele intermediarilor, onorariile, taxele, cheltuielile bancare etc.

Dacă un plasament este achiziționat, sau parțial achiziționat, prin emisiunea de acțiuni sau de alte titluri, costul de achiziție este valoarea justă a titlurilor emise și nu valoarea lor nominală. Dacă un plasament este achiziționat, parțial sau total, în schimbul unui alt activ, costul de achiziție al plasamentului este determinat prin referire la valoarea justă a activului dat în schimb. Poate să se ia în considerare valoarea justă a plasamentului achiziționat, dacă ea este mai ușor de stabilit.

Dobânzile, redevențele, dividendele și chiriile de primit dintr-un plasament sunt considerate, în general, venituri, deoarece ele reprezintă randamentul plasamentului. Totuși, în

unele circumstanţe, aceste intrări reprezintă o recuperare de cost şi nu fac parte din venituri. De exemplu, când o dobândă neplătită este angajată dinaintea achiziţiei unui plasament purtător de dobândă şi este, ca atare, inclusă în preţul plătit pentru achiziţie, dobânda primită (încasată) ulterior este repartizată între exerciţiul înaintea achiziţiei şi exerciţiul după achiziţie, partea dinaintea achiziţiei este dedusă din cost. Când dividendele aferente acţiunilor, provin din profiturile realizate înaintea achiziţiei, se aplică o prelucrare similară. Dacă este dificil să se facă o altă repartizare decât pe o bază arbitrară, costul plasamentului nu este diminuat, în mod normal, cu aceste dividende, decât dacă ele reprezintă, în mod clar, o recuperare a unei părţi a costului.

Diferenţa între costul de achiziţie şi valoarea de rambursare a unui plasament în titluri de împrumut este amortizată, în mod obişnuit, de către investitor, pe perioada între achiziţie şi scadenţa de rambursare, astfel încât să fie obţinut un randament constant prin plasament. Amortizarea supracotării/decotării, adică a diferenţei, este creditată sau debitată la rezultate, ca şi cum este vorba de o dobândă şi adăugată sau scăzută din valoarea contabilă a titlului. Valoarea contabilă ce rezultă devine atunci egală cu costul.

Exemplul 1[2]

Întreprinderea ALFA achiziţionează o participaţie de 25% în capitalul societăţii BETA. Plasamentul este plătit prin emisiunea a 5.000 de acţiuni ALFA, cu o valoarea nominală unitară de 5.000 de lei şi cu o valoare bursieră, în momentul operaţiei, de 7.000 de lei. O bancă a jucat rolul de intermediar şi a facturat onorarii de 2.000.000 de lei.

Costul de achiziţie al acţiunilor BETA este de:

(5.000 de acţiuni x 7.000 de lei/acţiune) + 2.000.000 de lei = 37.000.000 de lei.

Costul plasamentului poate să fie revizuit cu ocazia distribuirilor ulterioare.

Dacă, de exemplu, întreprinderea în care se posedă acţiuni distribuie ulterior dividende referitoare la beneficiile anterioare achiziţiei plasamentului, această distribuire trebuie considerată o rambursare parţială a preţului plătit. Într-adevăr, cu ocazia fixării preţului titlurilor a trebuit să se ţină cont de aceste beneficii, deoarece ele erau cunoscute în momentul în care plasamentul a fost realizat.

Exemplul 2

La 1 mai/N întreprinderea ALFA a cumpărat acţiuni GAMA, în valoare de 15.000.000 lei. În iulie/N ea primeşte dividende de 1.000.000 de lei, din rezultatul exerciţiului N-1.

Pentru că aceste dividende se referă la beneficii anterioare achiziţiei titlurilor, nu va fi vorba despre un venit financiar, ci de o rambursare parţială a preţului participaţiei, care coboară de la 15.000.000 la 14.000.000 de lei. Întreprinderea ALFA va contabiliza dividendele, după cum urmează:

	iulie/N		
Conturi în bănci în lei	=	Acţiuni GAMA[3]	1.000.000

Ulterior exerciţiului corespunzător achiziţiei, nu este totdeauna uşor să se determine originea dividendelor. Ca atare, pare să fie legitimă consideraţia că un dividend a fost distribuit din rezultatele anterioare datei plasamentului, în momentul în care distribuirile cumulate depăşesc beneficiile constatate începând cu această dată.

---

[2] Utilizarea a numeroase exemple cu plasamente în titluri este consecinţa faptului că norma IAS 39 va fi aplicabilă pentru situaţiile financiare ale exerciţiilor deschise începând cu 1 ianuarie 2001. Or, este cunoscut că norma IAS 25, dincolo de această dată, rămâne în vigoare numai pentru imobile de plasament şi alte plasamente nefinanciare.

[3] Considerând plasamentul ca fiind pe termen lung, contul în cauză se referă la "Titluri de participare".

Exemplul 2 (continuare)

Să presupunem că acţiunile GAMA deţinute de întreprinderea ALFA reprezintă 20 % din capitalul întreprinderii emitente.

Rezultatele şi dividendele distribuite de GAMA se prezintă altfel:

Informaţii	Exerciţiul N	Exerciţiul N+1	Exerciţiul N+2
Beneficii	24.000.000	29.000.000	
Dividende distribuite	8.000.000	11.000.000	38.000.000

Cum acţiunile GAMA au fost achiziţionate la 1/05/N, se poate considera că beneficiul realizat de GAMA între această dată şi sfârşitul anului este de 24.000.000 x 8/12 = 16.000.000 de lei. Această mărime este mai mare decât dividendele distribuite în exerciţiul N+1 şi, ca atare, dividendele în cauză pot fi considerate ca prelevate din beneficiile posterioare achiziţiei titlurilor. În contabilitatea întreprinderii ALFA, ele vor fi contabilizate astfel:

Exerciţiul N+1

Conturi la bănci în lei (11.000.0000 x 20%)	=	Venituri din participaţii	2.200.000

Pentru dividendele primite în N+2, trebuie să se compare beneficiile şi dividendele aferente perioadei 1/05/N – 31/12/N+1:

Beneficii cumulate:	16.000.000 + 29.000.000 =	45.000.000 de lei
Dividende cumulate:	11.000.000 + 38.000.000 =	49.000.000 de lei
Diferenţa		-4.000.000 de lei

Se constată că dividende în suma de 4.000.000 de lei, distribuite în exerciţiul N+2, trebuie să fie considerate ca o repartizare a beneficiilor anterioare achiziţiei acţiunilor.

Întreprinderea ALFA va contabiliza distribuirea de dividende din partea societăţii GAMA, în N+2, după cum urmează:

Exerciţiul N+2

Conturi la bănci în lei (38.000.000 x 20%)	=	%	7.600.000
		Acţiuni GAMA, (4.000.000 x 20%)	800.000
		Venituri din participaţii	6.800.000

Dacă există incertitudini, IASC precizează că dividendele nu trebuie să fie deduse din costul plasamentului decât dacă ele reprezintă "în mod clar" recuperarea unei părţi din preţul participaţiei.

Costul de achiziţie al obligaţiunilor

În cazul obligaţiunilor, costul de achiziţie trebuie să fie diminuat cu valoarea dobânzilor referitoare la perioada anterioară achiziţionării titlurilor.

Exemplul 3

Întreprinderea ALFA a cumpărat, la 31/03/N, 500 de obligaţiuni emise de societatea DELTA, pentru care a plătit 5.200.000 de lei. Valoarea nominală a unei obligaţiuni este de 10.000 de lei. Dobânzile, calculate pe baza unei rate de 30%, sunt încasate, anual, la 31 iulie.

Dobânzile încasate la 31/07/N se analizează astfel:

- perioada de la 1/08/N-1 până la 31/03/N:

500 obligaţiuni x 10.000 de lei/obligaţiune x 30% x 8/12 = 1.000.000 de lei

- perioada de la 1/04/N până la 31/07/N:

500 obligaţiuni x 10.000 de lei/obligaţiune x 30% x 4/12 = 500.000 de lei

1.500.000 de lei

Dobânzile încasate vor fi contabilizate astfel:

Conturi la bănci în lei	=	%	
		Obligaţiuni	1.500.000 / 1.000.000
		Venituri din plasamente	500.000

În urma înregistrării, costul de achiziţie al obligaţiunilor va fi de:
5.200.000 – 1.000.000 = 4.200.000 de lei.

Contabilizarea plasamentelor este facilitată de faptul că, în cadrul multor pieţe financiare, obligaţiunile sunt cotate la valoarea lor "pură" ("la baza cuponului"; "au pied du coupon"), adică o valoare din care sunt deduse dobânzile datorate. În general, această valoare se exprimă sub formă de procentaj aplicat la valoarea nominală.

Exemplul 4

La 1/05/N, o obligaţiune cu valoare nominală de 10.000 de lei este cotată la 97%. Calculate pe baza unei rate de 30%, dobânzile sunt plătite în fiecare an, la 31/07.

Cumpărătorul care achiziţionează obligaţiunea la 1/05/N va plăti:

- valoarea "pură": 10.000 x 97% =	9.700 de lei
- cuponul în curs (dobânzi calculate pentru intervalul 1/08/N-1 – 1/05/N): 10.000 x 30% x 9/12 =	2.250 de lei
	11.950 de lei

În realitate, costul de achiziţie al obligaţiunii nu va fi decât de 9.700 de lei, deoarece dobânzile plătite cu ocazia cumpărării vor fi recuperate cu ocazia încasării cuponului, la 31/07/N.

Contabilizarea primelor de emisiune şi de rambursare

Unele plasamente sunt rambursate la o valoare superioară costului de achiziţie. Este cazul obligaţiunilor cu primă de rambursare sau de emisiune[4].

Pentru cumpărător (investitor), această primă constituie un complement de venit. Prima trebuie să fie repartizată pe perioada situată între achiziţie şi rambursare, pentru a aduce venitul din plasament la o mărime constantă.

Exemplul 5

Întreprinderea ALFA subscrie, la 31/05/N, 600 obligaţiuni emise de societatea MEGA, obligaţiuni definite de următoarele caracteristici:

- valoarea nominală: 10.000 lei;
- preţul de emisiune: 97%;
- preţul de rambursare: 102%;
- rata dobânzii: 30%;
- rambursarea integrală la 31/05/N+5;
- dobânzile sunt plătite anual, la 31/05.

Obligaţiunile subscrise vor fi contabilizate astfel:

31/05/N

Obligaţiuni (600 x 10.000 x 97%)	=	Conturi la bănci în lei	5.820.000

[4] În principiu, se vorbeşte de "primă de emisiune", atunci când preţul de emisiune este mai mic decât valoarea nominală şi de "primă de rambursare", atunci când preţul de rambursare este mai mare decât valoarea nominală. Nu puţine sunt situaţiile în care se utilizează aceeaşi expresie pentru cele două cazuri.

Diferența între prețul de rambursare (10.200 de lei) și prețul de emisiune (9.700 de lei) va fi repartizată pe durata împrumutului (5 ani). Veniturile anuale aferente unei obligațiuni vor fi de:

- dobânzi: 10.000 x 30% = 3.000 de lei
- amortizarea primei de emisiune și de rambursare:
(10.200 – 9.700)/5 ani = 100 de lei

3.100 de lei

și vor fi contabilizate astfel:

31/05/N+1

%	=		
		Venituri din plasamente	1.860.000
Conturi la bănci în lei (600 x 3.000)			1.800.000
Obligațiuni (600 x 100)			60.000

Costul obligațiunilor se va apropia astfel, în mod progresiv, de prețul de rambursare și va atinge această valoare la expirarea duratei împrumutului.

1.5. Valoarea contabilă a plasamentelor (Carrying Amount of Investments)

- **Plasamentele curente**

Plasamentele clasificate ca active curente trebuie să fie contabilizate în bilanț:
(a) fie la valoarea de piață;
(b) fie la cea mai mică valoare dintre cost și prețul de piață.

Dacă plasamentele curente sunt contabilizate la cea mai mică valoare dintre cost și valoarea de piață, valoarea contabilă trebuie să fie determinată fie pe baza unui portofoliu global, în totalitate sau pe categorie de plasamente, fie pe o bază individuală.

Opiniile diferă asupra celei mai adecvate valori contabile pentru plasamente. **Unii** susțin că, pentru situațiile financiare întocmite pe baza metodei costului istoric, este aplicabilă plasamentelor regula generală de evaluare la **cea mai mică valoare dintre cost și valoarea netă de realizare**; și, pentru că majoritatea plasamentelor curente sunt negociabile pe o piață, valoarea contabilă este cea mai mică valoare dintre cost și valoarea de piață. Adepții acestei metode de determinare a valorii contabile susțin că ea oferă o evaluare prudentă a bilanțului și nu conduce la contabilizarea la rezultate a profiturilor latente. De asemenea, se subliniază că schimbările accidentale ale prețului pieței, care se pot inversa, nu sunt contabilizate din simplul fapt al alegerii unei date de închidere particulare. **Alții** argumentează că, deoarece plasamentele curente sunt rezerve de bogăție realizabile continuu sau substitute de trezorerie, este adecvat să fie evaluate la **valoarea justă, care, de obicei, este valoarea de piață**. Întreprinderea nu este vizată prin costul acestor elemente, ci prin trezoreria pe care ea o poate obține cedându-le. Plasamentele se disting de stocuri, deoarece ele pot să fie vândute, în general, fără dificultate, în timp ce ar fi, în mod normal, neadecvat să se contabilizeze un profit asupra vânzării stocurilor, înainte ca vânzarea lor să fie asigurată. Nici un plasament nu este indispensabil activității – de exemplu, un plasament în titluri de capitaluri proprii poate să fie vândut și venitul reinvestit într-un cont de depozit bancar, fără a genera un dezavantaj pentru întreprindere – și, ca atare, este adecvat să fie evaluat la valoarea de piață. Adepții evaluării la valoarea de piață adaugă că o prezentare a plasamentelor la costul istoric permite conducerii să contabilizeze rezultate, atunci când ea dorește, deoarece plasamentele alese pot

să fie vândute şi răscumpărate imediat, iar profitul ce rezultă, înregistrat la rezultate, cu toate că astfel de tranzacţii nu schimbă poziţia economică a întreprinderii.

În general, întreprinderea este vizată de valoarea totală a portofoliului său de plasamente curente şi nu de valoarea fiecărui plasament individual, deoarece plasamentele sunt deţinute în mod colectiv, ca rezervă de bogăţie. În coerenţă cu o astfel de analiză, plasamentele contabilizate la cea mai mică valoare dintre cost şi valoarea de piaţă sunt evaluate pe baza unui portofoliu global, în totalitate sau pe categorii de plasamente, şi nu pe o bază individuală. Totuşi, unii specialişti obiectează asupra faptului că evaluarea pe baza unui portofoliu permite să se compenseze pierderile prin profituri latente.

- **Plasamentele pe termen lung** (long-term investments)

Plasamentele clasificate ca active pe termen lung trebuie să fie contabilizate în bilanţ:

(a) fie la nivelul costului;

(b) fie la nivelul mărimilor reevaluate;

(c) fie, în cazul titlurilor de capitaluri proprii, negociabile pe o piaţă, la cea mai mică valoare dintre cost şi valoarea de piaţă determinată pe o bază de portofoliu.

Dacă sunt utilizate mărimile reevaluate, trebuie să fie adoptată o politică referitoare la frecvenţa reevaluărilor şi trebuie să fie reevaluată, în acelaşi timp, o întreagă categorie de plasamente pe termen lung.

Pentru a realiza o reducere diferită de cea temporară, trebuie să fie micşorată valoarea contabilă a tuturor plasamentelor pe termen lung, astfel de diminuări fiind determinate şi realizate în mod individual pentru fiecare plasament.

Plasamentele pe termen lung sunt contabilizate, de obicei, la nivelul costului. Totuşi, dacă apare o scădere care nu are caracter temporar în valoarea unui plasament pe termen lung, pentru contabilizarea diminuării este redusă valoarea contabilă. Indicaţii privind valoarea unui plasament pot să fie obţinute graţie valorii sale de piaţă, indicaţii ce vizează activele şi rezultatele societăţii în care întreprinderea a investit şi graţie fluxurilor de trezorerie aşteptate din acest plasament. De asemenea, trebuie să se ţină cont de riscul, forma şi mărimea interesului deţinut de investitor. Restricţiile privind distribuirile la nivelul societăţii deţinute sau restricţiile de a dispune liber de plasament, la nivelul investitorului, pot să afecteze valoarea atribuită plasamentului.

Multe dintre plasamentele pe termen lung sunt importante, din punct de vedere individual, pentru investitor. Ca atare, valoarea contabilă a plasamentelor pe termen lung este determinată, de obicei, pe o bază individuală. Totuşi, în unele ţări, titlurile de capitaluri proprii negociabile pe o piaţă şi incluse în categoria plasamentelor pe termen lung pot să fie contabilizate la cea mai mică valoare dintre cost şi valoarea de piaţă determinată pe baza unui portofoliu. În acest caz, diminuările temporare şi reluările lor sunt înscrise la capitaluri proprii.

Diminuările valorii contabile a plasamentelor pe termen lung, ce provin dintr-o altă bază decât cea temporară, sunt contabilizate în contul de profit şi pierdere, exceptând situaţia în care ele compensează o reevaluare precedentă. Dacă apare o creştere a valorii plasamentului sau în măsura în care cauzele diminuării au dispărut, diminuările de valoare contabilă pot să fie reluate. Totuşi, în unele ţări, diminuările de valoare contabilă nu sunt reluate.

- **Reevaluările** (Revaluations)

Uneori, plasamentele pe termen lung sunt **reevaluate la valoarea justă**. Pentru a asigura coerența, este adoptată o politică ce fixează frecvența reevaluărilor și toate plasamentele pe termen lung sunt reevaluate în același timp sau, cel puțin, o categorie dintre acestea.

- **Imobilele de plasament** (Investments properties)

O întreprindere ce deține imobile de plasament trebuie:

(a) fie să le trateze ca bunuri imobiliare, conform normei IAS 16 "Imobilizările corporale";

(b) fie să le contabilizeze ca plasamente pe termen lung.

Unele întreprinderi aleg să contabilizeze imobilele de plasament ca plasamente pe termen lung. **Alte întreprinderi** preferă să contabilizeze imobilele de plasament și amortizarea lor, conform metodei contabile aplicabile în materie de imobilizări corporale, conform normei IAS 16.

Întreprinderile care contabilizează imobilele de plasament în categoria plasamentelor pe termen lung consideră că schimbările valorii juste, de obicei sub formă de valoare de piață, sunt mai importante decât amortizarea lor. Ca atare, imobilele fac obiectul unei reevaluări periodice (sistematice). Atunci când valorile juste sunt contabilizate ca valoare contabilă, orice schimbare de valoare contabilă este contabilizată în conformitate cu prevederile subparagrafului următor. Dacă valorile juste nu sunt înregistrate în contabilitate ca valoare contabilă, ele sunt indicate în notele anexe.

1.6. Schimbările în valoarea contabilă a plasamentelor (Changes in carrying amount of investments)

O întreprindere care contabilizează plasamentele curente la valoarea de piață trebuie să adopte și să aplice de o manieră coerentă și permanentă o metodă de contabilizare conform căreia creșterile și diminuările de valoare contabilă trebuie să fie contabilizate:

(a) fie ca venit sau cheltuială;

(b) fie conform celor ce urmează.

O creștere a valorii contabile ce provine din reevaluarea plasamentelor pe termen lung trebuie să fie creditată în capitalurile proprii, sub formă de diferență din reevaluare. În măsura în care o diminuare a valorii contabile compensează o creștere anterioară, pentru același plasament, care a fost creditată la diferențe din reevaluare și nu a fost ulterior reluată sau utilizată, această diminuare trebuie să fie imputată asupra diferenței din reevaluare. În toate celelalte cazuri, o diminuare de valoare contabilă trebuie să fie contabilizată la cheltuieli. O reevaluare pozitivă, direct legată de o diminuare anterioară a valorii contabile a aceluiași plasament ce a fost contabilizat la cheltuieli trebuie să fie creditată la venituri, la nivelul diminuării anterior înregistrate.

1.7. Ieşirile de plasamente (Disposals of investments)

Cu ocazia ieşirii unui plasament, diferența între veniturile nete din cesiune și valoarea contabilă trebuie să fie contabilizată ca venit sau cheltuială. Dacă plasamentul era un activ curent contabilizat pe o bază de portofoliu, la cea mai mică valoare dintre cost și valoarea de piață, profitul sau pierderea privind vânzarea trebuie să fie bazat(ă) pe cost. Dacă, anterior, plasamentul fusese reevaluat sau fusese contabilizat la valoarea de piață, cu o creştere a valorii contabile transferate la diferențe din reevaluare, întreprinderea trebuie să adopte o metodă care constă fie în a credita mărimea fiecărei diferențe din reevaluare corespunzătoare restante (rămase), la venituri, fie în a o transfera la rezultate nedistribuite. Această metodă trebuie să fie aplicată în mod coerent și permanent, conform normei IAS 8.

Orice diminuare a valorii de piață a plasamentelor curente, contabilizate la cea mai mică valoare dintre cost şi valoarea de piață, pe baza unui portofoliu, este determinată ținând cont de costul ansamblului portofoliului; fiecare plasament continuă să fie contabilizat la nivelul costului. Ca atare, profitul sau pierderea privind vânzarea unui plasament individual este calculat(ă) ținând cont de costul său; totuşi, trebuie să fie calculată diminuarea globală a valorii de piață a portofoliului.

Atunci când o întreprindere cedează o parte dintr-un plasament particular (special), părții cedate trebuie să îi fie atribuită o valoare contabilă. Această valoare contabilă este determinată, de obicei, plecând de la valoarea contabilă medie a întregului plasament.

1.8. Transferurile de plasamente (Transfers of investments)

Pentru plasamentele pe termen lung reclasificate în categoria plasamentelor curente, transferurile trebuie să fie făcute:

(a) la cea mai mică valoare dintre cost şi valoarea contabilă, dacă plasamentele curente sunt contabilizate la cea mai mică valoare dintre cost şi valoarea de piață. Dacă plasamentul fusese anterior reevaluat, orice diferență din reevaluarea corespunzătoare restantă (rămasă) trebuie să fie reluată cu ocazia transferului;

(b) la valoarea contabilă, dacă plasamentele curente sunt contabilizate la valoarea de piață. Dacă schimbările în valoarea de piață a plasamentelor curente afectează rezultatul, orice diferență din reevaluarea corespunzătoare restantă (rămasă) trebuie să fie transferată la rezultate.

Plasamentele reclasificate din categoria "curente" în categoria "pe termen lung" trebuie să fie transferate, în mod individual, la cea mai mică valoare dintre cost şi valoarea de piață sau la valoarea de piață, dacă ele fuseseră anterior contabilizate la această valoare.

1.9. Arbitrajul în cadrul unui portofoliu (Switches of investments in a portofolio)

O întreprindere care are o activitate importantă de plasamente menține în mod clasic un portofoliu de plasamente, în care arbitrează (trades) în mod constant. Prin aceasta, întreprinderea caută să amelioreze calitatea şi randamentul portofoliului său de plasament. Cu ocazia cesiunii unui plasament dat, fondurile eliberate sunt disponibile pentru o reinvestire sau pot să fie conservate ca element de trezorerie a portofoliului de plasament.

În privința schimbărilor continue de plasamente în compoziția unui astfel de portofoliu există diferite opinii relativ la prelucrarea contabilă adecvată a cesiunii unui plasament dat:

(a) unii specialişti susțin că orice excedent sau deficit, rezultat din diferența între veniturile nete ale vânzării şi valoare contabilă reprezintă o pierdere sau un profit realizat care ar trebui să fie contabilizat imediat la rezultate;

(b) alți specialişti pretind că vânzarea (cesiunea) reflectă pur şi simplu o ajustare a constituirii portofoliului şi nu generează nici o creştere sau diminuare de valoare, deoarece este vorba numai de substituirea unui plasament cu un altul şi, ca atare, în rezultate nu ar trebui să apară nici un profit sau nici o pierdere;

(c) o a treia categorie preferă o poziție de mijloc, în care diferența între veniturile nete ale vânzării şi cost este raportată la rezultat pe o durată determinată.

Soluția (a) este metoda preferențială. Soluția (b) nu este adecvată decât atunci când este utilizată convenția valorii de piață şi când schimbările valorii de piață sunt incluse la rezultat, deoarece ajustările la valoarea de piață au fost deja contabilizate. Soluția (c) este inadecvată, deoarece ea nu permite să se contabilizeze întregul profit sau întreaga pierdere, în exercițiul în care această pierdere sau acest profit este realizat.

1.10. Contul de profit şi pierdere (Income statement)

În rezultat, trebuie să fie incluse următoarele elemente:

(a) veniturile plasamentelor ce provin:

- **din dobânzi, redevențe, dividende şi chirii ale plasamentelor curente şi pe termen lung;**
- **din profiturile şi pierderile din cesiunea plasamentelor curente;**
- **din profiturile şi pierderile latente privind plasamentele curente contabilizate la valoarea de piață, atunci când este adoptată această metodă;**
- **din diminuările valorii de piață şi din reluările acestor diminuări, necesare pentru contabilizarea plasamentelor curente la cea mai mică valoare dintre cost şi valoarea de piață;**

(b) diminuările valorii contabile, exceptând dintre ele scăderile temporare de valoare ale plasamentelor pe termen lung şi reluările acestor diminuări;

(c) profiturile şi pierderile din cesiunea plasamentelor pe termen lung, calculate conform metodologiei aplicate în subparagraful "Ieşirile de plasamente".

Unele întreprinderi care contabilizează plasamentele lor curente la valoarea de piață, deoarece acestea sunt o rezervă de bogăție disponibilă în mod liber, contabilizează orice profit sau pierdere din valoarea de piață în contul de profit şi pierdere, în acelaşi mod ca profiturile şi pierderile din cesiuni. Totuşi, unele țări interzic includerea unor astfel de profituri în rezultate; aceste profituri sunt atunci creditate direct în capitalurile proprii şi contabilizate ca diferență din reevaluare, pentru plasamentele pe termen lung.

Dacă plasamentele curente sunt contabilizate la cea mai mică valoare dintre cost şi valoarea de piață, orice diminuare a valorii de piață şi orice reluare a acestor diminuări sunt incluse în contul de profit şi pierdere, ca profiturile şi pierderile din cesiuni.

Orice diminuare, cu excepția celei temporare, a valorii contabile a plasamentelor pe termen lung, reluările acestor diminuări şi profiturile şi pierderile din cesiunea plasamentelor pe termen lung sunt incluse la rezultate şi prezentate conform normei IAS 8.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAS

1.11. Întreprinderile specializate în plasamente (Specialised investment entreprises)

Întreprinderile specializate în plasamente, care au interdicția de a distribui profituri din cesiunea de plasamente, pot să excludă din rezultatul lor schimbările de valoare ale plasamentelor, indiferent că acestea sunt realizate sau nu, dacă ele contabilizează plasamentele lor la valoarea justă. Aceste întreprinderi trebuie să includă în situațiile lor financiare un rezumat al tuturor mișcărilor de valoare ale plasamentelor lor, în cursul exercițiului.

În unele țări există întreprinderi specializate în plasamente, a căror activitate principală este deținerea unui portofoliu de valori mobiliare negociabile pe o piață, pentru acționarii lor. Aceste întreprinderi contabilizează plasamentele lor la valoarea justă, care, de obicei, capătă expresia de valoare de piață, deoarece este metoda cea mai adecvată în astfel de circumstanțe. Ele consideră că profiturile şi pierderile realizate din plasamentele lor sunt, din punct de vedere substanțial (economic), identice cu profiturile şi pierderile latente; în consecință, ele le contabilizează în acelaşi mod. Aceste întreprinderi furnizează în **notele anexe** un rezumat al tuturor mişcărilor în valoarea plasamentelor lor, pentru exercițiul în cauză.

Statutele acestor întreprinderi le interzic să distribuie prin dividende profiturile din cesiunea plasamentelor şi le impun să facă distincție între rezultatul ce provine din dobânzi şi dividende şi profiturile şi pierderile din cesiunea plasamentelor. Ca atare, aceste întreprinderi exclud din rezultatul lor toate schimbările de valoare ale plasamentelor, indiferent că acestea sunt realizate sau nu.

1.12. Impozitele (Taxes)

Contabilizarea consecințelor fiscale ce rezultă din aplicarea prezentei norme este tratată în conformitate cu norma IAS 12 "Impozitele asupra rezultatului".

1.13. Informațiile de furnizat (Disclosure)

Întreprinderile trebuie să furnizeze următoarele informații:

(a) metodele contabile utilizate pentru:

- **determinarea valorii contabile a plasamentelor;**
- **tratarea schimbărilor valorii de piață a plasamentelor curente contabilizate la valoarea de piață; şi**
- **tratarea diferenței din reevaluare, cu ocazia vânzării unui plasament reevaluat;**

(b) mărimile semnificative incluse în rezultat, în numele:

- **dobânzilor, redevențelor, dividendelor şi chiriilor plasamentelor curente şi pe termen lung;**
- **profiturilor şi pierderilor din cesiunea plasamentelor curente; şi**
- **schimbărilor de valoare relative la aceste plasamente;**

(c) valoarea de piață a plasamentelor negociabile pe o piață, dacă acestea nu sunt contabilizate la valoarea de piață;

(d) valoarea justă a imobilelor de plasament, dacă acestea sunt contabilizate ca plasamente pe termen lung şi nu sunt contabilizate la valoarea justă;

(e) restricţiile semnificative privind posibilitatea realizării plasamentelor sau recuperarea veniturilor acestor plasamente şi a veniturilor din cesiunea lor;

(f) pentru plasamentele pe termen lung, contabilizate la nivelul mărimilor reevaluate:

- **politica relativă la frecvenţa reevaluărilor;**
- **data ultimei reevaluări; şi**
- **bazele reevaluării şi recursul eventual la un evaluator extern;**

(g) mişcările diferenţei din reevaluare, în cursul exerciţiului şi natura acestor mişcări;

(h) pentru întreprinderile a căror activitate principală este deţinerea de plasamente, o analiză a portofoliului de plasamente.

Pentru a ajuta utilizatorul în înţelegerea situaţiilor financiare, **pot** să fie furnizate şi următoarele informaţii:

(a) o analiză pe categorii de plasamente pe termen lung;

(b) o estimare realizată de conducerea întreprinderii a valorii juste a plasamentelor care nu sunt negociabile pe o piaţă;

(c) pentru plasamentele ce nu sunt negociabile pe o piaţă, metoda de apreciere a valorii lor utilizate pentru compararea cu mărimea costului, dacă această metodă este aplicabilă;

(d) mărimea oricărei diferenţe precedente din reevaluare, ce se raportează la plasamentele redate în cursul exerciţiului şi care fusese anterior distribuită sau încorporată în capital; şi

(e) indicaţii referitoare la orice plasament individual ce are o pondere importantă în activele întreprinderii.

1.14. Comparaţia cu alte texte şi practicile europene

In **Statele Unite**, vechea normă FAS 12 solicita ca plasamentele pe termen scurt şi cele pe termen lung să fie considerate portofolii **distincte**, evaluate la cost de achiziţie sau la valoarea de piaţă, dacă aceasta din urmă era mai mică. Minusurile de valoare constatate pentru plasamentele pe termen scurt erau înregistrate la cheltuielile exerciţiului, în timp ce minusurile de valoare relative la plasamentele pe termen lung erau imputate asupra capitalurilor proprii.

Noua normă (FAS 115), emisă în 1993, dar aplicabilă începând cu 15 decembrie 1995, a modificat radical regulile referitoare la clasificarea şi evaluarea titlurilor[5]. Prin această normă, plasamentele sunt împărţite în trei categorii:

---

[5] Norma americană FAS 115 "Contabilizarea unor instrumente financiare" (Accounting for certain investments in debt equity securities) a fost analizată de noi în primul volum al lucrării *Sisteme contabile comparate* (Contabilităţile anglo-saxone), Editura Economică, 1999, paginile 317-323.

- **creanțele pe care întreprinderea are intenția să le conserve până la scadență** (held-to-maturity);
- **titlurile de plasament** (trading securities): acțiuni și creanțe achiziționate și deținute cu intenția de a le revinde, într-un viitor apropiat;
- **alte plasamente** (avaible-for-sale): toate plasamentele ce nu fac parte din nici una din categoriile precedente.

La închiderea exercițiului, plasamentele sunt evaluate conform următoarelor reguli:

- creanțele pe care întreprinderea are intenția să le conserve până la scadență: costul de achiziție diminuat cu un eventual provizion pentru depreciere;
- titlurile de plasament: valoarea de piață și înregistrarea la rezultate a plusurilor și minusurilor de valoare nerealizate;
- alte plasamente: valoarea de piață și contabilizarea plusurilor și minusurilor de valoare la capitaluri proprii.

Directiva a IV-a a Uniunii Europene nu dă indicații precise referitoare la contabilizarea și evaluarea plasamentelor. După ce consacră evaluarea la costuri istorice, ea menționează, totuși, că statele membre pot să autorizeze reevaluarea imobilizărilor și, deci, a plasamentelor pe termen lung.

Regulile franceze în materie de evaluare a plasamentelor sunt întrucâtva diferite de cele aferente normei internaționale.

Astfel, cheltuielile de achiziție a titlurilor nu constituie un element al costului plasamentelor, ci o cheltuială a exercițiului în care are loc achiziția.

La închiderea exercițiului, regulile de evaluare a titlurilor sunt mai restrictive:

- toate plasamentele sunt evaluate, în mod normal, la cea mai mică valoare dintre costul de achiziție și valoarea de piață;
- plasamentele pe termen lung (titlurile imobilizate) pot să facă, totuși, obiectul unei reevaluări: altfel spus, să fie contabilizate la valoarea lor justă.

În caz de cesiune a titlurilor reevaluate, diferența din reevaluare este raportată, în mod imperativ, la rezultatul exercițiului în care are loc cesiunea, ceea ce presupune că ea nu poate să fie virată direct la rezerve.

În ceea ce privește **practicile europene**, în conturile consolidate, plasamentele pe termen lung nu reprezintă decât o pondere mică, deoarece participațiile în filiale, întreprinderi asociate și întreprinderi de tip "joint ventures" sunt, se știe, eliminate.

Aceste plasamente sunt aproape totdeauna evaluate la costul de achiziție, diminuat cu deprecierile necesare. Unele întreprinderi, puține la număr, furnizează o informare detaliată asupra manierei în care astfel de provizioane sunt calculate.

În majoritatea cazurilor, plasamentele pe termen scurt sunt evaluate la cea mai mică valoare dintre costul de achiziție și valoarea de piață. Unele întreprinderi aleg, totuși, evaluarea pe baza valorii de piață.

1.15. Consecinţele aplicării normei IAS 25 asupra interpretării situaţiilor financiare

Evaluarea plasamentelor conduce la mărimi care pot să fie foarte diferite, în funcţie de metoda şi opţiunile utilizate.

- **Problema distincţiei curent/termen lung**

Distincţia între plasamentele curente şi cele pe termen lung se bazează, mai ales, pe posibilitatea de a le realiza imediat şi pe durata de deţinere prevăzută de întreprindere.

O întreprindere care doreşte să majoreze indicatorii săi de lichiditate va avea dreptul să considere majoritatea elementelor din portofoliul său ca făcând parte din plasamentele curente, pretinzând că nu are intenţia să le conserve mai mult de un an.

Cunoscut fiind faptul că metodele de evaluare utilizabile depind de durata de deţinere prevăzută, alegerea poate să depindă, de asemenea, de valoarea care se doreşte să fie reţinută. Ca atare, o întreprindere ce doreşte să atribuie plasamentelor sale o valoare mai mare decât valoarea de piaţă va trebui să le includă în categoria plasamentelor pe termen lung.

- **Probleme privind evaluarea plasamentelor curente**

Deşi întreprinderile au posibilitatea alegerii între valoarea de piaţă şi cea mai mică valoare dintre costul de achiziţie şi valoarea de piaţă, numai soluţia valorii de piaţă permite contabilizarea plusurilor de valoare nerealizate.

Exemplul 6

Să presupunem că o acţiune a fost achiziţionată la un cost de 11.000 de lei. La închiderea exerciţiului, acţiunea nu mai valorează decât 10.000 de lei. Indiferent care este metoda folosită, acţiunea va figura în bilanţ la valoarea de 10.000 de lei.

Să admitem acum că, fiind cotată, cursul acţiunii, la închiderea exerciţiului este de 11.500 de lei. Valoarea sa bilanţieră va fi:

- în conformitate cu evaluarea la valoarea de piaţă: 11.500 de lei;
- în conformitate cu metoda celei mai mici valori: 11.000 de lei.

Este de aşteptat ca întreprinderile mai puţin rentabile să aleagă metoda bazată pe valoarea de piaţă, cu speranţa de a ameliora profitul lor în caz de creştere a cursurilor. Întreprinderile care folosesc metoda celei mai mici valori pot să obţină un rezultat identic, prin cedarea titlurilor al căror curs este în creştere înainte de închiderea exerciţiului curent şi pe care să le răscumpere la începutul exerciţiului următor. În felul acesta, ele transformă plusurile de valoare nerealizată (şi, ca atare, necontabilizate) într-un câştig realizat (şi, ca atare, contabilizat).

În cazul deprecierii globale a profitului, este rar ca, prin aplicarea celor două metode, să se ajungă la aceeaşi valoare. În timp ce, prin aplicarea celei mai mici valori, portofoliul poate să fie evaluat global pe categorii de plasamente şi la nivelul fiecărui titlu, ceea ce permite compensarea între plusurile şi minusurile de valoare ale diferitelor titluri, evaluarea la valoarea de piaţă se face la nivelul fiecărui titlu[6].

---

[6] Deşi, am precizat anterior, norma IAS 25 pledează pentru o evaluare bazată pe un portofoliu global şi nu pentru o evaluare pe o bază individuală.

Exemplul 7
Să presupunem următorul portofoliu:

în lei

Conținutul portofoliului	Costul de achiziție unitar	Valoarea unitară de piață la închiderea exercițiului
Acțiuni:		
20 acțiuni ALFA	9.000	7.000
20 acțiuni BETA	11.000	12.000
Obligațiuni:		
10 obligațiuni GAMA	5.000	6.500

Portofoliul s-a depreciat pentru suma de 20 de acțiuni ALFA x (9.000-7.000) = 40.000 de lei, dar **valoarea sa bilanțieră** va avea imagini diferite, în funcție de metoda utilizată.

(i) Conform valorii de piață:

(20 x 7.000 + 20 x 12.000) + 10 x 6.500 = 445.000 de lei

(ii) Conform metodei bazate pe cea mai mică valoare:

în lei

Portofoliul	Costul total de achiziție	Valoarea totală de piață la închiderea exercițiului
Acțiuni:		
acțiunile ALFA	180.000	140.000
acțiunile BETA	220.000	240.000
	400.000	380.000
Obligațiuni:		
obligațiuni GAMA	50.000	65.000
	450.000	445.000

- procedând la o evaluare globală: 445.000 de lei
- procedând la o evaluare pe fiecare categorie de titluri:

  380.000 + 50.000 = 430.000 de lei
- procedând la o evaluare pe fiecare titlu:

  140.000 + 220.000 + 50.000 = 410.000 de lei

În privința cesiunii plasamentelor curente, cazul caracteristic este cel al plasamentelor neevaluate: beneficiul sau pierderea realizat(ă) cu ocazia vânzării unui plasament este înregistrat(ă) la veniturile sau la cheltuielile exercițiului în curs; rezultatul cesiunii este dat de diferența între venitul din vânzări, din care s-au dedus cheltuielile de cesiune, și valoarea contabilă a plasamentului.

Exemplul 8

O întreprindere posedă următoarele plasamente curente, contabilizate la cea mai mică valoare dintre costul de achiziție și valoarea de piață:

Titluri de plasament	Cost de achiziție unitar
40 acțiuni GAMA	14.000 de lei
50 acțiuni DELTA	18.000 de lei

La 31/12/N-1, aceste titluri au făcut obiectul unui provizion pentru depreciere, după cum urmează:

- acțiunile GAMA 60.000 de lei
- acțiunile DELTA 120.000 de lei

La 31/05/N, întreprinderea vinde acțiunile sale GAMA, la cursul de 13.000 de lei. Cheltuielile de cesiune sunt de 5.000 de lei. Rezultatul cesiunii este de:

- venituri din vânzare: (40 x 13.000) – 5.000 = 515.000 de lei
- valoarea contabilă: (40 x 14.000) – 60.000 = 500.000 de lei

15.000 de lei

Operația de cesiune va fi contabilizată astfel:

31/05/N

Conturi la bănci în lei		515.000
Provizioane pentru deprecierea acțiunilor GAMA		60.000
	Acțiuni GAMA (40 x 14.000)	560.000
	Câștiguri din cesiunea plasamentelor	15.000

Dacă la 31/12/N cursul acțiunilor DELTA ar fi de 16.000 de lei, s-ar impune un provizion pentru depreciere de 50 de acțiuni x (18.000-16.000) = 100.000 de lei, ceea ce ar genera următoarea înregistrare de ajustare:

Provizioane pentru deprecierea acțiunilor DELTA	=	Venituri din provizioane pentru deprecierea activelor circulante (120.000-100.000)	20.000

În cazul în care cesiunea se referă la un plasament curent inclus într-un portofoliu ce a făcut obiectul unei deprecieri globale, rezultatul cesiunii este calculat pe baza costului de achiziție al plasamentului cedat și provizionul global ajustat în consecință.

Transformarea unui plasament pe termen lung într-un plasament curent presupune mai multe rezolvări:

- pentru întreprinderile care aleg să contabilizeze plasamentele lor curente la cea mai mică valoare dintre costul de achiziție şi valoarea de piață, transformarea se efectuează la cea mai mică valoare dintre costul de achiziție şi valoarea contabilă;
- pentru întreprinderile care contabilizează plasamentele lor curente la valoarea de piață, transformarea se efectuează la valoarea contabilă.

- **Probleme privind evaluarea plasamentelor pe termen lung**

După cum am văzut anterior, plasamentele pe termen lung pot să fie evaluate fie la nivelul costului, fie la nivelul mărimilor reevaluate (valoarea justă), fie, în cazul titlurilor de capitaluri proprii negociabile pe o piață, la cea mai mică valoare dintre cost şi valoarea de piață determinată pe o bază de portofoliu.

Contrar plasamentelor curente, plusurile de valoare **nerealizate,** în cazul plasamentelor pe termen lung, nu pot să fie contabilizate la venituri. Ca atare, reevaluarea are ca efect majorarea (uneori exagerată) a capitalurilor proprii, cu efecte "utile" pentru întreprinderile supraîncărcate.

Orice reevaluare de active pune problema determinării "valorii juste". Dacă titlurile sunt cotate, cursul bursier constituie o referință de neocolit. Dacă ele nu sunt cotate, investitorul dispune de o marjă mare de manevră. Pentru că, într-adevăr, este foarte uşor să se aleagă, dintre multiplele metode de evaluare a unei întreprinderi (valoarea de randament, valoarea patrimonială, valoarea actualizată a fluxurilor de trezorerie viitoare etc.), metoda care îi convine cel mai mult, în funcție de plusul de valoare (din reevaluare) care se doreşte să se "constate".

- **Probleme privind cesiunea plasamentelor**

Atunci când titlurile cedate au fost achiziționate la prețuri diferite, apare problema calculului costului lor. Ca şi în cazul stocurilor, trebuie aleasă o metodă ce leagă ordinea de cesiune cu ordinea intrării în portofoliu. Cele trei metode utilizate pentru stocuri (FIFO, CMP, LIFO) par să fie utilizabile şi pentru plasamente.

Aplicarea unei metode sau a altèia conduce la valori şi, deci, la rezultate din cesiune diferite. Dar, ținând cont de faptul că prețurile titlurilor nu evoluează toate în acelaşi sens şi că variațiile cursurilor se pot inversa cu rapiditate, aceste metode sunt aproape echivalente (ca efecte), pe termen lung. Ca atare, problema alegerii lor este una de ordin secundar, cu condiția, totuşi, ca aceeaşi metodă să fie aplicată în mod constant la ansamblul titlurilor. Putem să ne asigurăm, astfel, că întreprinderea nu va căuta, pe această cale, să manipuleze rezultatul său.

În orice caz, se poate constata că litera şi spiritul normei IAS 25, atât pentru plasamentele curente cât şi pentru cele pe termen lung, au redus mult posibilitățile de "netezire" a rezultatelor şi, deci, de cosmetizare a conturilor. Ca să nu mai vorbim de aportul literei şi spiritului normei IAS 8, în materie de schimbare de metodă.

2. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 32 "INSTRUMENTELE FINANCIARE: INFORMARE ŞI PREZENTARE" (FINANCIAL INSTRUMENTS: DISCLOSURE AND PRESENTATION)

2.1. Elemente introductive

Norma IAS 32 a fost aprobată de Consiliul IASC în martie 1995. În decembrie 1998, "Consiliul" a aprobat norma IAS 39 "Instrumentele financiare: contabilizare şi evaluare" în acelaşi timp cu unele modificări ale normei IAS 32.

Dispoziţiile normei IAS 32 se aplică situaţiilor financiare ale exerciţiilor deschise începând cu 1 ianuarie 1996. Noile dispoziţii se aplică o dată cu intrarea în vigoare a normei IAS 39. Aceste modificări apar în noua ediţie (1999) a lucrării IASC "International Accounting Standards".

- **Obiectivul normei** (Objective)

Natura dinamică a pieţelor financiare internaţionale este la originea unei game largi de instrumente financiare de la instrumentele tradiţionale, precum obligaţiunile clasice, la forme variate de instrumente derivate, ca de exemplu swaps legate de rata dobânzii.

Obiectivul normei IAS 32 este de a ajuta utilizatorii de situaţii financiare să înţeleagă instrumentele financiare ce apar în bilanţ şi în afara bilanţului, precum şi semnificaţia acestora în raport cu poziţia financiară a unei întreprinderi, performanţa şi fluxurile ei de trezorerie.

Norma IAS 32 prescrie unele dispoziţii, în privinţa prezentării instrumentelor financiare în bilanţ şi identifică informaţiile care trebuie să fie furnizate, atât în ceea ce priveşte instrumentele financiare înscrise în bilanţ (contabilizate) cât şi a celor care figurează în afara bilanţului (necontabilizate). Dispoziţiile normative în materie de prezentare tratează clasificarea instrumentelor financiare în pasiv (pasivul extern) şi în capitaluri proprii, clasificarea dobânzilor, dividendelor, profiturilor şi pierderilor, legate de aceste instrumente, precum şi circumstanţele în care activele şi pasivele financiare trebuie să fie compensate. Dispoziţiile normative în materie de informare vizează **factorii** care influenţează mărimea, scadenţa şi gradul de certitudine privind fluxurile de trezorerie viitoare ale unei întreprinderi, relative la instrumentele financiare, precum şi **principiile contabile** aplicate acestor instrumente. Mai mult, norma IAS 32 încurajează prezentarea informaţiilor ce se referă la natura şi dimensiunea utilizării de instrumente financiare, de către o întreprindere, scopurile economice pe care le vizează aceste instrumente, riscurile care le sunt asociate şi metodele de gestiune folosite pentru a controla aceste riscuri.

- **Câmpul de aplicare** (Scope)

Norma IAS 32 trebuie să fie aplicată prezentării şi informării privind toate tipurile de instrumente financiare, contabilizate sau nu, excepţie făcând:

(a) participaţiile în filiale, aşa cum sunt ele definite în norma IAS 27 "Situaţiile financiare consolidate şi contabilizarea participaţiilor în filiale";

(b) participaţiile în întreprinderile asociate, aşa cum sunt ele definite în norma IAS 28 "Contabilizarea participaţiilor în întreprinderile asociate";

(c) participaţiile în întreprinderile de tip "joint ventures", aşa cum sunt ele definite în norma IAS 31 "Informarea financiară relativă la participaţiile în întreprinderile de tip joint ventures";

(d) obligaţiile patronatului şi regimurile relative la diversele avantaje acordate personalului, posterior activităţii lor în întreprindere, aşa cum sunt ele definite în normele IAS 19 "Avantajele personalului" şi IAS 26 "Contabilitatea şi rapoartele financiare ale regimurilor de pensionare";

(e) obligaţiile patronatului în virtutea planurilor de subscriere şi de cumpărare de acţiuni, aşa cum sunt ele definite în norma IAS 19 "Avantajele personalului"; şi

(f) obligaţiile generate de contractele de asigurare.

Cu toate că norma IAS 32 nu se aplică participaţiilor unei întreprinderi în filiale, ea se aplică tuturor instrumentelor financiare incluse în situaţiile financiare consolidate ale unei societăţi-mamă, fără a ne preocupa să ştim dacă aceste instrumente sunt deţinute sau au fost emise de societatea-mamă sau de o filială. De asemenea, norma se aplică instrumentelor financiare deţinute sau emise de o întreprindere de tip „joint ventures" şi incluse în situaţiile financiare ale unui coantreprenor fie direct, fie ca urmare a unei consolidări prin integrare proporţională.

Pentru necesităţile normei IAS 32, un contract de asigurare (an insurance contract) este un contract care expune persoana care asigură la riscuri de pierderi identificate, ce rezultă din evenimente sau din circumstanţe ce survin sau sunt descoperite pe parcursul unei perioade determinate, şi care cuprinde decesul, boala, incapacitatea, pagubele materiale, stricăciunile corporale provocate terţilor şi întreruperea de activitate. Totuşi, dispoziţiile prezentei norme se aplică atunci când un instrument financiar ia forma unui contract de asigurare, dar implică, în principal, transferul de riscuri financiare, ca de exemplu anumite tipuri de contracte de reasigurare financiară şi de investiţii garantate, emise de întreprinderile de asigurare şi alte întreprinderi. Întreprinderile care au obligaţii ce provin din contracte de asigurare sunt încurajate să examineze oportunitatea aplicării dispoziţiilor prezentei norme, în ceea ce priveşte prezentarea şi furnizarea de informaţii referitoare la aceste obligaţii.

Alte norme contabile internaţionale specifice anumitor tipuri de instrumente financiare conţin dispoziţii de prezentare şi de furnizare de informaţii suplimentare. De exemplu, norma IAS 17 "Contractele de locaţie" şi norma IAS 26 conţin dispoziţii specifice în privinţa informaţiilor de furnizat pentru locaţiile financiare şi, respectiv, plasamentele regimurilor de pensionare. Mai mult, unele dispoziţii conţinute în alte norme contabile internaţionale, în special IAS 30 "Informaţiile de furnizat în situaţiile financiare ale băncilor şi instituţiilor financiare asimilate" şi IAS 39 "Instrumentele financiare: contabilizare şi evaluare", se aplică instrumentelor financiare.

- **Definiţii** (Definitions)

Norma IAS 32 utilizează următorii termeni cu semnificaţiile prezentate în cele ce urmează:

Un instrument financiar (A financial instrument) este orice contract care dă naştere atât la un activ financiar al unei întreprinderi cât şi unui pasiv financiar sau unui instrument de capitaluri proprii ale unei alte întreprinderi.

Contractele ce se bazează pe mărfuri, care dau dreptul uneia sau celeilalte părţi să se deconteze sub formă de lichidităţi (sau cvasilichidităţi) sau prin intermediul unui alt instrument financiar, trebuie să fie contabilizate ca şi când ele ar fi instrumente financiare, cu excepţia contractelor privind mărfurile (a) care au fost încheiate pentru a satisface şi satisfac fără încetare exigenţele aşteptate de întreprindere în materie de cumpărare, de vânzare sau de

utilizare, (b) care au fost desemnate, în acest scop, de la început şi (c) pentru care se aşteaptă ca ele să fie decontate prin livrare.

Un activ financiar (A financial asset) este orice activ sub formă:

(a) de elemente de trezorerie (cash);
(b) de drept contractual (a contractual right) de a primi de la o altă întreprindere disponibilităţi sau un alt activ financiar;
(c) de drept contractual de a schimba instrumente financiare cu o altă întreprindere, în condiţii potenţial favorabile; sau
(d) de instrument de capitaluri proprii al unei alte întreprinderi.

Un pasiv financiar (A financial liability) este orice pasiv (extern) care reprezintă o obligaţie contractuală (A contractual obligation):

(e) de a da unei alte întreprinderi disponibilităţi sau un alt activ financiar; sau
(f) de a schimba instrumente financiare cu o altă întreprindere, în condiţii potenţial nefavorabile.

O întreprindere poate să aibă o obligaţie contractuală pe care ea poate să o deconteze fie printr-o plată în active financiare, fie printr-o plată sub forma propriilor sale titluri de capitaluri proprii. În acest din urmă caz, dacă numărul titlurilor de capitaluri proprii cerute pentru a achita obligaţia variază în funcţie de evoluţia valorii sale juste, astfel încât valoarea justă totală a titlurilor de capitaluri proprii plătite este egală totdeauna cu mărimea obligaţiei contractuale, purtătorul obligaţiei nu este expus unui profit sau unei pierderi ce rezultă din fluctuaţiile preţului titlurilor de capitaluri proprii. O astfel de obligaţie trebuie să fie contabilizată sub formă de pasiv (datorie) financiar(ă) a(al) întreprinderii.

Un instrument de capitaluri proprii (An equity instrument) este orice contract ce pune în evidenţă un interes rezidual în activele unei întreprinderi după deducerea tuturor pasivelor (externe).

Activele şi pasivele financiare **monetare**, recunoscute şi sub numele de instrumente financiare monetare (monetary financial instruments), sunt active şi pasive financiare ce trebuie să fie primite sau plătite în schimbul disponibilităţilor, pentru o sumă fixă sau determinabilă.

Valoarea justă (Fair value) este valoarea pentru care un activ ar putea să fie schimbat, sau un pasiv (extern) stins, între părţi bine informate şi care îşi dau consimţământul în cadrul unei tranzacţii efectuate în condiţii de concurenţă normală.

Valoarea de piaţă (Market value) este valoarea care ar putea să fie obţinută din vânzarea (sau care ar fi datorată pentru achiziţionarea) unui instrument financiar, pe o piaţă activă (in an active market).

În cadrul normei IAS 32, termenii "contract" şi "contractual" fac referire la un acord între două sau mai multe părţi şi care are consecinţe economice evidente, de la care părţile nu pot decât cu dificultate să se sustragă, deoarece, în general, acordul este din punct de vedere juridic executoriu. Contractele şi, ca atare, instrumentele financiare pot să se prezinte sub diverse forme şi nu sunt scrise, în mod obligatoriu.

Termenul "întreprindere" înglobează persoane fizice (individuals), asocieri (partnerships), persoane juridice (incorporated bodies) şi organisme publice (government agencies).

Definiţiile activului financiar şi pasivului financiar includ, parţial, termenii de activ financiar şi de instrument financiar dar aceste definiţii nu sunt circulare. Atunci când există un drept sau o obligaţie contractuală de a schimba instrumentele financiare, instrumentele de schimb dau naştere la active financiare, la pasive financiare sau la instrumente de capitaluri proprii. Un lanţ de drepturi sau de obligaţii de natură contractuală poate să fie stabilit, dar el conduce, la urma urmelor, la primirea sau la vărsarea unei sume de bani sau la achiziţionarea sau la emisiunea unui instrument de capitaluri proprii.

Instrumentele financiare cuprind instrumente primare precum creanţele, datoriile şi titlurile de capitaluri proprii, cât şi instrumente derivate (derivate instruments), ca de exemplu opţiunile (options), contractele la termen (futures and forwards) şi swaps referitoare la rata dobânzii şi la cursurile de schimb (interest rate swaps and currency swaps). Instrumentele financiare derivate, indiferent că ele sunt contabilizate sau nu, satisfac definiţia privind un instrument financiar; ca atare, ele intră în câmpul de aplicare al normei IAS 32.

Instrumentele financiare derivate presupun drepturi şi obligaţii care au efectul de a transfera, între părţile implicate în instrument, unul sau mai multe instrumente inerente unui instrument financiar primar ce stă la baza lor. Instrumentele derivate nu dau naştere unui transfer al instrumentului financiar primar de bază în momentul obţinerii efectului contractului şi un astfel de transfer nu este necesar la scadenţa contractului.

Activele fizice precum stocurile, imobilizările corporale, activele închiriate, şi activele necorporale, ca de exemplu brevetele şi mărcile, nu sunt active financiare. Controlul acestor feluri de active fizice şi necorporale furnizează o oportunitate de a genera o intrare de trezorerie sau de alte active, dar el nu generează, un drept actual de a primi elemente de trezorerie sau alte active financiare.

Active de tipul cheltuielilor plătite în avans, pentru care avantajul economic viitor este mai degrabă recepţia de bunuri sau de servicii decât dreptul de a primi active de trezorerie sau un alt activ financiar, nu sunt active financiare. De asemenea, elemente precum venituri amânate şi cea mai mare parte dintre obligaţiile ce decurg din garanţii nu sunt pasive financiare, deoarece ieşirea probabilă de avantaje economice care le este asociată este mai degrabă furnizarea de bunuri şi de servicii decât decontarea prin elemente de trezorerie sau printr-un activ financiar.

Pasivele sau activele care nu sunt de natură contractuală, ca de exemplu impozitele asupra rezultatului ce rezultă din obligaţii legale impuse de către puterea publică, nu sunt pasive financiare sau active financiare. Norma IAS 12 "Impozitele asupra rezultatului" tratează contabilizarea impozitelor asupra rezultatului.

Drepturile şi obligaţiile contractuale care nu implică transferul unui activ financiar nu intră în câmpul de aplicare al definiţiei unui instrument financiar. De exemplu, anumite drepturi (obligaţii) contractuale, precum cele ce decurg din contracte la termen normalizate (commodity futures contract) nu pot să fie stinse (decontate) decât prin recepţia (sau ieşirea) de active nefinanciare. De asemenea, drepturile (obligaţiile) contractuale, ca de exemplu cele ce provin dintr-o locaţie simplă pentru utilizarea unui activ fizic, nu pot să fie soldate decât prin recepţia (sau livrarea) de servicii. În cele două cazuri, dreptul contractual ce conţine o parte reprezentată de un activ nefinanciar sau de un serviciu de primit şi o altă parte, obligaţia corespondentă, nu creează nici pentru una nici pentru cealaltă dintre părţi un drept sau o obligaţie actual/ă de a primi, de a livra sau de a schimba un activ financiar.

Facultatea de a exercita un drept contractual sau pretenția de a onora o obligație contractuală poate să fie absolută sau să depindă de manifestarea unui eveniment viitor. De exemplu, o garanție financiară este un drept contractual pentru creditor, de a primi disponibilități de la garant, și o obligație contractuală corespondentă pentru garant de a plăti creditorul, în caz de dificultate a celui ce se împrumută. Dreptul și obligația contractual(ă) există datorită unei tranzacții, sau unui fapt trecut (acceptarea garanției), chiar dacă creditorul nu poate să exercite dreptul său și garantul nu trebuie să execute decât în eventualitatea unei deficiențe viitoare de plată a celui ce se împrumută. Un drept și o obligație eventuale răspund definițiilor unui activ și unui pasiv financiar, chiar dacă numeroase active și pasive de acest fel nu răspund condițiilor de contabilizare în situațiile financiare.

Obligația pentru o întreprindere de a emite sau de a livra propriile sale instrumente de capitaluri proprii, precum opțiunile sau bonurile de subscriere de acțiuni, constituie în sine un instrument de capitaluri proprii, dar nu un pasiv financiar, deoarece întreprinderea nu este obligată să pună la dispoziția terțului elemente de trezorerie sau un alt activ financiar. În același mod, costul suportat de o întreprindere pentru a cumpăra dreptul de a achiziționa din nou, de la un terț, propriile sale instrumente de capitaluri proprii se deduce din capitalurile proprii și nu este un activ financiar.

Interesele minoritare, care pot să apară în bilanțul unei întreprinderi, atunci când aceasta consolidează o filială, nu sunt nici pasiv financiar, nici instrument de capitaluri proprii al întreprinderii. În situațiile sale financiare consolidate, o întreprindere prezintă interesele terților în capitalurile proprii și rezultatul filialelor sale, conform normei IAS 27 "Situațiile financiare consolidate și contabilizarea participațiilor în filiale". Astfel, un instrument financiar clasificat ca instrument de capitaluri proprii, de către o filială, este eliminat în consolidare, atunci când el este deținut de către societatea-mamă, sau prezentat de societatea-mamă, în bilanțul său consolidat, ca interes minoritar, distinct de capitalurile proprii ce revin propriilor săi acționari. Un instrument clasificat ca pasiv financiar de către o filială rămâne un pasiv, în bilanțul consolidat al societății-mamă, exceptând situația în care el este eliminat, în consolidare, sub formă de sold intragrup. Prelucrarea contabilă efectuată cu ocazia consolidării de către societatea-mamă nu are incidență asupra bazei de prezentare de către filială, în situațiile sale financiare.

2.2. Prezentarea instrumentelor financiare

2.2.1. Distincția datorii/capitaluri proprii

Un instrument financiar trebuie să fie clasificat în datorii sau în capitaluri proprii în funcție de fondul (realitatea economică) al acordului contractual, și nu de forma sa juridică.

Totuși, în cele mai multe cazuri, cele două aspecte corespund. Spre exemplu, o acțiune sau o obligațiune ordinară constituie un instrument de capitaluri proprii, respectiv un pasiv financiar, atât din punct de vedere economic, cât și din punct de vedere juridic.

Cu toate acestea, inovațiile financiare, care au caracterizat economiile diferitelor țări, în special cele dezvoltate, în ultimul deceniu, au generat titluri ce combină unele caracteristici ale celor două categorii. În acest caz, elementul esențial de luat în considerare este existența sau nu a unei obligații pentru emitent, de a efectua vărsăminte sub formă de lichidități sau de alte active financiare sau de a schimba titlul cu un alt instrument, în condiții care îi sunt

potențial nefavorabile. Atunci când o astfel de obligație există, instrumentul financiar în cauză constituie un pasiv financiar; în caz contrar, el este un instrument de capitaluri proprii.

Astfel, unele acțiuni privilegiate, care comportă o obligație de răscumpărare de către emitent, trebuie să fie considerate ca fiind pasive financiare, chiar dacă celelalte caracteristici ale acestora – remunerarea prelevată asupra rezultatului, dreptul de vot etc.- fac să fie considerate, mai degrabă, instrumente de capitaluri proprii.

Dimpotrivă, bonurile de subscriere de acțiuni (warrants) emise în mod izolat sau în combinație cu alte titluri (obligațiuni cu bonuri de subscriere de acțiuni) constituie instrumente de capitaluri proprii, şi nu pasive financiare. Într-adevăr, schimbarea lor în acțiuni nu ar trebui să fie considerată ca fiind efectuată în condiții nefavorabile, deoarece se ajunge la o creştere a capitalurilor proprii şi, pe de altă parte, schimbul nu poate să genereze constatarea unei pierderi, pentru întreprinderea emitentă.

Atunci când prezentarea contabilă a unui instrument financiar diferă de natura sa juridică, este de dorit ca întreprinderea să explice în anexă adevărata natură a instrumentului în cauză.

2.2.2. Instrumentele financiare compuse

Unele instrumente financiare sunt compuse din mai multe elemente. Cazurile cele mai tipice sunt cele privind obligațiunile cu bonuri de subscriere de acțiuni (OBSA) şi obligațiunile convertibile în acțiune. Într-adevăr, astfel de titluri comportă o componentă **datorie** (obligațiunea) şi o componentă **capitaluri proprii** (dreptul de subscriere sau de conversiune).

Norma IAS 32 impune ca fiecare dintre aceste elemente să facă obiectul unei evaluări şi al unei clasificări separate în bilanțul emitentului. Evaluarea poate să se efectueze **în două moduri.**

Cel mai simplu dintre ele constă în determinarea valorii elementului cel mai uşor de evaluat (în principiu, pasivul financiar) şi în atribuirea celuilalt element a diferenței între mărimea astfel obținută şi valoarea totală a instrumentului compus.

Componenta datorie a unei OBSA sau a unei obligațiuni convertibile este evaluată plecând de la **rata efectivă** a unui împrumut ordinar, cu acelaşi risc şi cu aceeaşi scadență.

> **Remarcă: Rata efectivă** (sau **rata actuarială**) a unui împrumut, în momentul emisiunii, este acea **rată de actualizare**, astfel încât valoarea actuală, la această dată, a plăților (dobânzi şi rambursări) legate de împrumut să fie egală cu prețul său de emisiune.

Considerând, de exemplu, că un împrumut este constituit din 2.000 de obligațiuni de 10.000 u.m., emise la 9.600 u.m./unitate, pentru care rata dobânzii este de 20% şi care este rambursabil la 5 ani după emisiune, rata efectivă a acestui împrumut este rata i, astfel încât:

$$19.200.000 = \frac{4.000.000}{(1+i)} + \frac{4.000.000}{(1+i)^2} + \frac{4.000.000}{(1+i)^3} + \frac{4.000.000}{(1+i)^4} + \frac{24.000.000}{(1+i)^5},$$

unde i = 21,3783%.

Exemplul 1[7]

O întreprindere ALFA emite în exercițiul N un împrumut obligatar, în condițiile următoare:

Valoare: 200.000.000 u.m. (20.000 obligațiuni de 10.000 u.m./obligațiune)

Rata dobânzii: 10%

Rambursarea se face la 5 ani după emisiune

Prețul de emisiune: 9.600 u.m./obligațiune.

Începând cu al treilea an, subscriptorii vor avea posibilitatea să schimbe obligațiunile lor în acțiuni existente ale întreprinderii emitente, într-un raport de două acțiuni pentru o obligațiune.

În momentul emisiunii, cursul acțiunii ALFA este de 4.500 u.m. şi se estimează că dacă obligațiunile nu ar fi fost însoțite un drept de conversiune, întreprinderea ar fi trebuit să acorde o rată a dobânzii de 12%.

Evaluarea componentei datorie se efectuează prin actualizarea plăților prevăzute în absența conversiunii, la o rată efectivă a unui împrumut ordinar echivalentă cu:

$$\frac{20.000.000}{1,12}+\frac{20.000.000}{(1,12)^2}+\frac{20.000.000}{(1,12)^3}+\frac{20.000.000}{(1,12)^4}+\frac{220.000.000}{(1,12)^5}=185.580.895 \text{ u.m.}$$

Aproximând valoarea la 185.581.000 u.m., se deduce că a doua componentă, dreptul de conversiune, valorează:

(9.600 x 20.000) – 185.581.000 =6.419.000 u.m.

Ca atare, instrumentul în cauză va fi descompus în:

- datorii: 185.581.000 u.m.
- capitaluri proprii: 6.419.000 u.m.

192.000.000 u.m

şi va genera următoarea înregistrare contabilă:

Conturi la bănci în u.m	=	%		
		Împrumuturi		192.000.000
		Drepturi de conversiune de obligațiuni		185.581.000 6.419.000

Cel de-al doilea mod constă în evaluarea separată a celor două componente şi în ajustarea valorilor obținute, astfel încât suma lor să fie egală cu prețul de emisiune al titlurilor. Evaluarea elementului opțional (dreptul de conversiune sau bonul de subscriere) se bazează, în acest caz, pe modelele dezvoltate de teoria financiară pentru evaluarea opțiunilor (modelul Black and Scholes, modelul binominal etc.).

---

[7] Spiritul normei IAS 32 este regăsit în lucrarea lui Bernard Raffournier, anterior citată, paginile 414-417, 419; 424-431.

Exemplul 1 (continuare)

Presupunând că utilizarea unui model de evaluare de opţiuni a permis atribuirea unei valori de 9.000.000 u.m., se ajunge la următoarele valori:

Obligaţiuni	185.581.000	95,4%
Drepturi de conversiune	9.000.000	4,6%
	194.581.000	100%

Dat fiind că suma valorilor celor două componente nu poate să depăşească preţul de emisiune al titlurilor, sunt necesare ajustări. În final, valorile atribuite celor două componente vor fi:

Obligaţiuni	192.000.000 x 95,4%	183.168.000
Drepturi de conversiune	192.000.000 x 4,6%	8.832.000
		192.000.000

Probabilitatea ca dreptul de opţiune să fie exercitat evoluează în funcţie de circumstanţele economice şi, în special, în funcţie de raportul între preţul de exercitare al opţiunii şi valoarea activului presupus de aceasta. Evoluţia acestei probabilităţi nu trebuie să modifice, totuşi, clasificarea efectuată în momentul emisiunii.

Exemplul 1 (continuare)

Presupunem că la 3 ani după emisiune, cursurile bursiere ale obligaţiunii convertibile şi ale acţiunii sunt de 10.200 u.m., respectiv 5.500 u.m. Ca atare, orice deţinător al unei obligaţiuni ar putea, dacă perioada de conversiune ar fi deschisă, să schimbe titlul său, cotat la 10.200 u.m., contra două acţiuni ce valorează în total 5.500 x 2 = 11.000 u.m. Acesta nu este un motiv pentru a reclasifica o parte a datoriilor în capitaluri proprii. O atare reclasificare nu va interveni decât în momentul schimbului efectiv al obligaţiunilor contra acţiunilor.

2.2.3. Dobânzile, dividendele, câştigurile şi pierderile privind instrumentele financiare

Prelucrarea contabilă a dobânzilor, dividendelor, pierderilor şi câştigurilor realizate privind un instrument financiar depinde de clasificarea efectuată în momentul emisiunii acestui instrument.

Remunerarea şi plusurile sau minusurile de valoare, relative la un pasiv financiar, sunt contabilizate la emitent, la cheltuieli sau la venituri, în timp ce aceleaşi elemente, relative la un instrument de capitaluri proprii, sunt înregistrate, direct, la capitaluri proprii.

Din această regulă rezultă că dividendele referitoare la acţiuni privilegiate, considerate ca datorii (acţiuni cu obligaţie de răscumpărare), nu constituie o distribuire de rezultate, ci o cheltuială pentru emitent.

De asemenea, plusurile sau minusurile de valoare realizate cu ocazia refinanţării unui împrumut sunt elemente ale contului de profit şi pierdere, în timp ce aceleaşi elemente, ce provin din vânzarea de către societate a propriilor acţiuni, trebuie să fie înregistrate direct la capitalurile proprii.

Exemplul 2

În cursul exercițiului recent încheiat, o întreprindere a renegociat condițiile unuia dintre împrumuturile sale bancare. Ea a obținut o reducere a ratei dobânzii cu două procente. Valoarea actuală a economiilor astfel realizate se ridică la 20.000.000 u.m. Cum împrumutul este un pasiv financiar, acest câştig va fi contabilizat astfel:

Împrumuturi	=	Venituri financiare	20.000.000

Pe parcursul aceluiaşi exercițiu, întreprinderea a răscumpărat în bursă 5.000 dintre acțiunile sale, în vederea anulării lor. Prețul plătit este de 180.000.000 u.m. Aceste acțiuni au o valoare nominală de 10.000 u.m. Operația va genera următoarea înregistrare contabilă:

%	=	Conturi la bănci în lei	180.000.000
Capital 10.000 x 5.000			50.000.000
Rezerve			130.000.000

2.2.4. Compensarea datoriilor şi activelor financiare

Ar putea să fie tentant pentru o întreprindere puternic îndatorată să diminueze gradul său aparent de îndatorare, prin compensarea unei părți din pasivele sale financiare, cu activele de aceeaşi natură.

O atare practică este reglementată cu strictețe. Altminteri, ea riscă să inducă în eroare pe analistul ce studiază poziția financiară a întreprinderii. Compensarea de active şi de pasive financiare se poate realiza când sunt îndeplinite concomitent următoarele condiții:

- întreprinderea dispune de un drept executoriu, din punct de vedere juridic, drept ce permite realizarea acestei compensări; şi
- întreprinderea vizează să procedeze la decontarea soldului net sau să deconteze, simultan, activul şi pasivul în cauză.

În general, aceste condiții sunt reunite atunci când operațiile sunt realizate prin intermediul camerei de compensații a unei piețe organizate.

Atunci când două întreprinderi efectuează între ele mai multe operații privind instrumentele financiare, ele pot să încheie un acord de compensare globală (master netting), la încheierea căruia dificultatea sau rezilierea unui instrument financiar, de către una din părți, va da celeilalte părți dreptul de a deconta, la nivelul netului, toate celelalte instrumente financiare. Existența unui astfel de aranjament nu este suficientă, în sine, pentru a permite o compensare contabilă. Şi în acest caz trebuie satisfăcute condițiile precedente.

Norma IAS 32 precizează că nici o compensare nu este posibilă, atunci când mai multe instrumente financiare diferite sunt necesare pentru a reproduce caracteristicile unui alt instrument. De exemplu, nu se poate compensa un împrumut, cu rată variabilă, printr-un împrumut acordat, cu rată fixă, cuplat cu un swap-rată fixă/rată variabilă, cu toate că, în teorie, o astfel de combinație poate să anuleze riscul de rată.

De asemenea, nu se pot compensa activele şi pasivele financiare, ce pun în cauză diferitele părți, deoarece riscul de credit se menține.

2.3. Informaţiile de furnizat (Disclosure)

Obiectivul informaţiilor de furnizat impuse de norma IAS 32 este de a oferi o informare care va ajuta să se înţeleagă semnificaţia instrumentelor financiare înscrise în bilanţ şi în afara bilanţului, în analiza poziţiei financiare, performanţelor şi fluxurilor de trezorerie ale unei întreprinderi precum şi să se aprecieze valorile, scadenţarul şi gradul de certitudine privind fluxurile de trezorerie viitoare legate de aceste instrumente. Dincolo de furnizarea unei informări specifice privind soldurile şi tranzacţiile referitoare la instrumentele financiare particulare, întreprinderile sunt încurajate să comenteze gradul de utilizare a instrumentelor financiare, riscurile asociate şi obiectivele operaţionale urmărite. Un expozeu privind politica factorilor de conducere, în materie de control al riscurilor aferente instrumentelor financiare, inclusiv în materie de asigurare a riscurilor, de refuz privind concentrările excesive de riscuri şi de căutare de garanţii pentru atenuarea riscurilor de credit, furnizează o clarificare utilă, independent de instrumentele specifice în curs, la un moment dat. Unele întreprinderi furnizează acest tip de informaţii mai degrabă într-un comentariu care însoţeşte situaţiile lor financiare decât ca o parte a situaţiilor financiare.

Tranzacţiile privind instrumentele financiare pot să aibă drept consecinţă asumarea de către o întreprindere sau transferarea la un terţ a unui risc financiar sau mai multe (descrise în cele ce urmează):

(a) Riscul de preţ (Price risk): Există trei tipuri de riscuri de preţ: riscul de curs, riscul de rată a dobânzii şi riscul de piaţă.

(i) **Riscul de curs** (Currency risk) este riscul prin care valoarea unui instrument financiar fluctuează, ca urmare a variaţiilor cursurilor monedelor străine.

(ii) **Riscul de rată a dobânzii** (Interest rate risk) este riscul prin care valoarea unui instrument financiar fluctuează, ca urmare a variaţiilor ratelor dobânzii pe piaţă (in market interest rates).

(iii) **Riscul de piaţă** (Market risk) este riscul prin care valoarea unui instrument financiar fluctuează ca urmare a variaţiilor preţurilor pieţei, indiferent că astfel de variaţii ar fi cauzate de factori proprii titlului în cauză sau de emitentul lor, sau de factori ce afectează toate titlurile negociate pe piaţă.

Termenul "risc de preţ" înglobează atât posibilitatea de profit (the potential for gain) cât şi posibilitatea de pierdere (the potential for loss).

(b) Riscul de credit (Credit risk) este riscul ca uneia din părţile unui instrument financiar să-i lipsească una din obligaţiile sale şi să conducă, de aici, la suportarea unei pierderi financiare de către cealaltă parte.

(c) Riscul de lichiditate (Liquidity risk) este numit şi riscul de finanţare (funding risk). El este riscul ca o întreprindere să întâmpine dificultăţi pentru a aduna fonduri în vederea onorării angajamentelor legate de instrumentele financiare. Riscul de lichiditate poate să decurgă din incapacitatea de a vinde rapid un activ financiar la un preţ apropiat de valoarea sa justă.

(d) Riscul de flux de trezorerie (Cash flow risk) este riscul de fluctuaţie a mărimii fluxurilor de trezorerie viitoare asociate unui instrument financiar monetar. De exemplu, în cazul unui instrument de împrumut la o rată variabilă (a floating rate debit instrument), astfel de fluctuaţii rezultă dintr-o schimbare a ratei dobânzii

efective (the effective interest rate) a instrumentului financiar, fără să fi avut loc, în mod normal, o schimbare corespunzătoare a valorii sale juste.

- Informațiile de furnizat privind metodele de gestiune a riscurilor (Disclosure of risk management policies)

O întreprindere trebuie să descrie obiectivele sale şi politica sa în materie de gestiune a riscurilor financiare, inclusiv politica sa de asigurare pentru fiecare tip important de tranzacție prevăzută, pentru care ea utilizează contabilitatea de asigurare (hedge accounting).

Dispozițiile normative nu prescriu nici forma informațiilor care trebuie să fie furnizate, nici locul lor în situațiile financiare. Nu este necesar, pentru instrumentele financiare contabilizate, ca informarea solicitată ce figurează în bilanț să apară, totodată, în notele anexe la situațiile financiare. Dimpotrivă, pentru instrumentele financiare necontabilizate, informarea în notele anexe sau în tablourile suplimentare este mijlocul principal utilizat pentru furnizarea datelor. Informațiile de furnizat pot să comporte o combinație de descrieri narative şi date numerice specifice, adaptate naturii instrumentelor şi importanței lor relative pentru întreprindere.

Determinarea nivelului de detaliu al informării de furnizat, referitoare la instrumentele financiare specifice, este o ocazie de a exercita o judecată profesională, care ține cont de importanța relativă a acestor instrumente. Este necesar să se găsească un echilibru între a supraîncărca situațiile financiare cu detalii excesive, care nu ajută utilizatorii, şi a "ascunde" informații importante, prin intermediul unei grupări prea mari. De exemplu, atunci când o întreprindere este parte ce posedă un număr mare de instrumente financiare ce prezintă caracteristici similare şi atunci când nici un contract luat individual nu este de o mărime importantă, informațiile sunt prezentate sub o formă rezumată, prin referire la categorii de instrumente particulare. În schimb, poate să fie important să se furnizeze o informare specifică privind un instrument particular, atunci când acest instrument reprezintă, de exemplu, un element important al structurii capitalurilor unei întreprinderi.

Conducerea unei întreprinderi grupează instrumentele financiare în categorii adaptate naturii informării de furnizat, ținând cont de elemente, precum caracteristicile instrumentelor, de faptul că ele sunt sau nu contabilizate şi, dacă sunt contabilizate, de baza de evaluare care a fost reținută. În general, categoriile sunt determinate pe o bază care distinge elementele contabilizate **la cost** de elementele contabilizate **la valoarea justă**. Atunci când valorile indicate în notele anexe sau în tablourile suplimentare sunt aferente activelor şi pasivelor contabilizate, este furnizată o informare pentru a permite o corelare cu posturile adecvate ale bilanțului. Atunci când o întreprindere este parte în instrumentele financiare, netratate prin prezenta normă, ca de exemplu obligațiile ce provin din planurile de pensionare sau din contractele de asigurare, aceste instrumente constituie o categorie sau categorii de active sau pasive financiare indicate distinct de cele tratate de prezenta normă.

- **Termenele, condițiile şi metodele contabile** (Terms, conditions and accounting policies)

Pentru fiecare categorie de active financiare, de pasive financiare şi de instrumente de capitaluri proprii, contabilizate sau nu, întreprinderea trebuie să furnizeze:

(a) informații ce vizează amploarea și natura instrumentelor financiare, inclusiv termenele și condițiile importante susceptibile să afecteze mărimea, scadențarul și gradul de certitudine a fluxurilor de trezorerie viitoare; și

(b) principiile și metodele contabile adoptate, inclusiv criteriile de contabilizare și bazele de evaluare utilizate.

Termenele și condițiile contractuale ale unui instrument financiar sunt un factor important ce influențează mărimea scadențarului și gradul de certitudine a încasărilor și plăților viitoare ale părților implicate în acest instrument. Atunci când instrumentele contabilizate sau nu sunt importante, fie în mod individual, fie pe categorii, în comparație cu poziția financiară curentă a unei întreprinderi sau a rezultatelor sale operaționale viitoare, sunt indicate termenele și condițiile lor. Atunci când nici un instrument luat individual nu este important pentru fluxurile de trezorerie viitoare ale unei întreprinderi date, caracteristicile esențiale ale acestor instrumente sunt descrise prin referire la grupări adecvate de instrumente similare.

Atunci când instrumente financiare deținute sau emise de o întreprindere, luate individual sau pe categorii, creează o expunere potențial importantă a riscurilor descrise anterior, termenele și condițiile care pot fi furnizate, în mod justificat, includ:

(a) valoarea principalului, indiferent că este vorba despre valoarea atribuită emisiunii, despre valoarea nominală sau despre orice altă mărime similară care, pentru unele instrumente derivate, precum swaps de rată a dobânzii, poate să fie mărimea pe care sunt bazate plățile viitoare;

(b) data scadenței, expirării sau execuției;

(c) opțiunile de decontare anticipată deținute de una sau alta dintre părțile implicate în instrument, inclusiv perioada în care sau data la care opțiunile pot să fie exercitate, indicând prețul de exercitare sau evantaiul de prețuri;

(d) opțiunile ce permit uneia sau celeilalte părți să convertească instrumentul într-un alt instrument financiar sau să-l schimbe contra unui alt activ sau pasiv sau să-l schimbe contra unui alt instrument, indicând perioada în care sau data la care opțiunile deținute pot să fie exercitate, precum și paritățile de conversiune sau de schimb;

(e) mărimea și scadențarul încasărilor sau plăților viitoare ale valorii principalului instrumentului, indicând rambursările eșalonate și dispozițiile în materie de fonduri de amortizare sau dispoziții similare;

(f) rata și mărimea fixate pentru dobânzi, dividende sau orice alt randament periodic al principalului și scadențarul plăților;

(g) instrumentele de garanție primite în cazul unui activ financiar sau date în cazul unui pasiv financiar;

(h) în cazul unui instrument pentru care fluxurile de trezorerie sunt exprimate într-o monedă diferită de moneda de prezentare a situațiilor financiare ale întreprinderii, moneda cerută este cea în care încasările și plățile urmează să fie efectuate;

(i) în cazul unui instrument care prevede un schimb, informațiile descrise în alineatele de la (a) la (h) pentru instrumentul achiziționat prin schimb; și

(j) orice condiție a instrumentului sau clauza contractuală legată de acesta, care, dacă ar fi încălcată, ar modifica în mod semnificativ unul sau altul dintre celelalte

termene (de exemplu, o rată maximă a datoriilor raportate la capitalurile proprii, într-o clauză contractuală relativă la o obligaţie care, dacă nu ar fi respectată, ar face imediat exigibilă şi achitabilă întreaga mărime a obligaţiei).

Atunci când prezentarea în bilanţ a unui instrument financiar diferă de forma sa juridică, este de dorit ca întreprinderea să explice în notele anexe la situaţiile financiare natura instrumentului.

Utilitatea informării ce vizează importanţa şi natura instrumentelor financiare este din ce în ce mai mare, atunci când ea pune în evidenţă toate relaţiile dintre instrumentele luate individual, care pot să afecteze mărimea, scadenţarul şi gradul de certitudine privind fluxurile de trezorerie viitoare într-o întreprindere. De exemplu, este important să se furnizeze informaţii relative la relaţiile de asigurare precum cele ce pot exista atunci când o întreprindere deţine o investiţie în acţiuni, pentru care ea a cumpărat o opţiune de vânzare. De asemenea, este important să se furnizeze informaţii privind relaţiile ce există între componentele unui "instrument sintetic", ca de exemplu o datorie cu rată fixă, creată printr-un împrumut cu rată variabilă şi prin subscrierea unui swap de rată a dobânzii variabilă contra unei rate fixe. Întreprinderea prezintă în bilanţul său diferitele active şi pasive financiare după natura lor, separat sau pe categorii de active financiare sau de pasive financiare, de care ele aparţin.

În conformitate cu norma IAS 1, o întreprindere furnizează informaţii clare şi concise privind toate metodele contabile importante, indicând atât principiile generale adoptate cât şi metoda de aplicare a acestor principii la tranzacţiile importante şi la situaţiile ce survin în activitatea întreprinderii. În ceea ce priveşte instrumentele financiare, astfel de informaţii includ:

- criteriile aplicate pentru a determina când să se contabilizeze un activ sau un pasiv financiar în bilanţ şi când să se înceteze contabilizarea lui;
- baza de evaluare aplicată activelor şi pasivelor financiare, atât cu ocazia contabilizării iniţiale, cât şi ulterior; şi
- baza pe care sunt contabilizate şi evaluate veniturile şi cheltuielile generate de activele şi pasivele financiare.

Tipurile de tranzacţii pentru care poate să fie necesar să se indice metodele contabile relevante includ:

- transferurile de active financiare, atunci când există un interes continuu în sau o implicare continuă cu activele celui ce cedează, precum regăsirea în titluri a activelor financiare[8], acordurile de răscumpărări şi acordurile de răscumpărări inversate;
- transferurile de active financiare la un trust, pentru a stinge pasive (datorii), atunci când acestea ajung la scadenţă, fără ca persoana care cedează să fie scutită de

---

[8] Termenul de "securitization" (în engleză) exprimă tehnica de provenienţă americană, care permite unei instituţii de credit să "scoată" din bilanţul său creanţe de acelaşi tip, să le grupeze într-un fond comun de creanţe şi să emită pentru public sau pentru investitorii instituţionali titluri negociabile reprezentative ale acestor fonduri. Instituţia în cauză poate să-şi amelioreze, astfel, lichiditatea sa.

obligaţiile sale, în momentul transferului, ca de exemplu tehnica, de "dezîndatorare în fapt" (in substance defeasance)[9];

- achiziţionarea sau emisiunea de instrumente financiare separate, ce fac parte dintr-o serie de operaţii concepute pentru a sintetiza consecinţele achiziţionării sau emisiunii unui instrument unic;
- achiziţionarea sau emisiunea de instrumente financiare de asigurare pentru expunerile la riscuri; şi
- achiziţionarea sau emisiunea de instrumente financiare monetare, purtătoare de o dobândă fixă diferită de cea care prevalează pe piaţă, la data emisiunii.

Pentru a furniza utilizatorilor de situaţii financiare informaţii adecvate, în vederea înţelegerii bazei pe care au fost evaluate activele şi pasivele financiare, informaţiile ce vizează metodele contabile trebuie să indice nu numai dacă elementele **cost**, **valoare justă** sau **orice altă bază de evaluare** au fost aplicate la o categorie specifică de activ sau de pasiv, dar şi metoda prin care se aplică această bază. De exemplu, pentru instrumentele financiare evaluate la nivelul costului, este posibil să se impună unei întreprinderi furnizarea informaţiilor privind modul de contabilizare:

(a) a costurilor de achiziţie, sau de emisiune;
(b) a decotărilor[10] şi supracotărilor (discounts and premiums) activelor şi pasivelor financiare monetare;
(c) schimbărilor în estimarea mărimii fluxurilor de trezorerie viitoare determinabile, aferente unui instrument financiar monetar, ca de exemplu o obligaţiune indexată în funcţie de preţul unor mărfuri;
(d) schimbărilor în situaţiile ce provin dintr-o incertitudine importantă privind încasările la scadenţă, a tuturor sumelor contractuale de primit, în numele activelor financiare monetare;
(e) scăderilor valorii juste a activelor financiare, sub valoarea lor contabilă; şi
(f) pasivelor financiare restructurate.

În ceea ce priveşte activele şi pasivele financiare contabilizate la valoarea justă, o întreprindere indică dacă valorile contabile sunt determinate plecând de la preţurile de piaţă, de la evaluări independente sau de la o analiză a fluxurilor de trezorerie actualizate sau de la o altă metodă adecvată şi furnizează, de asemenea, informaţii referitoare la toate ipotezele importante reţinute în aplicarea acestor metode.

O întreprindere furnizează informaţii relative la baza de prezentare a profiturilor şi pierderilor realizate sau nu, a dobânzilor şi altor venituri şi cheltuieli legate de active şi pasive financiare, în contul de profit şi pierdere. Această informare include indicaţii asupra bazei pe care sunt contabilizate veniturile şi cheltuielile ce provin din instrumente financiare deţinute în scopuri de asigurare. Atunci când o întreprindere prezintă elemente de venituri şi cheltuieli pe o bază netă, cunoscut fiind că activele şi pasivele financiare corespunzătoare bilanţului nu

---

[9] Analizată de noi în lucrarea *Controverse contabile* (Niculae Feleagă, Editura Economică, 1996, paginile 150-151). Pentru o analiză mai complexă a acestei tehnici de inginerie financiară, dar şi de contabilitate creativă, a se citi lucrarea *Contabilitate creativă* (Liliana Malciu, Editura Economică, 1999, paginile 89-95).

[10] **Decotarea** (value below rate), în sensul pieţelor financiare, reprezintă diferenţa între valoarea reală sau (nominală) a unui titlu şi cursul său la bursă; **supracotarea** (overvaluation), în acelaşi sens, exprimă supraevaluarea unui titlu, care nu este justificată de cash flow-urile sale anticipate.

sunt compensate, sunt furnizate motivele acestei prezentări, dacă efectele lor sunt semnificative.

- **Alte informaţii de furnizat** (Other disclosures)

Pentru instrumentele financiare destinate să garanteze tranzacţiile viitoare, întreprinderea trebuie să furnizeze:

- o descriere a acestor instrumente;
- o descriere a tranzacţiilor aşteptate şi, mai ales, a datelor la care aceste operaţii trebuie să aibă loc;
- mărimea câştigului sau a pierderii latent/e sau necontabilizat/e şi data sa prevăzută de contabilizare.

În plus faţă de informaţiile expres cerute, IASC încurajează divulgarea de informaţii asupra manierei în care întreprinderea utilizează instrumentele financiare, obiectivul pe care ea îl urmăreşte, riscurile care decurg din realizarea acestuia şi dispoziţiile luate pentru a le controla.

2.4. Comparaţia cu alte texte şi practicile europene

Organismul american de normalizare (FASB) a lansat un proiect vast privind instrumentele financiare. Ca şi în cazul organismului internaţional, în faţa complexităţii subiectului, FASB a decis să procedeze pe etape. Normele publicate (FAS 105 şi FAS 107) nu tratează decât prezentarea şi informaţiile de furnizat.

Norma FAS 105 are ca scop esenţial acoperirea deficitului informaţional ce vizează instrumentele financiare în afara bilanţului. Atunci când ele prezintă un risc de pierdere mai mare decât valoarea contabilizată, aceste instrumente trebuie să fie descrise în detaliu şi oferite informaţii privind riscul de credit. De asemenea, este solicitată o informare în caz de concentrare a riscului de credit, indiferent care sunt instrumentele în cauză (contabilizate sau în afara bilanţului).

Norma IAS 107 impune divulgarea valorii juste a tuturor instrumentelor financiare şi furnizează indicaţii privind maniera de calcul al acesteia.

Exigenţele IASC şi FASB în materie de publicare a informaţiilor privind instrumentele financiare sunt destul de asemănătoare.

Directivele europene nu comportă dispoziţii speciale ce vizează prezentarea, evaluarea şi informaţiile de furnizat referitoare la instrumentele financiare.

Cum **în Franţa**, în conturile individuale, principiul primordialităţii realităţii economice asupra aparenţei juridice[11] (substance over form) nu este recunoscut, regulile internaţionale privind distincţia între datorii şi capitaluri proprii nu sunt admise. Clasificarea se efectuează, totdeauna pe o bază juridică, astfel încât, de exemplu, obligaţiunile convertibile sau cu bonuri de subscriere de acţiuni sunt contabilizate, integral, la datorii. În ceea ce priveşte informarea de furnizat, codul de comerţ impune divulgarea angajamentelor financiare (în principal, cauţiunile, gajurile, cât şi efectele scontate neajunse la scadenţă) şi a informaţiilor privind obligaţiunile convertibile, de schimbat şi titluri similare emise de societate (în special, numărul lor, valoarea lor nominală şi drepturile pe care acestea le

[11] Expresie defectuoasă, pe care noi am comentat-o în lucrări anterioare.

conferă). În schimb, nu este solicitată nici o informare privind instrumentele financiare în afara bilanțului şi nici asupra expunerii întreprinderii la riscurile de credit şi la riscurile de rată. Totuşi, Comisia franceză de valori mobiliare (COB) a publicat o recomandare conform căreia societățile ce intervin "în mod semnificativ" pe piețe ar trebui să indice în raportul lor de gestiune strategia lor financiară, procedeele utilizate pentru fixarea şi de controlul riscurilor, cât şi sensibilitatea întreprinderii la aceste riscuri. Aceste societăți ar trebui de asemenea să menționeze în anexă metodele contabile reținute pentru prelucrarea instrumentelor financiare, o situație a pozițiilor întreprinderii la închidere, repartizate pe tipuri de risc, şi incidența instrumentelor financiare asupra rezultatului exercițiului.

Din punct de vedere **practic**, un număr semnificativ de societăți ce operează **în Europa** descriu politica lor de utilizare a instrumentelor financiare. De asemenea, în unele cazuri, întreprinderea menționează valoarea de piață a contractelor în curs.

Unele întreprinderi abordează problema concentrării riscurilor, în special pentru a semnala că riscul de contrapartidă este neglijabil.

2.5. Consecințele aplicării normei IAS 32 asupra interpretării situațiilor financiare

Deşi norma IAS 32 nu constituie decât o primă etapă a unui proiect ce vizează elaborarea unui ansamblu de prescripții privind contabilizarea, evaluarea şi prezentarea instrumentelor financiare, consecințele sale asupra situațiilor financiare sunt, totuşi, considerabile.

Un prim avantaj al acestei norme este că textul ei se aplică la ansamblul instrumentelor financiare, indiferent că ele apar sau nu în bilanț. Faptul că elementele în afara bilanțului sunt supuse la aceeaşi obligație, pe linie de informare, ca şi elementele ce sunt contabilizate (bilanțiere) este extrem de pozitiv pentru analiza financiară, ținând cont de dezvoltarea considerabilă a acestui gen de instrumente. Incitația întreprinderilor de a utiliza finanțări ce nu apar în bilanț riscă însă să se reducă.

De asemenea, norma IAS 32 permite să se regleze definitiv problema clasificării instrumentelor hibride, punându-se ca principiu faptul că diferitele lor componente trebuie să fie distinse şi contabilizate separat, la datorii şi la capitaluri proprii. Această dispoziție ar trebui să antreneze o bulversare a practicilor în țările care fac din natura juridică a instrumentului criteriul exclusiv al clasificării lor în bilanț. Din punct de vedere al analizei financiare, recunoaşterea primordialității dimensiunii financiare este incontestabil un lucru bun.

Totuşi, adversarii acestei soluții invocă dificultatea evaluării separate a diverselor componente ale unui titlu, atunci când ele nu fac obiectul pieţelor distincte. Este cazul, de exemplu, al obligațiunilor convertibile, al căror curs bursier include cele două elemente. Deşi este de necontestat, această dificultate nu constituie un obstacol de netrecut, ținând cont de posibilitatea evaluării elementului cel mai complex (în speță, dreptul de subscriere), ca diferență între valoarea totală a titlului şi valoarea celeilalte componente.

Distincția între datorii şi capitaluri proprii reglează problema naturii contabile a remunerării diverselor instrumente financiare. Sunt de contabilizat în contul de profit şi

pierdere numai veniturile, cheltuielile, câştigurile sau pierderile, relative la aceste datorii; celelalte trebuie să fie înscrise direct la capitalurile proprii (în bilanţ).

Ţinând cont de aversiunea întreprinderilor faţă de tot ceea ce este susceptibil să greveze rezultatele, această regulă poate să conducă, în timp, la abandonul anumitor instrumente, care nu vor mai putea să fie considerate capitaluri proprii (în special, acţiunile rambursabile) şi care vor favoriza, în schimb, dezvoltarea de noi instrumente de finanţare ce răspund definiţiei instrumentelor de capitaluri proprii.

Totuşi, contribuţia esenţială a normei IAS 32 este de a face obligatorie furnizarea de informaţii relative la diversele riscuri financiare la care întreprinderea este supusă. Consultând anexa, utilizatorii îşi pot face o idee precisă privind expunerea la riscul de credit, la riscul de curs de schimb, la riscul de rată a dobânzii sau la riscul de piaţă. Până acum câţiva ani, numai băncile şi instituţiile financiare asimilate erau obligate să furnizeze informaţii în acest sens. Ţinând cont de bulversarea reglementării financiare din ultima vreme, din ce în ce mai multe întreprinderi industriale sau comerciale se confruntă cu riscuri de natură financiară.

Problema evaluării instrumentelor financiare face obiectul unei alte norme (IAS 39). Totuşi, exemplele furnizate de IAS 32, în anexa sa, indică faptul că instrumentele financiare vor trebui, la intrarea lor în patrimoniul întreprinderii, să fie contabilizate la valoarea justă. Ceea ce presupune, mai întâi, că toate creanţele şi datoriile vor trebui să fie actualizate. Contabilizarea unor instrumente financiare va suporta, ca atare, o serie de modificări.

Exemplul 3[12]

Fie un împrumut de "cupon zero", emis la 1 ianuarie/N, la un preţ de 24.500.000 u.m., care va fi rambursat la nivelul sumei de 35.000.000 u.m., 5 ani mai târziu.

De obicei, în ţările ce nu recunosc principiul "substance over form", împrumutul este contabilizat la valoarea sa de rambursare, diferenţa faţă de preţul de emisiune fiind contabilizată la activ şi amortizată pe durata împrumutul:

1 ianuarie/N

%	=	Împrumuturi pe termen mediu şi lung	35.000.000
Disponibil la bănci			24.500.000
Prime de emisiune			10.500.000

31 decembrie/N

Cheltuieli privind amortizările 10.500.000/5	=	Prime de emisiune	2.100.000

În condiţiile normei IAS 39 (care a devenit operaţională), acest împrumut este contabilizat la valoarea sa justă, adică la preţul său de emisiune. Apoi, în fiecare an, această valoare va fi completată cu amortizarea primei de emisiune:

[12] Exemplu inspirat de lucrarea lui Bernard Raffournier, anterior citată, paginile 430-431.

1 ianuarie/N

Disponibil la bănci	=	Împrumuturi pe termen mediu şi lung	24.500.000

31 decembrie/N

Cheltuieli privind dobânzile împrumuturilor	=	Împrumuturi pe termen mediu şi lung	2.100.000

Ca atare, în cazul unei prime de emisiune semnificative, contabilizarea la valoarea justă va conduce la diminuarea mărimii împrumuturilor ce figurează în pasiv şi, deci, a ratei aparente de îndatorare.

Capitolul VIII:

UN PLUS DE INFORMARE FINANCIARĂ

1. Litera şi spiritul normei IAS 14 "Informarea sectorială sau pe segmente" (Segment Reporting)
2. Litera şi spiritul normei IAS 24 "Informarea relativă la părțile legate" (Related Party Disclosures)
3. Litera şi spiriul normei IAS 33 "Rezultatul pe acțiune" (Earnings per share)
4. Litera şi spiritul normei IAS 34 "Informarea financiară intermediară" (Interim Financial Reporting)

1. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 14 "INFORMAREA SECTORIALĂ SAU PE SEGMENTE" (SEGMENT REPORTING)

1.1. Elemente introductive

În cursul lunii iulie 1997, IASC a aprobat textul definitiv al normei IAS 14 (revizuită) referitoare la informarea sectorială[1]. Acest text era consecința firească a unui proiect de normă, publicat în decembrie 1995.

Informarea sectorială sau pe segmente constă în furnizarea în anexa la situațiile financiare ale unei întreprinderi sau unui grup de întreprinderi a unei analize a conturilor sale, pe **sectoare de activitate** şi pe **zone geografice**. O atare informare este considerată foarte utilă de către analiştii financiari şi de către investitori, deoarece ea permite să se cunoască mai bine riscurile şi potențialul unei întreprinderi ce nu are o activitate omogenă şi care are implantări geografice diverse. Dimpotrivă, conducătorii întreprinderii sunt foarte reticenți la ideea de a furniza astfel de informații, deoarece ele ar informa concurenții, cu consecințe interne, în special pe plan social.

După cum remarcam şi în primul volum al prezentei lucrări[2], textul revizuit al normei IAS 14 a fost elaborat în colaborare cu organismul american de normalizare (FASB). Divergențele de abordare a celor două organisme nu au putut să fie eliminate.

Textul revizuit comportă următoarele schimbări principale, în raport cu norma 14 originară:

- întreprinderea determină dacă segmentarea informării financiare trebuie să fie efectuată, mai întâi pe sectoare de activitate şi, apoi, pe zone geografice sau viceversa; în acest scop, sunt utilizate organizarea sa şi sistemele interne de raportare;
- conform noii norme, informarea de furnizat pentru segmentarea primară este mai dezvoltată decât cea pentru segmentarea secundară;
- determinarea segmentelor pentru informarea externă se supune unor reguli stricte, mai ales în termeni de praguri de mărime;
- atunci când este vorba despre zone geografice, noua norma face distincție între zone determinate prin referință la localizarea clienților şi zone stabilite prin referință la localizarea activelor;
- pentru segmentarea primară, norma revizuită adaugă mai multe informații celor cerute prin textul precedent;
- textul nou include dispoziții precise, în caz de modificări ale segmentării, față de cea reținută anterior.

---

[1] O expresie mai adecvată ar fi "informarea pe segmente", pentru a nu face confuzie între informarea sectorială şi informațiile la nivelul sectoarelor de activitate. Ca şi în cazul primului volum, am preferat expresia de **informare sectorială, în sensul general**, deoarece aceea de informare pe segmente nu ar conduce la cea mai bună înțelegere în limba română. Anticipând, totuşi, utilizarea de către normalizatorii români a expresiei "informarea pe segmente", considerăm că ambele formule pot să fie utilizate în limbajul profesional.

[2] Pagina 276.

1.2. Prezentarea generală a normei

- **Obiectivul normei** (Objective)

Norma fixează regulile pe baza cărora întreprinderile îşi prezintă informaţiile financiare structurate pe sectoare de activitate şi pe zone geografice.

Obiectivul normei IAS 14 este de a asista utilizatorii de situaţii financiare pentru a înţelege mai bine performanţele unei întreprinderi, pentru a aprecia mai bine riscurile sale şi potenţialul său şi pentru a efectua o apreciere de ansamblu mai pertinentă.

- **Câmpul de aplicare a normei** (Scope)

Norma IAS 14 se aplică situaţiilor financiare complete şi societăţilor ale căror titluri sunt cotate sau sunt în curs de a fi cotate. Dacă o întreprindere necotată decide să furnizeze o informare sectorială, ea trebuie să aplice norma în cauză.

Norma nu face obiectul conturilor individuale ale unei filiale (sau ale societăţii-mamă (cotată)), dacă aceasta publică în acelaşi document conturile sale consolidate. Dacă o filială este ea însăşi cotată, aceasta trebuie să prezinte o informare sectorială. Aceeaşi regulă se aplică pentru o participaţie pusă în echivalenţă.

- **Definirea termenilor** (Definitions)

Norma IAS 14 împrumută normelor IAS 8, IAS 16 şi IAS 18 termenii de "activitate de exploatare" (operating activities), "metode contabile" (accounting policies) şi "venituri" (revenue). De altfel, ea furnizează numeroase definiţii specifice:

(i) Un sector de activitate (A business segment) este o componentă a întreprinderii, susceptibilă să fie identificată, care produce bunuri sau prestează servicii distincte, care suportă riscuri şi care este definită de o rentabilitate specifică, în raport cu alte sectoare ale întreprinderii. Pentru a distinge un sector de activitate, pot să fie utilizate următoarele criterii:

- natura produselor şi serviciilor;
- natura procesului de producţie;
- tipul sau categoria de clientelă;
- procedeele de distribuire;
- mediul reglementar.

(ii) O zonă geografică (A geographical segment) este o componentă a întreprinderii, care produce bunuri şi prestează servicii, într-un mediu economic particular, ce are caracteristici proprii, în termeni de riscuri şi de rentabilitate. Factorii discriminatorii ce se iau în consideraţie, pentru gruparea activităţilor pe zone geografice, sunt următorii:

- asemănarea condiţiilor economice şi politice;
- relaţiile între diferitele exploatări ale diferitelor zone;
- proximitatea activităţilor;
- riscurile speciale ce afectează exploatarea anumitor regiuni;
- contractele de schimb;
- riscurile monetare.

(iii) Din punct de vedere al întreprinderii, **un segment** (a reportable segment) este un sector de activitate sau o zonă geografică pentru care trebuie să se elaboreze informarea financiară cerută de normă.

(iv) Veniturile segmentului (Segment revenue) reprezintă partea din veniturile întreprinderii, atribuită segmentului, direct printr-o afectare rațională, inclusiv veniturile realizate ca urmare a vânzărilor la alte segmente ale întreprinderii. Veniturile segmentului nu cuprind elementele extraordinare, dobânzile și dividendele încasate, inclusiv cele ce provin din alte segmente (exceptând situația în care activitatea segmentului este de natură financiară), veniturile legate de vânzarea de titluri sau profiturile legate de stingerea datoriilor, exceptând cazul în care activitatea segmentului este de natură financiară.

Veniturile segmentului mai cuprind:

- partea de rezultate obținută de la societățile puse în echivalență, dacă acest post este clasificat în categoria veniturilor, în cadrul contului de profit și pierdere;
- cota parte din veniturile entităților integrate proporțional.

(v) Cheltuielile segmentului (Segment expense) reprezintă cheltuielile ce pot să-i fie atribuite direct sau printr-o afectare rațională, inclusiv cheltuielile comerciale și cele relative la produsele facturate altor sectoare.

Cheltuielile unui segment nu cuprind elementele extraordinare, dobânzile plătite, pierderile generate de vânzarea de titluri, partea întreprinderii în cadrul pierderilor societăților puse în echivalență sau integrate proporțional, impozitul asupra beneficiilor, cheltuielile generale nespecifice segmentului, cu excepția celor ce pot să-i fie atribuite direct sau indirect.

Cheltuielile segmentului mai includ cota-parte din cheltuielile întreprinderilor de tip "joint ventures", integrate proporțional.

Atunci când segmentul este definit de o activitate dominant financiară, dobânzile plătite sunt considerate ca aparținând cheltuielilor segmentului, inclusiv dobânzile plătite altor segmente. Acelaşi lucru poate fi spus şi despre pierderile generate de vânzarea de titluri.

Atunci când, în cazul conturilor consolidate, dobânzile plătite sunt prezentate după deducerea din acestea a dobânzilor încasate, această prezentare poate să fie adoptată pentru prezentarea cheltuielilor segmentului.

(vi) Rezultatul segmentului (Segment result) este diferența între veniturile şi cheltuielile segmentului.

(vii) Activele segmentului (Segment assets) sunt acele active ce îi sunt afectate direct sau indirect. Dacă veniturile generate de împrumuturile acordate, de creanțe, de titluri (dobânzi, profituri, rezultate puse în echivalență) au fost considerate ca fiind venituri ale segmentului, activele corespunzătoare sunt incluse în activele segmentului.

(viii) Datoriile segmentului (Segment liabilities) sunt acele datorii ce îi pot fi atribuite direct sau indirect. În situația în care cheltuielile segmentului includ dobânzile plătite, datoriile ce suportă aceste dobânzi sunt incluse în datoriile segmentului. Datoriile segmentului includ, de asemenea, cota-parte din datoriile unei întreprinderi de tip "joint venture", integrată proporțional. Datoriile segmentului nu cuprind datoriile legate de impozite.

(ix) Metodele contabile ale segmentului (Segment accounting policies) sunt metodele aplicate pentru întocmirea situațiilor financiare ale întreprinderii cât şi metodele speciale aplicate la nivelul segmentului.

1.3. Determinarea segmentelor (Identifying Reportable Segments)

- **Informarea sectorială primară şi secundară** (Primary and secondary segment reporting formats)

Conform originii şi naturii riscurilor cu care se confruntă întreprinderea şi ţinând cont de natura şi originea rentabilităţii sale, segmentele privilegiate pentru furnizarea unei atare informări sunt fie sectoarele de activitate (business segments), fie zonele geografice (geographical segments). Dacă riscurile şi rentabilitatea sunt mai degrabă legate de bunurile şi serviciile produse/prestate de întreprindere, informarea pe segmente este, mai întâi, o informare pe sectoare de activitate şi, apoi, o informare pe zone geografice. Regula îşi inversează termenii, dacă riscurile şi rentabilitatea sunt corelate mai degrabă cu zonele geografice.

Organizarea întreprinderii şi structura sa de conducere, precum şi sistemul său de raportare internă pentru uzul direcţiei generale şi al consiliului de administraţie trebuie să permită, în mod normal, identificarea naturii segmentelor de privilegiat pentru informarea pe segmente, adică sectoarele de activitate **sau** zonele geografice.

Totuşi, atunci când nici activităţile, nici zonele geografice nu sunt predominante în organizarea şi sistemele interne ale întreprinderii, informarea pe segmente privilegiază sectoarele de activitate, informarea pe zone geografice fiind considerată secundară.

Totuşi, atunci când nici activităţile, nici zonele geografice nu sunt predominante în organizare şi sistemele interne ale întreprinderii, informarea pe segmente privilegiază sectoarele de activitate, informarea pe zone geografice fiind considerată secundară.

Dacă organizarea şi sistemele nu par să fie bazate nici pe sectoare de activitate, nici pe zone geografice, întreprinderea trebuie să determine dacă informarea pe segmente trebuie să privilegieze sectoarele de activitate sau zonele geografice, după cum riscurile şi rentabilitatea sunt mai degrabă legate de produse sau de zone geografice.

În această din urmă ipoteză, direcţia generală a întreprinderii trebuie să determine sectoarele de activitate şi zonele geografice bazându-se mai degrabă pe definiţiile furnizate în cadrul normei decât pe organizarea internă a întreprinderii şi conformându-se următoarelor reguli:

- sunt reţinute segmentele ce provin din organizarea internă şi ce răspund definiţiei generale a segmentelor;
- pentru celelalte segmente, conducerea trebuie să caute nivelul inferior de raportare cuprins în aceste segmente, care răspund definiţiei segmentelor, indiferent că este vorba de un nivel de raportare pe sector de activitate sau pe zonă geografică;
- segmentele astfel identificate fac, apoi, obiectul testelor de mărime.

- **Segmentele de reţinut pentru informarea externă pe segmente** (Business and geographical segments for external reporting purposes)

Segmentele utilizate pentru raportarea internă pot să fie regrupate, dacă ele conduc la rezultate similare pe termen lung şi dacă ele prezintă caracteristici comune, din punct de vedere al definiţiei segmentelor.

Un segment de reţinut pentru informarea financiară externă este acel segment ale cărui venituri provin în majoritate din vânzările la clienţii externi şi care prezintă una dintre următoarele caracteristici:

- veniturile sale, inclusiv cele facturate altor segmente, reprezintă cel puțin 10% din totalul veniturilor;
- rezultatul său, indiferent că este vorba de un profit sau de o pierdere, reprezintă cel puțin 10% din totalul profiturilor segmentelor ce au obținut beneficii sau din totalul pierderilor segmentelor ce au realizat pierderi;
- activele sale reprezintă cel puțin 10% din activele tuturor segmentelor.

Atunci când un segment se situează sub ansamblul celor trei praguri prezentate mai sus, el nu trebuie să fie cumulat cu unul dintre segmentele aflate deasupra acestor praguri.

El va fi atunci:

- fie desemnat ca un segment raportabil, în pofida mărimii sale;
- fie grupat cu unul sau mai multe segmente similare, similaritatea fiind obținută, dacă cel puțin jumătate dintre criteriile definiției segmentelor sunt comune;
- fie prezentat ca un element ce nu face obiectul comparației între informarea pe segmente și datele consolidate, dacă nici una dintre soluțiile precedente nu este adoptată.

Dacă totalul veniturilor segmentelor precedente reprezintă mai puțin de 75% din veniturile consolidate, trebuie să fie identificate segmente complementare, chiar dacă acestea sunt situate sub pragurile de mărime.

Atunci când raportarea internă a unei întreprinderi menționează două activități integrate vertical în raportarea sa internă, dar ea nu a ales să efectueze această distincție pentru informarea externă pe segmente, segmentul vânzător trebuie să fie cumulat cu segmentul cumpărător, cu ocazia procesului de identificare a segmentelor de reținut pentru informarea externă, exceptând situația în care această soluție nu prezintă nici o logică, caz în care segmentul vânzător va fi prezentat ca un element neafectat.

Un segment situat deasupra pragurilor, în cursul exercițiului precedent, şi care nu mai depăşeşte nici unul dintre ele, în cursul anului următor, este menținut ca segment pentru informarea externă, atunci când conducerea estimează că acesta continuă să fie important.

Atunci când un segment este identificat pentru prima dată ca segment de reținut pentru informarea externă, datele ce vizează segmentele, prezentate în cursul exercițiilor precedente, sunt prelucrate în vederea datelor relative la noul segment, exceptând cazul unor dificultăți practice, chiar dacă acest segment ar fi situat sub pragurile de mărime.

- **Metodele contabile ale segmentului** (Segment accounting policies)

Informarea pe segmente trebuie să fie elaborată în conformitate cu metodele contabile adoptate de întreprindere. Norma IAS 14 nu interzice, totuşi, menționarea unei informări complementare pe segmente, determinat pe baza unor metode contabile diferite, cu condiția ca aceste metode să fie descrise.

Activele comune pentru două sau mai multe segmente nu sunt repartizate segmentelor respective decât în situația în care veniturile pe care aceste active le generează sunt ele însele afectate segmentelor.

1.4. Informațiile de furnizat în situațiile financiare (Disclosure)

- **Informațiile referitoare la segmentele primare** (Primary reporting format)

Informarea de furnizat în legătură cu fiecare segment primar este formată din următoarele elemente:

- veniturile segmentului, prin separarea veniturilor externe de cele provenite de la alte segmente;
- rezultatul segmentului;
- valoarea contabilă a activelor segmentului;
- datoriile segmentului;
- investițiile în imobilizări corporale şi necorporale, această informație fiind furnizată sub formă de fluxuri de angajamente, şi nu sub formă de fluxuri de trezorerie;
- cheltuielile cu amortizările incluse în cheltuielile segmentului;
- alte cheltuieli decât cele cu amortizările, ce nu corespund plăților;
- cumularea rezultatelor puse în echivalență, în numele participațiilor sau întreprinderilor de tip "joint ventures" puse în echivalență, în situația în care cea mai mare parte din activitățile acestor entități sunt legate de segmentul în cauză;
- în ipoteza precedentă, mărimea totală a participațiilor incluse în activele segmentului.

Atunci când întreprinderea alege să furnizeze într-o structură pe segmente o informare relativă la fluxurile de trezorerie ale exercițiului, ea este scutită să menționeze cheltuielile cu amortizările şi alte cheltuieli, fără incidență asupra trezoreriei.

O întreprindere trebuie să furnizeze legăturile între datele pe segmente şi datele corespondente ce figurează în situațiile sale financiare. Pentru prezentarea acestei informări, veniturile segmentelor sunt puse în relație cu veniturile întreprinderii, adică în legătură cu veniturile ce provin din vânzări la terți; veniturile întreprinderii includ, dacă este cazul, pe cele care nu au putut să fie afectate segmentelor. Rezultatele segmentelor sunt puse în relație cu o determinare omogenă a rezultatului global al întreprinderii. De asemenea, activele şi datoriile segmentului trebuie să fie puse în relație cu activele şi datoriile întreprinderii.

- **Informațiile referitoare la segmentele secundare** (Secondary segment information)

(i) **Cazul în care segmentul primar este sectorul de activitate** (Primary format is business segments)

În acest caz întreprinderea furnizează următoarele informații:

- veniturile generate de vânzările externe, pentru fiecare zonă geografică, determinată prin referință la localizarea clienților, pentru care veniturile externe reprezintă cel puțin 10% din veniturile întreprinderii;
- totalul activelor pe zonă geografică, determinată prin referință la localizarea activelor, atunci când activele acestor zone reprezintă cel puțin 10% din activele tuturor zonelor geografice;
- investițiile efectuate în fiecare zonă geografică, determinată prin referință la localizarea activelor, atunci când activele acestor zone reprezintă cel puțin 10% din activele tuturor zonelor geografice.

(ii) **Cazul în care segmentul primar este zona geografică** (Primary format is geographical segments)

Pentru fiecare sector de activitate ale cărui venituri externe reprezintă cel puțin 10% din veniturile întreprinderii sau ale cărui active reprezintă cel puțin 10% din activele sectoarelor de activitate, trebuie să se indice:

- veniturile externe ale sectorului de activitate;
- valoarea contabilă a activelor sectorului de activitate;
- investițiile sectorului de activitate.

Dacă zona geografică primară este determinată prin referință la localizarea activelor și dacă localizarea clienților este diferită de cea a activelor, întreprinderea trebuie să menționeze veniturile externe ale fiecărei zone geografice, determinată prin referință la localizarea clienților, zonă având venituri externe egale cu cel puțin 10% din veniturile întreprinderii.

Dacă zona geografică primară este determinată prin referință la localizarea clienților și dacă localizarea activelor este diferită de cea a clienților, întreprinderea menționează, pentru fiecare zonă geografică determinată prin referință la localizarea activelor, zonă realizând vânzări externe sau având active egale sau mai mari de 10% din vânzările sau din activele întreprinderii, următoarele informații:

- valoarea contabilă a activelor pe zonă geografică, aceasta referindu-se la localizarea activelor;
- investițiile efectuate în fiecare zonă geografică.

- **Alte reguli** (Other disclosure matters)

Un segment utilizat pentru informarea internă nu poate să fie considerat ca un segment adecvat pentru informarea externă, dacă veniturile sale provin, în mod majoritar, din vânzările intragrup. În cazul în care acest segment realizează, totuși, venituri externe mai mari de 10% din veniturile întreprinderii, ea va menționa acest aspect și va indica vânzările la clienții externi și vânzările către alte sectoare.

Veniturile sunt menționate pe baza prețurilor interne efectiv practicate în cadrul întreprinderii. Modalitățile interne de facturare și modificările aduse acestora sunt precizate în situațiile financiare.

Schimbările aduse manierei de prezentare a informării pe segmente trebuie să fie indicate, dacă ele au un impact semnificativ. Informarea pe segmente precedentă este retratată, exceptând situația în care apar dificultăți practice. Întreprinderea descrie natura schimbării și motivele pentru care s-a procedat la schimbare; ea menționează că informarea precedentă a fost retratată sau că acest lucru nu s-a putut realiza din motive practice, precum și influența schimbării. În caz de modificare a segmentelor înseși și atunci când întreprinderea nu poate să retrateze datele anterioare, ea furnizează informarea pe segmente, relativă la anul schimbării, pe baza segmentelor vechi și noi.

Întreprinderea indică natura bunurilor produse și serviciilor prestate pentru fiecare sector de activitate sau compoziția fiecărei zone geografice, dacă această informare nu este deja furnizată în situațiile financiare sau în alte părți ale raportului anual.

- **Data efectivă** (Effective date)

Norma IAS 14 revizuită a devenit operațională pentru situațiile financiare ce se referă la perioadele începând cu sau după 1 iulie 1998.

2. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 24 "INFORMAREA RELATIVĂ A PĂRȚILOR LEGATE" (RELATED PARTY DISCLOSURES)

2.1. Elemente introductive

- **Informații preliminare**

Prezenta normă internațională anulează și înlocuiește norma pe care consiliul IASC a aprobat-o inițial, în martie 1984. Ea este prezentată în formatul revizuit care a fost adoptat pentru normele contabile internaționale, începând cu 1991. Textului aprobat inițial nu i-a fost adusă nici o modificare. Unii termeni au fost schimbați, pentru a se realiza alinierea la practicile actuale ale IASC.

- **Câmpul de aplicare** (Scope)

Norma IAS 24 trebuie să fie aplicată pentru prelucrarea părților legate și a tranzacțiilor între o întreprindere ce prezintă situațiile financiare și părțile care îi sunt legate. Dispozițiile normei IAS 24 se aplică situațiilor financiare ale tuturor întreprinderilor ce prezintă situații financiare. Ea nu se aplică decât relațiilor între părțile legate descrise mai jos, cu amendamentele care vor fi aduse în alineatele finale ale rubricii "Definiții".

Norma IAS 24 nu tratează decât relațiile între părțile legate descrise în cele ce urmează:

(a) întreprinderile care, direct sau indirect, prin intermediul unui intermediar sau mai mulți, controlează sunt, controlate de, sau sunt plasate sub control conjunctiv (concomitent) al, întreprinderii ce prezintă situații financiare (aceasta cuprinde societățile holding și filialele directe și indirecte);

(b) întreprinderile asociate, adică acele societăți care sunt supuse unei influențe notabile din partea întreprinderii care întocmește conturile (a se vedea, în acest sens, norma IAS 28);

(c) persoanele fizice care dețin, direct sau indirect, o parte din drepturile de vot ale întreprinderii ce prezintă situații financiare, prin care exercită o influență notabilă asupra întreprinderii, precum și membrii apropiați ai familiilor[3] acestor persoane;

(d) conducătorii principali, adică persoanele ce au autoritatea și responsabilitatea planificării, conducerii și controlului activităților întreprinderii și conducătorii societăților, cât și membrii apropiați familiilor acestor persoane; și

(e) întreprinderile în care o parte substanțială a drepturilor de vot este deținută, direct sau indirect, de oricare dintre persoanele citate în rubricile (c) sau (d), sau asupra cărora astfel de persoane pot exercita o influență notabilă; în acest caz sunt incluse întreprinderile deținute de administratori sau acționari principali ai întreprinderii, ce prezintă situații financiare, precum și întreprinderile care au unul dintre principalii lor conducători în comun cu întreprinderea ce prezintă situațiile financiare.

Atunci când se iau în considerare toate posibilitățile de relații între părțile legate, trebuie să se acorde atenție substanței (realității economice) a relațiilor, și nu numai formei lor juridice.

---

[3] Membrii apropiați familiei unei persoane sunt persoanele care pot să influențeze sau să fie influențate de această persoană, în relațiile lor cu întreprinderea.

Nu este impusă nici o informație de furnizat asupra tranzacțiilor:

- **în situațiile financiare consolidate, pentru tranzacțiile intragrup;**
- **în situațiile financiare ale societății-mamă, atunci când acestea sunt disponibile sau publicate cu situațiile financiare consolidate;**
- **în situațiile financiare ale unei filiale deținute 100%, dacă societatea-mamă este din aceeași țară și publică situațiile financiare consolidate, în această țară; și**
- **în situațiile financiare ale întreprinderilor controlate de puterea publică, pentru tranzacțiile cu alte întreprinderi controlate de stat.**

- **Definiții** (Definitions)

În contextul normei IAS 24, următorii termeni au semnificațiile prezentate în cele ce urmează:

Parte legală (Related party): părțile sunt considerate a fi legate, dacă o parte poate să controleze cealaltă parte sau să exercite o influență notabilă asupra celeilalte părți, cu ocazia luării deciziilor financiare și operaționale.

Tranzacția între părțile legate (Related party transaction): un transfer de resurse (active) sau de obligații, între părțile legate, fără să se țină cont de faptul că un preț a fost facturat sau nu.

Controlul (Control): deținerea directă sau indirectă, prin intermediul filialelor, a mai mult decât jumătate din drepturile de vot ale unei întreprinderi, sau a unei părți importante din drepturile de vot și dreptul (puterea) de a fixa, pe baza statutelor sau a unui acord, politicile financiare și operaționale ale gestiunii (conducerii) întreprinderii.

Influența notabilă (în cadrul prezentei norme) (Significant influence, for the purpose of this standard): participarea la deciziile de politică financiară și operațională a unei întreprinderi, fără a avea controlul acestor politici. O influență notabilă poate să fie exercitată în mai multe moduri: în general, printr-o reprezentare în Consiliul de Administrație, dar și, de exemplu, prin participarea la elaborarea politicii, prin tranzacții importante, intragrup, prin schimbul de conducători sau prin dependența față de informațiile tehnice. O influență notabilă poate să fie obținută prin deținerea de acțiuni, prin statute sau prin acord. În caz de deținere de acțiuni, o influență notabilă este presupusă în conformitate cu definiția normei IAS 28 "Contabilizarea participațiilor în întreprinderile asociate".

În cadrul normei IAS 24, următoarele elemente nu sunt considerate a fi părți legate:

(a) două societăți, pur și simplu pentru că ele au un conducător în comun, în pofida alineatelor (d) și (e), prezentate anterior (dar este indispensabil să se vizeze posibilitatea, și să aprecieze probabilitatea, ca persoana ce conduce să poată influența politicile celor două societăți, în tranzacțiile lor comune);

(b) creditorii, sindicatele, întreprinderile de servicii publice și departamentele și agențiile guvernamentale, în cursul tranzacțiilor lor normale cu o întreprindere, precum și ca urmare a acestor tranzacții (cu toate că acestea pot să restrângă libertatea de acțiune a unei întreprinderi sau să participe la procesul său decizional); și

(c) un client, un furnizor, un distribuitor, un agent general unic, cu care o întreprindere realizează un volum semnificativ de tranzacții, din simplul motiv al dependenței economice care rezultă din acest fapt.

2.2. Problematica părților legate (The Related Party Issue)

Relațiile între părțile legate provin din viața normală a afacerilor. De exemplu, întreprinderile exercită, adesea, părți distincte din activitățile lor, prin intermediul filialelor sau întreprinderilor asociate, şi realizează interese în alte întreprinderi, în scopuri de plasament sau din motive comerciale, care sunt suficient de mari pentru ca societatea investitoare să poată controla sau să exercite o influență notabilă asupra deciziilor financiare şi operaționale ale societății în care ea a investit.

O relație între părțile legate poate să aibă un efect asupra poziției financiare şi rezultatelor din exploatare (operaționale) ale întreprinderii ce prezintă situațiile financiare. Părțile legate pot să întreprindă tranzacții pe care părțile nelegate nu le-ar întreprinde. De asemenea, tranzacțiile între părțile legate pot să nu fie efectuate la aceleaşi mărimi (dimensiuni) definite de tranzacțiile între părțile nelegate.

Rezultatele din exploatare (operaționale) şi poziția financiară a unei întreprinderi pot să fie afectate printr-o relație între părțile legate, chiar dacă nu are loc nici o tranzacție între părțile legate. Simpla existență a unei relații poate să fie suficientă pentru a afecta tranzacțiile întreprinderii, ce prezintă situațiile financiare, cu alte părți. De exemplu, o filială poate să înceteze relațiile sale cu un partener comercial, ca urmare a achiziționării de către societatea-mamă a unei filiale înrudite, ce intervine în aceleaşi activități ca şi partenerul precedent. Sau, un alt exemplu, o parte poate să se abțină de a acționa din cauza influenței notabile exercitate de o altă parte (în mod concret, o filială poate să primească o instrucțiune din partea societății-mamă, de a nu se angaja în activități de cercetare şi de dezvoltare).

Dat fiind că există o dificultate inerentă pentru conducere, de a determina efectul influențelor, care nu conduc la tranzacții, norma IAS 24 nu impune furnizarea unei informări asupra acestor efecte.

Contabilizarea unui transfer de resurse (active) este bazată, în mod normal, pe prețul între părți. Între părțile nelegate, prețul este un preț într-un cadru de concurență normală. Părțile legate pot să aibă un grad de flexibilitate în stabilirea prețului, grad de flexibilitate pe care nu-l întâlnim în tranzacțiile între părțile nelegate.

Pentru fixarea prețului tranzacțiilor între părțile legate, sunt utilizate mai multe metode.

Un mod de a determina prețul unei tranzacții între părțile legate este de a recurge la **metoda prețului comparabil necontrolat** (the comparable uncontrolled price method), fixând prețul prin comparare cu bunuri similare vândute pe o piață economic comparabilă, unui cumpărător fără legătură cu vânzătorul. Această metodă este adesea utilizată atunci când bunurile sau serviciile furnizate într-o tranzacție între părți legate şi condițiile în care aceasta se desfăşoară sunt similare cu bunurile sau serviciile furnizate în cadrul tranzacțiilor comerciale normale. De asemenea, ea este adesea utilizată pentru determinarea costului de finanțare.

Atunci când bunurile sunt transferate între părțile legate, înaintea vânzării lor la o parte independentă, este utilizată adesea **metoda prețului de revânzare** (the resale price method). Din prețul de revânzare se deduce o marjă, care reprezintă o mărime plecând de la care cel ce revinde caută să acopere costurile sale şi să realizeze un profit vizat, în vederea obținerii **unui preț de transfer** (a transfer price) de aplicat acestui revânzător. În determinarea remunerării adecvate a contribuției revânzătorului în cadrul procesului, apar

dificultăți în judecata profesională. Această metodă este utilizată, de asemenea, pentru transferurile altor resurse (active) precum drepturile şi serviciile.

O altă abordare este **metoda costului majorat** (the cost-plus method) care caută să adauge o majorare adecvată la costul furnizorului. În această abordare pot să fie întâlnite dificultăți atât în determinarea elementelor costului atribuibil, cât şi a majorării. Printre măsurile susceptibile să ajute la determinarea prețurilor de transfer, poate fi relevată rata de randament comparabil, în sectoarele de activitate similare, aplicată asupra cifrei de afaceri sau asupra capitalului utilizat.

Uneori, prețurile tranzacțiilor între părțile legate nu sunt determinate pe baza nici uneia dintre metodele prezentate anterior. Sunt cazuri în care nici un preț nu este facturat, ca de exemplu cazul furnizării gratuite a serviciilor de gestiune sau cel al prelungirii unui credit gratuit pentru o datorie.

Uneori, anumite tranzacții nu ar fi avut loc, dacă relația nu ar fi existat. De exemplu, o societate care a vândut o mare parte din producția sa societății-mamă, la nivelul costului, nu ar fi putut să găsească un alt client, dacă societatea-mamă nu ar fi cumpărat bunurile.

2.3. **Informațiile de furnizat** (Disclosure)

În numeroase țări, legislația impune ca situațiile financiare să furnizeze informații privind unele categorii de părți legate. În mod particular, o atenție specială este acordată tranzacțiilor efectuate de către administratorii unei întreprinderi, în special remunerațiile şi împrumuturile lor, precum şi informațiilor privind tranzacțiile intragrup importante, participațiile în societățile grupului şi societățile asociate, şi soldurilor cu aceste societăți şi administratori. Normele IAS 27 şi IAS 28 impun furnizarea unei liste a filialelor şi întreprinderilor asociate importante. Norma IAS 8 impune să fie furnizate informații privind elementele extraordinare şi elementele de venituri şi cheltuieli, ce figurează în rezultatul activităților ordinare, elemente care sunt de o importanță, o natură şi o incidență astfel încât furnizarea informaților despre ele să fie utilă pentru explicarea performanței întreprinderii ce prezintă situații financiare pentru exercițiul în cauză.

Exemplele de mai jos ilustrează situațiile în care tranzacțiile între părțile legate pot să conducă la furnizarea de informații pentru exercițiul în cauză, de către întreprinderea ce prezintă situațiile financiare:

- cumpărările sau vânzările de bunuri (finite sau nu);
- cumpărările sau vânzările de bunuri imobiliare şi de alte active;
- serviciile prestate sau primite;
- contractele de gestiune;
- contractele de locație;
- transferul de cercetare şi de dezvoltare;
- contractele de licență;
- finanțarea (inclusiv împrumuturile acordate şi aporturile la capital, în bani sau în natură); şi
- garanțiile.

Atunci când există o situație de control, informațiile privind relațiile între părțile legate trebuie să fie furnizate, indiferent că au existat sau nu tranzacții între părțile legate.

Pentru ca utilizatorul situaţiilor financiare să-şi facă o opinie privind efectele relaţiilor între părţile legate, asupra unei întreprinderi ce prezintă situaţii financiare, este adecvat să se furnizeze informaţii privind relaţia cu partea legată, atunci când există o situaţie de control, indiferent că au existat sau nu tranzacţii între părţile legate.

Dacă tranzacţiile au avut loc între părţile legate, întreprinderea ce prezintă situaţii financiare trebuie să indice natura relaţiilor între părţile legate, cât şi tipurile de tranzacţii şi elementele tranzacţiilor, necesare înţelegerii situaţiilor financiare.

Elementele tranzacţiilor, necesare înţelegerii situaţiilor financiare, includ în mod normal:

- o indicare a volumului tranzacţiilor, fie ca mărime, fie ca proporţie;
- mărimea sau proporţia elementelor existente; şi
- politicile de fixare a preţurilor.

Elemente de natură similară pot face obiectul unei informări globale exceptând situaţia în care este necesară o informare distinctă, pentru a înţelege efectele tranzacţiilor între părţile legate, asupra situaţiilor financiare ale întreprinderii ce prezintă situaţiile financiare.

Nu este util să se furnizeze informaţii referitoare la tranzacţiile între membrii unui grup, în situaţiile financiare consolidate, deoarece situaţiile financiare consolidate prezintă informaţii relative la societatea-mamă şi la filiale, ca şi când ar fi vorba de o singură întreprindere ce prezintă situaţii financiare. Tranzacţiile cu întreprinderile asociate puse în echivalenţă nu sunt eliminate şi, ca atare, impun o prezentare distinctă, sub formă de informaţii privind tranzacţiile între părţile legate.

2.4. Comparaţia cu alte texte şi practicile europene

În Statele Unite, relaţiile între părţile legate fac obiectul normei FAS 57. Persoanele vizate şi informaţiile de furnizat, în legătură cu tranzacţiile realizate, sunt, din punct de vedere practic, aceleaşi ca în cazul normei internaţionale în discuţie.

Directivele europene nu comportă dispoziţii speciale privind părţile legate. Totuşi, modelele de bilanţ propuse de Directiva a IV-a prevăd prezentarea creanţelor şi datoriilor referitoare la întreprinderile legate (articolele 9 şi 10 ale directivei). De asemenea, contul de profit şi pierdere trebuie să indice, în mod separat, veniturile ce provin de la aceste întreprinderi şi dobânzile (interesele) care le sunt vărsate (articolele 23-26 ale directivei). Cât priveşte anexa, aceasta trebuie să menţioneze mărimea remuneraţiilor administratorilor, avansurile şi creditele care le-au fost acordate (cu specificarea condiţiilor privind acordarea acestor împrumuturi), precum şi angajamentele de pensionarea în favoarea vechilor administratori (articolul 43 al directivei).

În Franţa, expresia "întreprinderi legate" (enterprises liées) desemnează întreprinderile între care există o situaţie de control. În conformitate cu prevederile codului de comerţ, anexa trebuie să menţioneze partea acestor întreprinderi în imobilizările financiare, creanţele, datoriile, cheltuielile şi veniturile financiare, cât şi mărimea angajamentului financiar faţă de aceste întreprinderi. Cât priveşte planul contabil general, acesta recomandă[4]

---

[4] În conformitate cu noile dimensiuni ale reformei contabile în Franţa, Planul contabil general este elementul de drept contabil care (va) impune reglementări contabile.

menționarea creanțelor și datoriilor față de ansamblul societăților cu care întreprinderea are o relație de participație, aspect care include cazurile de influență notabilă.

Întreprinderile țărilor Europei comunitare și necomunitare nu furnizează, practic, informații privind natura tranzacțiilor realizate cu societățile înrudite. Întreprinderea franceză Schneider și întreprinderea elvețiană Sika sunt două dintre nu prea numeroasele excepții de la regulă.

Totuși, această lipsă de informații trebuie să fie relativizată, deoarece operațiile între societățile aceluiași grup nu apar în conturile consolidate.

De asemenea, să semnalăm că, în mediul francez, convențiile încheiate între o societate și întreprinderile în care administratorii au legături fac obiectul raportului comisarilor de conturi.

Principalele operații care fac obiectul informării externe sunt remunerațiile conducătorilor. Dacă în majoritatea țărilor Europei continentale societățile nu indică decât mărimea totală vărsată membrilor organelor de administrație, întreprinderile britanice publică o detaliere a remunerației directe sau indirecte atribuite fiecărui conducător. O atare situație cuprinde, în mod normal:

- salariile, alte avantaje sociale, inclusiv cotizațiile de pensionare vărsate în cursul exercițiului;
- numărul de acțiuni și de opțiuni privind cumpărarea de acțiuni (stock options), deținute de fiecare conducător;
- numărul de "stock options" atribuite și exercitate în cursul exercițiului;
- caracteristicile principale ale acestor "stock options" (prețul de exercitare, data exercitării, data expirării).

2.5. Consecințele aplicării normei IAS 24 asupra interpretării situațiilor financiare

Tranzacțiile unei întreprinderi cu părțile care îi sunt legate sunt încheiate, adesea, în condiții diferite (poate chiar îndepărtate) de cele ale pieței. Ca atare, este de dorit ca astfel de operații să facă obiectul comunicării externe.

Raza de acțiune a normei IAS 24 este totuși limitată, de vreme ce ea nu se aplică tranzacțiilor unei întreprinderi cu filialele sale, incluse în perimetrul de consolidare. Explicația rezidă în faptul că tranzacțiile interne sunt eliminate și, ca atare, rezultatul grupului nu este afectat de condițiile speciale în care acestea pot să fie realizate.

În consecință, norma IAS 24 nu se aplică, în special:

- operațiilor cu întreprinderile asociate, în măsura în care ele nu sunt eliminate cu ocazia întocmirii conturilor de grup;
- relațiilor cu persoanele fizice (acționari principali, conducători etc.).

După cum se poate deduce, norma IAS 24 nu a avut multe consecințe, din punct de vedere practic. Cum informațiile în cauză sunt considerate, în general, confidențiale, întreprinderile nu le vor publica decât atunci când acestea fac obiectul unei obligații de furnizare. Din acest punct de vedere, inițiativele organismului internațional de normalizare (IASC) sunt insuficiente. Atunci, mingea se găsește în terenul legiuitorilor și al normalizatorilor naționali.

3. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 33 "REZULTATUL PE ACȚIUNE" (EARNINGS PER SHARE)

3.1. Introducere

Norma IAS 33 privind rezultatul pe acţiune a fost elaborată de IASC în strânsă colaborare cu organismul american de normalizare contabilă (FASB)[5]. Cele doă organisme au putut astfel să ajungă la un set de reguli practic identice.

Norma internațională vizează să satisfacă investitorii care utilizează rezultatul pe acțiune pentru a determina indicatorul **Price Earning Ratio** (cursul acțiunii/rezultatul pe acțiune). Ea tratează toate dificultățile create de structurile complexe de capital şi emisiunile de drepturi şi de titluri ce pot să fie la originea emisiunilor viitoare de acțiuni. Este şi motivul pentru care aplicarea normei se dovedeşte a fi dificilă, ceea ce explică faptul că ea conține un număr mare de exemple destinate să-i uşureze înțelegerea.

3.2. Prezentarea generală a normei

- **Obiectivul** (Objective)

Obiectivul normei este să prescrie principiile de determinare şi de prezentare a rezultatului pe acțiune, indicator ce îmbogăţeşte comparațiile referitoare la performanță, comparații realizate atât între diferitele întreprinderi, pentru aceeaşi perioadă, cât şi între diferitele perioade contabile, pentru aceeaşi întreprindere. Centrul de atenție al normei este reprezentat de numitorul indicatorului, chiar dacă diferitele politici contabile au darul de a influența mărimea rezultatului, implicit a rezultatului pe acțiune.

- **Câmpul de aplicare** (Scope)

Norma IAS 33 se aplică societăților ale căror acțiuni ordinare sunt cotate la o bursă de valori. Ea se aplică, de asemenea, titlurilor cotate ce dau dreptul de a deține acțiuni ordinare şi întreprinderilor aflate în procesul de emisiune de acțiuni ordinare la o bursă de valori.

Atunci când o societate întocmeşte atât conturi individuale cât şi conturi consolidate, informațiile impuse prin aplicarea normei nu sunt furnizate decât în conturile consolidate.

Atunci când o societate furnizează informații privind rezultatul pe acțiune, fără să fie obligată în acest sens, ea trebuie să aplice norma IAS 33[6].

- **Definiții** (Definitions)

O **acțiune ordinară** (ordinary share) este un instrument de capitaluri proprii (equity nstrument) ce dă dreptul la un dividend, după ce toate celelalte categorii de instrumente de apitaluri proprii au fost remunerate.

O **acțiune potențială** (potential ordinary share) este un instrument financiar (financial instrument) ce dă dreptul la deținerea de acțiuni ordinare (instrumente financiare convertibile în acțiuni ordinare, opțiuni de subscriere, bonuri de subscriere de acțiuni, "stock-options"), acțiuni susceptibile să fie emise, dacă anumite condiții sunt îndeplinite.

Un **warrant** (warrant) sau o **opțiune** (option) este un instrument financiar ce dă deținătorului dreptul de a achiziționa acțiuni ordinare.

---

[5] Aspect relevat şi în primul volum al lucrării noastre, pagina 284.

[6] Este vorba despre o întreprindere care recurge la aplicarea referențialului contabil internațional.

3.3. Rezultatul pe acţiune nediluat (Basic Earnings Per Share)

Rezultatul pe acţiune nediluat este egal cu următorul raport:

- la numărător: rezultatul net al perioadei, după deducerea dividendelor ce revin acţiunilor preferenţiale;
- la numitor: numărul mediu ponderat de acţiuni ordinare în circulaţie (ordinary share outstanding) pe parcursul anului.

Numărul mediu de acţiuni în circulaţie se determină prin adăugarea la numărul de acţiuni în circulaţie la începutul exerciţiului a emisiunilor noi de acţiuni şi deducerea rambursărilor de acţiuni sau a achiziţiilor de acţiuni proprii.

- **Determinarea ponderării**

Pentru calculul ponderării, perioadele luate în considerare încep cu data la care creanţa asupra acţionarului este achiziţionată. Această dată se apreciază diferit, după cum acţiunile sunt emise[7]:

- în numerar (in exchange for cash) (data de exigibilitate a creanţei asupra acţionarului);
- prin plata în acţiuni a dividendelor (on the voluntary reinvestment of dividends) (data plăţii dividendului);
- prin conversiunea unei datorii (conversion of a debt instrument to ordinary shares) (data la care datoria încetează să genereze dobânzi);
- prin aport în natură (data la care bunul aportat este înregistrat la emitent).

- **Determinarea numărului de acţiuni ordinare: cazuri particulare**

Acţiunile emise ca preţ de achiziţie al unei filiale noi sunt reţinute în calcul începând cu data de achiziţie care constituie punctul de plecare al consolidării rezultatelor filialei.

Acţiunile neeliberate integral nu sunt reţinute în calcul decât la nivelul unei părţi (fracţiuni) dintr-o acţiune ordinară, în măsura în care ele beneficiază de dividendul plătit unei acţiuni ordinare eliberate integral în cursul perioadei considerate.

Exemplu[8]

Evoluţia acţiunilor în cursul anului civil:

	Emisiuneâ de acţiuni (Shares Issued);	Achiziţia de acţiuni proprii (Treasury Shares)	Cumulul (Shares Outstanding)
Situaţia la începutul anului	2.000	(300)	1.700
Emisiunea de acţiuni noi achiziţionate în numerar, la 31 mai	800	-	2.500
Achiziţia de acţiuni proprii, la 1 decembrie	-	(250);	2.250
Situaţia la sfârşitul anului	**2.800**	**(550)**	**2.250**

[7] Paragraful 16 al normei citează 7 cazuri.

[8] Exemplul este constituit plecând de la exemplul redat în lucrarea "International Accounting Standards 1999" (International Accounting Standards Committee, Londra, Marea Britanie), pagina 763.

Numărul mediu ponderat de acțiuni în circulație în cursul anului:

	Numărul de acțiuni în circulație (1)	Durata în luni (2)	Produsul (3) = (1) x (2)
	1.700	5	8.500
	2.500	6	15.000
	2.250	1	2.250
		12	**25.750**
Numărul mediu ponderat: (3)/(2)			**2.145,8**
Rotunjit			**2.146**

- **Ajustarea numărului mediu ponderat de acțiuni ordinare**

În numele exercițiului în cauză şi al exercițiilor precedente, numărul mediu ponderat de acțiuni ordinare este ajustat de fiecare dată când modificarea numărului de acțiuni nu are drept contrapartidă o creştere a activului net.

Creşterile (sau diminuările) capitalului, vizate mai sus, se referă în special la:

- încorporarea de rezerve prin creşterea numărului de acțiuni, fără să crească nominalul (distribuirea de acțiuni gratuite);
- creşterea numărului de acțiuni prin reducerea nominalului, mărimea totală a capitalului rămânând aceeaşi;
- creşterea nominalului prin reducerea numărului de acțiuni;
- emisiunea de drepturi de subscriere pentru acțiunile noi, în condiții preferențiale.

- **Emisiunea de acțiuni la un preț mai mic decât valoarea lor justă**

Atunci când acțiunile sunt emise la un preț mai mic decât valoarea lor justă, se multiplică numărul de acțiuni reținute cu ocazia perioadelor precedente cu valoarea următorului coeficient corector:

Valoarea justă a acțiunilor înaintea creşterii
Valoarea justă a acțiunilor după creştere

Valoarea justă a acțiunilor după creştere este dată de raportul între:

- valoarea justă a acțiunilor înaintea emisiunii, la care se adaugă prețul de emisiune al acțiunilor noi;
- numărul total de acțiuni după emisiune.

Exemplu[9]

Datele problemei:

Beneficiile exercițiilor:

N: 1.100
N+1: 1.500
N+2: 1.800

Numărul de acțiuni ordinare în circulație înaintea emisiunii de drepturi de subscriere: 500

Drepturile de subscriere:

- o acțiune nouă pentru cinci acțiuni deținute (100 acțiuni noi în total)
- prețul de subscriere: 5
- data limită de exercitare a dreptului: 1 martie/N+1

Valoarea justă a acțiunii înainte de emisiunea drepturilor de subscriere: 11

Problemele ridicate:

(a) care este valoarea acțiunii după emisiune și care este coeficientul corector al numărului de acțiuni?

(b) care sunt rezultatele pe acțiune ale celor trei ani consecutivi?

Valoarea teoretică a acțiunii după exercitarea drepturilor de subscriere și coeficientul de ajustare se determină după cum urmează:

Numărul de acțiuni înaintea exercitării drepturilor de subscriere	(1)	500
Valoarea justă a acțiunii înainte de emisiunea drepturilor	(2)	11
Valoarea întreprinderii înaintea emisiunii (1) x (2)	(3)	5.500
Numărul de acțiuni de emis	(4)	100
Prețul de subscriere	(5)	5
Mărimea creșterii de capital (4) x (5)	(6)	500
Valoarea întreprinderii după creștere (3) + (6)	(7)	6.000
Valoarea justă a acțiunii după emisiunea de drepturi de subscriere (7)/ [(1) + (4)]	(8)	10
Coeficientul de ajustare a numărului de acțiuni (2)/(8)	(9)	1,1

Rezultatele (beneficiile) pe acțiune:

- Exercițiul N:
  - Beneficiul pe acțiune inițial: 1.100/500 — **2,2**
  - Beneficiul pe acțiune ajustat: 1.100/(500 x 1,1) — **2**
- Exercițiul N+1:
  - Numărul mediu ponderat de acțiuni:
    1 ianuarie/28 februarie: 500 x 1,1 x 2/12 — 91,7
    28 februarie/31 decembrie: 600 x 10/12 — **500**
    — **591,7**
  - Beneficiul pe acțiune: 1.500/591,7 — **2,5**
- Exercițiul N+2:
  - Beneficiul pe acțiune: 1.800/600 — **3**

[9] Exemplul este inspirat din "dosarul de consiliere" propus de Benoit Lebrun în "la revue fiduciaire rf comptable", N° 233, din octombrie 1997, privind noile norme ale IASC și proiectul referitor la provizioanele pentru riscuri și eventualitățile, paginile 53-54.

3.4. Rezultatul pe acțiune diluat (Diluted Earnings Per Share)

Rezultatul pe acțiune diluat se determină prin ajustarea:

- atât a rezultatului net ce revine acțiunilor ordinare;
- cât şi a numărului de acțiuni ordinare, acesta trebuind să includă ansamblul acțiunilor potențiale, susceptibile să aibă un efect de diluare asupra rezultatului pe acțiune.

Pentru a fi luate în considerație, acțiunile potențiale sunt numai cele susceptibile să reducă rezultatul net pe acțiune relativ la activitățile ordinare ce continuă să se realizeze.

- **Rezultatul pe acțiune diluat: ajustarea rezultatului net** (Earning-Diluted)

Rezultatul net este majorat cu următoarele elemente, din care s-a dedus impozitul:

- dividendele ce revin acțiunilor preferențiale, în cazul conversiunii acestora în acțiuni ordinare;
- dobânzile legate de obligațiunile convertibile în acțiuni ordinare;
- toate celelalte elemente care nu ar putea să fie incluse în rezultat, dacă emisiunile de acțiuni dilutive nu ar fi avut loc; este vorba, în special, de primele de rambursare sau de comisioanele înregistrate la cheltuieli, ca formă de ajustare a cheltuielilor cu dobânzile.

- **Rezultatul pe acțiune diluat: calculul numărului de acțiuni ordinare** (Per Share- Diluted)

Numărul de acțiuni ordinare de reținut pentru calculul rezultatului pe acțiune diluat este determinat prin adiționarea:

- numărului de acțiuni ordinare utilizat pentru rezultatul nediluat;
- numărului de acțiuni care ar rezulta din conversiunea tuturor acțiunilor potențiale în acțiuni ordinare.

Acțiunile potențiale sunt presupuse a fi fost convertite în acțiuni ordinare, la începutul exercițiului sau la data de emisiune a acțiunilor potențiale, dacă emisiunea a avut loc în cursul exercițiului.

Pentru calculul rezultatului pe acțiune diluat, se convine să se presupună că opțiunile şi drepturile de conversiune au fost exercitate. Sumele primite sunt considerate ca fiind rezultatul unei emisiuni de acțiuni ordinare la valoarea lor justă. Diferența între numărul de acțiuni emise şi numărul de acțiuni care ar fi fost emise la valoarea justă trebuie să fie tratată ca o emisiune de acțiuni fără incidență asupra capitalurilor proprii.

Exemple[10]**:**

I. Diluarea legată de obligaţiunile convertibile (Convertible Bonds)

Date:		
Beneficiul net al anului		1.004
Numărul mediu ponderat de acţiuni ordinare pentru anul curent		1.000
Numărul de obligaţiuni convertibile		100
Raportul de conversiune: 10 obligaţiuni dau dreptul la 3 acţiuni ordinare		
Cheltuielile financiare legate de partea de datorii a obligaţiunilor convertibile		10
Efectul privind impozitul (curent şi amânat)		4
Beneficiul net pe acţiune nediluat:		
Beneficiul net	(1)	1.004
Numărul mediu ponderat de acţiuni pentru anul n	(2)	1.000
Beneficiul pe acţiune (1)/(2)	(3)	1
Beneficiul net pe acţiune diluat:		
Eliminarea cheltuielilor cu dobânzile diminuate cu impozitul	(4)	6
Beneficiul net retratat (1) + (4)	(5)	1.010
Numărul de acţiuni ce rezultă din conversiunea obligaţiunilor 100 x 3/10	(6)	30
Numărul total de acţiuni de luat în consideraţie (2) + (6)	(7)	1.030
Beneficiul net pe acţiune diluat (5)/(7)	(8)	0,98

II. Diluarea legată de opţiuni (Effects of Share Options on Diluted Earning per Share)

Date:		
Beneficiul net al anului n		1.200.000
Numărul mediu ponderat de acţiuni ordinare pentru anul n		500.000
Valoarea justă medie a unei acţiuni ordinare, pentru anul n		20
Numărul mediu ponderat de opţiuni de subscriere de acţiuni, pentru anul n		100.000
Preţul de exercitare a opţiunilor		15
Rezultatul pe acţiune nediluat:		
Beneficiul net	(1)	1.200.000
Numărul mediu ponderat de acţiuni, pentru anul n	(2)	500.000
Beneficiul pe acţiune (1)/(2)	(3)	2,4
Rezultatul pe acţiune diluat:		
Numărul mediu ponderat de opţiuni, pentru anul curent	(4)	100.000
Preţul unitar de exercitare a opţiunilor	(5)	15
Mărimea capitalului ce corespunde exercitării opţiunilor (4) x (5)	(6)	1.500.000
Valoarea justă a acţiunii înaintea exercitării opţiunii	(7)	20
Numărul de acţiuni care ar rezulta dintr-o creştere de capital de 1.500.000, la valoarea justă a acţiunilor emise (6)/(7)	(8)	75.000
Numărul de acţiuni cu efect de diluare (4) - (8)	(9)	25.000
Numărul de acţiuni de luat în calcul la numitor (2) + (9)	(10)	525.000
Beneficiul pe acţiune diluat (1)/(10)	(11)	2,29

III. Rezultatul pe acţiune diluat, ca o consecinţă a mai multor categorii de instrumente potenţial diluate (Determining the Order in wich to Include Dilutive Securities in the Calculation of Weighted)

Date:	
Beneficiul ce revine acţiunilor ordinare	10.000.000
Numărul de acţiuni ordinare	2.000.000
Valoarea justă medie a unei acţiuni, pentru exerciţiul curent	75
Cota de impozit	40%
Acţiunile potenţiale apar după cum urmează:	

[10] Exemplele sunt construite plecând de la exemplele redate în lucrarea *International Accounting Standards 1999*, citată anterior, paginile 771, 774, 776 şi 777.

Opţiuni de subscriere:	Acţiuni preferenţiale convertibile în acţiuni ordinare:	Obligaţiuni convertibile:
- număr: 100.000 - preţul de exercitare: 60	- număr: 800.000 - dividend: 8 pe acţiune - raportul de conversiune: o acţiune preferenţială pentru două acţiuni ordinare	- număr: 100.000 - nominal: 1.000 - rata: 5% - raportul de conversiune: fiecare obligaţiune dă dreptul la 20 de acţiuni.

Creşterea beneficiului pe acţiune ce provine din emisiunea acţiunilor potenţiale se determină după cum urmează pentru fiecare categorie de titluri:

	Creşterea beneficiului (1)	Creşterea numărului de acţiuni (2)	Creşterea beneficiului pe acţiune (3) = (1)/(2)
Opţiuni:			
- creşterea beneficiului	0		
- creşterea numărului de acţiuni ordinare: 100.000 x 60 = 6.000.000 6.000.000/75 = 80.000 acţiuni gratuite 100.000 – 80.000		20.000	0
Acţiuni preferenţiale convertibile:			
- creşterea beneficiului 600.000 x 8	6.400.000		
- creşterea numărului de acţiuni ordinare: 800.000 x 2		1.600.000	4
Obligaţiuni convertibile:			
- creşterea beneficiului 1000 x 100.000 x 5% x 0,6	3.000.000		
- creşterea numărului de acţiuni ordinare: 100.000 x 20		2.000.000	1,5

În ordinea de diluare descrescătoare, titlurile de mai sus se clasifică după cum urmează: opţiuni, obligaţiuni convertibile, acţiuni preferenţiale.

Calculul rezultatului pe acţiune diluat (Computation of Diluted Earnings Per Share)

	Beneficiu (1)	Numărul de acţiuni (2)	Beneficiu pe acţiune (3) = (1)/(2)
Beneficiu nediluat	10.000.000	2.000.000	5
Efectul opţiunilor	-	20.000	-
	10.000.000	2.020.000	4,95
Efectul obligaţiunilor convertibile	3.000.000	2.000.000	-
	13.000.000	4.020.000	3,23
Efectul acţiunilor preferenţiale	6.400.000	1.600.000	-
	19.400.000	5.620.000	3,45

Beneficiile pe acţiune diluate cresc dacă se ţine cont de acţiunile preferenţiale. Este bine să se ia în consideraţie cele mai mici dintre beneficiile pe acţiune diluate obţinute (în cazul nostru **3,23**)

3.5. Regulile de retratare, de prezentare şi de informare

- **Retratarea datelor anterioare publicate** (Restatement)

Dacă numărul de acţiuni ordinare creşte ca urmare a unei încorporări de rezerve sau a unei diminuări a nominalului (mărimea globală a capitalului rămânând neschimbată) sau dacă acest număr scade datorită unei creşteri a nominalului (regruparea de acţiuni fără efect asupra mărimii globale a capitalului), calculul rezultatului nediluat trebuie să fie retratat retroactiv, în numele exerciţiilor prezentate. Retratarea trebuie să fie efectuată chiar şi atunci când creşterile de capital au loc între data bilanţului şi data întocmirii conturilor anuale.

Totodată, trebuie să se indice că retratările legate de aceste modificări de capital au fost efectuate. Mai mult, rezultatul pe acţiune nediluat şi diluat trebuie să fie modificat retroactiv, în următoarele circumstanţe:

- efectele schimbărilor de metodă şi ale corectărilor de erori ce au dat naştere la modificarea rezultatelor precedente (metoda preferenţială a normei IAS 8);
- efectele "punerii în comun a intereselor".

- **Prezentarea contului de profit şi pierdere** (Presentation)

Rezultatul pe acţiune nediluat şi rezultatul pe acţiune diluat sunt prezentate în contul de profit şi pierdere, în două linii distincte de aceeaşi importanţă, în numele fiecărui exerciţiu.

Aceste două rezultate pe acţiune sunt indicate pentru fiecare categorie de acţiuni ordinare ce au drepturi diferite în partajarea rezultatelor. Rezultatele pe acţiune sunt menţionate chiar şi atunci când ele sunt negative (pierderi pe acţiune).

- **Informaţiile de furnizat în situaţiile financiare** (Disclosure I)

Situaţiile financiare trebuie să menţioneze:

- rezultatele utilizate pentru determinarea rezultatului pe acţiune diluat şi rezultatul pe acţiune nediluat, precum şi relaţia între cele două rezultate;
- numerele medii ponderate de acţiuni ordinare utilizate la numitor pentru calculul celor două rezultate, precum şi relaţia între cele două expresii ale numitorului.

- **Alte date pe acţiune decât rezultatul pe acţiune** (Disclosure II)

Pentru determinarea unei alte date pe acţiune decât rezultatul, numărul de acţiuni de utilizat este numărul mediu ponderat determinat conform normei. Informaţiile furnizate trebuie să vizeze atât datele pe acţiune nediluate, cât şi datele pe acţiune diluate. Ele trebuie să fie considerate cu acelaşi nivel de importanţă.

Dacă o dată pe acţiune nu corespunde unui post particular al contului de profit şi pierdere, este nevoie ca această dată să fie pusă în relaţie cu rubrica (informaţia) corespunzătoare din contul de profit şi pierdere.

- **Data efectivă** (Effective Date)

Norma IAS 33 a devenit operaţională pentru situaţiile financiare ce se referă la perioadele începând cu sau după 1 ianuarie 1998.

4. LITERA ŞI SPIRITUL NORMEI IAS 34 "INFORMAREA FINANCIARĂ INTERMEDIARĂ" (INTERIM FINANCIAL REPORTING)

4.1. Elemente introductive

- **Informaţii cu caracter preliminar**

Prezenta normă IAS 34 tratează problema informării financiare intermediare, subiect care, până în momentul elaborării, publicării şi aplicării standardului în cauză, nu a făcut obiectul nici unei norme contabile internaţionale. Ea a intrat în vigoare pentru exerciţiile deschise începând cu 1 ianuarie 1999.

Un raport financiar intermediar este un raport financiar ce conţine un joc complet sau rezumativ de situaţii financiare, pentru o perioadă mai mică decât durata exerciţiului complet.

Norma IAS 34 nu precizează ce întreprinderi trebuie să publice rapoarte financiare intermediare. Ea nu indică nici cu ce frecvenţă sau la ce termene, începând de la sfârşitul perioadei intermediare, trebuie să fie întocmite aceste rapoarte financiare. În conformitate cu prevederile IASC, asupra acestor probleme trebuie să se pronunţe guvernele naţionale, autorităţile de reglementare a valorilor mobiliare, bursele şi organismele contabile. Norma IAS 34 se aplică dacă întreprinderea este obligată să publice un raport financiar intermediar, conform normelor contabile internaţionale sau dacă ea a ales să facă acest lucru.

Norma IAS 34: (i) defineşte conţinutul minimal al unui raport financiar intermediar, inclusiv informaţiile de furnizat; şi (ii) identifică principiile de contabilizare şi de evaluare care trebuie să fie aplicate unui raport financiar intermediar.

Un raport financiar intermediar trebuie să comporte cel puţin un bilanţ rezumativ (a condensed balance sheet) un cont de profit şi pierdere rezumativ (a condensed income statement), un tablou rezumativ al fluxurilor de trezorerie (a condensed cash flow statement), o situaţie rezumativă a variaţiilor capitalurilor proprii (a condensed statement showing changes in equity) şi o selecţie de note explicative (selected explanatory notes).

Plecând de la principiul că persoanele care utilizează un raport financiar intermediar al unei întreprinderi vor avea acces, de asemenea, la ultimul său raport anual, raportul financiar intermediar nu reproduce sau nu actualizează, practic, nici una dintre notele anexe la situaţiile financiare anuale. În schimb, notele anexe la raportul financiar intermediar includ, în esenţă, o explicaţie a evenimentelor şi schimbărilor intervenite de la data publicării ultimului raport anual al întreprinderii, importante pentru a înţelege evoluţia poziţiei ei financiare şi performanţei sale.

În raportul său financiar intermediar, **întreprinderea trebuie să aplice aceleaşi metode contabile ca şi în situaţiile financiare anuale**, cu **excepţia** schimbărilor de metode intervenite după data situaţiilor financiare anuale cele mai recente, schimbări care se vor reflecta în situaţiile financiare anuale ale exerciţiului următor. **Frecvenţa** (anuală, semestrială sau trimestrială) a informării financiare **nu trebuie să afecteze evaluarea rezultatelor anuale** ale întreprinderii. Pentru a ajunge la acest obiectiv, evaluările efectuate pentru necesităţile informării intermediare sunt făcute pe o bază cumulată, la data intermediară. Norma IAS 34 furnizează, în anexa sa, comentarii de aplicare la diferite tipuri de active, de datorii, de venituri şi de cheltuieli, a principiilor fundamentale de contabilizare şi de evaluare

la datele (termenele) intermediare. Cheltuiala privind impozitul asupra rezultatului a unei perioade intermediare este calculată plecând de la o estimare a cotei efective anuale medii privind impozitul asupra rezultatului, în coerență cu evaluarea anuală a impozitelor.

Pentru a decide cum să contabilizează, se evaluează, se clasifică sau se furnizează o informație relativă la un element, pentru necesitățile informării financiare intermediare, **importanța** relativă se apreciază în raport cu informațiile financiare ale perioadei intermediare, și nu în raport cu informațiile anuale previzionale.

- **Obiectivul normei** (Objective)

Obiectivul normei IAS 34 este de a prescrie conținutul minimal al unui raport financiar intermediar, cât și principiile de contabilizare și de evaluare ce se aplică situațiilor financiare complete sau rezumative ale unei perioade intermediare. O informare financiară intermediară rapidă și fiabilă permite investitorilor, creditorilor și altor utilizatori să determine și să interpreteze mai bine capacitatea întreprinderii de a genera beneficii și fluxuri de trezorerie, cât și poziția financiară și lichiditatea acesteia.

- **Câmpul de aplicare** (Scope)

Așa după cum am precizat anterior, norma IAS 34 nu precizează ce întreprinderi trebuie să publice rapoarte financiare intermediare. Totuși, guvernele, comisiile de valori mobiliare, bursele și organismele contabile impun adesea întreprinderilor, ale căror titluri de împrumut sau de capitaluri proprii sunt cotate, să publice rapoarte financiare intermediare.

Consiliul IASC încurajează întreprinderile cotate să publice rapoarte financiare intermediare ce se conformează principiilor de contabilizare, de evaluare și de informare, enunțate prin prezenta normă. Mai precis, el încurajează aceste întreprinderi:

(a) să întocmească rapoarte financiare intermediare cel puțin la sfârșitul primului semestru al exercițiului; și

(b) să facă disponibile aceste rapoarte financiare, cel mult la 60 de zile după sfârșitul perioadei intermediare.

Conformitatea oricărui raport financiar, anual sau intermediar, este apreciată în relație cu normele contabile internaționale. Faptul că o întreprindere nu a putut să întocmească un raport financiar intermediar, în cursul unui exercițiu, sau că ea a întocmit rapoarte financiare intermediare neconforme cu principiile normei IAS 34 nu împiedică să se realizeze conformitatea situațiilor sale financiare anuale cu normele contabile internaționale.

Dacă raportul financiar intermediar al unei întreprinderi este prezentat ca fiind conform cu normele contabile internaționale, el trebuie să fie conform cu toate dispozițiile prezentei norme.

- **Definiții** (Definitions)

În cadrul normei IAS 34, următorii termeni au semnificația prezentată în cele ce urmează:

Perioada intermediară (Interim period) desemnează o perioadă de raportare financiară, cu o durată mai mică decât cea a unui exercițiu.

Raportul financiar intermediar (Interim financial report) desemnează un raport financiar ce conține un joc complet de situații financiare rezumative (așa cum sunt descrise de prezenta normă), pentru o perioadă intermediară.

4.2. Conținutul unui raport financiar intermediar (Content of an Interim Financial Report)

Conform normei IAS 1, un joc complet de situații financiare cuprinde:

(a) un bilanț;
(b) un cont de profit și pierdere;
(c) un tablou ce indică fie (i) toate variațiile capitalurilor proprii, fie (ii) alte variații ale capitalurilor proprii decât variațiile care rezultă din tranzacțiile privind capitalul, cu proprietarii și din distribuirile în favoarea proprietarilor;
(d) un tablou al fluxurilor de trezorerie; și
(e) o descriere a metodelor contabile și a notelor explicative.

Pentru considerente legate de rapiditatea difuzării informării și de cost, precum și pentru a evita repetarea informațiilor publicate anterior, o întreprindere poate să fie obligată (sau poate să aleagă) să furnizeze alte informații, la datele intermediare, decât cele din situațiile financiare anuale. Conform prezentei norme, un raport financiar intermediar trebuie să se compună cel puțin din situații financiare rezumative și dintr-o selecție a notelor explicative. Raportul financiar intermediar este destinat să actualizeze informațiile furnizate în jocul complet de situații financiare anuale cel mai recent. Ca atare, el vizează, în principal, noile evenimente, activități și circumstanțe și nu reproduce informații deja comunicate anterior.

Nici o regulă în norma IAS 34 nu interzice unei întreprinderi sau nu încearcă să o convingă să publice în raportul său financiar intermediar un joc complet de situații financiare anuale (așa cum este descris în norma IAS 1) în locul unor situații financiare rezumative și a unei selecții de note explicative. Prezenta normă nu interzice și nici nu convinge întreprinderea să includă în situațiile sale financiare intermediare rezumative alte elemente informaționale decât posturile minimale sau selecția de note explicative. Principiile de contabilizare și de evaluare ale acestei norme se aplică, de asemenea, situațiilor financiare complete ale perioadei intermediare.

Componentele minimale ale unui raport financiar intermediar (Minimum components of an interim financial report)

Un raport financiar intermediar trebuie să comporte cel puțin următoarele componente:

(a) un bilanț rezumativ;
(b) un cont de profit și pierdere rezumativ;
(c) o situație rezumativă ce indică fie (i) toate variațiile capitalurilor proprii, fie (ii) alte variații ale capitalurilor proprii decât variațiile care rezultă din tranzacțiile privind capitalul, cu proprietarii, și din distribuirile în favoarea proprietarilor;
(d) un tablou rezumativ al fluxurilor de trezorerie; și
(e) o selecție a notelor explicative.

Forma și conținutul situațiilor financiare intermediare (Form and content of interim financial statements)

Dacă o întreprindere publică un joc complet de situații financiare în raportul său financiar intermediar, forma și conținutul acestor situații trebuie să fie conforme cu dispozițiile normei IAS 1, pentru un joc complet de situații financiare.

Dacă o întreprindere publică un joc de situaţii financiare rezumative, în raportul său financiar intermediar, aceste situaţii financiare rezumative trebuie să comporte cel puţin fiecare dintre rubricile şi fiecare dintre subtotalurile ce erau prezentate în situaţiile sale financiare anuale cele mai recente, precum şi selecţia de note explicative impusă de prezenta normă. De asemenea, situaţiile financiare rezumative trebuie să prezinte posturile sau notele suplimentare, a căror omitere ar avea ca efect să denatureze realitatea exprimată de aceste situaţii.

Rezultatul pe acţiune (de bază şi diluat) trebuie să fie prezentat în contul de profit şi pierdere al unei perioade intermediare (sub forma sa completă sau rezumativă).

În timp ce norma IAS 1 solicită o situaţie ce prezintă variaţiile de capitaluri proprii să se constituie într-o componentă distinctă a situaţiilor financiare ale întreprinderii, ea permite să se prezinte informaţiile privind variaţiile capitalurilor proprii ce rezultă din tranzacţiile referitoare la capital, cu proprietarii, şi din distribuirile în favoarea proprietarilor, fie în situaţia propriu-zisă, fie în notele anexe. Pentru situaţia intermediară ce prezintă variaţiile de capitalurile proprii, o întreprindere adoptă acelaşi format ca şi pentru situaţiile sale financiare anuale cele mai recente.

Un raport financiar intermediar este întocmit pe o bază consolidată, dacă situaţiile financiare anuale ale ultimului exerciţiu închis sunt situaţii consolidate. Situaţiile financiare individuale ale societăţii-mamă nu sunt coerente sau comparabile cu situaţiile consolidate ale raportului financiar anual cel mai recent. Dacă raportul financiar anual al unei întreprinderi cuprinde şi situaţiile financiare individuale ale societăţii-mamă, pe lângă situaţiile financiare consolidate, norma IAS 34 nu impune, dar nici nu interzice, să includă în raportul financiar intermediar al întreprinderii situaţiile financiare individuale ale societăţii-mamă.

Selecţia de note explicative (Selected explanatory notes)

Un utilizator al raportului financiar intermediar al unei întreprinderi va avea acces, de asemenea, la raportul financiar anual cel mai recent al întreprinderii. Ca atare, este inutil ca notele anexe ale raportului financiar intermediar să furnizeze actualizări relativ nesemnificative ale informaţiilor ce figurau, deja, în notele anexe ale raportului anual cel mai recent. La o dată intermediară, este mai util să se explice evenimentele şi tranzacţiile importante, pentru a înţelege evoluţia poziţiei financiare şi performanţelor întreprinderii de la ultimul raport anual.

O întreprindere trebuie să includă cel puţin următoarele informaţii, în notele anexe la situaţiile sale financiare intermediare, dacă acestea sunt semnificative şi dacă nu sunt furnizate, altfel, în raportul său financiar intermediar. În mod normal, informaţiile trebuie să fie prezentate pe o bază cumulativă de la începutul exerciţiului până la data intermediară. Totuşi, întreprinderea trebuie să indice, de asemenea, orice eveniment sau orice tranzacţie semnificativ(ă), pentru înţelegerea perioadei intermediare:

(a) o declaraţie care să indice că metodele contabile şi modalităţile de calcul adoptate în situaţiile financiare intermediare sunt identice cu cele utilizate în situaţiile financiare anuale cele mai recente sau, dacă aceste metode contabile şi modalităţile s-au schimbat, o descriere a naturii acestor schimbări şi a efectele lor;

(b) comentarii care să explice caracterul sezonier sau ciclic al activităților perioadei intermediare;
(c) natura şi mărimea elementelor neobişnuite, consecință a naturii lor, mărimii lor, sau influenței lor, ce afectează activele, datoriile, capitalurile proprii, rezultatul net sau fluxurile de trezorerie;
(d) natura şi mărimea schimbărilor de estimări ale valorilor prezentate cu ocazia precedentelor perioade intermediare ale exercițiului sau ale schimbărilor de estimări ale valorilor prezentate cu ocazia exercițiilor anterioare, dacă aceste schimbări au un efect semnificativ, asupra perioadei intermediare;
(e) emisiunile, răscumpărările şi rambursările de titluri de împrumut şi de capitaluri proprii;
(f) dividendele plătite (dividendul total sau pe acțiune), distingând pe cele vărsate în numele acțiunilor ordinare, de cele vărsate în numele celorlalte acțiuni;
(g) veniturile sectoriale şi rezultatul sectorial, pe sector de activitate sau pe zonă geografică, în funcție de primul nivel de informare sectorială a întreprinderii (prezentarea informării sectoriale în raportul financiar intermediar al unei întreprinderi nu este solicitată decât dacă norma IAS 14 "Informarea sectorială" impune întreprinderii să furnizeze o informare sectorială, în situațiile sale financiare anuale);
(h) evenimentele semnificative posterioare sfârşitului perioadei intermediare, care nu sunt reflectate în situațiile financiare ale perioadei intermediare;
(i) efectul schimbărilor care au afectat structura întreprinderii, în cursul perioadei intermediare, în special grupările de întreprinderi, achiziția sau cesiunea de filiale şi de participații, restructurările şi abandonurile de activități; şi
(j) schimbările ce au afectat pasivele eventuale sau activele eventuale, de la ultima dată de închidere.

Diferitele norme contabile internaționale furnizează indicații privind informațiile de furnizat pentru majoritatea elementelor prezentate mai sus:

- deprecierea stocurilor pentru a le aduce la valoarea lor netă de realizare şi reluarea acestei deprecieri;
- contabilizarea unei pierderi pentru deprecierea imobilizărilor corporale, imobilizărilor necorporale sau altor active şi reluarea acestei pierderi pentru depreciere;
- reluarea oricărui provizion pentru restructurare;
- achizițiile şi cesiunile de imobilizări corporale;
- angajamentele privind cumpărarea de imobilizări corporale;
- rezolvarea (reglementarea) litigiilor;
- corectările de erori fundamentale existente în datele financiare anterior comunicate;
- elementele extraordinare;
- tranzacțiile cu părțile legate etc.

Perioadele pentru care trebuie să fie prezentate situaţiile financiare intermediare (Periods for which interim financial statements are required to be presented)

Rapoartele intermediare trebuie să comporte situaţii financiare intermediare (rezumative sau complete) pentru următoarele perioade:

(a) bilanţul la sfârşitul perioadei intermediare şi bilanţul comparativ la închiderea exerciţiului precedent;

(b) contul de profit şi pierdere al perioadei intermediare şi contul de profit şi pierdere cumulat, de la începutul exerciţiului, cât şi conturile de profit şi pierdere comparative, pentru perioadele intermediare comparabile (numai perioada şi cumulul de la începutul exerciţiului) ale exerciţiului precedent;

(c) situaţia ce prezintă variaţiile capitalurilor proprii, de la începutul exerciţiului, cât şi o situaţie comparativă pentru perioada cumulată comparabilă a exerciţiului precedent; şi

(d) tabloul fluxurilor de trezorerie de la începutul exerciţiului, cât şi tabloul comparativ pentru perioada comparabilă a exerciţiului precedent.

În cazul unei întreprinderi a cărei activitate este sezonieră, poate să fie util să se furnizeze informaţii financiare pentru perioada de 12 luni ce ia sfârşit la data informării financiare intermediare şi informaţii comparative pentru perioada precedentă de 12 luni. Ca atare, întreprinderile a căror activitate este sezonieră sunt încurajate să vizeze prezentarea acestui tip de informaţii, ca un complement al informaţiilor prezentate anterior.

Importanţa relativă (Materiality)

Pentru a decide cum să se contabilizeze, să se evalueze, să se clasifice sau să se furnizeze o informare relativă la un element, pentru necesităţile informării financiare intermediare, se apreciază importanţa semnificativă în raport cu datele financiare ale perioadei intermediare. Pentru a se aprecia importanţa semnificativă (relativă), trebuie să se ţină cont de faptul că evaluările intermediare pot să se bazeze pe estimări, într-o măsură mai largă decât evaluările de date financiare anuale.

Să reamintim că norma IAS 8 impune prezentarea separată a elementelor extraordinare semnificative, a elementelor ordinare neobişnuite, a activităţilor abandonate, a schimbărilor de estimări, a erorilor fundamentale şi a schimbărilor de metode contabile. Norma IAS 8 nu conţine indicaţii privind importanţa relativă, exprimată prin criterii de apreciere numerice[11].

Norma IAS 34 îşi bazează decizia de contabilizare şi de furnizarea unei informări, pe datele perioadei intermediare, luată izolat, pentru motive legate de înţelegerea datelor numerice intermediare.

Informaţii de furnizat în situaţiile financiare anuale (Disclosure in annual financial statements)

Dacă estimarea unei valori, prezentată într-o perioadă intermediară, evoluează în mod semnificativ în cursul ultimei perioade intermediare a exerciţiului, dar, totodată, această

---

[11] Astfel de aprecieri privind pragul de semnificaţie au făcut obiectul studiilor (şi lucrărilor) noastre anterioare. De dată recentă, *Tratatul de contabilitate financiară* (volumul I, paginile 399-401) stă mărturie în acest sens. Punctele de vedere exprimate în "Tratat" nu vizează însă referenţialul IASC.

perioadă intermediară nu face obiectul unui raport financiar distinct, natura şi mărimea acestei schimbări de estimare trebuie să fie indicate într-o notă anexă la situaţiile financiare anuale ale exerciţiului.

4.3. Contabilizarea (constatarea) şi evaluarea (Recognition and Measurement)

Utilizarea aceloraşi metode contabile ca în situaţiile financiare anuale

În situaţiile financiare intermediare, o întreprindere trebuie să aplice metode contabile identice cu cele utilizate în situaţiile sale financiare anuale, exceptând cazul schimbărilor de metode contabile posterioare datei de închidere pentru situaţiile financiare anuale ale exerciţiului următor. Totuşi, frecvenţa (anuală, semestrială şi trimestrială) a rapoartelor financiare ale unei întreprinderi nu trebuie să afecteze evaluarea rezultatelor anuale. Pentru a realiza acest obiectiv, evaluările efectuate pentru necesităţile informării trebuie să fie făcute pe o bază cumulată, de la începutul exerciţiului până la data intermediară.

Cu titlu de exemplu:

(a) principiile de contabilizare şi de evaluare a pierderilor ce rezultă din provizionarea deprecierilor de stocuri (Inventary write-downs), din restructurări sau din deprecieri (impairments), în cursul unei perioade intermediare, sunt identice cu cele pe care le-ar utiliza o întreprindere, dacă ea ar întocmi numai situaţii financiare anuale; totuşi, dacă astfel de elemente sunt contabilizate şi evaluate în numele unei perioade intermediare şi dacă mărimile estimate se schimbă cu ocazia unei perioade intermediare ulterioare a aceluiaşi exerciţiu, estimarea iniţială este modificată cu ocazia perioadei intermediare ulterioare, prin constatarea unei mărimi suplimentare de pierdere sau prin reluarea unei mărimi precedent contabilizate;

(b) un cost care nu corespunde definiţiei unui activ, la sfârşitul unei perioade intermediare, nu este înscris în bilanţ, în aşteptarea unei informaţii viitoare care să stabilească dacă el respectă sau nu definiţia unui activ sau pentru a netezi rezultatele perioadelor intermediare ale unui exerciţiu; şi

(c) cheltuiala privind impozitul asupra rezultatului este contabilizată în numele fiecărei perioade intermediare, pe baza celei mai bune estimări a ratei anuale de impozit (rată medie ponderată), aşteptată pentru ansamblul exerciţiului; mărimile de plătit, în numele impozitului asupra rezultatului unei perioade intermediare, trebuie să fie ajustate cu ocazia unei perioade intermediare ulterioare a aceluiaşi exerciţiu, dacă estimarea relativă la rata anuală de impozit se schimbă.

Definiţiile analizate în "cadrul conceptual de întocmire şi de prezentare a situaţiilor financiare", privind activele, datoriile, veniturile şi cheltuielile, sunt fundamentale pentru contabilizare, indiferent că este vorba despre datele (termenele) intermediare sau anuale.

Pentru a măsura activele, datoriile, veniturile, cheltuielile şi fluxurile de trezorerie în vederea întocmirii situaţiilor sale financiare, o întreprindere ce comunică numai pe o bază anuală are posibilitatea să ţină cont de informaţiile disponibile pe tot parcursul exerciţiului. În fapt, evaluările sunt efectuate pe o bază cumulată, de la începutul exerciţiului.

O întreprindere care prezintă informații semestriale utilizează informațiile de care ea dispune la jumătatea exercițiului sau puțin timp după aceea, pentru efectuarea evaluărilor primului semestru, şi ea utilizează informațiile disponibile la sfârşitul exercițiului sau puțin timp după aceea, pentru perioada de 12 luni. Evaluările pentru o perioadă de 12 luni vor reflecta eventualele schimbări de estimări ale valorilor publicate pentru prima perioadă de şase luni. Mărimile prezentate în raportul financiar intermediar pentru prima perioadă de şase luni nu sunt retratate în mod retrospectiv. Totuşi, se impune indicarea naturii şi mărimii oricărei schimbări semnificative de estimări.

O întreprindere ce comunică rezultatele sale la intervale mai mici decât semestrul evaluează veniturile şi cheltuielile sale pe o bază cumulată, pentru fiecare perioadă intermediară, cu ajutorul informațiilor de care dispune cu ocazia întocmirii fiecărui joc de situații financiare. Mărimile veniturilor şi cheltuielilor prezentate cu ocazia perioadei intermediare vor fi influențate de orice schimbare de estimări ce afectează perioadele intermediare anterioare exercițiului. Valorile prezentate cu ocazia perioadelor intermediare anterioare nu sunt retratate în mod retrospectiv. Totuşi, se impune indicarea naturii şi mărimii oricărei modificări semnificative a estimărilor.

Veniturile obținute în mod sezonier, ciclic sau ocazional (Revenues received seasonally, cyclically, or occasionally)

Veniturile activităților ordinare pe care o întreprindere le obține în mod sezonier, ciclic sau ocazional, în timpul unui exercițiu, nu trebuie să fie nici anticipate, nici amânate la o dată intermediară, dacă nu este adecvat să fie anticipate sau să fie amânate, la sfârşitul exercițiului. Este cazul, de exemplu, al dividendelor primite, al redevențelor şi subvențiilor guvernamentale. Mai mult, unele întreprinderi realizează în cursul anumitor perioade ale exercițiului venituri din activități ordinare mai mari decât cele obținute în cursul altor perioade intermediare; este cazul, de exemplu, al vânzărilor sezoniere în comerțul cu amănuntul. Aceste venituri sunt contabilizate la data la care ele se obțin.

Costurile angajate în mod inegal în cursul exercițiului (Costs incurred unevenly during the financial year)

Costurile pe care o întreprindere le angajează în mod inegal pe parcursul exercițiului trebuie să fie anticipate sau amânate la o dată intermediară dacă, şi numai dacă, este adecvat să se anticipeze sau să se amâne acest tip de costuri, la sfârşitul exercițiului.

Utilizarea estimărilor (Use of estimates)

Procedurile de evaluare de adoptat pentru întocmirea unui raport financiar intermediar trebuie să fie concepute de aşa manieră încât informațiile ce rezultă să fie fiabile, iar informațiile financiare semnificative, utile pentru înțelegerea poziției financiare sau performanței întreprinderii, să fie furnizate în mod adecvat. În timp ce evaluările efectuate atât în rapoartele anuale cât şi în rapoartele intermediare se bazează, adesea, pe estimări raționale, întocmirea rapoartelor financiare intermediare impune, în general, să se recurgă la metode de estimare mai mult decât în cazul întocmirii rapoartelor financiare anuale.

4.4. Retratarea perioadelor intermediare anterior prezentate (Restatement of Previously Reported Interim Periods)

O schimbare de metodă contabilă, diferită de o schimbare pentru care sunt specificate dispoziții tranzitorii printr-o nouă normă contabilă internațională, trebuie să fie tradusă:

(a) prin retratarea situațiilor financiare ale perioadelor intermediare precedente ale exercițiului şi ale perioadelor intermediare comparabile ale exercițiilor anterioare, dacă întreprinderea adoptă prelucrarea de referință, conform normei IAS 8;

(b) prin retratarea situațiilor financiare ale perioadelor intermediare precedente ale exercițiului, dacă întreprinderea adoptă cealaltă prelucrare autorizată, conform normei IAS 8; în acest caz, situațiile financiare ale perioadelor intermediare comparabile ale exercițiilor anterioare nu sunt retratate.

Unul dintre obiectivele principiului precedent este de a proceda de o asemenea natură încât o singură şi aceeaşi metodă contabilă să fie aplicată la o categorie dată de tranzacții, în cursul unui exercițiu complet. Conform normei IAS 8, o schimbare de metodă contabilă trebuie să se traducă printr-o aplicare **retrospectivă**, cu retratarea, în măsura posibilului, a datelor financiare ale perioadelor anterioare. Totuşi, conform normei IAS 8, dacă mărimea retratării relative la exercițiile anterioare nu poate să fie determinată în mod rațional, noua metodă este aplicată de manieră **prospectivă**. O altă prelucrare autorizată constă în includerea integrală a ajustării retrospective cumulate în calculul beneficiului sau pierderii exercițiului în cursul căruia este modificată metoda contabilă. Principiul enunțat anterior are drept efect să impună ca orice schimbare de metodă contabilă, ce survine în cursul unui exercițiu, să se aplice în mod retrospectiv de la începutul exercițiului.

A autoriza ca schimbările contabile să fie constatate începând cu o dată intermediară a exercițiului ar permite să se aplice pentru un acelaşi exercițiu două metode contabile diferite la o categorie dată de tranzacții. O atare soluție ar ocaziona dificultăți de afectare la perioadele intermediare, ar face mai obscure rezultatele operaționale şi ar complica analiza şi înțelegerea informațiilor perioadei intermediare.

4.5. Alte puncte de vedere privind informarea financiară intermediară, în gândirea şi doctrina definite în cadrul diferitelor sisteme contabile

Dincolo de respectarea unei obligații legale, conturile intermediare trebuie să constituie **o oportunitate în ameliorarea gestiunii financiare**.

Termenul de "intermediar" ne trimite, sub aspect formal, la o noțiune de **tranziție între două închideri contabile.** Anglo-saxonii utilizează termenul de "interim statement".

Elaborarea de conturi intermediare este interesantă pentru o întreprindere, indiferent care sunt obligațiile sale sau mărimea sa. Într-adevăr, ea constituie o sursă privilegiată de

informaţii financiare privind ciclul economic al întreprinderii, caracterul sezonier al activităţii sale şi modalităţile de conectare a cheltuielilor la venituri.

Calităţile aşteptate ale informării financiare ce rezultă dintr-o astfel de reflecţie sunt, în special:

- fiabilitatea sa, prin respectarea unui termen raţional;
- abordarea predictivă a rezultatului anual.

Fiabilitatea trebuie să fie similară celei privind conturile anuale, în pofida recursului crescător la estimări.

Termenele sunt direct legate de periodicitatea informaţiilor produse. Astfel, în **Statele Unite**, producerea unei informări **trimestriale** trebuie să intervină într-un termen de 45 de zile (**în Canada,** 60 de zile), în timp ce, pentru publicarea conturilor lor **semestriale**, **întreprinderilor franceze sau engleze** le este acordat un termen de 120 de zile.

Previziunea rezultatului anual este indisociabilă întocmirii conturilor intermediare. Dacă rapoartele semestriale nu au un caracter previzional, în sensul propriu al termenului, ele au, totuşi, o valoare predictivă pentru conducătorii întreprinderii, pentru acţionarii şi partenerii ei.

Conturile intermediare sunt un **instrument de pilotare şi de integrare a funcţiei contabile** în "nucleul dur al gestiunii" întreprinderii. Totodată, ele sunt un **instrument de comunicare internă şi externă**, destinat creşterii credibilităţii întreprinderii.

În privinţa metodelor contabile aplicate[12], doctrina franceză identifică două metode:

- metoda globală, de inspiraţie anglo-saxonă;
- metoda punctuală.

Concepţiile celor două metode sunt relativ diferite, iar avantajele şi inconvenientele respective sunt opozabile.

Problematica specifică rapoartelor intermediare rezidă în modul de conectare a cheltuielilor sau veniturilor la perioada intermediară considerată, având în vedere în special:

- caracterul sezonier al activităţii;
- eventuala subactivitate a unei perioade;
- conectarea cheltuielilor la veniturile perioadei.

În plus, aplicarea principiului permanenţei metodelor se confruntă cu unele dificultăţi practice legate de recursul din ce în ce mai evident la estimări, pentru a evalua, în special, stocurile şi provizioanele.

(a) **Metoda globală** (Integral View)

- **Principiu:**

Conform metodei globale, perioada intermediară nu poate să fie disociată de exerciţiu. Întocmirea conturilor intermediare nu este decât o etapă care trebuie să ţină cont de anticiparea datelor contabile anuale. Pentru determinarea rezultatului perioadei, este luat în

---

[12] Idei sugerate de articolul "Les comptes intermédiaires: definition et utilité", La revue fiduciaire RF COMPTABLE nr. 253, iulie-august 1999, paginile 27-54.

considerare rezultatul previzional al unui exercițiu, în măsura în care corelația între cheltuieli și venituri trebuie să fie făcută pe o bază anuală.

Cheltuielile, indiferent că sunt variabile sau fixe, operaționale sau de structură, sunt afectate perioadei, pe baza proratei veniturilor perioadei raportate la totalul previzional al veniturilor exercițiului. De exemplu, pentru conturile intermediare semestriale, se poate utiliza proporția costurilor bugetate ce se raportează la cota din cifra de afaceri realizată.

- **Avantajele metodei globale:**

- se ține cont de caracterul sezonier al activității;
- rezultatul intermediar permite o mai bună anticipare a rezultatului exercițiului, în măsura în care conectarea cheltuielilor la prorata activității contribuie la "netezirea" rezultatului; această netezire permite o mai bună interpretare economică a rezultatelor degajate.

- **Inconvenientele metodei globale**

Aplicarea ei prezintă câteva dificultăți:

- principiile de prudență și de conectare a cheltuielilor la perioada considerată nu sunt respectate;
- ea se poate dovedi "imprudentă", în cazul stăpânirii insuficiente a procesului previzional sau în cel al schimbării de conjunctură.

În concluzie, metoda globală pare mai adaptată determinării rentabilității unei entități economice decât determinării valorii patrimoniale. Într-adevăr, ea se înscrie într-o dinamică economică, care consideră întocmirea rapoartelor intermediare ca părți ale unui tot.

(b) **Metoda punctuală** (Discrete view)

- **Principiu:**

Metoda punctuală este bazată pe un raționament total opus. Perioada intermediară este considerată ca un exercițiu distinct. Orice cont intermediar este o fotografie a întreprinderii, la un moment dat.

Astfel, de exemplu, se pot reține pentru conturile semestriale costurile efectiv angajate raportate la cifra de afaceri realizată.

Ansamblul principiilor contabile relative la închidere se aplică în același mod ca la orice întocmire intermediară. Totuși, respectarea permanenței metodelor necesită unele amenajări, în special pentru luarea în cont a cheltuielilor ce au o bază anuală.

- **Avantajele metodei punctuale**

În mod logic, ele sunt în linie cu inconvenientele primei metode. Altfel spus:

- securitatea informațiilor crește, în măsura în care toate cheltuielile suportate sunt contabilizate, independent de orice proces previzional;
- principiile de prudență, de conectare a cheltuielilor la perioada considerată și de permanență a metodelor sunt respectate;
- imaginea fidelă este mai bună, în optica unei abordări patrimoniale a întreprinderii.

- **Inconvenientele metodei punctuale:**

- în condițiile neluării în considerare a caracterului sezonier şi a nivelului activității aferente perioadei, analiza rentabilității va fi distorsionată;
- rezultatul perioadei intermediare nu permite o anticipare uşoară şi imediată a rezultatului exercițiului, mai ales pentru activitățile cu puternic caracter sezonier;
- în mod paradoxal, respectarea permanenței metodelor între conturile intermediare şi închiderea anuală nu permit compararea rezultatelor de la o perioadă la alta; într-adevăr, rezultatul anual nu corespunde, în mod sistematic, sumei rezultatelor perioadelor intermediare: această incoerență este în mod special perceptibilă în materie de calcul al impozitului asupra rezultatului.

Tabloul sinoptic al avantajelor şi inconvenientelor metodei globale şi metodei punctuale

Caracteristica	Metoda globală	Metoda punctuală
• Luarea în considerare a caracterului sezonier al activității întreprinderilor	+	-
• Anticiparea rezultatului anual plecând de la rezultatele intermediare	+	-
• Facilitatea de raportare şi de control bugetar, comparațiile previziuni/rezultate	+	-
• Adaptarea metodei la perioade scurte (lună)	+	-
• Conectarea cheltuielilor la venituri	+	-
• Determinarea rentabilității economice a entității	+	-
• Permanența metodelor între perioade	-	+
• Prudența în caz de schimbare de conjunctură sau de nerealizare a previziunilor	-	+
• Simplitatea şi facilitatea aplicării metodei	-	+
• Conectarea cheltuielilor la perioada considerată	-	+
• Determinarea valorii patrimoniale a întreprinderii	-	+

Considerații bibliografice

O lucrare ce analizează referențialul contabil internațional nu putea să nu facă apel la surse bibliografice de doctrină, de normalizare, de studiu comparativ şi de recenzare a practicilor contabile definite la nivel mondial. Am considerat că evocarea acestor surse este un act de respectare a regulilor deontologice. Ca atare, de fiecare dată în care ele au fost implicate, am procedat la menționarea lor la "subsolul" diferitelor pagini.

O sinteză a surselor bibliografice folosite în contextul acestei lucrări va fi prezentată în ultimele pagini ale volumului III. Să reamintim, totuşi, că trei surse au constituit "piesele de rezistență" ale bibliografiei:

- International Accounting Standards 1999 (lucrare elaborată de IASC),
- Normes Comptable Internationales 1999 (traducerea lucrării elaborate de IASC, în limba franceză, prin efortul Consiliului superior al Ordinului francez al experților contabili),
- Bernard Raffournier, Normes comptables internationales (I.A.S.), Editura Economică, Paris, 1996.

La aceste "piese" se adaugă o serie de lucrări şi articole valoroase, fiecare în felul ei/lui aducând un spor de cunoaştere pentru autor şi un "plus" pentru prezentul volum. Nu pot fi omise nici lucrările anterioare ale autorului (realizate în mod individual sau în colectiv).

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

EDITURA ECONOMICĂ

vol. I contabilitățile anglo-saxone
vol. II normele contabile internaționale
vol. III normele contabile internaționale
vol. IV contabilitatea germană
vol. V contabilitățile țărilor Europei latine

ISBN 973-590-155-2
ISBN 973-590-156-0 (Vol. II)
9 789735 901561